

Universitat de Girona

**BENESTAR I ACOLLIMENT D'INFANTS EN
FAMÍLIA EXTENSA: PERCEPCIONS,
AVALUACIONS I ASPIRACIONS DELS
PRINCIPALS AGENTS IMPLICATS**

Carme MONTSERRAT BOADA

ISBN: 84-690-2403-5

Dipòsit legal: GI-I240-2006

TESI DOCTORAL

**BENESTAR I ACOLLIMENT D'INFANTS EN FAMÍLIA EXTENSA:
PERCEPCIONS, AVALUACIONS I ASPIRACIONS
DELS PRINCIPALS AGENTS IMPLICATS.**

Carme Montserrat Boada

Director: Dr. FERRAN CASAS

Universitat de Girona

Departament de Psicologia

2006

ÍNDEX

Agraïments.....	5
Presentació.....	7-8
Introducció.....	9-11

PART TEÒRICA

Capítol 1: Elements per una fonamentació teòrica.

1.1. La perspectiva dels estudis sobre benestar i qualitat de vida.....	15-20
1.2. Els nous plantejaments sobre la participació social dels infants.....	21-24
1.3. L'enfocament ecològic del maltractament infantil.....	25-29
1.4. Aportacions dels estudis sobre la resiliència.....	30-33

Capítol 2: Els acolliments d'infants i adolescents en família extensa.

2.1. Algunes dades demogràfiques sobre l'evolució de la família a mode d'introducció.....	35-40
2.2. Benestar i sistemes de protecció: tendències actuals dels sistemes de protecció a la infància.....	41-53
2.3. Aproximació vers el concepte d'acolliment en família extensa.....	54-59
2.4. Aportacions de la recerca científica al coneixement i comprensió dels acolliments en família extensa.	
2.4.1. Abast i limitacions de les investigacions.....	60-68
2.4.2. Aportacions de les recerques pel que fa a les característiques d'aquests acolliments.....	68-71
2.4.3. Estudis de l'impacte dels acolliments en família extensa en el benestar infantil.....	71-101
2.4.4. Recerques centrades en el procés d'intervenció des dels serveis.....	102-109

Capítol 3: Els acolliments en família extensa dins del sistema de protecció infantil a Catalunya.

3.1. Aspectes legislatius.....	111-114
3.2. Aspectes administratius i d'organització.	115-118
3.3. Dades de Catalunya i Barcelona ciutat.....	119-123
3.4. Descripció dels acolliments en família extensa a la ciutat de Barcelona. Aportacions d'un estudi recent.....	124-135

PART EMPÍRICA

Capítol 4: Disseny i metodologia.

4.1. Disseny de la recerca.....	137
4.2. Objectius.....	138-139
4.3. Població i mostra.....	139-143
4.4. Instruments.	
4.4.1. El qüestionari.....	143-146
4.4.2. L'observació participant.....	146-147
4.4.3. Els grups de discussió.....	147-149
4.5. Procés de recollida de dades.....	149-153
4.6. Anàlisi de les dades.....	153-156

Capítol 5: Resultats..... 157-158

5.1. Les percepcions i avaluacions sobre les relacions familiars en els acolliments en família extensa.....	158-177
5.2. Les percepcions i avaluacions sobre les situacions dels nens i nenes acollits en diferents àmbits.....	178-201
5.3. Els sentiments dels acollidors en el desenvolupament de la seva tasca.....	202-218
5.4. Les expectatives de futur pel que fa a l'acolliment.....	219-226
5.5. Les satisfaccions amb l'acolliment i les satisfaccions dels nois/es amb cinc àmbits de la vida.....	227-241
5.6. Les necessitats, aspiracions i expectatives de millora pel que fa a aquests acolliments.....	242-255
5.7. Els professionals i el seguiment dels acolliments en família extensa.....	256-257

Capítol 6: Discussió..... 259-284

Capítol 7: Propostes..... 285-290

Capítol 8: Conclusions..... 291-300

Referències bibliogràfiques..... 301-310

Índex de sigles 311

Annexos.....	313
- Annex 1: Models de qüestionaris.....	314-333
- Annex 2: Fitxa d'observació dels grups de suport.....	335-336
- Annex 3: Quadres resums de les 3 reunions amb els professionals i tècnics de les administracions.....	337-340
- Annex 4: Quadre resum de la reunió de devolució de resultats amb els acollidors.....	341-342

Agraïments.

Els agraïments són sobretot a tres bandes: l'àmbit familiar, l'àmbit de les relacions professionals i l'àmbit acadèmic - universitari.

Pel que fa al primer, agraeixo la plena acceptació, col·laboració i suport que m'ha proporcionat en Xavier Matheu, sense ell hagués estat molt més difícil. Reconec que m'ha permès certament gaudir d'una situació força privilegiada. Agraeixo també la companyia, distracció i sentit de la realitat que m'han ofert contínuament els meus fills Roc i Jan. L'any que he viscut a Itàlia escrivint la tesi, les meves germanes Anna i Mar han pogut fer-se càrrec dels afers més diversos des de Barcelona, a les quals estic molt agraïda. Els ànims per part dels meus pares, de la resta de germans i família, així com dels amics/gues, han estat presents en tot moment i han contribuït a que el projecte arribés a terme.

Referent al segon, agraeixo a l'Amor González i a la resta de l'equip de l'EAlA de l'Eixample-Gràcia per confiar en mi i en el projecte de recerca des del primer moment. També ho va fer de forma destacada la Carme Busquets des de l'Ajuntament de Barcelona, que juntament amb la Carme Vidal i la Carmina Català han col·laborat, al llarg de dos anys, de forma cabdal en el desenvolupament del mateix. Des de la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència he d'agrair l'ajut que m'han proporcionat la Sílvia Peñalver i el Miguel Martos. En particular, adreço el meu agraïment a les dues administracions per haver-me permès dur a terme la present recerca. Tanmateix vull expressar el meu reconeixement cap als professionals dels EAlAs de Barcelona, en especial els 12 que han estat els facilitadors dels grups de suport d'acollidors, doncs sense ells/es no s'haurien pogut presentar una part dels resultats de la recerca: Asun i Loida, Dolores i Neus, Ana Maria i Lali, Margarita i Silvia, Josep Maria i Maria, José Esteban i Marta. També el meu reconeixement a la resta dels professionals i als acollidors i acollidores de Barcelona, especialment els que han format part dels grups de suport, i als nois/es que van contestar els qüestionaris.

Pel que fa al tercer, l'agraïment infinit vers el Dr. Ferran Casas de la Universitat de Girona, i director de la tesi, tant per les seves valuoses aportacions conceptuals i metodològiques com pel seu suport global proporcionat des del primer dia en què vaig exposar-li la recerca en el marc dels estudis de doctorat; sense ell, no hagués estat possible aquesta tesi i ha estat tot un privilegi tenir-lo com a director. També agraeixo l'acollida i ajut que he rebut en general dels membres de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida i en especial de la Cristina Figuer per les seves classes de SPSS. Agraeixo també els ànims i l'ajut proporcionat per la professora Carme Panchón de la Universitat de Barcelona que va confiar en mi i en el projecte també des del seu inici.

Presentació.

Aquesta tesi neix de dues arrels principals. Una d'elles té els seus orígens en la tasca desenvolupada en l'àmbit de la protecció a la infància durant anys, cosa que ha permès copsar la necessitat de contribuir a la realització de recerca científica en aquest àmbit. Contrasta la *poca* investigació existent amb la *gran* producció de programes d'intervenció psicosocial i educativa que s'hi porten a terme. Aquests, però, no sempre tenen la base científica necessària per aconseguir els objectius que es proposen. Podríem dir que en el camp de la infància i famílies en situació d'alt risc social, el divorci entre acció i investigació és fa palès d'una manera especial.

L'altra arrel es troba en els mateixos estudis de doctorat. Aquests han proporcionat el coneixement científic necessari per poder dur a terme en el marc del treball de recerca del DEA, un estudi que ha estat la base i el punt de partida del treball que presentem. Es tracta d'un estudi descriptiu dels acolliments d'infants en família extensa des de la perspectiva de la qualitat de vida, centrat a la ciutat de Barcelona.

Per què hem decidit estudiar aquests acolliments? Tradicionalment en la majoria de les cultures, els familiars són els que assumeixen la criança dels nens/es en absència dels seus pares i mares; no hi ha res de nou en que els avis, els oncles o els germans grans es facin càrrec dels infants quan els progenitors no poden: constitueix un patró cultural en la majoria de les societats. Ara bé, el que és nou i recent en els països occidentals, des de fa unes dues dècades, és el fet que una part d'aquestes situacions han començat a formar part dels sistemes de protecció infantil. La importància d'aquests acolliments dins del sistema i la seva tendència creixent, ressalta enfront dels pocs recursos i atenció que se'ls proporciona i on les investigacions són encara escasses i molt recents.

L'estudi descriptiu ha permès conèixer les característiques d'aquesta població. Els seus resultats mostren factors positius pels quals està justificat

el poder potenciar aquest recurs de protecció infantil, quan sigui possible, enfront dels altres dos: l'acolliment residencial i els acolliments en família aliena. Per altra banda també mostren uns punts febles on poder incidir més directament i poder tenir en compte en el disseny de futurs programes adreçats a aquesta població.

Per tant, el present treball de tesi té en el seu punt de partida les dades obtingudes en l'anterior treball de recerca, les quals mostren un grau de sintonia amb d'altres recerques que actualment es duen a terme en aquest àmbit. A partir d'aquí hem explorat, de forma sistemàtica, les diferents percepcions, avaluacions, expectatives i satisfacció expressada per part dels acollidors, dels nens i les nenes que hi són acollits i dels professionals que fan l'estudi i seguiment d'aquestes famílies, en relació amb els acolliments en família extensa. La col·laboració de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida de la UdG i dels tècnics de l'Ajuntament de Barcelona ha estat capdal per tal que puguem dir: *è arrivata*.

Torino 2006

Introducció.

En el capítol inicial s'exposen les principals perspectives teòriques que han servit de marc a la recerca endegada. Un primer punt clau a destacar d'aquesta recerca és la seva fonamentació en la perspectiva dels estudis sobre qualitat de vida; és a dir, s'han recollit dades dels principals agents implicats, aportant perspectives diverses, algunes coincidents i d'altres discrepants, per tal que en definitiva puguin contribuir a implementar en un futur millores en funció de les dades obtingudes.

Amb moltes connexions amb la perspectiva dels estudis de la qualitat de vida, estan les teories més properes a contemplar la participació social dels nens i nenes, especialment els aspectes relacionats amb el dret a participar en els assumptes que els afecten directament en la seva vida, bo i tenint en compte l'interès superior de l'infant reflectit en el 1989 a la *Convenció de Nacions Unides sobre els Drets de la Infància*. Quan un nen/a és acollit vol dir que com a mínim es prenen dues decisions: la de deixar de viure amb el seu pare/mare, i la de decidir amb qui va a viure.

Per altra banda, al marc teòric que fonamenta els acolliments en família extensa també s'ha incorporat la perspectiva ecològica del maltractament, que aporta explicacions des d'un model interactiu o multicausal, suggerint-nos que és una varietat de factors la que contribueix a aquest fenomen. Des d'aquest enfocament assoleixen una especial rellevància els sistemes comunitaris, les xarxes familiars, d'amics i veïnals en què estan els infants.

Per acabar la part de fonamentació teòrica, ens fem ressò de les teories basades en el concepte de resiliència, en tant que el nen/a com a subjecte pren un especial protagonisme, defugint en gran mesura de l'explicació de la reproducció intergeneracional del maltractament.

En el segon capítol s'entra de ple a revisar la teoria i les principals recerques centrades en el tema que ens ocupa: els acolliments d'infants i adolescents

en família extensa i on veurem com es fa palesa la importància que han adquirit en la majoria de països occidentals. A mode d'introducció, i abans d'entrar plenament en el tema dels acolliments, s'exposen algunes dades demogràfiques sobre l'evolució de la família, per tal de contribuir a entendre les actuals famílies extenses. A partir d'aquí s'aprofundeix en les tendències actuals dins dels sistemes de protecció a la infància i el paper que dins d'aquests ocupen els acolliments en família extensa.

Conegudes les coordenades espai-temps d'aquest fenomen, ja s'aborden pròpiament les definicions del concepte d'acolliment en família extensa. Es revisen les contribucions de les principals recerques al coneixement i comprensió d'aquest tema. Per començar, interessa explicar l'abast i limitacions de les investigacions, per poder així centrar, de manera més acurada, les aportacions de les recerques pel que fa a les característiques d'aquests acolliments. De totes les aportacions, es fa un especial esment als estudis que tracten l'impacte d'aquests acolliments en el benestar infantil, buscant els que contempen la perspectiva dels nens/es i exposant la qualitat de l'atenció que reben en diferents àmbits, analitzant les relacions que tenen amb els seus progenitors i germans mentre estan acollits, el caràcter estable d'aquesta forma substitutòria, així com les recerques que s'han centrat en la perspectiva del procés d'intervenció des dels serveis.

En el tercer i últim capítol de la part teòrica, es mostra el fenomen dels acolliments en família extensa dins del sistema de protecció infantil a Catalunya. En aquest capítol es fan dues aportacions fonamentals. La primera permet contextualitzar el fenomen a Espanya i Catalunya i és la que fa referència als aspectes legislatius, administratius, organitzatius i a les dades actuals relatives a protecció infantil. La segona aportació, la qual ja hem esmentat a la presentació, és una descripció dels acolliments en família extensa a la ciutat de Barcelona, on es resumeixen les dades de la recerca desenvolupada per obtenir el DEA. Els seus resultats i conclusions serveixen també de base per la part empírica de la tesi.

Amb el capítol quart s'inicia la part empírica de la tesi, exposant el disseny i la metodologia que s'han seguit, els objectius de la recerca, alhora que es detalla el procés de recollida de dades i el seu posterior anàlisi. En el capítol cinquè es mostren pròpiament els resultats de la recerca, organitzats segons els objectius específics que prèviament s'havien marcat, per tal de poder desenvolupar la seva discussió en el capítol sisè.

Donades l'extensió i riquesa de les propostes de millora que els diferents agents socials implicats fan sobre els acolliments, s'ha cregut convenient dedicar de forma íntegra el capítol setè al seu desenvolupament. Finalment en el capítol vuitè s'exposen les conclusions del present treball de tesi.

PART TEÒRICA

Benestar i acolliment d'infants en família extensa: percepcions, avaluacions i aspiracions dels principals agents implicats.

Capítol 1: Elements per una fonamentació teòrica.

1.1. La perspectiva dels estudis sobre benestar i qualitat de vida.

El fet que el plantejament de la recerca faci referència a les percepcions i avaluacions dels acollidors, els infants i adolescents acollits i els professionals dels serveis que els atenen es fonamenta en la perspectiva dels estudis sobre qualitat de vida. L'objectiu de la recerca és el d'avançar en la línia d'analitzar les convergències i les discrepàncies de les diferents perspectives pel que fa als acolliments en família extensa, per més endavant poder revertir en millores en funció de les dades obtingudes, i en definitiva, promoure la qualitat de vida tant dels nois i noies com dels seus acollidors¹. És per això que s'inicia el capítol amb aquest apartat i es desenvolupa aquest estudi en el context de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida (IRQV), partint de la seva definició:

“L'IRQV, conceptualitza la qualitat de vida com una funció de l'entorn material i de l'entorn psicosocial. En aquest sentit es proposa aprofundir en el coneixement tant de les condicions materials com de les percepcions, avaluacions i aspiracions de les persones que acompanyen al seu "ben-estar" personal i social. Aquest aprofundiment interessa tant en relació al conjunt dels ciutadans d'un territori, com en relació a membres de diferents col·lectius específics”.

En la recerca endegada, el col·lectiu específic el conformen els acollidors, nens/es i professionals implicats en els acolliments en família extensa. Abans d'entrar en el tema específic i sense ànim de fer una exposició exhaustiva, es farà un breu recorregut centrat en la perspectiva dels estudis sobre qualitat de vida. El concepte de qualitat de vida és complex, tant pel seu contingut com pel seu mètode d'investigació científica i engloba des de les condicions de vida o benestar social fins l'enfocament més subjectiu com pot ser la satisfacció personal. Sobre **benestar social**, la definició de Moix (1986) es refereix a *l'ordre social per a promoure la satisfacció de les necessitats individuals que són compartides, així com a les necessitats pluripersonals.*

¹ Al llarg del treball de tesi, el terme *acollidors* engloba tant a acollidors com acollidores.

Aquest concepte de qualitat de vida té lligams amb el camp d'estudis dels indicadors socio-econòmics i dels indicadors de condicions materials de vida, i contempla des de la igualtat d'oportunitats, a la distribució de recursos i els drets socials (Casas, 1996). Però ja Campbell (1976; dins Casas, 1989) va defensar que els indicadors sobre les condicions materials de vida havien de ser considerats com a *subsidiaris, ja que descriuen les nostres condicions de vida però no mesuren directament la nostra experiència*, i més tard, amb Inglehart (1990) ve l'anàlisi més a fons dels *nous valors post-materials en les societats tecnològicament avançades*, que emergeixen amb la identificació de nous problemes socials, i en conseqüència de nous camps d'investigació que consoliden els conceptes *d'indicadors socials, avaluació de programes i qualitat de vida* (Casas, 1996). La qualitat de vida, doncs, a més del benestar social engloba la idea de benestar psicològic o subjectiu, la qualitat ambiental, la promoció social i la participació social (Casas, 1996). Diversos autors (Diener, Veenhoven, Michalos, Huebner, Cummins, Sirgy) han desenvolupat nombrosos estudis en les dues darreres dècades sobre qualitat de vida entesa sota diferents noms: benestar psicològic o subjectiu, satisfacció vital, satisfacció en àmbits de la vida, felicitat, competència conductual, optimisme vital, qualitat de vida percebuda (Casas, 1998).

Ressaltem el concepte de satisfacció amb la vida de Veenhoven (1994) quan es refereix a que la satisfacció és *un estat mental, una apreciació valorativa d'alguna cosa que conté tant apreciacions cognitives com afectives*. La satisfacció pot ser temporal o estable. La satisfacció amb la vida és *el grau en què una persona avalua la qualitat global de la seva vida en conjunt de forma positiva*. Els conceptes de *benestar subjectiu* o la *felicitat* s'utilitzen sovint com els seus sinònims (Veenhoven, 1994). En aquest sentit, a la present tesi es considera la satisfacció global amb la vida com un component del benestar psicològic.

D'aquest autor Veenhoven (1994) interessa, també, destacar l'anàlisi que fa sobre el mesurament de la satisfacció amb la vida. La pràctica més comú acostuma a ser mitjançant preguntes directes, senzilles, en un context de

disseny d'enquesta, al mateix temps que identifica alguns problemes de validesa i fiabilitat dels instruments de mesurament. Pel que fa a la validesa es pregunta sobre possibles biaixos de desitjabilitat normativa i social quan les persones contestem sobre la satisfacció. Conclou però que és possible que les persones estiguem majoritàriament satisfetes amb la vida, i que malgrat pot resultar-nos molt negativa en certs moments i aspectes, quan la valorem decantem la balança del costat positiu. Sobre la fiabilitat, pot donar-se biaixos en l'apreciació de la persona que està contestant i en les seves respostes: pot dependre de l'entrevistador, de si és anònim, de si són d'autoaplicació o d'heteroaplicació, de la seqüència de les preguntes. Qüestions que s'han tingut en compte en la recerca aquí presentada.

Dins d'aquesta diversitat d'estudis també destaca un altre autor, Cummins (2000) i el seu *Comprehensive Model* de qualitat de vida, la seva definició operativa que permet el mesurament tant de la dimensió objectiva com subjectiva (percepció de benestar). El seu caràcter comprehensiu permet aplicar-lo a tota la població independentment de les característiques específiques de grup. Cummins va intentar identificar elements comuns d'entre les recerques sobre qualitat de vida del conjunt dels autors. Aquests aspectes reconeixen el seu caràcter *multidimensional*, els diferents àmbits de la vida que engloba (tot i que varien d'una recerca a l'altra), els qual no tots tenen la mateixa importància per les persones i segons les diferents cultures.

En les seves recerques sobre la *teoria de la homeostasi cultural* de la satisfacció vital dins dels estudis sobre la qualitat de vida, Cummins (1997) mostra, pel que fa a les mitjanes poblacionals, que l'interval més habitual de respostes es mouen entre els valors de 70 i 80 punts sobre 100, en els països occidentals. En tornarem a fer referència en l'apartat de la discussió dels resultats de la investigació.

Estableix l'existència d'*amortidors (buffers)* que fa que les persones puguem adaptar-nos a les diferents situacions i aquests són els que regulen la nostra

qualitat de vida subjectiva (Cummins, 2000). Només en condicions de vida molt negatives aquests *amortidors* deixen de fer de coixí i llavors la qualitat de vida subjectiva pot descendir per sota dels 60 punts. En el seu model sobre la qualitat de vida subjectiva (Cummins, 2000) parla dels determinants de primer ordre (personalitat), els de segon ordre (amortidors interns que obeeixen a processos cognitius) i els de tercer ordre referits al medi ambient (experiència). Resumint, d'aquest autor interessa l'intent de buscar punts en comú entre els diferents autors i teories, el concepte dels amortidors que pot ser un camp interessant a desenvolupar en el marc de la protecció infantil, la definició dels àmbits i el desenvolupament dels instruments de mesurament. Aquests últims (Cummins, 1997), junt amb els d'un altre autor, Huebner (1997) i els de Casas, Figuer, González i Alsinet (2002) han servit de base a l'hora de confeccionar la part del qüestionari de la present recerca referent als aspectes de satisfacció vital expressada pels nens/es.

En la definició de qualitat de vida a l'inici d'aquest apartat 1.1, llegíem *"...aprofundir en el coneixement de les percepcions, avaluacions i aspiracions de les persones que acompanyen al seu "ben-estar" personal i social"*. Ara bé, quan les persones són infants i adolescents, els estudis que s'hi dediquen i que contempen la seva perspectiva són bastant menys. Marriage i Cummins (2004) comparteixen aquesta idea amb altres autors, que són crítics en l'oblit en què ha estat la població infantil i adolescent i afegeixen que els estudis que enfoquen cap a ells, sovint ho fan per avaluar l'impacte que té en el seu benestar psicològic, per exemple, una discapacitat, i no tant pel que fa a l'avaluació més general de la vida.

Així i tot, són de destacar els nombrosos estudis de Huebner i el desenvolupament de diferents escales a la dècada dels 90 sobre el benestar psicològic en infants i adolescents, com la *Multidimensional Student's Life Satisfaction Scale* (MSLSS), o més recentment (Huebner, 2004) amb la revisió d'escales sobre benestar psicològic en infants; també Cummins ha adaptat la *Comprehensive Quality of Life Scale* (ComQOL) que en principi va estar dissenyada per població adulta, a la franja d'edat d'entre els 11 i els 18 anys.

Per altra banda, trobem les recerques centrades en les percepcions dels nens/es sobre els seus propis drets (Ochaita, Espinosa, Grediaga, 1994), les percepcions i avaluacions sobre la seva vida familiar (Van Gils, 1995) i els nombrosos estudis de Casas, com recentment l'estudi espanyol-italià sobre la percepció dels seus drets (Casas i Saporiti, 2005). El tema de la participació dels nens/es tant a nivell d'investigació com de participació social serà ampliat en els següents apartats.

Ara bé, si aquestes recerques són escasses, els estudis dins l'àmbit específic de la protecció a la infància, pel que fa a la qualitat de vida, estan encara en una fase molt poc desenvolupada. En general, dins l'àmbit de la intervenció social dirigit a la infància en situació de risc social, es continua sovint posant excessiu èmfasi en els problemes, fent un abús dels indicadors negatius ni que sigui degut en part a la tradició històrica. S'utilitzen uns llistats interminables de dificultats i carències relatives als nens/es, a la seva família i al seu entorn, amb poca presència d'indicadors positius que facin èmfasi en les seves potencialitats, els aspectes positius del funcionament familiar o de l'entorn i els exemples de bones pràctiques dels professionals. Sembla, però, que aquests darrers indicadors estan aflorant amb més força últimament.

La utilització més comú dels indicadors ha estat la de l'avaluació de casos i de programes socials; i han tingut una funció de donar visibilitat a problemes socials relacionats amb la infància que estaven invisibles (Casas, 1989; 1996; 1998). Amb ells s'ha intentat també descriure i comparar situacions des de diferents territoris. Ara bé, fent-nos ressò de la disputa fonamental sobre els indicadors socials (Plessas i Fem, 1972; citats per Casas, 1996), continuen guanyant la batalla *les necessitats d'acció immediata i el poc rigor i la validesa científica des de les instàncies administratives*. Actualment podem dir que des de les instàncies administratives hi ha unes dades que es registren cada any però costa trobar un conjunt de dades conceptualment articulades i molt menys uns models amb indicadors, malgrat l'esforç científic sobre el tema (González, 2002). Hi ha en aquests moments un enorme batibull on cada administració (local, autonòmica, central) compta pel seu compte sense saber

quina és la seva base teòrica conceptual. Les teories han avançat, però la seva articulació en la pràctica es troba encara enrera i enredada en aquest camp.

De totes maneres, s'ha de reconèixer que tant en els programes d'intervenció social com en les investigacions més recents s'observa cada vegada més la incorporació de factors de protecció; un exemple d'això va ser la recerca publicada amb el títol *Riesgo y protección en la población infantil: factores influyentes según los profesionales de la Comunidad de Madrid* (Casas, González, Calafat i Fornells, 2000) amb la proposta d'un sistema d'indicadors que incorporava tant els factors de risc com els de protecció social.

Finalment per acabar aquest recorregut breu, d'entre els aspectes positius que Casas (1998) destaca sobre el fet d'incloure la perspectiva dels estudis de qualitat de vida en l'àmbit de la intervenció psicosocial, interessa assenyalar-ne quatre, per estar molt lligats amb l'objecte d'estudi que presentem:

- La incorporació d'una perspectiva positiva en un àmbit ple de conceptes amb connotacions negatives (com pot ser el maltractament infantil) que pot repercutir directament en l'àmbit d'intervenció.
- El fet d'afavorir que els professionals no transmetin únicament una percepció pessimista del fenomen cosa que pot procurar defenses als ciutadans davant d'aquests.
- L'articulació entre els nivells individual i social.
- El seu paper en l'àmbit de la promoció i la prevenció que alhora fa que pugui ser assumit des de diferents *perspectives comunitàries i interdisciplinars*.

1.2. Els nous plantejaments sobre la participació social dels infants.

En l'apartat anterior s'ha apuntat que en els estudis i dades sobre població infantil que hi ha, *la perspectiva de la recollida de dades quasi mai està centrada en el nen* (Casas, 1994a). La seva participació, un dels *components claus en el camp de la recerca pel que fa a les implicacions del concepte de qualitat de vida referides a la infància* (Casas, 1994a), és encara poc respectada, fins i tot en els programes socials que els afecten directament. *Les representacions socials sobre la infància* (Casas, 1998) han estat presents en les recerques científiques sobre els nens i nenes, en el sentit que sovint no s'inclou la perspectiva dels nois/es en considerar-se que *encara-no* són responsables o no saben, i comptant com a vàlides les valoracions que els seus adults (progenitors, professionals) fan sobre ells/es. En bona part de les recerques centrades en el camp de la protecció infantil s'acostuma a preguntar als professionals i a fer buidat d'expedients.

S'ha vist com en les darreres dècades ha anat creixent un consens per considerar els drets dels infants com a drets humans; l'aprovació per Nacions Unides de la Convenció sobre els Drets dels Nens al novembre del 1989, ratificada per molts països (a Espanya va entrar en vigor al 5 de gener del 1991), n'és un clar exemple. Des de llavors un dels punts centrals del debat, que és el que especialment interessa per la recerca, és el de la **capacitat legal dels infants i adolescents per exercir els seus drets amb independència** (Verhellen, 1992). L'article 12, que contempla el dret a expressar *l'opinió en tot assumpte que els afecti*, és un article clau que reconeix el nen/a com a protagonista, en paraules de Verhellen *com a co-partícip en la societat* (Verhellen, 1992). Seguint l'autor, la Convenció sobre els Drets dels Infants comprèn tant *la primera com la segona generació de drets humans*. Els articles del 12 al 16 versen sobre els drets civils dels nens/es (llibertat d'expressió, de pensament, consciència i religió, d'associació i reunió pacífica, a la no ingerència en la vida privada, ...). El canvi, segons l'autor, esdevindrà quan es passi de la protecció dels nens/es a la *protecció dels drets humans dels nens/es*.

En el dret nacional dels Estats Membres de la UE no es reconeix als nens/es la capacitat d'actuar legalment, doncs segueixen depenent dels seus pares o tutors (Verhellen, 1992). Un exemple d'això en el camp de la protecció a la infància a Espanya és que en el procés d'estudi i presa de decisions sobre el nen/a i la seva família, a la pràctica només s'escolta al nen/a si el seu pare o mare ho autoritza. A la fase d'estudi hi ha una gran part dels progenitors que col·laboren poc i amb por, no permetent l'accés dels professionals al seu fill/a: els pares no l'acompanyen a les entrevistes, l'escola tampoc pot facilitar-ne l'accés si el seu pare o mare no ho autoritza, tampoc accepten visites al domicili, etc., i en moltes ocasions el nen/a o bé queda al marge de la presa de decisions, o bé obté només la informació, esbiaixada moltes vegades, que li transmeten els seus pares. Podríem dir que ni es pot fer valer els drets de la Convenció reflectits especialment en l'article 12, ni el que exposa l'article 5.4. de la Llei catalana 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció:

“En l'adopció de qualsevol mesura ha d'ésser escoltat el menor de més de dotze anys, i el de menys de dotze si té prou coneixement i és possible”.

Com exposen Villagrasa, Vizcarro i Ravetllat (2002), l'ordenament jurídic espanyol atribueix als pares i tutors la representació legal dels nens/es, sotmesos a la potestat i a la tutela, però aquesta representació legal exclou diversos drets i actes. La Llei catalana 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i de protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció, reconeix en el seu article 11 sobre drets d'informació i participació dels nens/es: els drets d'informació, expressió, audiència i accés a l'administració. Sovint sembla que professionals, pares, i nens/es ho desconeguin, com també el que aquest mateix article, en el seu apartat 6, detalla:

“Als efectes del que estableix l'apartat 5, els infants i els adolescents poden adreçar-se a les administracions públiques encarregades de la protecció i l'assistència dels menors, sense coneixement de llurs pares, tutors o guardadors, quan calgui per motius d'urgència o situació de conflicte i en la mesura que la comunicació amb aquelles persones pogués frustrar la finalitat pretesa. Si de les circumstàncies anteriors deriva la

necessitat d'una intervenció continuada de l'Administració, aquesta ho ha de posar en coneixement del Ministeri Fiscal”.

Autors com Lansdown (2001) afirmen que calen encara més accions per crear el marc legal necessari per a la participació. En aquesta línia, Qvotrup (1992) fent referència a les 3 “P” de la Convenció - Provisió, Protecció, Participació - exposa que les dues primeres, sense la tercera suposen accions que tenen *poca visibilitat, i en canvi molta marginalitat i control*. Deia Qvortrup:

“No es un juego que deba sumar cero en el sentido de que lo que se gane en prestaciones y protección se pierda en participación” (Qvortrup, 1992, pàg. 175).

En aquest mateix sentit, Wintersberger (1992) atribueix al llarg període d'escolarització i al llarg període de dependència dels joves dels seus pares, el fet que no se'ls deixi participar de forma activa en la societat, sent crític amb l'exclusió total del món laboral a la qual estan sotmesos. A aquesta crítica s'hi sumarien avui en dia molts nois i noies, pares i professionals que hi estan en contacte, proposant mesures mixtes de formació i treball. Acostumats a aquesta societat de doble moral, es troba políticament correcte negar-los-hi el dret a treballar i en canvi es permet que siguin artistes des de ben petits o esportistes d'elit (suposen beneficis econòmics i prestigi social pels seus adults). Només cal veure les cues dels *castings* infantils actualment...

Per altra banda, Fernández (2005) ens recorda que la família constitueix un dels primers contextos on els nens i nenes poden iniciar processos de participació. Però malgrat això, segons l'autora, en els països occidentals sovint és precisament des de la família on es tendeix a un *proteccionisme* vers els nens/es que els *incapacita* tant en la presa de decisions com en l'assumpció de responsabilitats que els podrien ser pròpies.

Per tant, queda pendent poder articular la participació social de la infància en la praxis dels serveis de benestar social per tal que se'ls accepti com a subjectes de drets i es pugui contemplar la seva perspectiva pel que fa a l'àmbit familiar, escolar, social, sobretot si són decisions que els afecten,

com pot ser la de marxar de casa i ser acollit. Es tracta primer de poder informar-lo del què està succeint i a partir d'aquí escoltar la seva percepció del problema, les seves propostes de millora, la seva possibilitat de maniobra i consensuar-ne les decisions. D'aquesta manera, participant en la presa de decisions en un tema tan vital com pot ser la separació de casa, podrà entendre-ho, ser més procliu a acceptar-ho i a tolerar-ho, al mateix temps que haurà adquirit uns aprenentatges socials (Casas, 1998). En aquest sentit, Fernández (2005) proposa que cal avançar vers la clarificació del concepte de participació dels infants, *relacionant-lo amb el diàleg, l'escolta activa i que incorpori els aspectes referits als drets i a les responsabilitats*.

En l'estudi italo-català que se citava en el punt anterior (Casas i Saporiti, 2005), en el qual s'entrevistaven a nens i nenes d'entre 10 i 13 anys per tal d'examinar les percepcions que tenien sobre alguns dels seus drets, hi ha tres resultats que volem destacar: (i) quan se'ls pregunta als nens i nenes sobre la possibilitat de separar-se de casa en cas que els seus pares no en poguessin tenir cura, opinen en la seva majoria que la situació no seria bona, ni que fos temporal ni per causes justificades; (ii) davant la pregunta de si haurien de poder expressar la seva opinió sobre amb qui anar a viure en cas de separació dels pares, una majoria pensen que haurien de poder fer-ho; (iii) davant la pregunta de la possibilitat de canviar de residència, per tant d'escola i d'amics, no els hi semblaria una situació gens òptima.

Aquests resultats ens indiquen no només la importància que té l'àmbit familiar, escolar i d'amics pels nens/es, sinó la vivència de tenir drets en les decisions que afecten a aquests àmbits. A més, l'estudi conclou que sembla que l'experiència personal que viuen els nens/es pot influenciar en que considerin un determinat dret com a propi. Per tant, establint un paral·lelisme amb els nens/es que són separats dels seus pares/mares en les situacions de risc, el dret a poder participar de la decisió és possible que sigui percebut d'una manera especial (més endavant es veuran autors que fan aportacions sobre aquest aspecte des del camp de la protecció a la infància).

1.3. L'enfocament ecològic del maltractament infantil.

El tema de la tesi versa sobre els acolliments, duts a terme per part de la família extensa, de nens i nenes que han patit, en major o menor grau, una situació de maltractament². Es descriu a continuació, de forma sintètica, alguns aspectes teòrics del maltractament infantil, comptant però que aquest concepte *per se* no constitueix l'objectiu central de la nostra anàlisi. Interessa ressaltar dos aspectes: el concepte de maltractament infantil i el paper de suport de la xarxa familiar en l'anàlisi de les situacions de maltractament.

El model teòric del qual partim és el de l'enfocament ecològic. Bronfenbrenner (1979/1987) exposa que *l'ecologia del desenvolupament humà compren l'estudi científic de la progressiva acomodació entre la persona i les propietats canviants del seu entorn immediat, les relacions entre aquests entorns i els contextos més grans en els quals aquests estan inclosos*. Integrant aquesta perspectiva ecològica, Garbarino i Eckenrode (1997/1999, pàg. 22) proposen la següent definició de maltractament infantil:

“Todo acto de omisión o comisión por parte de un progenitor o tutor que, por una combinación de valores de la comunidad y de apreciaciones de expertos profesionales, se considera inapropiado y lesivo. (...) Una conducta parental inapropiada puede generar lesiones físicas, emocionales o psicosociales”.

Al llarg de la història els nens i nenes han estat sovint víctimes d'actes violents i d'abandonaments, en tots els segments socials, i que en ocasions els suposava la mort; però aquests actes no se'ls ha començat a conceptualitzar com a maltractes fins ben entrat el segle XX. La conceptualització ha estat fruit d'aquest consens, aquesta *combinació* de la qual parla Garbarino, entre la ciència - *les apreciacions d'experts professionals* - i la cultura - o el que l'autor anomena, *els valors de la comunitat*.

² Al llarg de la tesi, el terme de maltractament engloba tant les situacions d'abús com de negligència.

La majoria de les definicions de maltractament contempnen el *tipus de conducta de l'actor*, que pot ser per acció (abús o maltractament físic, psicològic, sexual), o per omissió (negligència, desatenció i abandonament físic i emocional). En el capítol 3 es mostra una classificació de les situacions de maltractament que han patit els nens/es que es troben en acolliment, així com les situacions de risc més freqüents relatives als progenitors. Veurem com la negligència és la forma de maltractament més habitual en els sistemes de protecció infantil dels països occidentals i també queda reflectit així en els acolliments als quals ens referim.

Paral·lelament, es constata com les situacions més greus de maltractament infantil coexisteixen actualment en moltes parts del món. Només cal llegir els informes mundials sobre la infància que emet l'UNICEF, per observar les xifres desorbitants de: nens soldat; de mutilació genital femenina; de manca de cobertura de totes les necessitats bàsiques especialment l'alimentació, l'accés a la sanitat i a l'educació; de prostitució infantil; de nens i nenes que viuen al carrer, ... Aquestes situacions ens fan veure cada cop més la necessitat d'una explicació que no només estigui centrada en els factors que conflueixen en el microsistema i mesosistema (la família, l'escola,) sinó que cal també analitzar els factors dels exosistemes i macrosistemes.

En aquest sentit, l'aproximació ecològica suggereix que és una varietat de factors la que contribueix al fenomen del maltractament. Malgrat els progenitors són sovint els responsables més directes de l'abús, factors com la pobresa, l'estrès, l'atur, o la manca d'habitatge influeixen, entenent que *la línia de treball sobre l'ecologia humana de la família s'estén des del microsistema fins el macrosistema* (Garbarino i Eckenrode, 1997/1999).

Així mateix, autors com Petrus, Panchón i Gallego (2002), conclouen que l'exclusió social es dona quan hi ha *trencaments amb vincles de tipus econòmic, territorial, residencial i/o sociopolític*, esdevenint necessari el poder treballar sota *un disseny de xarxa de xarxes*.

El fet que la definició de maltractament diferenciï la *conducta inapropiada* i la *lesió* és interessant en el cas que ens ocupa doncs en algunes situacions els parents en acollir-los han evitat que els nens/es patissin *lesions* (en el sentit ampli) veient que la *conducta inapropiada* dels progenitors podia causar aquestes lesions. La proximitat i la implicació de la xarxa familiar és de vital importància en la prevenció d'alguns maltractaments.

Per tant, prenen una especial rellevància els sistemes comunitaris de suport a les famílies, als seus valors, a les relacions informals i les estructures institucionals; és a dir, aquesta visió multifactorial repercuteix en la perspectiva psicosocial de potenciar, en la mida del possible, les xarxes familiars, d'amics i veïnals més properes al nen/a considerant específicament els vincles amb la família extensa com un factor de compensació (de protecció), i per tant el seu trencament com un factor de risc.

En aquest sentit, Garbarino i Eckenrode (1997/1999) proposen la hipòtesi que, a mesura que en les societats occidentals augmenta el valor de la *privacitat* i l'oportunitat de tenir-la, augmenta proporcionalment el perill de l'aïllament social, i l'aïllament és un aliat de les situacions de maltractament infantil. En canvi, exposen que la participació de les famílies en xarxes àmplies de parentiu pot fer, en part, disminuir l'aparició de situacions de maltractament o si més no, detectar-les quan només apareixen. Sostenen la importància que té pels nens/es el fet de comptar amb algú del seu propi sistema social que els accepti i que els ofereixi un model positiu.

“Los estudios de niños dotados de entereza o resistencia y nuestras propias entrevistas con víctimas de maltratos nos han convencido de ello.(...) Si, en nombre de la privacidad familiar, aislamos a las víctimas del maltrato infantil, los privamos de una influencia normalizadora potencialmente importante en su desarrollo” (Garbarino i Eckenrode, 1997/1999, pàg. 117).

Segons Garbarino i Eckenrode (1997/1999), hi ha tres aspectes que dificulten avui en dia el contacte amb la família extensa en societats com la dels EUA:

- L'augment de la mobilitat geogràfica de les famílies, per exemple, per motius laborals.
- El fet que *escapar al cost de les xarxes de parentiu està culturalment acceptat*; es valora la privacitat, com si el desenvolupament individual fos incompatible amb el manteniment dels vincles socials. Aquesta idea la relacionem amb el que recentment Cyrulnik (2005, pàg. 34) ha escrit:

“Cuanto más se mejoran las condiciones de la existencia, menos necesidad tiene cada hombre de los demás. Aparece incluso la necesidad opuesta: en su carrera por el mejoramiento de sí mismo, el hecho de ocuparse de los demás representa una cortapisa. Por el contrario en una sociedad en la que no es posible vivir solo, ocuparse de los demás significa protegerse. No se trata de renunciar a los progresos que, en cincuenta años, han transformado la condición humana, pero es preciso caer en la cuenta de que no hay progreso exento de efectos secundarios. La mejora de las prestaciones individuales conlleva la dilución de los vínculos y aumenta la vulnerabilidad frente a las experiencias traumáticas”.

- En els països occidentals, el valor de desestimar les xarxes de parentiu *invasores*, és liderat moltes vegades pels professionals de la intervenció psicosocial i educativa, el problema és que s'adrecen a una població que no sempre comparteix aquest valor.

Destaquem aquesta reflexió sobre el tema de la privacitat, valor imperant en moltes de les societats occidentals, potser en menys grau a les del nord de la mediterrània, doncs entronca de ple en el debat sobre l'acolliment en família extensa. Garbarino insisteix que si no es compta amb la garantia que el nen/a podrà ser ubicat de forma permanent en un entorn que li ofereixi estabilitat, afecte i protecció, la separació en si mateix pot arribar a ser una forma d'abús. Si l'ajuda quotidiana la rebem dels nostres parents, amics i veïns, perquè no seguim aquesta mateixa regla amb els nens/es?

Al fil del què s'ha exposat, acabem aquest apartat amb una cita de Rifkin (2004):

“El sueño europeo contrasta drásticamente con el americano sobre todo en lo relativo a la cuestión de definir el significado de libertad personal. Para los estadounidenses la libertad va desde hace mucho tiempo ligada a la

autonomía. Si uno es autónomo, no depende de otros ni es vulnerable a las circunstancias que están fuera de su control. (...) uno es libre cuando se convierte en autosuficiente y en una isla en sí mismo. Con la riqueza llega la exclusividad, y la exclusividad aporta seguridad. (...) Para los europeos la libertad no se encuentra en la autonomía, sino en la inserción. Ser libre es tener acceso a muchas relaciones interdependientes. Cuantas más sean las comunidades a las que uno puede acceder, más opciones tiene de llevar una vida plena y significativa. Es la inclusividad la que proporciona seguridad: pertenencia, no pertenencias”.

1.4. Aportacions dels estudis sobre la resiliència.

Els estudis sobre la resiliència, que des de fa unes dècades es venen desenvolupant, han adquirit actualment molt d'impacte en el camp de la intervenció psicosocial i educativa. Interessa destacar-ne tres idees que si bé estrictament no són noves, actualment les teories centrades en la resiliència les reexpliquen: el qüestionament de la reproducció transgeneracional del maltractament; la importància de les xarxes familiars i socials de l'entorn del nen/a; i el protagonisme de cada nen/a en la construcció de la seva vida.

Les teories més basades en el concepte de resiliència descriuen el terme de les ciències físiques adaptat a les ciències socials per Werner i Smith (1972) *sobre la capacitat de les persones de tenir un bon desenvolupament i seguir projectant-se en el futur malgrat haver viscut aconteixements desestabilitzadors, condicions de vida difícils i traumes a vegades greus* (Manciaux, Vanistendael, Lecomte i Cyrulnik, 2003); o *aquelles persones que, malgrat néixer i viure en situacions d'alt risc, es desenvolupen psicològicament sanes i amb èxit* (Rutter, 1990).

La primera aplicació d'aquest concepte en l'àmbit que ens ocupa és la seva contribució a trencar amb la idea de grup homogeni pel que fa a la infància maltractada, fugint de representacions socials estereotipades. Parteix de la base que la resiliència es produeix mitjançant una interacció entre l'individu i el seu entorn: davant d'un problema, hi ha una forma de resistir i de construir, però el problema i la forma d'afrontar-lo dependrà de cada context específic (Vanistendael i Lecomte, 2002). Per tant, ni tots els nens/es que entren al sistema de protecció infantil són iguals, ni tots tenen problemes, ni tots seran negligents quan siguin adults.

“Cincuenta años más tarde, algunos pensadores partidarios de la teoría de la condición fija del psiquismo aún siguen atribuyendo un destino fatal a estos niños que comienzan con mal pie y que se hallan estigmatizados por su experiencia traumática” (Cyrulnik, 2005, pàg. 62).

Els sistemes de protecció infantil en molts països d'occident no havien potenciat els acolliments amb la família extensa en prevaler les tesis sobre la reproducció del cicle de violència familiar. S'entenia que quan les causes per les quals els serveis de protecció assumien la tutela eren de maltractament, aquest patró podia transmetre's d'una generació a l'altra, és a dir quan un infant havia estat abusat, de gran podia esdevenir un abusador (Belsky i Kadushin, 1980; citats per Pecora, Le Prohn i Nasuti, 1999; Jackson, 1999) Aquesta visió de l'etiologia del maltractament feia evitar que es confiés la guarda als parents: si els pares/mares eren abusadors, els infants no podien quedar amb els avis.

“Estamos lejos de las causalidades lineales, en las que un agente provoca un efecto que, supuestamente, se agrava con las generaciones. En las teorías de la resiliencia, el sujeto se ve sometido a la influencia de una constelación de determinantes y en ella se debate y va a buscar intencionadamente unos tutores sobre los que poder apoyarse para reanudar su desarrollo” (Cyrułnik, 2005, pàg. 167).

El concepte de la transmissió intergeneracional del maltractament s'ha de tenir en compte, precisament per poder activar estratègies per minimitzar-lo. Els estudis retrospectius, que analitzen el passat de persones amb problemes de maltractament arriben a concloure taxes molt altes de transmissió intergeneracional del maltractament. Però aquest mètode elimina la majoria, és a dir, els que no tenen problemes. Els estudis prospectius o longitudinals conclouen que només una petita part dels nens/es en risc esdevenen delinqüents o maltractadors de més grans. Aquesta petita part és encara superior als estudis fets en població general. Així doncs, el percentatge de transmissió intergeneracional pot variar del 18% al 90% segons el procediment aplicat (Kaufman i Zigler, 1987; citats per Vanistendael, 2002). Amb paraules del mateix Vanistendael referint-se a l'estudi d'aquests autors:

“Este estudio muestra a la vez el mayor riesgo de ser maltratador cuando se ha sido maltratado, pero igualmente el hecho de que, en la mayoría de los casos, este riesgo no se transforma en realidad” (Vanistendael, 2002, pàg. 182).

L'altre aspecte que ens interessa és el suport de la xarxa familiar que pot actuar com a factor promotor de la resiliència. Seguint *l'esquema de la casa* de Vanistendael (2002), les xarxes informals socials es troben en el seus fonaments: amistat, família, veïns, escola, etc., i els professionals poden tenir-hi un paper important per articular-ho i fomentar-ho. Per això Cyrulnik (2002; 2005) recorda la importància de tenir vincles afectius estables dins la seva xarxa familiar; exposant com les cultures que organitzen uns sistemes familiars de vincles múltiples al voltant del nen/a, aquests actuen com un factor de protecció, sobretot si es donen circumstàncies adverses en la vida del nen/a. Si aquests vincles són estables, li proporcionaran la seguretat i l'estabilitat que el nen/a necessita.

En aquest sentit, el fet de poder gaudir de relació amb els amics dóna nivells més alts de benestar psicològic que l'educació o el nivell d'intel·ligència (Funham i Cheng, 2000; citats per González, 2004). Es pot llegir a la tesi doctoral de González (2004), com el fet de *tenir més amistats, amb relacions qualitatives i freqüents va associat a una major satisfacció vital*, observat a autors com Huebner i Aldermans (1993) en població infantil i a Diener, Emmons, Larsen, i Griffin (1985; citats per González, 2004) en joves i adults. Hi ha estudis que reflecteixen *més benestar psicològic en les persones que prioritzen els valors de les relacions interpersonals* i el fet de sentir-se formar part d'una comunitat, mostrant una satisfacció més elevada que les que donen *importància a valors més extrínsecs com els diners, la popularitat, la posició de poder* (Casas, González, Figuer i Coenders, 2004). Un altre estudi interessant fet amb una mostra d'estudiants adolescents de Carolina del Sud (n= 4758) és el de Valois, Zulling, Huebner, Kammermann i Drane (2002), on els nois/es adolescents que expressaven menys satisfacció global amb la vida eren els que tenien unes relacions més empobrides amb la seva xarxa social immediata, tenint també més dificultats per poder decidir sobre aspectes que els afectaven directament.

En la xarxa de família i amics és on el nen/a que es troba en situacions de dificultat podrà trobar el que Cyrulnik (2005) anomena *els tutors de*

resiliència, els quals el podran ajudar a prendre consciència de la seva realitat familiar; explicar-li per tal que ell pugui construir-se el seu propi relat, que a vegades serà de dues novel·les familiars. En els cas dels nens/es acollits, no només serà important pels nens/es que els acollidors els hi expliquin la història dels seus progenitors, sinó pels propis acollidors, que pot actuar també com a factor de resiliència de cara a reflexionar i evitar repeticions poc escaients.

Finalment, el fet de considerar el nen/a protagonista de la construcció de la seva vida, fa que les actuacions resilients vagin en el sentit de facilitar la participació dels nens/es en la presa de decisions que els afecten directament a la seva vida. És en aquesta línia on en l'annex del llibre de Vanistendael i Lecomte (2002) hi ha un espècie de decàleg de bones pràctiques pel que fa a la intervenció amb nens/es en situació de dificultat, el qual interessa destacar especialment. Aquest decàleg gira entorn del coneixement del nen/a des de la seva pròpia perspectiva. Transcrivim alguns paràgrafs a mode il·lustratiu. La seva senzillesa i sentit comú contrasta amb l'allunyada a vegades que està la pràctica a dia d'avui. Transcrivim també algunes de les preguntes que hi ha dins de cada apartat:

“Interrogarse antes de actuar:

- *El problema visto por el niño: ¿Qué es lo que representa para él un problema?, ¿Tenemos una mejor solución para ofrecer que sea compatible con el punto de vista del niño?; ¿Una intervención puede entorpecer las capacidades del niño para resolver el problema? (...)*
- *El humor y las estrategias de adaptación del niño: ¿Cómo juega?, ¿Cuáles son las pequeñas cosas que lo complacen? ¿Ríe con sus amigos?, (...)*
- *Los proyectos del niño: ¿El niño tiene proyectos para el futuro inmediato o lejano? ¿Cómo ve el camino que los conducirá a realizarlos?, (...)*
- *El entorno adulto del niño: ¿El niño tiene vínculos estrechos con los miembros de su familia, con sus amigos, con otras personas? (...)*
- *Los otros niños: ¿Hay en su entorno niños que afronten las mismas dificultades, pero que parecen no sufrir demasiado? ¿Qué podemos aprender de sus experiencias?”* (Vanistendael i Lecomte, 2002, pàg. 185).

Capítol 2: Els acolliments d'infants i adolescents en família extensa.

2.1. Algunes dades demogràfiques sobre l'evolució de la família a mode d'introducció.

Per entendre les actuals famílies extenses, inclosos els nous rols dels avis, cal situar-nos en un procés històric de canvis demogràfics i sovint molt accelerats que reflecteixen variacions importants en el comportament de la població, que afecten a les famílies, i que venen a promoure diferents actituds i valors.

En aquest sentit, utilitzar el terme família avui en dia comporta la descripció de moltes formes diverses de convivència: nuclis constituïts per una parella amb fill/s, nuclis monoparentals, parelles separades amb fills, famílies reconstituïdes, parelles del mateix sexe, fills adoptats de països ben distants, i dins l'extensa varietat de formes s'hi troben també els avis, oncles o altres familiars que acullen nens/es de forma més o menys estable. Algunes noves formes de parentiu de famílies reconstituïdes encara no tenen nom "oficial" per designar alguns dels lligams entre els seus membres. La infància i adolescència viu també canvis pel que fa a noves formes de relació parental, canvis en l'entorn escolar, noves tendències en les formes de consum i una intensa immersió en les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

Així mateix, són rellevants els canvis en el comportament reproductiu de les persones. Les taxes de natalitat han descendit de forma rellevant (a Europa i al Japó, sovint per sota dels nivells de reproducció de la població) i l'edat de tenir el primer fill s'ha endarrerit. Segons l'IDESCAT³, al 2004 a Catalunya, l'indicador conjuntural de fecunditat era de l'1,41; l'edat mitjana a la maternitat era de 30,84 anys i l'edat mitjana al primer fill de 29,33 anys. S'observa un increment de fills fora del matrimoni (parelles de fet i nuclis monoparentals), sent al 2004 la proporció de nascuts dins del matrimoni del 71,94%.

³ IDESCAT: Institut d'Estadística de Catalunya. <http://www.idescat.net/>

També a Catalunya les llars familiars són més reduïdes que en dècades anteriors; sent al 2001 la dimensió mitjana de la llar de 2,72 persones segons l'IDESCAT i concretament a Barcelona, segons dades del CIIMU⁴ (2002), dels matrimonis casats amb fills, quasi la meitat (el 48,09%) només en tenia un. Hi ha també un augment notable de parelles de fet i de llars monoparentals. D'aquestes últimes, segons dades també del CIIMU (2002), el 80% eren portades per la mare, malgrat és important tenir en compte que la xifra d'homes sols, amb fills a càrrec seu, havia augmentat el 52% en els darrers anys a Barcelona.

En l'apartat 3.4 i en els capítols sisè i vuitè tornarem a fer referència a algunes d'aquestes dades de context.

Al mateix temps, les separacions i els divorcis han augmentat, amb una incidència més elevada quan hi ha fills dins la llar. Alguns autors (Carnoy, 2001) veuen en el matrimoni *dos projectes individuals independents, dos d'horaris laborals independents i una dificultat per compaginar-ho amb un projecte familiar comú*. O amb paraules de Flaquer (2001, pàg. 95):

“Aquesta nova família, que s'està prefigurant en el futur horitzó i que de moment tan sols existeix de forma embrionària, té una baixa densitat institucional i està formada per membres lliures i individualitzats, que cada dia han de renovar la seva adhesió al projecte comú i que, per tant, nuen entre ells lligams fràgils, encara que emocionalment intensos. Conseqüentment, és una unitat propensa a la ruptura, ja que descansa sobre bases sentimentals més que no pas materials”.

Una altra dada de context a tenir en compte és l'augment important en el nombre de persones de nacionalitat estrangera, configurant en el 2004 (segons l'Idescat) una taxa bruta de creixement migratori del 19,31 per mil habitants, que conforma quasi el total de la taxa bruta de creixement total (la de creixement natural és del 2,92). Aquestes llars tenen unes característiques pròpies en tant que sovint són llars familiars més extenses,

⁴ CIIMU: Consorci Institut d'Infància i Món Urbà. <http://www.ciimu.org>

amb més d'un nucli familiar convivint junts, famílies fragmentades entre el país d'origen i el receptor,...

Per altra banda, a les llars familiars en general continua prevalent una divisió sexual del treball, tot i que hi ha una tendència creixent en les parelles joves d'ocupar-se dels fills segons el temps disponible que tenen fora de l'horari laboral i no tant segons els rols socials assignats a la condició de gènere. Tot i així, les dones encara continuen assumint l'anomenada doble jornada (treballen la jornada completa i tenen cura de la llar i els fills). En molts dels nuclis d'acolliment en família extensa també és la dona la que assumeix el rol d'atendre a la família.

A Espanya, l'any 2000 les famílies amb fills on treballaven els dos era del 43,7%, inferior encara a la mitjana europea (un 59%) però s'hi anava acostant (Eurostat, 2000). Les exigències del món laboral juntament amb la poca motivació pel treball domèstic per part de moltes persones, són factors que contribueixen a la delegació de l'educació dels fills a altres espais de la seva vida. L'escola abasta pràcticament des dels 3 als 16 anys. No s'ha d'oblidar que una de les característiques de la segona meitat del segle XX ha estat l'expansió i aprofundiment en l'àmbit de l'educació i la formació. En aquest sentit els avis/es acollidors, quan exercien de pares es movien en un context social ben diferent: la incorporació de la dona al treball era inferior i la delegació de l'educació dels fills de forma explícita i extensa a altres àmbits fora de la família (escolars i extraescolars) no era tan evident.

També les diferències entre el nivell formatiu de les persones més grans i el dels més joves, aporta unes dades molt rellevants ja que sembla que el canvi s'hagi fet pràcticament només amb un relleu generacional. Segons dades d'IDESCAT en el 2004 a Catalunya:

- Nois/es d'entre 10 i 19 anys que no saben llegir o escriure: 7.109
- Persones de més de 65 anys que no saben llegir o escriure: 72.855 (dels quals 22,51% són homes i un 78,49% són dones).

Aquesta dada és força interessant a efectes de la població que estudiem. En primer lloc, en el nostre estudi, part d'aquestes persones de més de 65 anys són acollidores de joves de menys de 19 anys.

En segon lloc, amb l'envelliment de la població observem xifres molt similars a les franges d'edat extremes a Catalunya (IDESCAT) al 2004:

- El 15,7% de la població es troba en la franja d'edat 0-15 anys.
- El 16,7% de la població es troba en la franja de majors de 65 anys.

En tercer lloc, el percentatge d'homes i dones sense estudis contrasta amb les dades del 2001 de Catalunya, on ja hi havia més dones d'entre 20 i 34 anys amb estudis superiors (93.454) que no pas homes (72.526).

Les dades (IDESCAT) mostren una esperança de vida de 80,10 anys de mitjana a Catalunya al 2003 mentre la taxa de mortalitat infantil ha passat de ser de 7,71 al 1986, a 3,22 al 2004.

Bona part dels factors que acabem d'esposar poden contribuir al canvi progressiu que s'observa cap a noves formes de relació parental dins la família. Flaquer (2001, pàg. 100) ho descriu així:

“Un segon fonament del neguit que experimentem és donat pel caràcter reflexiu de la família postpatriarcal. La necessitat de qüestionar la tradició patriarcal i de construir les relacions personals sobre noves bases crea inseguretats i inestabilitat. Homes i dones, pares i fills, joves i vells han de trobar noves vies d'entesa, al marge dels patrons llegats pel passat, que suposin un respecte a la seva dignitat i llibertat. Aquest sobre esforç, sens dubte, pot reportar un gran enriquiment personal, però també a vegades pot generar la temptació de la desmobilització i de l'abandó. En tot cas, crea una certa sensació d'anomia”.

Aquestes noves pautes relacionals emergents esdevenen un tema cabdal en parlar dels acolliments en família extensa, quan són sobretot els avis/es els que eduquen als nens/es: per un costat estan més ancorats en un model patriarcal, però per l'altre fan molts esforços per posicionar-se com a família

moderna. D'aquesta fricció de forces en pot sortir un enriquiment o una gran incoherència de pautes educatives.

Per altra banda, tot i tenint present que la família és la institució valorada com a més important pels ciutadans de la UE - un 78% de mitjana a Europa i un 74% a Espanya - la resposta per fer front als canvis i necessitats emergents és diferent segons cada país (Navarro i Quiroga, 2001). En aquesta línia, l'estudi coordinat per Flaquer (2002) sobre la *situació de la família a Catalunya*, assenyala que Espanya dedica a la família i als fills el 0,4% del PIB; una dècima part del que hi dediquen altres països com Dinamarca, Suècia i Finlàndia, i encara hi ha més distància si ens fixem amb els serveis dirigits a les famílies.

Dins dels països de la OCDE, estan, per un costat, els països d'Europa del Nord, amb més tradició social demòcrata i polítiques de serveis de suport a les famílies, amb una xarxa d'institucions públiques que ofereixen ajuts a les baixes maternals, escoles bressol, suport a les activitats extraescolars, al transport públic, etc. Navarro (2002) afirma que aquestes polítiques de suport a les famílies, on entren també els serveis d'ajuts al domicili per a persones grans o per a persones amb discapacitats, permeten, entre altres, treballar realment per la igualtat de gènere, pels drets de la dona que és sobre la que recau el pes quan manquen aquests serveis públics. En l'altre extrem, es troben països com els EUA, on la provisió pública de serveis és mínima; i en una posició més intermèdia se situen el grup de països de l'Europa del Sud i Japó. A Espanya i Itàlia, la família extensa té un pes important en el suport a la criança dels fills i substitueix en part la manca de provisió de serveis; els avis i altres familiars tenen un paper molt més rellevant en la vida familiar que en altres països de l'OCDE. Navarro i Quiroga (2001, pàg. 2) escriuen al respecte:

“En nuestro país, la familia ocupa también una centralidad en el discurso hegemónico de las culturas mediáticas y políticas, discurso que contrasta, sin embargo, con la realidad de una gran pobreza en las políticas estatales o privadas de apoyo a las familias. En general han sido las derechas y muy en especial las tradiciones políticas de raíces cristianas las que se han

presentado como las grandes defensoras y valedoras de la familia y de los valores familiares. Las izquierdas, por lo general, no han cuestionado esta identificación de la defensa de la familia con las derechas, considerando el tema familia como un tema conservador, situación que contrasta con la experiencia en la UE, donde ha sido precisamente la tradición socialdemócrata (y muy en especial la escandinava) la que, a través de sus políticas públicas, ha seguido políticas más pro familiares”.

Finalment el desenvolupament tecnològic, lligat als mitjans audiovisuals i a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació, en general ha passat de ser evident a principis dels vuitanta només en els sectors industrials més avançats, a formar part actualment de la nostra realitat quotidiana. Els canvis demogràfics i socioeconòmics sobre la transformació de la família i del mercat de treball ja formen part de l'era de la informació i la societat del coneixement. Però més enllà de tots aquests aspectes molt estudiats en l'actualitat (Castells, 2003; Carnoy, 2001) les TIC han entrat a formar part de la vida infantil i adolescent tant escolar com sobretot extraescolar, ocupant en molts casos un lloc central en el seu temps d'oci. És aquí on actualment el debat està servit i així doncs es troben mirades sobre les TIC ben contraposades, mentre uns parlen de protegir a la infància respecte d'elles, els altres en ressalten les seves potencialitats creatives i de socialització. En tot cas, tot això traslladat en els nuclis familiars portats per avis, que molts d'ells ni tan sols han conegut aquestes noves tecnologies en el seu àmbit laboral, pren també una rellevància especial.

2.2. Benestar i sistemes de protecció: tendències actuals dels sistemes de protecció a la infància.

En aquest apartat s'analitza l'evolució dels sistemes de protecció a la infància, les tendències de futur i el paper que ocupen, dins d'aquests, els acolliments amb família extensa.

2.2.1. Evolució i tendències actuals dins dels sistemes de protecció infantil.

Al llarg dels segles, la infància no ha gaudit d'un reconeixement i d'una protecció jurídica pròpia tal com l'entenem actualment a Occident, sent la caritat la forma més habitual d'ajuda que rebien els nens i les nenes que es trobaven en una situació de dificultat. Va ser a partir de mitjans del segle XX que es van començar a normativitzar aquests drets i les responsabilitats dels poders públics per a la seva salvaguarda. Després de la segona guerra mundial, a mida que s'anava desenvolupant l'estat del benestar en diversos països occidentals, es van anar produint canvis importants en el sentit d'anar substituint els models de protecció a la infància basats en la beneficència, per integrar, dins dels diferents marcs legals del model de protecció social, un creixent desenvolupament sobre els drets de l'infant i les seves aplicacions.

Aquesta implantació, lògicament, va tenir diferents ritmes segons els països, i a Espanya, el règim franquista va fer que imperés un model benèfic - assistencial fins a principis de la dècada dels 80'. Va ser a partir de llavors que es van començar a portar a terme reformes i canvis a nivell legislatiu que en definitiva reflectien una transició de paradigma: del paradigma de l'especialització, que havia predominat fins llavors, i que tendia a atendre les persones en centres especials segons el tipus de problemes que presentessin; al paradigma de la normalització, que pretenia oferir una resposta sense separar-les del seu propi context social. Aquesta transició va donar-se en diversos àmbits com el d'ensenyament - sobretot referit a la integració escolar de persones amb discapacitats -; el de la salut mental - amb les reformes dels grans centres psiquiàtrics -; el de benestar social, que referit a

la infància va suposar, per exemple, la gradual supressió dels grans centres residencials. En aquest sentit, la tendència vers la normalització proposava proveir, en el cas dels nens/es que eren separats dels seus progenitors, de totes les experiències *normals* que gaudien els altres nens/es: vida familiar, activitats comunitàries, relacions amb iguals, i oportunitats d'èxit escolar.

Paradigma de la normalització, doncs, a partir del qual es van començar a estructurar els sistemes de protecció infantil actuals i que progressivament es van dirigir cap a la implantació del *paradigma dels drets* (Casas, 1998). Un exemple va ser la incorporació en les diferents legislacions dels principis contemplats a la *Convenció sobre els Drets del Nen*, adoptada per l'Assemblea General de las Nacions Unides el 20 de novembre del 1989.

En general, les tendències a les que s'encaminen els serveis de protecció infantil en la majoria dels països occidentals en els darrers anys, i en les que s'hi pot trobar la influència en major o menor grau de les teories que s'exposen en el capítol 1, són a grans trets les següents:

- Compartir l'enfocament ecològic de potenciar el treball amb els nens i nenes dins de cada comunitat i dins del seu propi context familiar i cultural, mantenint els vincles afectius amb els seus pares/mares en la mida del possible i fent de la separació l'últim recurs.
- Descentralitzar els serveis, ubicant-los en el si de cada comunitat.
- Diversificar els serveis, per poder atendre les diferents necessitats que presenten els nens/es. En aquest sentit s'intenta diversificar tant l'atenció residencial, com l'acolliment familiar, com els recursos de suport a les famílies i serveis de respir.
- Fer participar més a les famílies i als nens/es en la presa de decisions i procés d'intervenció.
- Augmentar la coordinació entre diferents departaments i serveis per a no duplicar o ometre intervencions; per compartir/complementar les intervencions i responsabilitats en les situacions d'infants i famílies en alt risc social.

- Professionalitzar la intervenció en tots els nivells, des de l'atenció residencial a l'avaluació dels casos.
- Plantejar noves estratègies de prevenció.

Tots aquests punts, lògicament, són tendències i tenen un desenvolupament desigual a la pràctica. Per exemple, a Espanya en general es pateix força de manca d'estratègies de prevenció; al respecte, en un estudi de Casas i Montserrat (2002), els professionals dels serveis de protecció infantil a Catalunya avaluaven els objectius relacionats amb la tasca preventiva i el treball comunitari dels seus equips amb un nivell baix d'assoliment i un grau de satisfacció al respecte també molt baix. Tampoc està massa desenvolupat l'aspecte de la participació de les famílies (a l'estil de les *family conferences group*) ni la dels nens/es en els processos de presa de decisions, tant les que els afecten directament, com en els processos més amplis en els diferents àmbits socials: la participació ciutadana *és una condició indispensable per transformar la societat* (Petrus et al., 2002).

Part de les dinàmiques que es donen en la pràctica es mouen encara sota el paradigma de l'especialització. De fet a la pràctica coexisteixen els paradigmes d'especialització i de normalització (no només en l'àmbit de protecció infantil sinó també en l'ensenyament i en el de la sanitat). Per tant el problema no és tant la coexistència d'aquests dos paradigmes, sinó quant lluny estan l'un i l'altre del dels drets dels infants. Falta doncs avançar molt cap al paradigma dels drets més centrat en la perspectiva dels propis nens/es.

Així doncs, aquestes línies generals contemplen, per un costat, les tendències a favor de l'interès superior de l'infant de no separar-lo de casa, donant suport a la família biològica, i per l'altre, el dret a ser protegit i acollit en les situacions de maltractament. Quan l'infant passa a ser acollit, la separació de casa pot ser: temporal, fins que els seus progenitors puguin tornar a responsabilitzar-se'n, o bé definitiva en cas de no recuperació o mort dels mateixos. En els països occidentals, els sistemes de protecció a la infància comptaven, fins fa poc, bàsicament amb dues mesures d'acolliment **temporal**

i una de **definitiva** quan els progenitors no podien fer-se càrrec dels seus fills/es:

- Els centres residencials infantils, a vegades amb una extensa gamma de tipologies de centres (Panchón, 1998). La seva denominació a Catalunya distingeix el Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE) i els Centres d'Acolliment i Urgències (CAU).
- Els acolliments familiars, bàsicament en família aliena, és a dir quan no existeix relació ni per consanguinitat ni d'afinitat amb el nen/a. Aquest ha estat un recurs molt desenvolupat als EUA i països del nord i centre d'Europa, però menys desenvolupat al sud i est d'Europa. Veurem com a Espanya ocupa un espai reduït malgrat els programes que s'hi han dedicat.
- Altrament, la proposta d'adopció és una mesura de caire **definitiu**, que es porta a terme quan no hi ha pronòstic de retorn amb el pare o la mare, suposant un trencament de vincles amb la família biològica i una filiació nova amb els pares adoptius.

El que ha anat succeint especialment en la darrera dècada és una davallada en el nombre de famílies alienes en actiu en els països on aquest recurs alternatiu estava més desenvolupat (EUA, Regne Unit, Països Baixos, Països Escandinaus, Alemanya,...), contribuint en part a aquesta davallada les tendències demogràfiques que s'han vist en l'apartat 2.1, que indiquen canvis en els patrons d'ocupació i en la composició familiar. Als EUA el descens ha estat d'una tercera part en el nombre de famílies d'acollida en alguns estats (Hegar i Scannapieco, 1999). També els autors Colton, Pithouse, Roberts i Ward (2004a) afirmen des del País de Gal·les que les famílies alienes costen cada vegada més de trobar i segons ells això pot seguir així a no ser que l'ajut econòmic que rebin per tenir el nen/a sigui igualable a un sou.

Per altra part, el recurs residencial tampoc ha crescut en número de places sinó al contrari, els macrocentres, allunyats del paradigma de la normalització, desapareixen progressivament, i els centres més idonis (i afegiríem necessaris) per la seva ubicació i reduït número de places

requereixen d'unes condicions econòmiques que no totes les Administracions estan disposades a costejar.

A tot això s'hi afegeix que mentre es redueix la disponibilitat d'aquests recursos alternatius a la família, el nombre de nens i nenes tutelats/des creix arreu. Aquesta afirmació no suposa que hi hagi hagut un augment dels maltractaments infantils, sinó l'existència d'una major sensibilització ciutadana i en conseqüència una detecció/denúncia de més casos. Per exemple a Catalunya passen de ser 5098 al 1998, a la xifra de 6547 del 2005 (veure més endavant *Taula 1*). Dades del 2003 del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales també reflecteixen un augment en el nombre de nens/es tutelats en el conjunt d'Espanya.

En general, la recerca sobre protecció infantil té menys anys i és menys extensa que la dedicada a l'educació o a la salut. Les assignatures pendents (Colton *et al.*, 2004a) dins del camp dels acolliments familiars per a un futur i aprenent de les bones pràctiques - les intervencions que produeixen un resultat millor pels nens/es i les seves famílies -, són a grans trets:

- Tot i que s'ha avançat molt, s'ha de millorar la coordinació, cooperació i lideratge entre els serveis. Va creixent la idea (clarament dins del sector, la qüestió és com fer-la arribar a la resta de serveis) que els serveis de protecció infantil no es poden ocupar en solitari del benestar dels nens i nenes que pateixen situacions de negligència i maltractament. Els serveis de protecció infantil tenen més pes en la presa de decisions, però en les accions a dur a terme tant de caire preventiu com en el suport i tractament hi haurien de participar els altres serveis: l'escola, els serveis de salut, els serveis socials, els vinculats a l'àmbit del temps lliure, etc.
- Buscar l'estabilitat de l'acolliment (sobre aquest tema parlarem extensament en el punt següent).
- Treballar per evitar l'estigma del nen/a tutelat, que se sent exclòs i diferent als altres infants. En aquest sentit són interessants els resultats de l'estudi de Casas, Cornejo, Colton i Scholte (2000) on d'entre vuit serveis

socials prestats a les famílies, els que generaven percepcions més negatives, per part dels professionals i famílies, eren l'acolliment residencial i el familiar; i a més, en el cas d'Holanda, la percepció de negativitat augmentava en l'acolliment familiar sobre el residencial (resultat no esperat, doncs en teoria, el recurs d'acolliment familiar és concebut com a més normalitzador). En aquest sentit tot indicava que la separació de casa era la variable que actuava fortament com a generadora de percepcions estigmatitzants.

- Millorar l'avaluació de cada cas, que sobretot compti amb el context total de la vida del nen/a; tenint en compte els factors de resiliència i protectors que hi són presents. Destaca la línia de treballar amb l'objectiu que la família i el nen/a dominin i puguin sentir-se actors del problema (*sense of ownership and empowerment*); participin en el procés de resolució del problema; se sentin protagonistes en implementar la solució; i participin del seguiment. Els resultats de l'estudi citat sobre les percepcions d'estigmatització (Casas, Cornejo *et al.*, 2000) suggereixen que les famílies usuàries dels serveis socials mostren més satisfacció quan se senten participar del procés de presa de decisions.

Colton *et al.* (2004a, pàg. 3) comenten al respecte de l'avaluació:

“En algunes situacions els professionals actuen barrejant experiència, intuïció, coneixement, oportunisme, obediència i pragmatisme”.

- Implementar pràctiques que incloguin sistemàticament el punt de vista dels nens/es, respectant-los el dret a poder opinar sobre els aspectes que els afecten directament i aprofundint en saber exactament què vol dir *escoltar-lo*, què passa quan els professionals no hi estan d'acord; o un punt preocupant: sempre li és beneficiós el grau d'especialització que se li ofereix?

2.2.2. Els acolliments en família extensa dins dels sistemes de protecció a la infància.

És en aquest context descrit on els acolliments en família extensa han pres una especial rellevància, reflectint un augment considerable en la majoria de països occidentals. Per un costat, és un recurs que es pot adequar als principis dels paradigmes basats en la normalització i els drets, i per altre, omple el buit que per causes diferents deixen al descobert les altres dues formes d'atenció substitutives tradicionals.

La distribució, però, de cada un dels tres recursos substitutius (acolliment residencial, en família aliena i en extensa) és completament desigual en els diferents països. A Espanya els centres residencials i els acolliments en família extensa ocupen la centralitat de les propostes alternatives a la convivència amb els progenitors, mentre que els acolliments en família aliena representen en Comunitats Autònomes com Catalunya o Madrid entre el 8% i el 9% dels casos amb mesura protectora. Segons dades del *Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, al 2003, el 52% dels nens/es estaven en acolliment familiar i el 48% en centre residencial. El problema és que aquestes dades oficials no distingeixen entre els acolliments en família extensa i en aliena, i per tant no podem saber quina és la xifra dels acolliments en família extensa a Espanya, tot i que és majoritària respecte als acolliments en família aliena (Fernández del Valle i Bravo, 2003). Aportem de forma il·lustrativa dades d'algunes Comunitats Autònomes.

Taula 1: Nombre de nens/es sota mesura administrativa de la DGAIA. 1998 i 2005.

Recursos amb mesura administrativa	Nens/es a 5/1998		Nens/es a 8/2005	
	Nº	%	Nº	%
Mesura d'atenció a la pròpia família	566	11,1%	932	14,2%
Acolliment família extensa	1674	32,8%	2426	37,1%
Acolliment família aliena	311	6,1%	563	8,6%
Acolliment pre-adoptiu	494	9,6%	527	8,0%
Acolliment Centre Residencial Acció Educativa	2053	40,2%	1566	24,0%
Acolliment Centre d'Acollida Urgències			324	4,9%
Total nº nens/es sota mesura	5098	100%	6547	100%

Elaboració pròpia a partir de la font: <http://www.gencat.net/benestar/dgaia/estai.htm>

Si ens fixem amb les dades de Catalunya (*Taula 1*), de tots els nens i nenes tutelats per la DGAIA en el 1998, un 40% estaven en un centre residencial, xifra que ha descendit fins a ocupar el 24% en el 2005. En canvi, enguany la part més gran la formen els nens/es tutelats i acollits pels seus familiars (un 37,1%). A Madrid representen quasi la meitat dels nens/es tutelats (*Taula 2*).

Taula 2: N° de nens/es sota mesura administrativa a la Comunidad de Madrid 2002.

Tipus de recurs	N° de nens/es	% de nens/es
Centre residencial	1799	41,07%
Família extensa	2153	49,16%
Família aliena	428	9,77%
Total n° nens/es tutelats.	4380	100 %

Font: Instituto Madrileño del Menor y la Familia (2002).

A Navarra, en el 2004, 151 nens/es estaven en família extensa, 134 en centres residencials i 57 en família aliena (Gobierno de Navarra, 2005); a Andalusia, amb majoria de nens/es en centres residencials, dels acolliments familiars que es fan, el 85% són en família extensa (Junta de Andalucía, 2006).

A Itàlia, una recerca d'àmbit estatal (Centro Nazionale di Documentazione e Analisi per l'Infanzia e l'Adolescenza, 2002) va recollir dades a través dels professionals dels serveis sobre cada un dels 10200 nens/es italians que es trobaven en acolliment familiar al 1999. Les xifres indiquen que 2/3 parts dels nens/es estaven en centres residencials (de tipologia molt diversa) i 1/3 part en acolliments familiars. D'aquests acolliments, un 52% eren constituïts amb els parents i el 45,8% amb família aliena, havent-hi moltes diferències entre el nord, el sud i les illes (al sud, dels pocs acolliments que hi havia, el 68% ho eren amb família extensa, similar a les illes). Els acolliments estan regulats per la *Legge 184 del 4 maggio 1983* i per la recent *Legge 149 del 28 marzo 2001*. En aquesta darrera, per tal d'impulsar el recurs d'acolliment familiar que no ha assolit les expectatives que s'esperaven (com tampoc a Espanya), s'ha imposat una data límit, el 31-12-2006, a partir de la qual hauran de romandre tancats els *istituti* (una tipologia de centres residencials). Més enllà que aquesta llei aconsegueixi donar més volada o no als acolliments familiars, sembla que de moment l'efecte és que els *istituti* es reconverteixen en

comunitats, és a dir en llars residencials de dimensions reduïdes (Centro Nazionale di Documentazione, 2004).

Autors com Garelli (2000) pensen que les dificultats dels acolliments en família aliena a Itàlia són atribuïbles a diferents causes de les quals ressalta: (i) la desinformació que tenen els acollidors sobre el nen/a i la seva família d'origen, sobre la intervenció que segueix el servei, i sobre les perspectives de futur; (ii) la poca participació a la qual són cridats els acollidors; i (iii) la insuficiència del suport econòmic. Sobre la segona, Garelli escriu:

“Nel caso dell'intervento del tribunale, la maggioranza delle famiglie intervistate dichiara che mai o solo in casi eccezionali, ha rapporti con il giudice: sembra quasi che gli affidatari, nella realizzazione dell'affido, siano considerati sì operatori sociali volontari, ma non interlocutori né collaboratori da convocare e consultare con una certa regolarità” (Garelli, 2000, pàg. 193).

En canvi, l'acolliment en família aliena continua tenint un paper important en els sistemes de protecció infantil com els de la Gran Bretanya (Colton i Williams, 1997). Les xifres mostren només un 30% de nens/es en centres residencials. Pel que fa als acolliments en família extensa, malgrat que la seva legislació - *The Children Act 1989* - ja prioritzava l'acolliment del nen/a amb la seva xarxa familiar o d'amics més propera (el que anomenen *“families and friends care/placements”*), és tot just ara que s'ha *redescobert* després d'un llarg període on aquests acolliments han estat vistos amb moltes reserves i han ocupat un lloc minoritari en els serveis de protecció infantil britànics (Broad, 2001a; Hunt, 2003). Colton, Pithouse, Roberts i Ward (2004b) exposen que el problema de captació de famílies alienes juntament amb l'èmfasi actual que el nen/a estigui en contacte amb els seus familiars han fet créixer el nombre d'acolliments en família extensa. En el seu informe aporten que un 16% dels nens/es anglesos tutelats estaven acollits pels seus familiars en el 1999, dada que contrasta amb el 3% del 1989 i el 12% del 1997. Calculen que en alguns districtes de Londres pot significar el 30%, i en tot cas en el 2000 ja eren numèricament superiors als nens/es que estaven en centres residencials. Al 2003, el 25% dels acolliments familiars eren parents o amics dels nens/es.

Es fan ressò també de la disminució de l'ús i per tant el nombre de places del recurs residencial.

Ehrle i Geeen (2002) comenten que, tradicionalment als EUA, les agències quan havien de separar un nen/a dels seus pares/mares, el proposaven per un acolliment que no guardés cap relació amb la família d'origen. A llarg de la darrera dècada, però, opten principalment pels parents com a primera opció. En el 1999, segons Scannapieco (1999), més del 31% de tots els infants tutelats als EUA es trobaven acollits per la família extensa. En alguns estats arribaven al 51% (Illinois, Califòrnia) i en 2/3 parts la tendència era d'increment. Concretament a Califòrnia es va passar del 25% al 1985 al 46% al 1995, sent l'acolliment més utilitzat actualment en respecte als altres (Berrick, Needell i Barth, 1999). Tot això sense comptar els infants que estan a càrrec de familiars al marge de l'administració. És el recurs que ha crescut més ràpidament dins del sistema i s'està convertint en la forma més predominant de tutela i separació del nucli, sobretot a les àrees urbanes. Un estudi del 2000 (Webster, Barth i Needell, 2000) exposa que en àrees urbanes dels EUA aquests acolliments poden suposar més del 50% dels nens/es acollits.

En el 2002, Geeen i Berrick (2002) expliquen que els serveis del EUA continuen confiant en els acolliments duts a terme per parents, i les polítiques tant federals com dels estats hi han afegit legitimitat i suport. Comparat amb la gran crescuda del fenomen entre el 1985 i el 1995, les dades del 1998 al 2000 parlen d'una estabilització de la xifra en quant a nous acolliments, però continua sent l'acolliment preferit i més nombrós en quant a número i sembla que s'ha avançat una mica en la participació de la família en la presa de decisions i en el seguiment de cara al millor interès del nen/a. Les perspectives de futur, tenint en compte la continua davallada dels acolliments en família aliena, el creixement de nens/es en situació de desemparament i el suport als acolliments en família extensa, fan preveure que es continuï confiant en aquesta alternativa en tots els estats nordamericans.

Segons un informe recent de la UNICEF (2004), aquest organisme també es fa ressò de la creixuda d'aquest fenomen i exposa que:

- Dades d' Austràlia, al 1992 els acolliments en família extensa suposaven el 14% i en el 1996 ja eren el 24%, la segona opció dins dels sistema de protecció infantil després dels acolliments en família aliena.
- Als EUA s'estima que hi ha 1,3 milions de nens/es de la comunitat afroamericana a càrrec dels seus familiars sense regularitzar.
- S'estima que el 90% dels 9.500.00 de nens/es orfes per la SIDA a l'Àfrica sub-sahariana, Àsia i Amèrica del sud estan a càrrec dels seus familiars (s'entén que sense formar part de cap sistema de protecció infantil). El panorama que exposa és de molta explotació i pobresa per aquests nens/es (UNICEF, 2004).

L'existència d'una major recerca al respecte, tot i que tampoc és molt extensa ni específica, que explica les excel·lències d'aquesta forma d'acolliment, està contribuint a un canvi de visió per part dels serveis i a un increment de l'ús d'aquest recurs dins dels sistemes de protecció en la majoria de països. Resumint, Hunt (2003) exposa els factors que hi contribueixen:

- Una demanda creixent de nens/es per acollir, majoritàriament de minories ètniques, i una proporció creixent de nens/es *difícils de col·locar*; juntament amb una oferta a la baixa d'acollidors aliens.
- L'evidència d'uns resultats pobres pel que fa als nens/es tutelats i una recerca que potencialment està indicant uns resultats positius dels nens/es acollits pels parents.
- Un canvi en les teories sobre el funcionament familiar, deixant enrera els conceptes de transmissió intergeneracional de l'abús i apuntant cap a teories més basades en un enfocament ecològic i de resiliència.
- Una sensibilitat creixent pel que fa al tema en general de les minories ètniques i les seves comunitats. Tema que sobretot han desenvolupat els països com EUA, Canadà, Austràlia i Nova Zelanda.

- Unes línies polítiques encaminades a disminuir el paper de l'estat i sobretot el cost dels serveis públics.

Donat que aquestes observacions estan centrades sobretot en països anglosaxons, cal fer algunes apreciacions des del nostre context. En primer lloc, la demanda creixent de tuteles sí que es correspon amb les dades espanyoles, però s'ha de matisar que no hi ha hagut cap davallada en el nombre de famílies alienes, doncs fa anys que ocupa entre el 8% i el 9% dins l'espectre de recursos substitutius; en tot cas es podria dir que no ha complert les expectatives de creixement que s'esperava. El recurs de família extensa ha anat substituint, en una part al de centre residencial, i en una altra, ha suposat donar resposta a aquesta creixuda de casos.

Per altra banda, sembla que el valor de la família extensa impera sobretot en les minories ètniques de països com EUA, Austràlia, Nova Zelanda, Canadà i que gradualment està sent adoptada per la comunitat blanca. Però als països mediterranis aquest valor està encara molt present dins la cultura i per tant no està sent ni *redescobert* ni *importat*, senzillament s'està normativitzant.

Referent al tema de les dificultats que poden presentar una part dels nens/es que entren al sistema de protecció infantil, Colton *et al.* (1997, 2004a) expliquen que les tendències vers la normalització i el suport a les famílies han provocat que en general els acolliments residencials quedin com a últim recurs: (i) per aquells nens/es que presenten severes dificultats, fins i tot pels acolliments familiars especialitzats, (ii) pels nens/es que se'ls prepara per un acolliment, o (iii) pels nens/es que venen d'un fracàs d'acolliment; i que tot això suposa haver d'introduir nous tipus d'acolliment residencial. Per altra banda, insisteixen en que l'acolliment familiar també s'ha de diversificar per poder atendre un major ventall de nens i nenes, donat que en general a tots els països els nens/es susceptibles de ser acollits són cada vegada més grans, menys sans o amb més problemes. En aquest sentit els autors apunten dues tendències actuals situades en cada un dels extrems del ventall de recursos:

- Per una costat, l'acolliment amb la família extensa (*placement with relatives*), no només perquè preserva els vincles familiars, sinó perquè és pròpiament una alternativa.
- A l'altre extrem, s'hi troben les famílies d'acollida professionalitzades.

Colton *et al.* (2004a) exposen que el primer obstacle és la creença per part de professionals, famílies i nens/es que *l'amor i els diners* no es poden barrejar. El segon és la resistència a considerar que els acollidors professionals se situïn com uns professionals més de la xarxa, ja que són vistos més com a beneficiaris (*recipients services*) que com a serveis proveïdors; percepció que també tenen a vegades les mateixes famílies d'acollida.

A Espanya i a Itàlia, el recurs de les famílies d'acollida professionalitzades encara està poc desenvolupat.

Al mig d'aquestes dues tendències, s'hi troben les diferents modalitats d'acolliment en família aliena temporal (amb previsió de retorn amb els progenitors), els acolliments d'urgència i diagnòstic, o l'experiència que va impulsar l'Ajuntament de Barcelona amb un programa d'acolliments en família aliena pensat no tant com un recurs de suplència sinó més de complementació familiar, en el qual es comptava amb la voluntarietat dels pares i es formalitzaven uns acords per escrit entre la família biològica i la d'acollida. Pel que fa a aquest darrer recurs, es pot establir un paral·lelisme amb les experiències, majoritàriament provinents dels Països Escandinaus, de famílies de suport; és a dir, famílies que ajuden a altres famílies, compartint alguns aspectes de la criança del nen/a, donant suport a la família biològica en els aspectes que calguin per tal que pugui atendre correctament al seu fill/a.

2.3. Aproximació vers el concepte d'acolliment en família extensa.

Cada un d'aquests recursos alternatius no són monòlits independents, sinó que a mida que va avançant la diversificació dins de cada forma substitutiva, les fronteres entre ells es van desdibuixant. Colton *et al.* (2004a) defensen la idea del *continuum* de serveis dedicats als nens/es en situació de risc. Encara que administrativament estigui separat l'acolliment residencial i el familiar, a vegades a la pràctica no és tan diferent. Si ens posem a la pell dels nens/es, no trobarem tantes diferències entre viure en un acolliment familiar múltiple on hi conviuen 10 nens/es i una llar residencial vertical de 6 places; el fet que estiguin classificats en formes diferents, fa que ens preguntem si:

- Depèn del número?, depèn de si hi treballen persones externes al nucli?, depèn de l'estabilitat de les figures de referència?
- O des de l'experiència dels nens/es també seria difícil distingir entre un acolliment familiar dut a terme per uns oncles que viuen a una distància de 1000 quilòmetres i amb els quals el nen/a no ha mantingut relació fins el moment de l'acolliment, i un altre dut a terme per una família d'un company d'escola amb qui fa anys que el nen/a hi manté relació.
- I els nens/es que entre setmana viuen en una llar residencial i els caps de setmana i vacances els tenen regularitzats amb una família aliena o extensa?
- El criteri és només la consanguinitat?

Aquestes exemples no corresponen a les situacions majoritàries però il·lustren la fragilitat d'algunes classificacions.

Salazar (2004) aporta que el parentiu *és el significat que conferim als vincles biològics que genera el procés de reproducció i per tant afegeix que els fets del parentiu són fets culturalment construïts*. En aquest sentit entén que el concepte de consanguinitat *depèn d'un sistema de significació culturalment construït i socialment validat*. Des d'aquesta perspectiva antropològica, Stolke (2004) recorda que les concepcions sobre parentiu *són de gran variabilitat en la història i entre les pobles i que la noció occidental biològica dels lligams de parentiu és doncs un fenomen cultural particular*.

De fet en algunes societats, l'educació i criança dels nens/es recau tot el temps sobre els avis; bé perquè és un patró cultural, bé perquè correspon a un canvi en les tendències demogràfiques. Sense anar més lluny, a Espanya coneixem actualment com milers de nens i nenes equatorians viuen al país d'origen amb els seus familiars (majoritàriament àvies maternes) mentre els seus progenitors treballen a Espanya, i poden passar anys sense veure'ls donada la seva fragilitat econòmica i legal. En la majoria de les societats, la família extensa acostuma a omplir el buit, parcial o total, quan els progenitors, per la raó que sigui, no se'n poden fer càrrec.

Aprofundint en la variabilitat del concepte d'acolliment familiar, Colton i Williams (1997) reuneixen aportacions d'Argentina, Hongria, Finlàndia, Itàlia, Zimbabwe i Regne Unit, i observen realitats ben diverses:

- El primer problema és definir l'acolliment familiar. A Irlanda han fet un reconeixement formal vers l'acolliment amb família extensa (*placement by relatives*) diferenciant-lo de l'acolliment familiar, que el defineixen com portat per famílies alienes (*non-relatives*). Pel contrari, a Polònia, des de meitat dels 70', l'acolliment familiar (*foster family*) es refereix només als infants acollits pels parents (*next-of-kin*) que han estat autoritzats per ordre judicial. A Catalunya, la legislació distingeix aquests dos tipus d'acolliment. Per tant, la primera dificultat és saber que engloba el terme acolliment familiar entre els diversos països.
- La segona qüestió és si la noció d'acolliment es pot restringir només als casos on l'acolliment està regularitzat per les autoritats. A Holanda (i a la majoria de països occidentals) només es consideren acollits els nens/es reconeguts oficialment. Si s'accepta aquesta definició, queden fora els nens/es acollits *de fet* (*informal arrangements*), els quals s'han fet per acords entre els pares i la família extensa o amics - com és el cas de la majoria dels acollits a Zimbabwe (i la majoria dels països en desenvolupament), on moltes persones no creuen que hi hagi la necessitat de fer-los oficials ni confien en el sistema.
- La tercera diferència entre països és si considerar l'acolliment familiar només pels acolliments temporals (la legislació espanyola i catalana els

anomena *simples*) o també fer-lo extensiu als de llarga durada sense que s'hagi formalitzat l'adopció (els *permanents*, segons la legislació espanyola).

A Zimbabwe, Índia i Hongria, no està clara la diferència entre acollir i adoptar i les persones són reticents a acollir quan es donen compte que és temporal. A Venezuela l'acolliment és el pas previ a l'adopció.

Pel contrari, a Filipines, no està permès adoptar el nen/a que han acollit, i en general en molts països s'emfatitza la idea que l'acolliment no és una via d'adopció.

- El quart aspecte és si considerar com acolliments els nens/es que encara viuen amb els seus pares/mares però passen part del seu temps amb una família d'acollida, és a dir, un tipus de servei de respir.
- La cinquena qüestió sobre la que també es troben diferències entre països és la de delimitar on acaba un acolliment familiar i on comença un acolliment residencial tal com comentàvem a l'inici del punt 2.3.

Els autors Colton i Williams (1997, pàg. 48) van proposar una definició que englobava tot tipus d'acolliment, els de família extensa i aliena, els regularitzats i els *de fet*, els curts i els llargs:

“Foster care is care provided in the carers’ homes, on a temporary or permanent basis, through the mediation of a recognized authority, by specific carers, who may be relatives or not, to a child who may or may not be officially resident with the foster carers”.

En el 1994, la *Child Welfare League of America* (1994) fent-se ressò del fenomen creixent que es donava en la majoria dels estats nordamericans va definir l'acolliment familiar per part de la família extensa com:

“Kinship care may be defined as the full-time nurturing and protection of children who must be separated from their parents by relatives, members of their tribes or clans, godparents, stepparents or other adults who have a kinship bond with a child” (CWLA, 1994).

Aquesta definició (majoritàriament acceptada per la literatura científica anglosaxona) estava concebuda per tal de respectar la diversitat de valors

culturals i els diferents tipus de formes de convivència familiar. Inclou tant els acolliments *de fet* o de caire informal, acordats per la família i on no hi ha la intervenció de l'administració (a EUA per alguns autors aquests són els que corresponen al terme *kinship care*); com els regularitzats o formals, que passen a formar part del sistema de protecció a la infància (*kinship foster care* segons autors com Hegar i Scannapieco). En tot cas, les recerques dutes a termes estan clarament centrades en els acolliments formals (també s'anomenen amb el terme *public; out-of-home care provided by relatives to children in the custody of state child welfare agencies*) donat que sobre els informals o *de fet* (també amb el terme *privat*) es té poca informació, començant ja pel nombre, que es desconeix en la majoria dels països. Tot indica que els acolliments *de fet* són molt nombrosos i que molts d'ells presenten les mateixes necessitats que els regularitzats. En aquest sentit les fronteres no estan clarament delimitades (Hunt, 2003) i més tenint en compte que el criteri per regularitzar-los o no depèn de cada autoritat local.

Altrament, les definicions que es poden llegir a diferents legislacions són més concretes. Valguin en aquest sentit les que es llegeixen a les legislacions catalana, britànica i italiana:

“L'acolliment en família extensa es dóna quan hi ha una relació de parentiu per consanguinitat o per afinitat de l'infant amb les persones acollidores” (Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció,...)

La definició de l'acolliment en família extensa apareix a la legislació britànica amb el terme de *“family and friends care”*. De totes maneres, en la literatura científica britànica acostumen a optar pel terme *kinship care*.

“...to cover foster care by members of a child's extended family or social network (...). It does not include arrangements where the child is not 'looked-after' (The Children Act, 1989).

Finalment, la legislació italiana concreta el grau de parentiu en la definició:

“Affidamento familiare a parenti o affidamento intrafamiliare di un bambino e/o un adolescente a parenti entro il quarto grado di consanguineità”.

En la conceptualització del fenomen va contribuir-hi la *Child Welfare League of America* (1994), establint els avantatges d'aquest tipus d'acolliment, a partir dels quals, una gran part de les recerques que s'han realitzat amb posterioritat, hi han basat els seus fonaments teòrics. Aquests punts són:

- Permet que els infants visquin amb persones que coneixen i amb qui confien.
- Redueix el trauma de viure amb persones que inicialment eren desconegudes.
- Ajuda a la transmissió de la identitat, la cultura i l'ètnia de la família.
- Fomenta les relacions i vincles amb el seu pare/mare (quan és possible), germans, i altres membres de la família extensa.
- Encoratja a les famílies a confiar en els seus propis membres i recursos.
- Incrementa les oportunitats del nen/a d'estar connectat amb la seva comunitat i encoratja a la comunitat a fer-se responsable dels nens/es i les famílies.
- Facilita el fet que el nen/a pugui rebre suport i serveis des de la seva pròpia família, inclosa l'extensa.
- Elimina l'etiqueta de nen/a tutelat i acollit fora de la família.

Més endavant, autors britànics com Broad (2001a) han suggerit que aquests acolliments representen un punt d'inflexió potencial i de fet, des de la perspectiva de prevenir els abusos del sistema, una provisió de suport familiar continuat i un manteniment de les identitats familiar i individual.

Per altra banda, però, hi conflueixen factors de risc com l'existència de sentiments d'aïllament social per part dels acollidors, el dolor de pèrdua i preocupació pel fill o el germà (els pares del nen/a), els problemes econòmics per fer front a l'acolliment, la por al fracàs en l'exercici del seu rol parental, les dificultats de relació que es donen amb els progenitors del nen/a, i els problemes de salut dels acollidors que es troben en edats avançades. Tot això tenint en compte la pressió social a la que estan sotmesos en l'assumpció d'una responsabilitat, en molts casos, de llarga durada.

L'acolliment en família extensa és un patró cultural que ha esdevingut una resposta de caire normatiu al llarg dels segles en la majoria de les cultures (Hegar, 1999a). Per altra banda, hem vist com als països occidentals un ventall de formes familiars han esdevingut habituals com els divorcis, reagrupaments, fills fora del matrimoni, adopcions, fer-se càrrec de nens/es de la família, etc. Des del punt de vista dels serveis de benestar infantil, la societat ha de trobar una manera de donar suport al rol parental en cada una d'aquestes situacions.

Tal com exposa Hegar (1999a) malgrat la pràctica de l'acolliment en família extensa constitueix la forma més antiga de criança d'infants en absència dels progenitors, les recerques i estudis sobre aquest fenomen són encara molt recents (Hegar i Scannapieco, 1999). En els següents apartats se n'exposen algunes.

2.4. Aportacions de la recerca científica al coneixement i comprensió dels acolliments en família extensa.

2.4.1. Abast i limitacions de les investigacions.

a) L'abast.

La recerca sobre els acolliments en família extensa podríem dir que només té dues dècades. A Espanya, malgrat ser la mesura més utilitzada, pràcticament tot just ara es comencen algunes recerques. Destaquem la investigació que aporten els autors Fernández del Valle, Alvarez-Baz i Bravo (2002) des de la Universitat d'Oviedo, on presenten un estudi descriptiu sobre una mostra de 424 famílies del Principat d'Astúries i un estudi de necessitats sobre un mostra de 101 famílies. Les famílies acollidores són d'entorn urbà en un 74,3%. Per altra banda, també constitueix un punt de referència l'*Informe sobre la situació actual del acogimiento de menores de España*, elaborat per Fernández del Valle i Bravo (2003).

També Villalba (2002a) de la Universitat de Sevilla, va dur a terme una investigació centrada en una mostra de 40 àvies que es feien càrrec de la criança i educació dels seus néts, des de la perspectiva de *cuidados familiares*⁵ (malgrat l'estudi no el fa des de la perspectiva dels acolliments en família extensa, les situacions estudiades formen part d'aquesta població), en diferents municipis (d'àmbit rural i semi-urbanes) de la província de Sevilla. Assenyala la dificultat de conèixer aquesta població en no existir dades censals del número de llars familiars a Espanya portades per avis. Dels resultats destaca que formen un col·lectiu molt heterogeni en quant a edat, circumstàncies i contextos personals i familiars (Villalba, 2002a). Dedicava una part de l'estudi al tema de la percepció de les càrregues relacionant-la amb presència de simptomatologia depressiva i aspectes de percepció de salut, temes aquests molt lligats a la perspectiva de la qual parteix el seu estudi. Al llarg de la tesi farem referència sovint als resultats d'aquests estudis espanyols.

⁵ Mantenim el terme de *cuidados familiares* en versió original.

Una publicació de l'any 2001 en el sí de la Montfort University del Regne Unit a càrrec de Broad (2001a) engloba les aportacions de 17 col·laboradors del seu país sobre perspectives teòriques, polítiques i experiències des de la pràctica, i finalment sobre línies de futur en l'àmbit dels acolliments en família extensa a la Gran Bretanya. Per altra banda, des de la Universitat d'Oxford, Hunt (2003) va remetre un extens informe al Departament de Salut sobre la situació dels acolliments en família extensa a la Gran Bretanya. A ressaltar també, en el 1997, l'aportació dels autors Colton i Williams d'una visió de conjunt sobre els acolliments en diferents països del món, fent menció als acolliments en família extensa. En el 2004, Colton *et al.* (2004a; 2004b) elaboren les línies presents i futures dels acolliments, notant l'increment considerable dels de família extensa:

“It is clear that the shape of foster care has changed in recent years. It has become more professional in approach, and there is evidence of the increased use of kinship care” (Colton *et al.*, 2004a, pàg. 43).

A Austràlia i Canadà, malgrat es prioritzen aquests acolliments en els darrers anys i el seu número s'ha incrementat considerablement, la recerca tot just comença. A Nova Zelanda, amb una legislació molt *pro* família extensa, les recerques estan molt centrades en les minories ètniques (maoris).

A Itàlia, la recerca específica sobre els acolliments en família extensa és escassa, però la recollida de dades a la qual fèiem referència (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) sobre els acolliments en general en tot el territori italià descobreix dades molt rellevants i que aporten, sense ser-ne l'objectiu principal, molta informació sobre aquesta tipologia d'acolliments: el seu nombre elevat, les seves característiques que com veurem són similars a les que ens mostren altres estudis, i la poca existència de factors de risc. De totes maneres s'ha de tenir present que només s'estudien els acolliments regulats (gran part per decisió judicial), sabent que la majoria dels nens/es que viuen amb els seus parents en aquest país, ho estan de manera informal. Les autores Tonizzio i Micucci (2002), de *l'Associazione nazionale famiglie adottive e affidatarie*, reflexionen a la llum dels resultats de la recerca:

“Gli affidamenti a parenti (nonni, zii, ecc.) hanno caratteristiche differenti, difficilmente comparabili con quelli a terzi. Sono disposti spesso dalla magistratura minorile a seguito di una sospensione o decadimento della potestà dei genitori, con un coinvolgimento limitato o nullo dei servizi sociali territoriali nella loro progettazione e gestione. Sarebbe necessaria una riflessione specifica al riguardo” (Tonizzo i Micucci, 2002, pàg. 76).

Una part important de les recerques sobre els acolliments amb família extensa es concentra als EUA a partir dels anys 90. Als EUA, la primera llei que contempla donar prioritat explícita als acolliments en família extensa és la llei sobre el benestar infantil indi del 1978, seguida de la Llei del 1980 sobre l'adopció. La Llei federal del 1996 promou obertament els acolliments amb familiars, seguida d'una altra en el 1997. La *Child Welfare League of America* li ha dedicat nombroses publicacions i en la revista *Child Welfare* s'han anat publicant contínuament articles sobre el tema. També per la seva banda la revista *Children and Youth Services Review* ha editat dos monogràfics, al 1994 i al 2002 amb el resultats de vàries recerques sobre el tema. En el 1999 les autores Hegar i Scannapieco van ser les editores d'un llibre *Kinship Foster Care. Policy, Practice and Research*, amb el recull de les investigacions portades a terme per diferents investigadors. Nombroses fundacions i organitzacions privades han sorgit per vetllar pels drets dels acollidors i els acollits dins l'àmbit familiar. Al mateix temps, es poden trobar actualment nombroses recerques publicades i/o penjades a les webs.⁶

b) Les limitacions.

El propòsit de la majoria dels estudis revisats és la descripció de les dades demogràfiques dels acollidors, nens/es i progenitors, així com la descripció dels programes dels serveis de protecció infantil i sobretot els resultats i comparació amb els acolliments en família aliena. No hi ha pràcticament estudis comparatius amb la mesura d'acolliment en centre residencial.

Ara bé, existeixen limitacions clares en les recerques sobre aquests acolliments. En molts dels estudis, les mostres no són representatives, quasi

⁶ Veure webgrafia a l'apartat de referències bibliogràfiques.

mai es fan servir grups de control i rarament tenen un disseny longitudinal. Un punt metodològic a tenir en compte és que entre els estudis no hi ha mesures estandarditzades ni pels acollidors ni pels nens/es. Uns treballen sobre bases de dades i expedients, altres fan entrevistes a acollidors, treballadors socials i en comptades ocasions, als nens/es. Pocs estudis utilitzen tests estandarditzats i n'hi ha més que fan servir qüestionaris de confecció pròpia. Cada un comporta els seus riscos metodològics i els seus biaixos.

Colton *et al.* (2004b) argumenten que quan s'investiga coexisteixen varis problemes sobretot en avaluar els efectes d'un programa d'acolliment, per vèries raons:

- 1.- Els beneficis que s'observen no tenen perquè ser deguts a la intervenció.
- 2.- Els problemes de comportament emocional en els nois/es tenen períodes de remissió, per tant quan no se n'observen no vol dir que no hi siguin o que estiguin superats.
- 3.- L'altre problema és saber si realment els casos que es comparen són iguals.

➤ Possibles biaixos.

En aquest sentit, alguns autors parlen de biaixos que poden ser comuns en l'estudi d'aquests acolliments. Els autors Starr, Dubowitz, Harrington, i Feigelman (1999), fent referència al tema dels possibles problemes de comportament en els nois/es acollits, exposen que quan es pregunta només als pares/mares o tutors, els resultats poden estar esbiaixats. Per exemple, les mares amb depressió o els pares abusius/maltractadors són més propensos a trobar problemes en els seus fills/es, mentre que altres observadors més neutrals no troben aquestes diferències a que fan referència aquests progenitors.

Sembla ser que els investigadors acostumen a identificar més problemes que els propis acollidors (Dubowitz, Feigelman i Zuravin, 1993).

Tot apunta a que els acollidors en família extensa troben menys dificultats de comportament en els nens/es acollits que els acollidors de famílies alienes (Berrick, Barth i Needell, 1994; Gebel, 1996). Starr *et al.* (1999) exposen també que en els acolliments en família aliena, els acollidors són més propensos a realitzar una exaltació dels problemes de comportament en els acollits. Pensen que pot ser degut a que perceben com a problema de conducta, un comportament que és normal després de ser separat dels seus progenitors. Villalba (2002a) troba que perceben de forma positiva els hàbits dels seus néts a casa i el rendiment escolar, podent haver un biaix de percepció i de sobrevaloració.

Berrick *et al.* (1999), en el seu estudi, mostren com els professionals reconeixen que acollidors i nens/es tenen sovint por de les respostes dels professionals davant les seves circumstàncies i a vegades estan poc disposats a revelar tota la informació. Han vist el poder que té l'administració de separar a un nen/a del seu pare/mare i això els fa estar poc disposats a compartir les seves dificultats per por a perdre també ells el nen/a. Aquestes dinàmiques provoquen que sigui difícil per part dels professionals poder estar ben informats sobre el benestar del nen/a. Més endavant també Shore, Sim, Le Prohn i Keller (2002) trobaran que els acollidors que són parents del nen/a tendeixen menys a informar de manera negativa sobre el comportament dels acollits, que els acollidors aliens. Exposen tres possibles explicacions a aquesta diferència de percepcions (Keller, 2001; dins de Shore *et al.*, 2002) diferents a la del possible temor dels acollidors a perdre el nen/a. Aquestes són:

- *Kinship effects*: Es refereix a les característiques pròpies dels acolliments amb família extensa, que procuren pel manteniment de les relacions familiars, fet que dóna més estabilitat i en conseqüència redueix el potencial de problemes de comportament en els nens/es.
- *Selection effects*: El sol fet que existeixi família disposada a acollir, ja denota un sistema de suport més funcional a la família dels nens/es, que també reverteix en el seu benestar.

- *Rater effects*: Els acollidors aliens estan més professionalitzats que els d'extensa i per tant són més experts a l'hora de detectar problemes de comportament i reclamar serveis addicionals de suport.

Un altre estudi produït entre diferents estats dels EUA (Chipungu i Everett, 1998) troba que els nens/es que presenten problemes de comportament van a parar més en acolliments en família aliena.

També sembla que els acollidors en general identifiquen més problemes que els propis nois/es (Starr *et al.*, 1999). Aquests autors observen un biaix en les respostes: els nois/es responen més segons la desitjabilitat social i informen de menys símptomes interns (depressió, ansietat). En els nois ressalten més els problemes externs (actes transgressors) com a conseqüència de la pressió del grup que en les noies. Aquests autors (Starr *et al.*, 1999), en l'estudi per examinar la naturalesa i prevalença de problemes de comportament emocionals en adolescents vivint en família extensa i el grau d'acord i desacord dels diferents informants, aporten 3 resultats:

- Els acollidors que són parents del nen/a refereixen més problemes conductuals sobre els adolescents dels que relaten els mateixos adolescents (un 25% enfront d'un 9%).
- Els resultats entre tots dos presenten, encara que baixa, una correlació.
- Diferències estadísticament significatives pel que fa al gènere: els acollidors dels nois, i els nois, puntuen més problemes externs que els acollidors de les noies, i les pròpies noies.

➤ Resultats i estudis comparatius.

Per altra banda, tampoc hi ha massa estudis rigorosos sobre els resultats d'aquests acolliments. Moltes vegades s'exclouen els que són curts i els que són molt llargs. Però potser el problema de més envergadura és el de comparar els acolliments en família aliena i amb l'extensa; perquè no són iguals ja que, per començar, no reben el mateix suport. Flynn (2001) manifesta que fins que les dues formes d'acolliments no rebin el mateix

suport i reconeixement, cap comparació serà vàlida. Ehrle i Geeen (2002) expressen que les limitacions en aquest tipus de recerca comparativa són bàsicament quatre: alguns fan servir acolliments en família extensa regulats i d'altres d'informals; altres inclouen tot tipus d'acolliments i no només els familiars; altres s'han centrat en les seves característiques però no en els indicadors que té el servei sobre el seu benestar; finalment la majoria són mostres petites. També s'ha de veure si la família d'origen té el mateix problema; i aquí els estudis no es posen d'acord. Però a més, en països com Espanya, pensem que la comparació esdevé encara més complexa, per vàries raons:

- El nombre de nens/es acollits entre les dues formes és completament desigual: en moltes de les comunitats autònomes espanyoles els acolliments duts a terme pels familiars poden representar el 85% mentre que els de família aliena són el 15%. En canvi, seria més equiparable, en quant a nombre, als nens/es acollits en centre residencial.
- El procediment de presa de decisions és molt diferent: si el nen/a que és separat dels seus progenitors té família extensa i la família el vol acollir, no es pensaran altres alternatives, primer s'avaluarà aquesta. Però a més, una part dels casos arriben al sistema de protecció infantil quan el nen/a ja porta temps vivint amb els familiars, i a no ser que la situació sigui d'alt risc, els serveis no proposaran una altra alternativa. En canvi, no es dona ja quasi mai la situació que el noi/a estigui acollit *de fet* per una centre residencial o una família aliena. Aquestes altres dues alternatives, el centre residencial i la família d'acollida aliena, si que acostumen a estar en el mateix plànol de discussió i decisió en l'avaluació del cas; matisant, però, que la poca oferta de les segones fa que l'opció residencial sigui més majoritària.
- El fet que la meitat dels nens/es acollits en família extensa ho estan des de petits i que la majoria són acolliments de llarga durada, també introdueix un punt a tenir en compte pel que fa a les comparacions amb les altres dues formes, que estan sotmeses a més pressió per tal que esdevinguin més curtes en el temps.

De totes maneres, manca a Espanya una recerca a nivell estatal per tal de conèixer les característiques actuals dels acolliments en centres residencials, en família extensa i en família aliena, com la recerca italiana a la qual fèiem referència (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), i si pogués ser, contemplant la perspectiva dels diferents implicats.

➤ La influència dels estudis anglosaxons.

Generalment en els estudis anglosaxons tenen força importància les variables referents als grups ètnics, amb tots els seus components de tipus religiós, polític, econòmic, que es troben presents en moltes investigacions del camp social, educatiu, psicològic, etc. Però en els estudis sobre els acolliments en família extensa adquireixen una rellevància especial en tant que aquesta tipologia d'acolliments es comença a desenvolupar sobretot en el si de les comunitats afroamericanes, hispanes i índies.

Això comporta que molts dels estudis revisats, sobretot nordamericans, parteixin d'aquesta premissa, molt present en el seu context sociocultural, i estiguin impregnades del component ideològic i de drets humans que comporta. Per exemple, els nens/es que provenen d'aquestes comunitats estan sobrerrepresentats en el sistema de protecció infantil dels EUA, i els seus interlocutors reivindiquen que no siguin educats per altres cultures (dominants), costums i religions, sinó que romanguin en el si de la seva comunitat. Per tant, s'ha de tenir cura de no universalitzar els resultats ni els models. Fins i tot, segons Ince (2001), hi ha la possibilitat que per exemple els resultats dels acolliments en família extensa als EUA no es puguin aplicar als grups de famílies afrocaribenyes que viuen a Gran Bretanya.

Per altra banda, en les investigacions sobretot nordamericanes hi està present també un component més de caire polític i econòmic. En països com els EUA, on la provisió pública de serveis és mínima, el baix cost econòmic que representen concretament aquests acolliments, comparat amb les altres formes, contribueix a la seva proliferació. Això comporta que una part dels

investigadors nordamericans es mostrin molt crítics en aquest aspecte, reivindicant que no siguin considerats acolliments de segona fila i siguin sostinguts econòmicament de forma adequada.

2.4.2. Aportacions de les recerques pel que fa a les característiques d'aquests acolliments.

En aquest apartat s'aporten els resultats de diferents estudis descriptius que mostren les característiques dels acollidors, dels nens/es, dels progenitors, i el suport que aquests acolliments reben dels serveis de protecció infantil. Per a tal fi, s'han consultat recerques principalment d'Espanya, d'Itàlia, de Gran Bretanya i dels Estats Units. En el capítol 3 aquestes dades són de gran utilitat per contrastar els resultats de l'estudi descriptiu realitzat a Barcelona.

a) Característiques dels/es acollidors/es.

- Els acolliments en família extensa són majoritàriament **portats per dones** (Benedict, Zuravin i Stallings, 1996; Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Gebel, 1996; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991; Villalba, 2002a)
- Aquestes, en primer lloc són àvies maternes, seguides de les ties maternes. (Dubowitz *et al.*, 1993; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991). En un **80 % són avis/es** i en un 15 % oncles (Fernández del Valle *et al.*, 2002). Els acollidors en família extensa tendeixen a tenir **més edat que els acollidors en família aliena** (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Ehrle i Geen, 2002; Gebel, 1996; Le Prohn, 1994).
- La majoria dels acollidors de família extensa han acabat l'ensenyament obligatori però **tenen nivells més baixos d'educació formal** que els acollidors de famílies alienes, que tenen nivells superiors d'estudis (Amorós, Palacios, Fuentes, León, i Mesas, 2003; Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Ehrle i Geen, 2002; Gebel, 1996; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999).
- Acostuma a haver-hi **més nuclis monoparentals** en els acolliments en família extensa que en els acolliments en aliena (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Ehrle i Geen, 2002; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999). Triseliotis, Sellick i Short (1995) ja observaven aquesta tendència (nuclis formats majoritàriament per 1 dona) en els acolliments en general.
- Més del 48% dels acollidors parents tenen una feina fora de casa però **els acollidors aliens tenen un nivell més alt d'ingressos econòmics** (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Ehrle i Geen, 2002; Gebel, 1996; Le Prohn, 1994). La situació laboral majoritària és de pensions de jubilació, viduïtat i algunes no contributives (Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Fernández del Valle *et al.*, 2002; Villalba, 2002a).

b) Característiques dels/es nois/es.

- **Als EUA, els nens/es tutelats són majoritàriament afroamericans i en la seva major part estan acollits per la família extensa** (Benedict *et al.*, 1996; Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Iglehart, 1994; Scannapieco, 1999)
- Un estudi nord-americà basat en acolliments familiars fets per primera vegada (Grogan-Kaylor, 2000) va trobar que **els nens/es en família extensa** estaven acollits des de més petits que els acollits en aliena (també a Itàlia segons Centro Nazionale di Documentazione, 2002), no se'ls havia observat problemes de salut, i molts d'ells havien viscut prèviament amb la seva mare. Un altre estudi (Beeman i Boisen, 1999) exposa que els acolliments en família extensa acostumaven a ser nens/es que no havien estat separats abans.
- A Astúries, l'**edat** majoritària d'inici de l'acolliment situa entre els 4 i els 12 anys, la seva regularització és majoritàriament de tipus judicial (59,6%) i un 38,7% de tipus administratiu, i abans de ser regularitzats molts d'ells ja existien com acolliments *de fet* (Fernández del Valle *et al.*, 2002).
- S'han fet alguns estudis sobre si presenten més o menys problemes de **comportament**:
 - o Berrick *et al.* (1994) informa que els nens/es, acollits pels parents, entre 4 i 15 anys tenen menys problemes de comportament que els acollits fora de la família en aquestes mateixes edats.
 - o Iglehart (1994) informa que mentre el 33% dels nens/es acollits per familiars tenen problemes de comportament suficient perquè figurin en l'expedient, els que estan acollits per persones alienes són encara més proclius a tenir-ne.
 - o Benedict *et al.* (1996) afirma que els nens/es acollits per la família són menys proclius a desenvolupar problemes de desenvolupament i de comportament.
- A l'estudi italià (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) la informació que aportaven els professionals era que en el 69,3% dels nens acollits per família extensa no s'observava cap problema específic de comportament psicoafectiu i relacional, enfront d'un 46,8% dels nens/es acollits per família aliena.

c) Característiques dels acolliments.

- Els acolliments en família extensa **són més llargs en el temps** i les taxes **de retorn amb els progenitors són més baixos** (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991; Wulczyn i Goerge, 1992). Acostumen a ser acolliments que duren anys i la majoria estan sense formalitzar (Villalba, 2002a). Quasi la meitat manté l'acolliment més de cinc anys (Fernández del Valle *et al.*, 2002).
- Els acolliments en família extensa **són molt estables** (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Iglehart, 1994; Scannapieco, 1999).
- Els acollidors que són parents expressen confiança en els nens/es i verbalitzen la seva **voluntat de tenir-los tot el temps que es necessiti**. (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Gebel, 1996; Thornton, 1991).
- Els acollidors que són parents no els volen adoptar, però si **tenir la guarda i custòdia** (Berrick *et al.*, 1994; Iglehart, 1994; Thornton, 1991).

d) Característiques dels progenitors.

- Les situacions que motiven l'acolliment són de desemparament, especialment de **negligència i abandonament** (Fernández del Valle *et al.*, 2002). L'estudi de Grogan-Kaylor (2000) troba també que en el 78% dels casos la causa era la negligència (en els acolliments aliens la negligència era el 65%). A l'estudi italià (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) aquest percentatge era del 72,3% dels de família aliena i el 63,2% dels acollits pels parents. Estudis més petits també confirmen que és superior la mitjana d'incidència de les situacions de negligència, comparades amb les d'abús, entre els acolliments de família extensa (Gleeson, 1999; Igelhart, 1994;) especialment les situacions de **drogaaddicció** (Beeman i Boisen, 1999; Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Pitcher, 2002; Scannapieco 1999; Thornton, 1991); i menys incidència de casos de malaltia mental dels progenitors (Benedict *et al.*, 1996; Iglehart, 1994). Scannapieco (1999) no troba diferències en les dues formes, pel que a la situació dels progenitors.
- Els **pare**s es troben absents i perifèrics, un nombre important estan morts, i potser es troba una mica més de presència en la vida dels nens/es per part de les **mare**s (Villalba, 2002a). A l'estudi italià (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) el 19,3% dels nens són orfes de pare o mare, i un 4% d'ambdós. El tema del pare i la seva invisibilitat en molts dels acolliments en família extensa també és tractat per O'Donnell (1999; citat per Hunt, 2003).
- Quasi la meitat dels casos havia deixat d'haver **relació entre pare o mare i fill/a** i només el visiten de forma periòdica entre un 10% i un 13 % (Fernández del Valle *et al.*, 2002).

e) Prestació dels serveis de protecció infantil als acolliments.

Tots els estudis hi troben grans deficiències, sobretot pel que fa a:

- El 91% dels acollidors parents **no han rebut cap formació** a l'inici (Berrick *et al.*, 1994).
- Se'ls ofereixen **menys serveis i menys suport que als acolliments aliens** i també és fa menys seguiment als nens/es (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Ehrle i Geen, 2002; Gebel, 1996; Iglehart, 1994).
- En la majoria dels casos les **famílies no es sentien informades sobre el procés** de l'acolliment ni les ajudes i trobaven **a faltar el suport tant econòmic** com psicosocial, educatiu i d'assessorament legal (Fernández del Valle *et al.*, 2002).
- Villalba (2002a) troba que a nivell de necessitats les àvies necessiten ajut en sentit ampli, més suport als pares biològics i més formació pels professionals que atenen directament aquestes situacions. L'autora suggereix la creació de **grups de suport** per les àvies i més serveis de respir.

Veurem en el punt següent com algunes recerques apunten que el fet d'estar acollits pels familiars incideix de forma positiva en el benestar dels nens/es, tant durant l'acolliment (Berrick *et al.*, 1994; Iglehart, 1994) com en el seu funcionament quan són adults (Benedict *et al.*, 1996). Per tant, alguns patrons de funcionament semblen sortir amb èxit segons les conclusions d'una

part de la recerca revisada (Scannapieco, 1999). Ara bé, a partir d'aquests resultats, Hegar (1999b) planteja tot un seguit de qüestions relacionades amb el que alguns autors ja anomenen el *nou paradigma* d'acolliment infantil:

- És una forma d'acolliment/separació del nucli familiar o de preservació de la família?
- On podrien viure sinó tots els nens/es que estan acollits per la família donat el gran nombre que són?
- Han d'obtenir els mateixos requeriments per la validació que els acolliments en família aliena?
- Es pot consentir que visquin en la pobresa alguns nens/es acollits als EUA? És un sistema de segregació racial? Es pregunten si als EUA el vell paradigma dels acolliments aliens continuarà existint dirigit a nens/es blancs, de zones rurals, i amb menys problemes de comportament.
- Quin tipus d'esforços s'hauria de fer per aconseguir el retorn dels nens/es amb els pares, o bé per tancar en els casos de permanència?
- Que arriquen o perden les famílies que opten per acollir a un familiar?
- Els casos entren al sistema per una necessitat de protecció dels nens/es per motius de negligència o abús, o bé en primer lloc necessiten protecció degut a la pobresa?
- Podrien continuar de forma informal? Hi ha un gran potencial d'acolliments informals que poden entrar en el sistema sobretot si el nivell de pobresa creix als EUA.
- Es pregunta l'autora si en una era conservadora, no serà l'acolliment en família extensa el retorn de la responsabilitat a les famílies de nens/es i nenes amb necessitat de ser protegits per l'estat?

Respecte a aquest últim punt, Hegar (1999b) elabora tres propostes per prevenir-ho. En primer lloc, que l'estat vetlli pels drets dels nens/es, dels progenitors, i dels familiars que els acullen; en segon lloc, que proporcioni l'ajut econòmic necessari; i en tercer lloc, que vetlli per assegurar la qualitat de l'atenció i ofereixi serveis de suport. Portar a terme aquests tres punts o no, pot significar entrar en un *nou paradigma* o pel contrari en una crisi del sistema pel que fa a la protecció infantil. Tant les recerques com els programes dels serveis tenen encara un llarg camí per recórrer.

2.4.3. Estudis de l'impacte dels acolliments en família extensa en el benestar infantil.

És de destacar la poca recerca publicada que mesuri l'impacte que aquesta forma d'acolliment té sobre el benestar infantil. Alguns estudis informen de la preservació dels vincles familiars i de factors sobre els quals es creu o s'ha

demonstrat que produeixen bons resultats en els acolliments aliens com l'estabilitat d'acolliment, el poder estar junt amb els germans i el contacte amb els pares/mares; i que donat que són factors que estan més presents en els acolliments en família extensa, això fa que incideixen positivament en els seus resultats.

Un dels aspectes claus és que els acolliments en família extensa formalitzats reben menys (o cap) formació que els aliens, la seva validació té un nivell d'exigència diferent (menor) i en molts casos tampoc se'ls fa un seguiment ni se'ls proporciona suport (ni tan sols econòmic). Per tant, si se'ls apliquessin els estàndards dels acolliments en família aliena, una part d'ells segurament no serien validats com a acollidors a causa del seu estil i capacitat parental, o de la seva edat, o del seu estat de salut, o de la seva capacitat d'adaptació, i de la configuració i relacions dins de la família (Hannah i Pitman, 2000; citats per Hunt, 2003).

En aquest panorama és prioritari poder investigar sobre les implicacions d'aquests acolliments pel benestar infantil. Veurem a continuació com una part de les recerques que comparen els dos tipus d'acolliment familiar, mostren resultats positius pels acollits per la família extensa, mentre que altres conclouen que si bé no es pot afirmar que alguns nens/es amb la família extensa estan millor que amb l'aliena, sembla almenys que en el balanç, no estan pitjor. Malgrat hi ha poca evidència positiva suficient, tal com senyala Broad (2001a), l'absència d'evidència negativa recent és significativa.

Hem fet un recull de recerques que aporten elements per l'estudi de l'impacte que tenen aquests acolliments en el benestar dels nens i les nenes que hi són acollits i les hem agrupat en 5 àrees:

- a. Recerques que recullen la valoració que fan els propis infants i adolescents sobre la seva situació d'acolliment.
- b. Recerques que se centren en la qualitat de l'atenció que reben els nens/es pel que fa a: les atencions bàsiques, l'educació, la salut, el

desenvolupament del comportament, les relacions amb els acollidors, el compromís i satisfacció d'aquests, la protecció i seguretat dels nens/es. També ens fem ressò de les aportacions que fan alguns estudis longitudinals fins l'etapa de la vida adulta.

- c. Recerques que mostren com afecta als nens/es la proximitat, la freqüència i la intensitat de les relacions amb els seus progenitors, amb els germans i amb la resta de la família.
- d. Recerques centrades en l'aspecte de l'estabilitat, o pel contrari de les ruptures, en la vida del nen/a acollit.
- e. Recerques que expliquen la permanència i finalització d'aquests acolliments; que passa quan assoleixen la majoria d'edat i els aspectes que tenen a veure amb el retorn amb els progenitors.

a) L'impacte des de la perspectiva dels propis nens/es.

“In order to improve, services need consumer feedback, and there are ethical, practical, therapeutic and legal reasons for consulting children and young people as the primary users of foster care” (Colton et al., 2004b, pàg. 16).

No hi ha massa estudis rigorosos sobre els resultats dels acolliments que considerin la perspectiva dels nens/es i la majoria de les recerques presenten aquesta absència (Berrick et al., 1999). Berridge (1997) critica, en l'àmbit dels acolliments, els models i mètodes que contempen només com a beneficiaris/usuaris (*recipients*) dels serveis, els nens/es acollits, les seves famílies biològiques, els fills/es dels acollidors i els propis acollidors; en comptes de considerar-los els actors principals. L'absència es troba tant en el vessant de la recerca com en el de la pràctica professional. Berridge (1997) en un estudi sobre acolliments en família aliena contempla *The views of children and young people* sobre una mostra de 134 infants i adolescents, i resumeix els següents temes claus segons el punt de vista dels nens/es: els agrada ser escoltats, tant pels treballadors socials com pels acollidors; els agrada estar informats; poder escollir l'acolliment; fer una visita prèvia a la llar d'acollida; tenir bones relacions amb els acollidors; poder estar amb més nens/es dins la mateixa llar; tenir entrevistes regulars amb el mateix treballador social;

poder opinar sobre el contacte amb la seva família; poder romandre a la mateixa escola.

En aquest sentit Colton *et al.* (2004b) remarquen com els nens/es, malgrat estar acollits, comparteixen les mateixes necessitats fonamentals que els altres nens/es, en el sentit que volen:

- tenir una vida familiar *normal*,
- un sentit de progrés i èxit,
- un respecte ver la seva individualitat i cultura,
- una informació bàsica sobre els seus drets,
- una educació adequada,
- poder expressar una opinió sobre els seus acollidors,
- poder escollir la quantitat i el tipus de contacte amb la seva família biològica.

Poques investigacions actuals poden concloure sobre quina proporció de nens/es té sentiments positius i quina de negatius respecte al seu acolliment (Sykes, Sinclair, Gibbs i Wilson, 2001). Per altra banda, alguns nens/es no volen ser entrevistats, o si més no, eviten parlar obertament dels seus sentiments; per tant això pot suposar també un biaix en les recerques que contemplen la seva perspectiva. Però malgrat el biaix que pugui haver-hi en la mostra, és convenient saber les raons del perquè, o senzillament, si li agrada o no el seu acolliment. Saber què és important per ells o què voldrien veure que succeís. Aquest mateix autor afirma que en la majoria dels estudis en que s'ha consultat als nens/es, aquests acostumen a valorar de forma positiva el seu acolliment (Sykes *et al.*, 2001). Altres estudis com els de Skuse i Ward (2003; citats a Colton *et al.*, 2004b), en canvi, mostren com la consulta feta a nois/es que van passar de petits per un acolliment, alguns el valoren de forma positiva però altres són més crítics.

Sykes *et al.* (2001) també mostren la importància que té la família biològica pels nens/es i que el contacte pot ser tant perjudicial com desitjable. Shaw (1998; citat a Colton *et al.*, 2004b) troba que les relacions amb els progenitors

són un punt clau en els acolliments en família aliena, i que els nens/es difereixen en la qüestió d'haver-ne estat separats, tenint visions negatives i positives. En l'estudi de Heptinstall, Bhopal i Brannen (2001) la majoria dels nens/es acollits en família aliena posaven a la seva mare biològica en el centre de la seva vida. El tema dels germans, que es veurà més endavant, és també un dels punts claus expressats pels nens/es, al qual li donen molta importància fins i tot si estan anys sense veure's. Segons Sinclair, Wilson i Gibbs (2001) aquest fet denota sovint algun sentit de pertinença positiva a una família. Alguns nens/es volen tornar a casa mentre altres volen quedar-se a l'acolliment perquè els hi és més saludable, menys estressant i hi tenen més comoditats (Kufeldt, Armstrong i Dorosh, 1995).

Un dels altres temes claus és la qualitat de la relació amb els seus acollidors, aspecte que està sovint present en les entrevistes que es fan als nens/es en la majoria dels estudis. L'altra qüestió que ressalten és que als nens/es no els hi agrada la incertesa sobre el seu futur (Shaw, 1998 citat a Colton *et al.*, 2004b). Alguns romanen confosos sobre les raons per les quals van ser acollits (Cleaver, 2000; citat a Colton *et al.*, 2004b). Els nens/es valoren quan se'ls consulta en la revisió del cas sobre les possibles decisions i es mostren descontents quan senten que no són escoltats. Els nois/es mostren preocupació perquè sovint són canviats d'acolliment sense ser prèviament consultats i critiquen durament els treballadors socials per no haver estat honestos amb ells sobre les raons del canvi. En aquest aspecte, Skuse i Ward (2003; citats a Colton *et al.*, 2004b) aporten la percepció negativa que tenen els nens/es quan se'ls canvia d'acolliment, com afecta a tota la seva vida personal i familiar, escolar (suposa sovint també un canvi d'escola), canvi de metge, com perden moltes de les seves possessions i afecta a una pèrdua d'identitat.

Pel que fa als acolliments amb la família extensa, en l'estudi de Pitcher (2002) els nens/es acollits reconeixen que se senten diferents i no coneixen a ningú en la seva situació. Del punt de vista dels nens/es destaca un tema: els amics els pregunten perquè estan acollits, això és per ells una font de

preocupació i volen ajut per saber com explicar als seus amics perquè no viuen amb els seus progenitors.⁷ En general estan molt contents d'estar acollits, i mostren una gran estimació vers els avis.

Brown, Cohon i Wheeler (2002) exposen que quan se'ls pregunta als nens/es si van prendre part en la decisió, la majoria o bé no ho recorden perquè eren petits, o bé la decisió ja estava presa en tant que ells ja vivien allà. Moltes vegades no recorden els fets concrets que van motivar l'acolliment, però tots tenen la sensació que els familiars van evitar que seguissin en una situació de dificultat (responen que van poder menjar, van poder anar a l'escola, no estaven sols, etc.).

b) L'impacte respecte la qualitat de l'atenció que reben els nens/es.

Estudiar i avaluar la qualitat de l'atenció que reben els nens/es que hi són acollits, per tal de conèixer la incidència que té en el seu benestar, constitueix un punt clau. La majoria dels estudis indiquen que la població que es troba en el sistema de protecció infantil presenta índexs més alts de problemes emocionals, socials, de comportament i escolars que la població general (Rutter, 2000).

De forma global, un estudi anglès de fa dues dècades dels autors Rowe, Cain, Hundleby i Keane (1984), informava que els nens/es anglesos acollits per família extensa tenien en general un bon desenvolupament i només un 11% presentaven alguns problemes. En aquesta línia, Hunt (2003) va trobar que la majoria dels nens/es eren valorats amb un desenvolupament correcte, i eren menys els que manifestaven problemes comparat amb els que es trobaven en família aliena. En una recerca sueca, utilitzant també mesures globals, s'informava que els resultats eren els mateixos tant pels acollits pels seus familiars com pels aliens (Bergerhed, 1995).

⁷ Aquest tema és una constant quan es treballa en contacte directe amb nens separats de casa i per això vam incloure en el qüestionari del nens/es la pregunta: "Has *explicat als teus/ves amics/gues que estàs acollit/da?*"

Ara bé, a l'hora d'establir les dimensions per avaluar la qualitat de l'atenció, els autors aporten diferents classificacions. Shlonsky i Berrick (2001) suggereixen incloure en l'avaluació d'aquests acolliments els aspectes relatius a: la seguretat infantil; el suport educatiu i psicològic rebut; els aspectes sobre el seu desenvolupament; els vincles afectius; i les característiques dels acollidors.

Hunt (2003) estableix 7 dimensions (que es fan servir en els protocols tècnics anglesos) per avaluar el benestar infantil dels nens/es acollits: salut, educació, identitat, relacions familiars i socials, sociabilitat, desenvolupament emocional i comportamental, i la competència per tenir cura d'un mateix (*self-care*).

A partir d'aquestes classificacions, hem agrupat els resultats de les recerques pel que fa a la qualitat de l'atenció rebuda en els següents àmbits: (b.1) atencions bàsiques, (b.2) salut i escola, (b.3) desenvolupament del comportament i emocional, (b.4) les relacions amb els acollidors, compromís i satisfacció d'aquests, (b.5) protecció i capacitat per cobrir les necessitats dels nens/es que han estat maltractats. Al final d'aquest apartat hem inclòs algunes aportacions d'estudis longitudinals fets fins l'etapa de la vida adulta de nois/es que han estat acollits.

b.1. Atencions bàsiques.

Rowe *et al.* (1984) ja comentaven en el seu estudi que els acollidors en família extensa anglesos provenien de classes socials més desfavorides que els de família aliena, però que els estàndards de les seves llars no eren pitjors. Els treballadors socials les valoraven bé i un 90% consideraven que proporcionaven una llar adequada pel nen/a.

De totes maneres, les recerques es fan ressò d'una gran varietat de casos i d'estils: Dubowitz *et al.* (1993), per exemple, informen que de 524 nens/es acollits formalment pels seus familiars a Baltimore, l'avaluació de les

atencions bàsiques presentava una gran variació que anava des d'excel·lent a molt inadequada.

A Polònia, on sovint es troben informes crítics amb la qualitat dels acolliments en família extensa en aquell país (que són la majoria), en una recerca d'àmbit nacional (Stelmaszuk, 1999; citat per Hunt, 2003), les valoracions dels professionals van ser d'un 90% opinant que aquests acolliments oferien una atenció de qualitat bona, enfront d'un 10% que la percebien com insatisfactòria.

També és objecte d'anàlisi, en algunes recerques, l'impacte potencial dels factors demogràfics en la qualitat de l'atenció. Per un costat, si es valora el tema del benestar infantil des d'un perspectiva més àmplia (Brown *et al.*, 2002) s'ha de tenir en compte que molts dels acolliments regulats ja ho eren de fet, per tant el nen/a no ha estat separat ni canviat de casa, sembla que la majoria se senten estimats pels seus acollidors i estan satisfets de viure-hi.

Ara bé, altres circumstàncies dels acolliments en família extensa poden comprometre el seu benestar: entorns de veïnatge marginals, nivells de pobresa, etc. Malgrat no hi ha estudis que parlin de l'impacte de la pobresa en els nens/es acollits, si que part dels estudis efectuats en població general assenyalen els efectes negatius en el desenvolupament dels nens/es (Geen i Berrick, 2002). Erhle i Geen (2002), en el seu estudi expliquen que hi ha una multiplicitat de factors ambientals adversos en aquests acolliments. Als EUA, el 41% viuen per sota dels nivells mínims de pobresa, el 36% dels acollidors no han completat l'escola secundària post obligatòria; el 55% són nuclis monoparentals i el 19% viuen en llars de més de 4 nens/es. El 22 % mostren 3 o més riscos, comparats amb la mitjana poblacional del 8%. A més, molts d'ells estan ubicats en barris econòmicament desafavorits. Ehrle i Geen (2002) exposen que els acollidors gaudeixen de menys salut degut a l'edat i que també es troben menys actius laboralment - suposa tenir més temps per dedicar als nens/es però també menys recursos econòmics per oferir-los. Tot i això, conclouen que encara és incert com els riscos potencialment perjudicials

de la pobresa pel desenvolupament dels nens/es poden ser mitigats per - o al contrari, poden mitigar- alguns dels beneficis d'aquests acolliments.

Per altra banda, també trobem estudis com és el cas de la recerca realitzada a la Comunidad de Madrid a la qual hem fet esment en l'apartat 1.1 (Casas, González *et al.*, 2000) on els professionals a l'hora d'identificar els factors de risc que poden influir en la població infantil (no estava centrat específicament en el tema dels acolliments), assenyalaven preferentment els factors vinculats a les dificultats en les dinàmiques i relacions intrafamiliars, i menys els factors com els de la pobresa.

Molta de la recerca als EUA referent al debat sobre la qualitat de les llars dels acolliments en família extensa està basada en indicadors com l'edat, l'educació, els ingressos i la salut dels acollidors, que sovint estan associats amb resultats pobres. Alguns estudis indiquen que els acollidors parents són més propensos a patir malalties i símptomes depressius, en canvi els acollidors en família aliena perceben tenir més bona salut que els acollidors de la família extensa (Berrick *et al.*, 1994). Alguns estudis relacionen la salut física i psicològica pobre dels acollidors provocant un impacte negatiu en el benestar dels nens/es (Barth, 1999; Berrick *et al.*, 1994).

Per contra, en l'estudi italià (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), on s'exploren els factors de risc dels acollidors tant de família extensa com d'aliena, es conclou que en la majoria (80%) d'ambdues tipologies de família es dona una absència de factors de risc. En les situacions que els professionals consideren que hi conflueixen factors de risc, en ressalten dos en les famílies alienes: la rigidesa de l'atenció dispensada i una motivació excessiva per l'adopció. En les famílies extenses, en sobresurt un: major presència de patologies i accidents viscuts pels acollidors.

La qüestió de l'edat és controvertida. Stogdon (2001) ho veu com un obstacle de cara a proposar aquests acolliments en la seva localitat. Són d'edat més grans que els aliens perquè en la seva majoria són avis i conseqüentment

tenen més risc de mort i malaltia (Broad, 2001a). L'edat avançada dels acollidors es troba amb més dificultats amb els nois i noies adolescents que hi són acollits (Farmer, 2001), alguns acollidors lluiten per poder fer front als adolescents i altres mostren preocupació de com s'ho faran quan els nens/es arribin a l'adolescència.

Kelley, Whitley, Sipe i Yorker (2000) van trobar que, pel contrari, els acollidors més joves tendien a experimentar més estrès en l'atenció dels adolescents acollits. De totes maneres, seguint a Shlonsky i Berrick (2001), mentre el factor de l'edat s'ha de valorar detingudament, el seu impacte no està encara determinat.

b.2. Escola i salut.

Sembla ser que acostumen a haver més dificultats escolars que problemes de salut. En la majoria d'estudis no hi ha diferències entre tipologia d'acolliments pel que fa a la salut dels nois/es.

L'estudi de Rowe *et al.* (1984) presentava una visió optimista en trobar que el 81% dels nens/es assolien com a mínim puntuacions mitjanes a l'escola, i un 15% era considerat pels treballadors socials amb baix rendiment escolar. Als EUA, entre el 36% i el 50% dels nens/es acollits per la família extensa eren valorats per sota del rendiment escolar que s'espera per la seva edat (Berrick *et al.*, 1994; Iglehart, 1994). Proporcions similars pel que fa a problemes de comportament a l'escola (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Iglehart, 1994). Un estudi de Solomon i Marx (1995) mostrava com presentaven menys bons resultats escolars els nens/es acollits per un sol acollidor que per dos.

Quan es compara entre les diferents formes d'acolliment, alguns estudis (Berrick *et al.*, 1994; Iglehart 1994; Le Prohn, 1994; Wulczyn i Goerge, 1992) informen que els aprenentatges escolars són més òptims en els nens/es acollits per família extensa que per aliena, mentre que Chipungu i Everett (1998) ho troben al contrari. Però molts altres estudis no accentuen

diferències estadístiques entre els dos grups (Benedict *et al.*, 1996; Brooks i Barth, 1998; Scannapieco, 1999). Scannapieco tampoc les troba pel que fa al seu comportament a l'escola i en canvi Benedict *et al.* (1996) mostren com els nens/es acollits en famílies alienes presenten més problemes de comportament i d'assistència escolar.

A l'estudi italià (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), els professionals observen problemes escolars en el 18,6% dels nens/es acollits pels parents i en el 31,7% dels nens/es en família aliena.

Colton *et al.* (2004b), sobre els acolliments en general, exposen com l'entrada dels nens/es al sistema de protecció els suposa començar a participar d'una cultura de fracàs escolar. La mateixa escola treballa per la seva inclusió, i per tant pressuposa que el nen/a parteix d'una situació d'exclusió. L'escola, segons aquests autors, és un dels aspectes de la vida dels nens/es on és més essencial preservar la continuïtat, pel que fa a la relació amb els mestres i els amics, l'assistència a classe, el no perdre el ritme dels aprenentatges,... qüestions que han de ser més tingudes en compte pels serveis socials i de protecció infantil. Posa per cas que en el curs 2001-2002, dels 353 nois anglesos de més de 16 anys que deixaven el sistema de protecció infantil, només 118, una tercera part, obtenia el certificat d'estudis.

b.3. Desenvolupament del comportament i emocional.

Pel que fa als aspectes de desenvolupament emocional i del comportament els nens/es que es troben acollits pels parents sembla que presenten més problemes que la població general però no més que els nens/es acollits en família aliena (Iglehart, 1994; Le Prohn, 1994; Starr *et al.*, 1999) i alguns estudis apunten a que en presenten menys (Berrick *et al.*, 1994; Benedict *et al.*, 1996; Iglehart, 1994). Un estudi sobre adolescents (Iglehart, 1994) informa sobre nivells similars pel que fa a problemes de comportament entre els dos grups però menys pel que fa a problemes de salut mental, mentre que

Berrick *et al.* (1994) troben menys problemes de comportament en nens/es acollits per la família extensa en edat compreses entre els 4 i els 15 anys.

A la recerca d'àmbit estatal italiana (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), les respostes dels professionals indiquen que no hi ha cap problema de comportament en el 69,3% dels nens/es acollits en família extensa, xifra que situen en el 45,5% dels nens/es acollits en aliena. Pel que fa a dificultats de relació (amb adults i amb el grup d'iguals), puntuen que en tenen un 21,8% dels nens/es acollits en família extensa i una xifra superior als acollits per l'aliena, arribant al 45,5%. Cal recordar que són valoracions dels professionals i que l'objectiu de l'estudi no era el de comparar aquests dos tipus d'acolliment, sinó el de conèixer l'estat dels acolliments familiars en general al conjunt del país.

Starr *et al.* (1999) fan referència, en primer lloc, als factors que contribueixen a l'existència de problemes de comportament en els nois/es acollits, com poden ser l'abús i negligència soferts abans de l'acolliment, el trauma de ser separats dels pares/mares i un inadequat suport ofert pels serveis en el *pre* acolliment o *post* acolliment.

Benedict *et al.* (1996) troben que els nens/es acollits per parents tenen una incidència menor, amb diferència estadísticament significativa, pel que fa a problemes de: comportament (53% comparat amb el 79% dels acolliments aliens); fugides de casa (22% comparat amb el 37%); problemes amb la justícia (17% comparat amb el 27%) i de salut mental (39% comparat amb el 71%).

Per altra banda, ja hem comentat que autors com Chipungu i Everett (1998) conclouen que als EUA els nens/es que presenten problemes de comportament són proposats més pels acolliments en família aliena, que en família extensa.

Segons l'estudi de Pitcher (2002), un 56% dels acollidors parents no informen de cap problema de comportament dels nens/es, un 45% d'algun problema comportamental i un 19% d'un problema de comportament més seriós.

b.4. Les relacions amb els acollidors. Compromís i satisfacció.

Tant investigadors com professionals dels serveis de protecció infantil acostumen a coincidir en que les relacions entre acollidors parents i els nens/es acollits són positives, fent èmfasi en el caliu i l'afecte de les mateixes. La recerca, però, encara és poca si es compara amb la que s'ha fet amb els acolliment aliens. Wilson i Conroy (1999; citats per Hunt, 2003) mostren com el 94% dels nens/es verbalitzen que sempre se senten estimats, comparat amb el 82% dels aliens. Aquests mateixos autors manifesten que els nens/es acostumen a dir que estan contents o molt contents amb els seus acollidors, més que en les altres formes substituïdes. Per altra banda, en l'estudi de Iglehart (1994), davant la pregunta: *si tenen algú en qui confiar i parlar?*, els nens/es van contestar un 5% que *no* (els de l'extensa) i un 7% que *no*, els de famílies alienes.

Rowe *et al.* (1984) van trobar que els nens/es tenien sentiments positius vers els seus acollidors i sentiments de més seguretat pel que feia a les expectatives de futur, més que els acollits en família aliena. A Polònia, Stelmaszuk (1999; citat per Hunt, 2003) troba que la majoria dels investigadors ressalten els vincles afectius molt positius entre nens/es i acollidors i la seguretat que expressen d'estar amb els seus acollidors.

O'Brien's (2001) en el seu estudi a Irlanda exposa que, malgrat la majoria de nens/es afirmen que els agradaria viure amb els seus pares/mares, saben que és poc probable; i que en cas que no succeeixi, prefereixen quedar-se amb els seus actuals acollidors parents.

Tot i que el tema de la identitat familiar, cultural, ètnica, surt a tots els decàlegs d'aquests acolliments, no hi ha massa recerques que tractin directament aquest punt (Hunt, 2003). Els acolliments en família extensa són més propensos a promoure un sentiment de pertinença i els nens/es es veuen a ells mateixos que formen part de la família, més que els acollits en família aliena (Le Prohn, 1994). El 70% dels treballadors socials consideren que els nens/es acollits pels parents demostren tenir més sentiment de pertinença que els acollits en aliena i només un 4% hi està en desacord (Beeman i Boisen, 1999). Aquest estudi també va trobar que el 73% dels professionals creuen que els nens/es se senten menys insegurs i un 7% va discrepar.

Tanmateix, els acolliments en família extensa són més propensos a promoure satisfacció i a generar compromís (Needell i Courtney, 1997; Wulczyn i Goerge, 1992). En moltes recerques es destaca la dedicació que la majoria dels acollidors demostren cap als seus acollits, la satisfacció i el plaer que els proporciona tenir-ne cura (Altshuler, 1998; Berrick *et al.*, 1999; Dubowitz *et al.*, 1993; Flynn, 2001; Pitcher, 2002; Thornton, 1991).

Les acollidores, segons l'estudi de Villalba (2002a) perceben una satisfacció amb la vida entre mitjana i alta, i expressen que fer-se càrrec dels néts els dóna sentit a la seva vida. Pitcher (2002) exposa que la relació dels acollidors amb el nen/a era valorada molt positiva. Mostraven una gran predilecció per ell/a. Aquests sentiments s'observava que eren recíprocs quan es preguntava als nens/es. Els acollidors perceben sensació de cansament degut a l'edat, però el tenir cura del nen/a els donava més forces.

A Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) els resultats de la recerca mostren com els professionals pensen que tant acollidors de família aliena com parents tenen una motivació per acollir lligada a la solidaritat, però en el cas dels parents, també els mouen motivacions personals referents a la seva pròpia família.

b.5. Protecció i capacitat per cobrir les necessitats dels nens/es que han estat maltractats.

Aquesta és una àrea sensible donades les veus que s'alcen en qüestionar, sobretot en el cas dels avis, que els que han tingut poques competències educatives i habilitats parentals amb els seus fills/es, també en tindran poques pels néts (aspecte plantejat inicialment al capítol 1). La segona qüestió aborda el tema de si els acollidors seran capaços de protegir als nens/es de la relació invasora i abusiva que poden tenir alguns pares/mares, i que veurem en el punt següent. La tercera qüestió sobre la protecció l'hem vist a l'apartat *b.1* quan s'ha tractat l'aspecte de la pobresa i dels entorns veïnals d'alt risc social i la seva repercussió en els acolliments. Més enllà dels casos concrets, no hi ha massa recerca que relacioni directament l'abús amb els acolliments, i la poca recerca que hi ha és contradictòria. Per una banda, autors com Broad (2001a) afirmen que els acollidors parents potser no tindran moltes competències parentals però podran ser capaços d'entendre el comportament difícil o complex, i podran ajudar a reparar una part del dany.

Per contra, una recerca als EUA (Terling-Watt, 2001) exposa com els treballadors mantenien que els acollidors en família extensa no acostumaven a tenir les capacitats parentals per fer front als problemes que presentaven els nens/es, que eren irrealistes, no estaven informats i que s'equivocaven al pensar que *el temps i l'amor* ja eren suficients. Ells es pensaven que estimant-los era suficient i després esdevenia molt més difícil.

Brown *et al.* (2002) aporten amb el seu estudi que en el 31 % dels casos van ser els acollidors els que es van dirigir als serveis, això podria suposar una capacitat de protecció per part dels familiars alhora que l'existència d'una xarxa que serveix de factor de protecció. També Bergerhed (1995) afirma que una tercera part dels acolliments en família extensa estudiats eren els acollidors els que transmetien la preocupació sobre el nen/a als serveis socials.

També s'ha vist com bastants estudis apunten la idea que els acollidors de família extensa acostumen a veure menys problemàtics i menys difícil de tenir-ne cura els nens/es que hi tenen acollits, que els acollidors aliens (McFadden, 1998; Farmer, 2001; Gebel, 1996). Això pot confirmar la seva tendència a no ser realistes. Però, per altra banda, pot reflectir una major predisposició a tolerar els problemes de comportament i a perseverar, malgrat les dificultats.

En aquest darrer sentit, als EUA, Hatmaker (1999; citat per Hunt, 2003) aporta que en els acolliments en família extensa:

- els nens/es acollits tendeixen a ser percebuts de forma més positiva;
- els acollidors troben més fàcil tenir-ne cura;
- els nens/es sembla que són més compresos pels seus acollidors, els trets negatius són sovint contrarestats per altres aspectes positius de comportament o de personalitat. Els acollidors acostumen a conèixer més la seva història i són més tolerants amb els *defectes*. Acostumen a passar per alt alguns problemes de disciplina al conèixer-ne les raons que els motiven.

També, Le Prohn (1994) considera que els acollidors parents són més capaços de centrar-se en l'experiència que ha passat el nen/a, de separació i pèrdua.

Aportacions dels estudis longitudinals fins l'etapa de la vida adulta.

La recerca al respecte és molt escassa. Uns dels autors nord-americans que han treballat aquest aspecte (Benedict *et al.*, 1996) no troben diferències entre els acollits per família extensa o aliena quan se'ls fa el seguiment, un cop majors d'edat, en àrees com l'educació, l'ocupació, la seva salut mental i física, o els comportaments de risc. Els autors afirmen que els dos grups comporten un consum més elevat de drogues il·legals que la població general, i els nens/es que han estat acollits pels parents, un consum més alt d'heroïna. Un dels resultats de l'estudi de Zuravin, Benedict i Stallings (1999) que compara adults que han estat acollits i adults que no, és que els primers són

els que presenten un nivell més baix d'autonomia personal i social. Però dins del grup dels que han passat per un acolliment, els que han estat acollits per parents presenten uns nivells superiors d'autonomia personal i social que els que ho han estat en acolliments aliens.

c) L'impacte sobre la proximitat de les relacions amb la família biològica.

c.1. Les relacions amb els progenitors.

Rowe *et al.* (1984) sostenen que els nens/es que són acollits pels seus familiars acostumen a estar més ben informats sobre els seus pares/mares que en els acolliments en família aliena. Les recerques i la literatura professional indiquen que tenen més possibilitats de mantenir-hi el contacte i en principi això és un dret del nen/a. Ara bé, la relació amb els progenitors és controvertida tant per la seva freqüència com per la seva qualitat, tenint a voltes un impacte negatiu sobre el seu benestar, tal com es reflecteix en algunes recerques.

Sobre l'aspecte de la proximitat i la freqüència de les relacions entre pares i fills, Terling-Watt (2001) informa que en els acolliments en família extensa el contacte és poc i s'ha perdut en molts casos.

La majoria de les recerques, però, destaquen que el contacte és més freqüent i consistent (Barth, 1999; Berrick *et al.*, 1994; Chipungu i Everett, 1998; Ehrle i Geen, 2002; GAO, 1999; Le Prohn, 1994). Per exemple Berrick ho troba en el 81% dels casos de família extensa, enfront d'un 58% dels de família aliena; el 56% dels nens/es acollits pels parents veien a un dels seus pares com a mínim una vegada al mes, comparats amb el 32% dels acollits en aliena. En el 79% el contacte era pactat directament entre els acollidors parents i els progenitors, enfront del 54% dels acolliments aliens on era acordat pel jutge o el servei social.

La recerca italiana (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) aporta una dada única en respecte a altres estudis: el nombre de quilòmetres que hi ha entre els pares/mares i el nens/es acollits, sigui en família extensa o en aliena, resultant que quasi la meitat dels acollits en família extensa estaven a menys de 5 quilòmetres de la residència dels seus progenitors (és a dir, viuen a la mateixa població), en comparació amb una quarta part dels acollits per família aliena.

Chipungu i Everett (1998) també manifesten que en els acolliments fets pels parents és més probable que es donin contactes telefònics, s'escriguin o es portin regals. També ho podem trobar a Thornton (1991); Dubowitz *et al.* (1993); Iglehart (1994); Shlonsky i Berrick (2001). Però també sembla ser que aquesta tendència al contacte amb els pares/mares va disminuint a llarg del temps en una part dels casos (Hunt, 2003).

També des de Suècia, Bergerhed (1995) aporta que hi ha un major contacte entre els progenitors, els nens/es i els acollidors en els acolliments en família extensa que en aliena. Els contactes són sovint iniciats per alguna de les tres parts, participen de més celebracions, com aniversaris, Nadal, etc., organitzat pels propis acollidors.

Rowe *et al.* (1984) van trobar que només el 21% dels nens/es mantenien contacte amb els dos pares i que el contacte era més probable si l'acollidor era l'àvia materna. També alguns estudis comenten la persistència que mostren els acollidors parents malgrat les dificultats (Minkler, 1993; Johnson, 1995; Smith, 1999; citats per Hunt, 2003). Els acollidors que són parents del nen/a s'acostumen a veure's a ells mateixos com a responsables de gestionar el contacte amb els progenitors (Le Prohn, 1994, Pecora *et al.*, 1999) i en canvi els acollidors aliens pensen que això és responsabilitat dels serveis de protecció infantil.

Ara bé, pel que fa a la intensitat i la conflictivitat de la relació, nombroses recerques en ressalten alguns aspectes. En general sembla que els acollidors

parents del nen/a troben que les relacions amb els pares biològics són l'aspecte més estressant, potser per la seva implicació emocional en formar part de la seva pròpia història vital. El tema del contacte acostuma a ser capdal quan s'entrevista als acollidors anglesos (Laws, 2001), per algunes famílies és un tema molt problemàtic i aquest autor qüestiona la visió de placidesa que es té a vegades sobre aquest tema.

Els acollidors descriuen com els nens/es esdevenen atemorits quan són testimonis de confrontacions violentes intrafamiliars i la seva confusió i inseguretat quan viuen enmig de conflictes prolongats en els adults (Hunt, 2001); si bé, l'autora Bergerhed (1995) argumenta que els nens/es acollits pels familiars sovint semblen capaços d'evitar trobar-se enmig del conflicte dels adults. Aquest és un tema àmpliament tractat en la literatura científica relativa a les situacions de divorci i separació dels progenitors.

Altres estudis qüestionen la capacitat dels acollidors per protegir als nens/es dels seus pares/mares abusadors (Terling-Watt, 2001) en el sentit que són inconsistents les afirmacions que continuar el contacte amb els pares biològics sigui un aspecte positiu d'aquests acolliments. Més aviat, constitueix en alguns casos, l'amenaça més gran per aconseguir que duri l'acolliment. Els estudis (Berrick *et al.*, 1994) exposen que les visites dels progenitors als seus fills/es, quan estan acollits en família extensa, no acostumen a estar supervisades, cosa que pot provocar un accés inadequat als fills/es que han abusat o abandonat.

Berridge (1997), en un estudi amb acollidors aliens sobre la relació amb els pares/mares, mostra que els acollidors veuen com a contraposats i enfrontats els drets dels progenitors i els dels nens/es, i perceben que només es contempen la voluntat i els drets dels pares/mares pel que fa a les visites.

Sykes *et al.* (2001) descriuen les dificultats que tenen els acollidors en família extensa per dur a terme la relació dels nens/es amb els progenitors i suggereix que es requereix ajut tant per prevenir alguns problemes com per

fer-hi front un cop l'acolliment ja està en marxa. Shlonsky i Berrick (2001) suggereixen que aquests contactes han de ser tractats de forma diferenciada segons els punts forts i els dèbils de cada situació.

Els treballadors dels serveis de Califòrnia (Berrick *et al.*, 1999) valoren que els acollidors de la família extensa aporten molt de suport emocional i una gran confiança en els nens/es, fets que reverteixen enormement en el seu benestar. Però, també ressalten algunes relacions intrafamiliars de gran tensió com la traïció, el ressentiment, la confrontació, els conflictes de lleialtat, els secrets familiars, que poden boicotejar l'acolliment i que aporten una gran dificultat a l'hora de ser atesos de forma correcta pels treballadors. En aquests casos la dificultat fa que els professionals necessitin unes competències especials. Per exemple, l'aspecte que pensen que s'ha de treballar més des dels professionals dels serveis, és el doble paper que tenen els acollidors, com a protectors del nen/a i alhora com a donants de suport als pares biològics.

La recerca no està clara, més enllà del principi de no privar al nen/a el contacte amb la seva família, però es necessita d'una avaluació diferenciada en cada cas, i de cada fase del cas, per proposar el millor pel seu benestar.

c.2. Les relacions amb els germans.

Kosenen (1999) informa del punt de vista dels nens/es sobre la importància dels germans i argumenta que els germans constitueixen potencialment un recurs per a cadascú en termes de desenvolupament d'identitat, manteniment del coneixement d'ells mateixos i de la seva família i proveïdors de suport en situacions adverses. Aquesta autora també cita recerques que revelen la tristesa que expressen els adults que han estat separats dels seus germans mentre estaven acollits. També pels que han estat adoptats separadament dels seus germans, fins i tot en el cas que no hi hagin conviscut.

Colton *et al.* (2004b) mostren que els nens/es que són acollits juntament amb el germans en el acolliments en família aliena presenten un millor desenvolupament personal que els que han estat separats en diferents llars.

Kosenen (1999) manifesta que malgrat la constatació d'aquest fet, en els acolliments aliens és molt baix el nombre de nuclis que tenen als germans junts (els estudis indiquen que només una $\frac{1}{4}$ dels nens/es que tenen germans estan acollits junts).

Tot indica que la família extensa facilita que els germans convisquin junts, en la majoria dels casos amb la mateixa persona, o si més no, amb diferents membres de la xarxa familiar per tal que continuïn la relació entre ells. En aquest sentit, la recerca americana informa que en els acolliments amb els parents, els grups de germans són sovint acollits junts (Berrick *et al.*, 1994; Ehrle i Geen, 2002; Gleeson, 1999; GAO, 1999; Testa, 1997). De totes maneres és difícil de conèixer els números reals, doncs les investigacions moltes vegades només compten els que són menors d'edat en el moment de la recollida de dades, o els que han estat acollits al mateix moment. Tampoc tots els germans són del mateix pare o mare, i això fa que no sempre puguin anar junts (en els casos de drogaaddicció es dóna sovint).

Per altra banda, els resultats d'algunes recerques ens indiquen que els acollidors es queixen més de la criança dels nens/es quan han d'assumir a varis germans que quan només en tenen un (Pitcher, 2002). També Solomon i Marx (1995) van trobar que els acollidors que acullen a més d'un germà tenen una salut més delicada. Ehrle i Geen (2002) apunten el fet que acollir a varis germans alhora també pot suposar tenir més problemes econòmics.

c.3. Les relacions amb la resta de la família.

Els nens/es que són acollits pels parents tenen més possibilitats de continuar la relació amb altres membres de la família extensa (cosins, oncles-avis, etc.) que en el cas dels que són acollits fora de la família; entre altres raons

perquè aquests últims depenen més de la programació de visites que es faci, i aquesta acostuma a prioritzar que sigui amb els pares biològics.

Per altra banda, en alguns casos, quan l'acolliment dins de la família no es pot continuar, pel motiu que sigui, els nens/es acostumen a ser acollits per un altre familiar (Iglehart, 1994). Pitcher (2002) mostra que les 2/3 parts dels acollidors entrevistats també tenien cura d'un altre familiar, moltes vegades un de més gran, i que els nens/es valoraven positivament el contacte que mantenien amb la resta de la família.

Villalba (2002a) parla de l'existència d'altres familiars en el nucli que proporcionen suport emocional i material als avis/es i als néts/es. Reben ajut i suport a diferents nivells, de les xarxes de família, veïns i amics, sent molt important aquesta xarxa en les seves vides. En aquesta mateixa línia, Brown *et al.* (2002) exposen que els nuclis familiars on els nens/es estan acollits hi acostumen a conviure altres parents (avis, oncles, nebots) mantenint rols flexibles i compartint entre varis la cria del nen/a acollit.

d) L'impacte respecte l'estabilitat en la vida del nen/a acollit.

d.1. L'estabilitat dels acolliments.

Segons Colton *et al.* (2004b), malgrat que l'estabilitat de l'acolliment és un dels temes claus pel benestar infantil, malauradament no esdevé una realitat freqüent en els sistemes de protecció, ans el contrari. Un estudi gal·lès de Ward i Skuse (2001) sobre 249 nens/es tutelats va trobar que en el seu primer any d'estar tutelats, només el 44% continuaven en el mateix acolliment durant tot l'any, el 26% tenien com a mínim dos acolliments; i el 28% tres o més. El 54% d'aquests canvis eren considerats planificats. Els nens/es amb més problemes de comportament i emocionals acabaven en una institució després d'haver passat per múltiples acolliments (òbviament això explica que a vegades es donin situacions molt complexes en els centres residencials).

La recerca a la Gran Bretanya sobre l'estabilitat dels acolliments en família aliena fa notar un increment de la inestabilitat en els darrers anys (Hunt, 2001). Les enquestes mostren com més d'un 10% dels nens/es han experimentat 10 acolliments o més (Biehal *et al.*, 1995; Shaw, 1998; citats a Colton *et al.*, 2004b). Sembla que creixen els acolliments breus i això suposa canviar més sovint de família (Ward i Skuse, 2001). Sinclair *et al.* (2001) també mostren un increment en el nombre de canvis d'acolliment. Un dels factors que hi contribueix l'atribueixen a l'increment de problemes de comportament en els nens/es. Però no saben si és la inestabilitat la que produeix problemes en el noi/a, o bé són els seus problemes els que comporten inestabilitat. En aquest sentit, Newton, Litrownik i Landsverk (2000) pensen que els canvis d'acolliment contribueixen negativament al comportament del nen/a.

Alguns estudis indiquen que les relacions estables i llargues entre el nen/a i els acollidors són factors protectors que redueixen la possibilitat que el noi/a entri en el sistema de justícia juvenil (Taylor, 2003; citat a Colton *et al.*, 2004b).

En general, al fracàs d'alguns acolliments en família aliena hi contribueixen molts factors referits al nen/a, als acollidors, a la relació entre ambdós, a la seva escola i a la seva família biològica. A tot això s'hi afegeixen altres factors com les directrius (a voltes polítiques) de pressionar pel retorn del noi/a a casa (així es disposa d'una plaça més, o bé es redueix el cost) i el rebuig per part del servei a encoratjar que el noi/a continuï en la mateixa família aliena després de la majoria d'edat. Aquests factors originen que l'estabilitat i la llarga durada en els acolliments en família aliena siguin menys freqüents (Sinclair *et al.*, 2001).

Altres estudis indiquen que el sexe dels acollits també influeix en alguns resultats, on els nens/es presenten més problemes que les nenes en els acolliments duts pels parents (Solomon i Marx, 1995; Starr *et al.*, 1999). També relacionen el fracàs amb l'edat adolescent. Altres (molts pocs s'han

centrat en aquest aspecte) també troben que els acolliments amb oncles són més vulnerables al fracàs que els acolliments fets amb els avis (Hunt, 2001).

En un sentit contrari, un estudi americà (Terling-Watt, 2001) afirma que en els acolliments en família extensa es dona la mateixa o fins i tot més inestabilitat que en els aliens.

També és interessant tenir en compte un estudi suec (Vinnerljung, Sallnäs i Westermark, 2001) el qual es va basar en una mostra que comprenia el 70% dels nois/es en situació d'acolliment a Suècia, d'edats compreses entre 13 i 16 anys. Es va fer un seguiment dels expedients durant més de cinc anys amb l'objectiu d'estudiar els factors implicats en el fracàs dels acolliments en les seves diverses formes (centres residencials, famílies alienes, famílies extenses). No estava centrat en el tema de la família extensa però els resultats poden fer reflexionar sobre aquest tipus d'acolliments. La recerca conclou que el fracàs en els acolliments dels nois/es entre 13 i 16 anys se situa entre el 30% i el 37%, trobant-se però grans diferències entre les diverses formes d'acolliment; així mentre que en els acolliments amb família aliena la xifra se situa en el 41%, amb els de família extensa es redueix al 17%, i en acolliment residencial depèn molt del tipus i la titularitat del centre. L'estudi conclou que els serveis de benestar infantil de Suècia han de tenir més en compte l'opinió i voluntat dels nois/es i buscar el consens i l'acord amb ells i les seves famílies si es volen evitar nivells tan elevats de fracàs.

En aquest estudi, el tipus d'acolliment va semblar el factor de risc més significatiu en el fenomen del fracàs dels acolliments, fins i tot quan es tractava d'adolescents que inicialment ja se'ls havia diagnosticat algun problema de salut mental. En aquestes situacions el fracàs de l'acolliment en família extensa era del 13% mentre que amb família aliena era de 57%.

Les recerques indiquen cada dia més els greus perjudicis que té per un nen/a el fet de canviar-lo d'acolliment, o d'un centre residencial a un altre. A

Espanya els nens/es sovint pateixen canvis de centre residencial per raons d'edat, o de comportament, o de tancament del recurs; però també pateixen els canvis de tutors dins dels centres, deguts als torns laborals o a una inestabilitat de plantilla. En el països anglosaxons pateixen sovint de canvi d'acollidors.

Tot indica que l'opció de la família extensa és un recurs que redueix el risc de canvis continus. Rowe *et al.* (1984) i Kosenen (1993) a la Gran Bretanya utilitzen el nombre d'acolliments que ha tingut prèviament el nen/a per a mesurar l'estabilitat, i tots dos expliquen que en els de família extensa hi ha menys canvis que els d'aliena. A EUA aquesta mesura és molt comú, i la majoria d'estudis mostren com també els acolliments en família extensa tenen significativament molts menys canvis (Beeman i Boisen, 1999; Benedict *et al.*, 1996; Berrick *et al.*, 1994; Chipungu i Everett, 1998; Needell i Courtney, 1997; Iglehart, 1994; Le Prohn, 1994; Wulczyn i Goerge, 1992).

Un estudi de Webster *et al.* (2000), amb una mostra de 5000 nens/es de menys de 6 anys, que entren al sistema de protecció infantil a Califòrnia entre el 1988 i el 1989, i que els autors els segueixen durant 8 anys d'acolliment, mostra com els nens/es en acolliment en família extensa tenen molts pocs canvis: el 93% segueixen en el mateix acolliment o màxim un segon després del primer any; en els acolliments aliens aquesta xifra és del 83%. Després de 8 anys, les proporcions són del 71% pels de família extensa i del 48% pels d'aliena. A més els nens/es que han estat canviats en el seu primer any d'acolliment, tenen més probabilitats de tenir més experiències d'acolliments inestables a llarg termini; el 29% dels acollits pels familiars van experimentar inestabilitat enfront d'un 52% dels aliens. Segons els autors, la demostració de l'estabilitat en aquests acolliments és un dels arguments més forts i més convincents dels beneficis dels acolliments en família extensa.

Finalment, dades de la recerca italiana (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), indiquen com els nens/es acollits per família extensa provenien de casa els seus progenitors en el 70% dels casos i només era així en el 42% dels

nens/es que eren acollits per família aliena. Pel que fa als primers, un 18% procedia d'algun recurs residencial de protecció infantil (*collocato in strutture*), xifra que es duplicava pel que fa als nens/es acollits en aliena, el 48,2%. També es donaven diferències significatives pel que fa al temps que havien passat en el centre, sent molt superior en els casos dels nens/es acollits en aliena; doncs els acollits pels parents, en la majoria dels casos, havien estat internats menys d'un any. També altres autors (Farmer, 2001; Millham *et al.*, 1986) estudien els nens/es que són acollits després de passar un període en centre d'acollida o residencial. En aquestes situacions, a vegades els familiars han tingut problemes per ser validats com acollidors.

d.2. Continuitat dins la mateixa comunitat i cultura.

La majoria dels estudis donen a conèixer que amb la família extensa els nens/es acostumen a quedar-se més en el mateix veïnat i comunitat (GAO, 1999; Testa, 1997; Testa i Shook, 2002; Wulczyn i Goerge, 1992) o almenys és més probable que sigui així (Brooks i Barth, 1998). També tenen més probabilitat de continuar a la mateixa escola (GAO, 1999). En un estudi suec els nens/es continuaven majoritàriament dins la mateixa localitat (Bergerhed, 1995).

Seguint a Hunt (2003) la recerca indica que els acolliments en família extensa minimitzen les ruptures/interrupcions, en el sentit que el nen/a pot seguir moltes vegades anant a la mateixa escola, al mateix metge, mantenir els amics, els esports i participar de les festes familiars i religioses a les que estava acostumat.

Brown *et al.* (2002) expliquen que la majoria comencen com acolliments de fet, per tant l'entrada en el sistema no representa el trauma de la separació, només implica la regularització de papers. Alguns des del naixement, en tot cas són els pares/mares els que van marxar. Altres resideixen junts progenitors, nens/es i acollidors. Els que són acollits pels familiars a partir d'una decisió del servei, la majoria estan familiaritzats amb la casa a on van

perquè la coneixen bé, s'hi han passat moltes estones, etc. o fins i tot, temporades. De fet, en les comunitats o cultures on la família extensa té un pes, no és estrany ni estigmatitzant passar temporades o estones del dia al càrrec d'ells.

Tanmateix, factors com la mobilitat geogràfica d'algunes famílies, al qual fèiem referència al capítol 1, fa que a voltes l'acolliment portat per parents es justifiqui més per la continuïtat en els aspectes culturals i familiars que lògicament per la continuïtat en l'entorn. Aquests acolliments en família extensa llavors s'assemblen més als de família aliena, sobretot en la seva fase inicial; però acostumen a tenir un avantatge sobre aquests: un cop presa la decisió, el nen/a no s'ha d'esperar a que hi hagi el recurs disponible.

Finalment Barth (1999) conclou que en alguns casos, encara que pocs, és convenient que el noi/a canviï de zona, degut a factors com l'existència de conflictivitat, o a les relacions empobrides amb el grup d'iguals, per tal de poder promoure un factor positiu pel seu benestar psicològic.

e) L'impacte sobre la durada dels acolliments: permanència i finalització.

e.1. L'acolliment permanent o de llarga durada.

Els acolliments en família extensa són més estables com s'ha vist, i per tant, més llargs, com indiquen una part important dels estudis (Berrick *et al.*, 1994; Berrick, Barth i Gilbert, 1997; Brooks i Barth, 1998; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Link, 1996; Needell i Courtney, 1997; Testa, 1997; Scannapieco, 1999; US Department of Health and Human Services, 2000; Wulzcyn i Goerge, 1992).

A Itàlia, en el moment de l'estudi - 1999 -, un 54,5% dels nens/es acollits per la família extensa portava més de 3 anys i un 36,6% més de 6 anys, xifres superiors a la dels acollits en família aliena. En l'informe s'hi llegeix:

“Si evidenzia, pertanto, una maggiore tendenza a realizzare affidamenti prolungati nel tempo - e potenzialmente orientati a trasformarsi in affidamenti sine die - soprattutto nel caso degli affidamenti a parenti” (Centro Nazionale di Documentazione, 2002, pàg. 155).

Aquest és un aspecte complex, doncs la mesura d'acolliment estava concebuda en la majoria dels països occidentals per ser temporal: o bé hi ha un retorn amb els pares/mares o bé s'han d'establir plans de llarga durada que garanteixin l'estabilitat del nen/a amb mesures com l'adopció. Ara bé, una part dels acolliments en família extensa no comporten cap d'aquestes dues premisses: per un costat, les taxes de retorn amb els pares/mares són baixes, i per l'altre, no s'acostuma a dur a terme l'adopció (per incompatibilitat legal, per no ser aconsellat pels serveis o per no ser el desig dels acollidors i els nens/es). La cobertura legal d'aquests acolliments de llarga durada o permanent és força variada segons els països.

En general, així com les polítiques encoratgen a l'adopció com a mesura per acabar l'acolliment quan el nen/a no pot tornar amb els progenitors, en els acolliments amb els parents, no hi ha consens. La legislació espanyola no permet adoptar en les primeres línies de consanguinitat (ni pels avis ni pels germans). En canvi, l'adopció pels familiars és legal a la Gran Bretanya i als EUA; encara que a la pràctica, se'n fan poques, doncs els serveis no les aconsellen, per no distorsionar les relacions familiars. A Califòrnia, Berrick *et al.* (1997) mostren com fins i tot aquells nens/es que han estat acollits abans de tenir 1 any d'edat, només l'11% han estat adoptats després de 8 anys d'acolliment.

Ara bé, quan es pregunta als acollidors sobre l'adopció, els estudis mostren contradiccions: la majoria indiquen que la desestimen (Berrick *et al.*, 1994; Brooks i Barth, 1998; Takas i Hegar, 1999; Testa, 1997; Thornton, 1991); altres com Gebel (1996) no troben diferències entre els acollidors parents i els aliens en el desig d'adoptar. Les lleis d'adopció actuals no s'adapten a la situació de molts acollidors que són parents del nen/a (Takas i Hegar, 1999), són massa restrictives i en molts casos poden crear una situació molt complicada dins la família. Aquests autors fan una proposta nova en la qual

els drets podrien suspendre's, si cal, només a un dels pares, i no necessàriament a tots dos i es mantindrien alguns drets (similitud amb quan els progenitors se separen). El fet d'independitzar pare i mare pel que fa als drets correspon a una realitat doncs en les majoria de les ocasions la situació d'ells és ben diferent, tenint més rellevància l'un que l'altre en la vida del seu fill/a, circumstàncies vitals diferents i també diferents necessitats. En el punt 3.4 es profunditza sobre la resposta legal a aquests acolliments.

e.2. Majoria d'edat i tancament del cas.

En els acolliments amb família aliena, segons els resultats d'algunes recerques, són pocs els nois/es que romanen a la família un cop assolida la majoria d'edat. Un estudi anglès (Sinclair *et al.*, 2001) mostra que només un 10% dels nois/es majors de 18 anys continuaven amb la família d'acollida.

A partir dels 18 anys, els acollidors no hi tenen cap obligació de caire legal, la decisió del noi/a és fonamental i els serveis sovint tenen la necessitat de disposar d'aquesta família per un altre acolliment. Però, al mateix temps, una part de les recerques que contempla la perspectiva dels nois/es mostra com bastants dels nois/es acollits voldrien quedar-s'hi més enllà dels 18 anys, molt més del que en moltes ocasions se'ls permet.

Continuant amb la percepció que tenen els nois/es, Iglehart (1995) exposa que en els dos tipus d'acolliment (extensa i aliena) els nois/es presenten un nivell de preocupació més alt respecte al seu futur que la població general; però el 50% dels que estan amb la família extensa, comparat amb el 13% dels que estan en aliena, esperen quedar-se a viure amb els seus acollidors quan causin baixa del sistema de protecció. Aquest és un dels aspectes que marca més diferència amb els acolliments aliens i que constitueix una font positiva de suport i preparació per la seva futura independència. Aquest constitueix un punt clau si es pensa en termes de benestar: a la inseguretat o pregunta pròpia de l'adolescència de *què faré?*, s'hi afegeix la d'*on aniré a viure?*

A Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), la finalització de l'acolliment (que del nombre total d'acolliments representaven una minoria) segons si el nen/a estava en un acolliment en família aliena o extensa mostrava unes diferències interessants en analitzar un període de 6 mesos. De tots els nens/es que van retornar amb els pares no hi havia diferències significatives pel que fa al tipus d'acolliment en quant al nombre (un 41% dels casos que van finalitzar), però sí en quant a la mitjana d'anys que havien estat acollits abans del retorn: havien estat una mitjana de 2,7 anys amb la família aliena i una mitjana de 3,7 anys amb la família extensa. L'edat dels nens/es en la que s'havia produït el retorn amb els pares era majoritàriament entre els 3 i els 10 anys. Dels casos que fracassava l'acolliment i anaven a parar a un recurs residencial, un 6,9% ho eren de famílies alienes i un 3,6% d'extenses, tots ells majoritàriament adolescents. Els que entraven en un procés preadoptiu, representaven un 17,3% dels acolliments aliens i un 3,4% dels d'extensa, majoritàriament en la primera infància. Un 6% dels nens/es acollits en família aliena i un 13,2% dels acollits pels parents continuaven a la família d'acollida després de la majoria d'edat. Finalment, un 6% dels nois/es que havien estat acollits en família aliena i un 20,6% en família extensa havien iniciat una vida independent.

e.3. Retorn amb els progenitors.

La majoria dels estudis americans afirmen que el retorn amb el pare o la mare és menor quan són acollits pels parents, i més lent (Berrick *et al.*, 1994; Berrick *et al.*, 1997; Link 1996; Testa, 1997; Wulczyn i Goerge, 1992). Però les comparacions són difícils perquè el retorn no té perquè ser l'objectiu de tots els casos, doncs en molts d'ells, donat el pronòstic dels progenitors, no és possible.

Una de les explicacions que sostenen els autors que afirmen que en els acolliments en família extensa hi ha una taxa més baixa de reunificació familiar, és que els pares/mares són més reticents a col·laborar pel retorn perquè ja els està bé que els seus fills/es estiguin amb la família; sobretot en

els casos que ells mateixos hi han estat d'acord i que continuen tenint accés directe als seus fills/es (Geen, Bess i Leos-Urbel, 2002). També podria ser (Scannapieco i Hegar, 1999) que els serveis posessin menys esforços en el retorn quan els nens/es estan amb la família extensa o que els serveis seleccionessin els casos per acolliment amb parents quan el pronòstic fos de difícil retorn, sobretot si els progenitors donen l'acord a l'acolliment, de forma explícita o implícita.

Els treballadors dels serveis de Califòrnia (Berrick *et al.*, 1999), també puntuen que són acolliments més llargs i la reunificació tendeix a retardar-se. El 59% dels treballadors pensen que això es dona principalment perquè els pares biològics veuen bé l'acolliment i per tant fan menys passos per a la reunificació familiar. L'altra explicació que donen és que, en els casos on l'incentiu econòmic és superior, l'acolliment és més llarg donat que en alguns casos la mare també viu al domicili, i per tant, també es beneficia de l'ajut. Si la mare decideix marxar, ho fa sabent que l'àvia cobra suficients diners per mantenir el nen/a i a més el podrà seguir visitant.

Per altra banda, però, segons les conclusions d'alguns autors (Testa i Shook, 2002) quan els pares/mares cooperen amb els serveis i visiten al nen/a regularment és més alta la taxa de reunificació familiar. També altres estudis situen igual la taxa de retorn, però a una velocitat més lenta en aquests acolliments (Needell i Courtney, 1997; Centro Nazionale di Documentazione, 2002). Una de les raons per les quals es produeix més lentament, és que els treballadors socials intervenen amb menys pressió i assolint menys riscos perquè els nens/es ja estan estables amb la seva família (Berrick *et al.*, 1997). En aquest sentit, també hi ha alguna evidència que mentre s'inhibeix el retorn *per se*, també es faciliten més èxits en els casos que sí que es porta a terme aquest retorn (Berrick *et al.*, 1997; Needell i Courtney, 1997).

També hi ha qui apunta que l'acolliment perdura anys perquè no hi ha prou serveis ni de rehabilitació pels progenitors ni d'alternativa d'acolliment (Barth, 1999; Iglehart, 1994).

2.4.4. Recerques centrades en el procés d'intervenció des dels serveis.

“The fundamental question to be asked is how far a particular placement can meet a child’s needs. If approved, kinship carers need to be perceived as an integral part of the fostering service: they should expect similar levels of remuneration; they are likely to have similar or greater needs for training and support, and they are also as likely as local authority carers to benefit from being regarded as full members of a team, and included in decision-making forums” (Colton *et al.*, 2004a, pàg. 21).

Geen i Berrick (2002) es continuen remetent al debat principal en el tema dels acolliments dins la família extensa: *la principal responsabilitat la tenen l'estat o els familiars?* Els estaments oficials lluiten per dibuixar la frontera entre responsabilitat pública i obligació familiar i aspectes que se'n deriven directament d'aquest debat són si l'acolliment en família extensa constitueix més una forma de preservació de la família o una alternativa a la mateixa. Tanmateix aspectes com els criteris per l'avaluació, el finançament, els plans de seguiment i de suport per part de l'administració, constitueixen també eixos principals del debat sobre aquests acolliments.

a) Comprensió i acceptació dels serveis de protecció infantil i els seus procediments per part de les famílies.

El rol tradicional dels acolliments en família aliena és en algunes circumstàncies ambigu (Berridge, 1997). En aquest sentit, alguns acollidors parents tenen la dificultat addicional de jugar aquest rol i el del seu rol com a familiar (Le Prohn, 1994). Per tant no és d'estranyar que alguns informes vagin en el sentit que són acollidors més difícils de supervisar (Beeman i Boisen, 1999; Berrick *et al.*, 1994; Hannah i Pitman, 2000, citats per Hunt, 2003; Thornton, 1991).

Altres estudis presenten una altra versió, suggereixen que els acollidors estan satisfets de ser atesos per un servei (Thornton, 1991); accepten la necessitat del seguiment (Laws, 2001; Pitcher, 2001); valoren el suport que reben (Berrick *et al.*, 1994; Laws, 2001; Link, 1996; Pitcher, 2001; Rowe *et al.*, 1984); i volen més contacte amb els treballadors socials (Laws, 2001).

Pitcher (2002) va fer un estudi entrevistant a acollidors - es va centrar en els avis - i a alguns nens/es, i exposa que un 25% dels avis expliquen que es van quedar xocats quan van saber que el seu nét havia estat en situació d'alt risc, un 33% diuen que tenien una idea que la cosa no anava bé però no es pensaven que fos tan greu, i un 40 % estaven al corrent però els pares/mares no els permetien ajudar i els serveis socials tampoc comprenien la demanda d'ajut que els feien. Acollir els va suposar canviar l'estil de vida. A l'inici, l'ajut que van rebre dels serveis no depenia de la seva demanda sinó de la història del maltractament que el cas tenia en els serveis socials, especialment si els serveis eren els que havien pres la decisió; per tant podia ser que casos que no necessitessin suport un cop constituït l'acolliment en tinguessin molt, i casos que el necessitessin no en tinguessin. En aquest sentit, els acollidors opinaven que quan necessitaven molt suport era a l'inici, en general no sabien com demanar-lo o tenien por de fer-ho. Tenien un sentit de necessitat, de percebre que no hi havia una altra opció, amb la por a perdre el contacte si no l'acollien i por a separar els germans. En general, tenien una percepció negativa dels serveis socials ("*se l'enduran*", "*no el tractaran bé*") i salvaven al nen/a de "*caure-hi*".

Les crítiques que aquests acollidors feien al servei es basaven en el temps massa llarg que els serveis socials es prenién per resoldre el tema, i la por a les decisions de futur que poguessin prendre. Molts no se sentien reconeguts pels serveis ni tinguts en compte en la presa de decisions. Altres també opinaven que els serveis socials es preocupaven menys dels nens/es en quant a supervisió quan estaven amb la família extensa que amb l'aliena (Pitcher, 2002).

A Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), del total d'acolliments regulats al 1999, el 72,9% dels acolliments ho eren de tipus judicial i el 26,1% eren fruit d'un acord entre les parts (*consensuale*), aquests últims generalment per problemes econòmics, d'habitatge o d'hospitalització dels progenitors. No hi havia diferència en funció de si eren de família extensa o d'aliena.

El treball amb aquests acollidors reclama més sensibilitat per part dels treballadors socials. Waldman i Wheal (1999; citats per Hunt, 2003) informen que els acollidors senten el '*shock of deep assessment*', el *shock* d'una avaluació massa en profunditat; Laws (2001) mostra com alguns acollidors s'han sentit jutjats pels treballadors socials i pensa que urgeix un canvi d'actituds.

També en aquesta línia, Pitcher (2002) troba que els acollidors en principi estan d'acord en ser avaluats, però la forma la consideren massa intrusiva. Pensen que els serveis socials haurien de ser conscients del poder que representen pels avis i del temor que susciten a que aquests perdin els nens/es. Aquest temor els fa respondre a preguntes d'una manera que els serveis socials poden dubtar d'ells i es mostren preocupats pel futur, si ells moren o emmalalteixen.

b) Formació i avaluació dels acolliments en família extensa.

L'acolliment en família extensa involucra qüestions difícils sobre el rol i la responsabilitat de l'estat i de les famílies (Geen *et al.*, 2002). D'entrada la discrepància sobre l'avaluació de les famílies extenses: alguns autors defensen que degut a la naturalesa única d'aquests acolliments, es poden demanar uns requeriments diferents dels altres acolliments fets amb persones alienes. Aquests darrers passen un curs de formació abans, són informats de les seves responsabilitats i del rol dels serveis, han decidit voluntàriament ser acollidors i reben suport emocional i tècnic de part dels serveis.

Els professionals en l'estudi de Califòrnia (Berrick *et al.*, 1999) expliquen que moltes de les decisions que comporten un acolliment dins la família extensa, abans ho eren de família aliena. Reconeixen que aquest gir ha estat encoratjat per un canvi a nivell legislatiu i administratiu. Valoren que és una mesura apropiada en un 70% dels casos; la majoria dels professionals estan d'acord amb aquest tipus d'acolliment i potencien aquesta alternativa. Pensen que hi ha un 30 % dels casos que pot ser que s'estigui fent de manera

inadequada i amb poca qualitat, degut moltes vegades a la manca de temps de dedicació i a la pressió assistencial. Pel que fa a les propostes de canvis en el sistema de protecció infantil, el 72% dels treballadors volen ampliar la definició de família extensa, que no només sigui quan hi hagi consanguinitat. El 63% estan d'acord en que cobrin el mateix que els acolliments aliens, però bastant condicionat llavors a que presentin les mateixes condicions per a la seva qualificació. Per exemple, el 91% pensa que haurien de passar per programes de formació. Son crítics amb el sistema que permet acolliments en llars que no han estat avaluades adequadament, amb acollidors que no estan preparats per entendre la complexitat i els requeriments dels serveis de protecció. Pensen que els serveis ofereixen poques possibilitats de suport i de finançament als parents de cara a poder oferir una atenció de més qualitat.

Sembla doncs que s'ha d'avançar en fer un procés d'avaluació diferenciada per aquests altres acolliments (Hegar i Scannapieco, 1999). Aquestes autores van presentar una aproximació ecològica de l'avaluació de l'acolliment en família extensa que veu a les famílies i el seu entorn com a sistemes que canvien en el temps i que s'adapten segons van succeint els canvis. Els programes d'atenció a les famílies en aquesta aproximació han d'assumir grans dosis de flexibilitat i innovació pel que fa a la concepció i disseny dels serveis.

Jackson (1999) exposa la necessitat d'avaluar la tríada parents/pares/nen. L'avaluació d'aquests acolliments té unes característiques úniques, i no es centra en la díada pares-nens; intenta entendre el sistema familiar i les potencialitats i oportunitats que pot oferir la tríada a l'acolliment del nen/a. Una perspectiva intergeneracional dels membres de la tríada i una comprensió de la valoració multidimensional de les realitats culturals de les famílies extenses, formen les bases pel desenvolupament d'un procés de valoració en els acolliments familiars. Per tant, les necessitats de formació pels treballadors dels serveis de benestar infantil són diferents i específiques pel que fa als acolliments en família extensa (Jackson, 1999). Per exemple, les reunions/trobades amb la família extensa han de ser un component important

per a la presa de decisions. Reconèixer que alguns acollidors estan devastats per la crisi familiar, o d'altres que estan fent d'acollidors des de fa temps i ara s'han d'adaptar a les normes del serveis.

Es subratlla (Scannapieco, 1999) la importància de fer participar a la família en la presa de decisions familiars (*family group conference*). Les famílies poden oferir diverses opcions pel futur dels nens/es i aquests tenen l'oportunitat de dir a on i amb qui voldrien estar. També conclouen autors com Testa i Shook (2002) que quan l'acolliment es negocia entre familiars, hi ha menys possibilitats que el nen/a acabi tutelat en un centre o família aliena, que quan la decisió la pren l'estat.

c) Suport econòmic, psicosocial i educatiu vers els acolliments.

En l'estudi citat de Califòrnia (Berrick *et al.*, 1999), els treballadors opinen que els acollidors necessiten més suport un cop constituït l'acolliment, un 44% més que els acolliments aliens. Les visites amb els pares/mares comporten més temps de dedicació, com també el seguiment de les necessitats educatives i de salut dels acollits. Sobre aquest tema, destaca la gran proliferació de grups de suport i ajuda mútua d'acollidors als EUA com a recurs de suport pels acollidors.

El mateix Pitcher (2002) troba que un 32% dels acollidors manifesten una necessitat de suport econòmic i un 24% necessiten ajut en la criança del nen/a, sobretot en moments puntuals. Quasi ningú coneix altres acollidors en la seva situació. Un 60% no té amb qui parlar-ne, perceben tenir sentiments d'aïllament social. Segons l'autor les dues peticions de les famílies més corrents són: per una banda, que l'accés als serveis socials fos més fàcil, amb un clima de confiança per rebre suport pràctic i consells, preferiblement amb una persona concreta (un referent estable); per altra banda, els acollidors reclamen l'existència d'informació clara i per escrit dels processos a seguir en l'inici de l'acolliment i del paquet d'ajuts de transport i suport econòmic.

També en l'estudi de Fernández del Valle *et al.* (2002) les famílies troben a faltar el suport econòmic, psicosocial, educatiu i d'assessorament legal.

Sobre el tema del finançament, la majoria de les investigacions aporten la gran diferència de pagament dels acolliments duts a terme per parents i els acolliments amb persones alienes, i per això molts autors es fan la pregunta de si és convenient que alguns nens/es formalment acollits per la família extensa visquin en la pobresa.

A la recerca italiana (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) van trobar que dels acolliments regulats (la majoria judicialment), el 16% dels de família aliena i el 36% dels parents no reben cap ajut econòmic, sense que hi hagi criteris unificats al llarg del territori sobre quan i quina quantitat s'aplica. Testa i Shook (2002) troben que els acolliments són més estables quan hi ha un finançament suficient. Els arguments haurien de girar entorn la responsabilitat del govern en el sentit d'assumir la mateixa responsabilitat en tots els nens/es que es troben sota la seva tutela independentment del recurs on estiguin. Per altra banda, s'ha observat als EUA que quan augmenta el finançament, augmenta el nombre de casos que entren al sistema de protecció, ni que sigui per necessitat econòmica de les famílies. Aquesta és la por que tenen les administracions americanes (Scannapieco, 1999).

L'altra qüestió sobre el pagament és si per cobrar com acollidors han d'estar regularitzats pels serveis, i fins quan s'ha de sostenir econòmicament en el cas dels acolliments de llarga durada (Scannapieco, 1999).

Per altra banda, hi ha autors (Hegar i Scannapieco, 1999) que es pregunten què arriuen o perden les famílies quan acullen al nen/a formalment: la seva autonomia queda limitada per la tutela, hi ha pèrdua de privacitat, la informació sobre la seva vida confidencial forma part d'informes, els professionals els visiten al domicili, etc. Una qüestió encara més greu és la percepció de pèrdua del control sobre el futur del nen/a, quan queda tutelat.

La inclusió en el sistema significa que hi perden tant els progenitors, que se'ls suspeneixen els drets de la pàtria potestat; com els familiars, doncs són els serveis els que prenen les decisions; com els infants i adolescents que poden acabar perdent la seva família (Kurz; citat per Scannapieco, 1999).

Els autors, però, en general defensen que aquests acolliments estiguin integrats en el sistema. Colton *et al.* (2004b) suggereixen subdividir aquests acolliments entre els que necessiten suport econòmic, tècnic o psicosocial per part dels serveis de protecció infantil, i els que no el necessiten. Pensen que aquests acolliments ofereixen un servei extens, en expansió, però reben menys remuneració, tenen menys avantatges per accedir-hi i reben menys formació, i això fa que hi hagi actualment moltes tensions entre els professionals i els acollidors.

En aquest mateix sentit, Berrick *et al.* (1999), exposen que els professionals dels serveis perceben que els acollidors es poden classificar en dos grups pel que fa al suport que haurien de rebre: per un costat, els que presenten un funcionament més autònomament, que poden gaudir de serveis de respir i grups de suport. Per l'altre, els acollidors amb necessitats de suport educatiu, psicològic, social, amb un seguiment de les ordres judicials, de poder limitar el contacte amb els pares/mares, de necessitats d'habitatge i de suport econòmic, d'atenció mèdica, etc. L'estudi conclou que en general els treballadors són conscients del camp específic que representa el treballar amb aquests acolliments i això és positiu perquè indica possibilitats reals de canvi, de motivació i d'actituds que requereixen augmentar el seu nivell competencial amb respostes curoses i proactives.

Finalment, els autors Berrick *et al.* (1999) aporten, de cara a les implicacions pràctiques, que en el procés de presa de decisions els treballadors han de saber que alguns acolliments en família extensa estan per sota dels estàndards als quals estan acostumats amb els acolliments aliens. Pel que fa al seguiment, cal més formació, establir plans de treball clars i serveis de suport de tot tipus. Ehrle i Geen (2002) afirmen que alguns dels serveis

argumenten, el fet que els acollidors tinguin menys ajudes i menys supervisió, amb la idea que, o bé no representen un recurs alternatiu a la família, o bé són els familiars els que volen menys control.

Se sap (Geen *et al.*, 2002) que els acolliments en família extensa tenen unes necessitats i unes potencialitats que afecten a totes les parts del sistema de protecció. Per a tal fi és necessari fer aproximacions creatives i múltiples per potenciar la seguretat, la permanència i el benestar dels nens/es que entren en contacte amb el sistema de protecció (Gleeson, 1999).

Els familiars són els *cuidadors* més naturals i apropiats pels infants que no poden viure amb els seus progenitors i amb la reducció en el nombre de famílies d'acollida alienes disponibles per acollir a nens/es, la família extensa també ha esdevingut un element clau del sistema de protecció infantil. Però tanmateix sense una atenció més acurada cap aquest recurs d'acolliment els serveis de protecció podrien algun dia ser criticats de manera important en el seu rol públic per permetre que es desenvolupi un sistema d'acolliment de segona fila sense suficients garanties de qualitat, supervisió i control. Esdevé un repte per la propera dècada que es facin els esforços positius per reforçar i salvaguardar l'acolliment en família extensa de tal manera que els infants es mantinguin dins la família sempre que sigui possible (Berrick *et al.*, 1999).

En aquest sentit, finalitzem el capítol citant a tres autors espanyols que escriuen al respecte d'aquests acolliments:

“Les diferències que s’observen en les famílies extenses respecte a les altres constitueixen sense dubte un avís important respecte a la necessitat d’una preocupació més gran i una intervenció més acurada en aquestes famílies” (Amorós *et al.*, 2003, pàg. 225).

“Se necesita más investigación en el campo de abuelos cuidadores por ser una población en aumento, de características muy heterogéneas y constituir un verdadero sistema de ayuda natural en la comunidad” (Villalba, 2002a, pàg. 316).

“Urge una reconsideración estratégica de los servicios de protección con respecto a estas medidas de acogimiento. Y por otro lado urge la evaluación y la investigación en este terreno cuya emergente realidad contrasta con la invisibilidad social” (Fernández del Valle *et al.*, 2002, pàg. 53).

Capítol 3: Els acolliments en família extensa dins del sistema de protecció infantil a Catalunya.

3.1. Aspectes legislatius.

El marc legal constitueix un referent de l'evolució d'aquest fenomen a Espanya en els darrers vint anys. En primer lloc, tant la Llei d'àmbit estatal *21/87 de 11 de novembre, por la que se modifican determinados artículos del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento civil en materia de adopción*, com la Llei catalana *37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció*, van suposar un gran avenç a l'hora de regularitzar l'acolliment familiar per tal que esdevingués, almenys a nivell legal, una alternativa a la institucionalització en les situacions de desemparament. No obstant, en cap de les dues lleis no s'especificava si la persona o la família acollidora eren de família extensa o aliena. El concepte de família extensa no apareix al llarg de cap de les dues lleis:

Ley 21/1987, de 11 de noviembre, por la que se modifican determinados artículos del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento civil en materia de adopción.

Preámbulo

(...) Se regula el acogimiento familiar con especial detalle. Esta última es una novedad importante, que tiene su parangón en diversos derechos europeos y que supone dar rango legal de primer orden a una institución hasta hoy regulada por dispersas normas administrativas.

Artículo 172

3. La guarda podrá ejercerse, bajo la vigilancia de la entidad pública, por el director de la casa o establecimiento en que el menor es internado o por la persona o personas que lo reciban en acogimiento.

Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció

Secció Segona. De l'acolliment simple en família o en institució.

Article 10

-1 El menor desemparat que hagi d'ésser separat de la seva llar o entorn familiar ha d'ésser confiat a una altra família o persona que faci possible el desenvolupament integral de la seva personalitat.

-2 Les persones que rebin un menor en acolliment simple tenen l'obligació de vetllar per ell, tenir-lo en llur companyia, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral, sempre sota la vigilància, l'assessorament i l'ajut de l'organisme competent.

-3 S'ha de procurar que l'acolliment dels germans es confii a una mateixa persona o família, i també facilitar les relacions entre el menor i la seva família natural, per tal de poder afavorir el seu reintegrament en aquesta.

És a la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil, i al Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, modificat parcialment pel Decret 127/1997, de 27 de maig, on surt explícitament el terme família extensa. La primera (d'àmbit estatal) en parla explícitament a l'exposició de motius, però després no la torna a anomenar. En canvi, si que recull dues qüestions interessants que beneficien els acolliments familiars en general: el que es puguin fer sense el consentiment dels pares/mares i puguin tenir un caràcter permanent, fent al·lusió a les noves tendències europees:

Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil.

Exposición de motivos

La aplicación de este precepto ha obligado, hasta ahora, a las entidades públicas a internar a los menores en algún centro, incluso en aquellos casos en los que **la familia extensa** ha manifestado su intención de acoger al menor, por no contar con la voluntad de los padres con el consiguiente perjuicio psicológico y emocional que ello lleva consigo para los niños, que se ven privados innecesariamente de la permanencia en un ambiente familiar. Para remediar esta situación, la presente Ley recoge la posibilidad de que la entidad pública pueda acordar en interés del menor un acogimiento provisional en familia.

(...)Una reflexión que actualmente se está haciendo en muchos países es si las instituciones jurídicas de protección de menores dan respuesta a la diversidad de situaciones de desprotección en la que éstos se encuentran. La respuesta es que tanto la diversificación de instituciones jurídicas como la flexibilización de las prácticas profesionales, son indispensables para mejorar cualitativamente los sistemas de protección a la infancia. Esta Ley opta en esta dirección, flexibilizando la acogida familiar y adecuando el marco de relaciones entre los acogedores y el menor acogido en función de la estabilidad de la acogida. Atendiendo a la finalidad del mismo, se recogen tres tipos de acogimiento (...)

Artículo 173 bis.

El **acogimiento familiar** podrá adoptar las siguientes **modalidades** atendiendo a su finalidad:

1.º **Acogimiento familiar simple**, que tendrá carácter transitorio, bien porque de la situación del menor se prevea la reinserción de éste en su propia familia bien en tanto se adopte una medida de protección que revista un carácter más estable.

2.º **Acogimiento familiar permanente**, cuando la edad u otras circunstancias del menor y su familia así lo aconsejen y así lo informen los servicios de atención al menor. En tal supuesto, la entidad pública podrá solicitar del Juez que atribuya a los acogedores aquellas facultades de la tutela que faciliten el desempeño de sus responsabilidades, atendiendo en todo caso al interés superior del menor.

3.º **Acogimiento familiar preadoptivo**, (...)

1º Ser pariente del adoptante en tercer grado por consanguinidad o afinidad.

2.ª Ser hijo del consorte del adoptante.

La segona, d'àmbit de Catalunya, reglamenta la definició de l'acolliment en família extensa, la prioritització d'aquest tipus d'acolliment enfront de qualsevol altre, i les característiques que hauran de tenir els acollidors; contemplant una secció específica:

Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, modificat parcialment pel Decret 127/1997, de 27 de maig

Article 54:

1. L'acolliment simple es pot constituir en la **família extensa** del menor o en família aliena.
2. Als efectes d'aquest Reglament, s'entendrà com a **família extensa** aquella en **què hi ha una relació de parentiu per consanguinitat o per afinitat entre el menor i la persona acollidora**, o els membres de la família acollidora. L'acolliment en família aliena es constituirà amb persones o famílies que no tinguin cap relació de parentiu amb el menor.

Secció II. Acolliment simple en família extensa.

Article 56:

L'acolliment en **família extensa** tindrà **preferència respecte de l'acolliment en família aliena**, sempre que concorrin les circumstàncies establertes en l'article següent.

Article 57:

L'elecció dels familiars es farà tenint en compte, en tot cas, que aquells que vulguin acollir el menor hagin mostrat prou interès pel benestar d'aquest, que hi hagi vincle afectiu, que tinguin la capacitat de preservar-lo de les condicions que van generar la situació de desemparament, i una aptitud educadora adequada. Així mateix, serà necessari que no hi hagi oposició a l'acolliment per part de les persones que convisquin en el domicili dels acollidors.

Davant una situació d'abandonament o negligència, molt sovint els familiars més propers al nen/a (avis, oncles, germans grans), és a dir, membres de la família extensa, intenten pal·liar la situació amb decisions que abans no sortien de l'àmbit familiar (amb tot el que podia tenir de positiu i de negatiu pel nen/a). Actualment, la presa de decisions és, en alguns casos, delegada als serveis pels mateixos familiars, en sentir-se sobrepassats pels problemes com poden ser la drogaaddicció que pateixen els pares/mares, o la malaltia mental sense tractament, per posar dos exemples. També pot succeir que la situació de risc sigui detectada pels agents socials com ara l'hospital, el pediatra, l'escola o els veïns i siguin aquests els que la notifiquin o denunciïn. En tot cas, són els equips de protecció infantil (veure més endavant EAIA en el

cas de Catalunya) els que assumeixen un procés de presa de decisions, complex en molts casos.

Aquests equips emeten un informe tècnic a l'organisme competent (veure més endavant DGAIA en el cas de Catalunya) a partir del qual aquest pot apreciar el desemparament del nen/a i assumir-ne la seva tutela (o guarda) administrativa. Ara bé, l'Administració ha de buscar algú que exerceixi les funcions de *guardador* (ja s'ha vist les seves funcions a la Llei 37/91). Abans, quan el nen/a es quedava a la família no es regularitzava en la majoria dels casos, com tampoc se'n feia un seguiment. Ara sovint és la família la primera interessada en que es regularitzi l'acolliment i se li proporcioni suport legal, social o psicoeducatiu.

El problema és que l'instrument que se li aplica no estava dissenyat per aquestes situacions sinó que el procés contemplat en la legislació per a protecció infantil va ser concebut pels acolliments institucionals (els nens/es que ingressen en Centres Residencials d'Acció Educativa) o pels acolliments en família aliena (quan no hi ha cap relació de consanguinitat o d'afinitat amb el nen/a). Ha estat a finals de la dècada dels 90 quan algunes legislacions han afegit el concepte d'acolliment en família extensa; però sense els canvis substancials que requeririen, al nostre entendre, aquests acolliments. Diríem que el vestit no és gens de la seva mida; és a dir, són absorbides per tot l'aparell de control i de burocràcia administrativa i a canvi reben poc ajut per fer front a les dificultats de l'acolliment, en comparació a les altres formes substitutives. La resolució de tutela continua sent per un any, prorrogable, fins i tot en els casos que no hi ha possibilitats de retorn amb els progenitors. A les *Bases per a un Projecte de Llei d'infància de Catalunya* (Generalitat de Catalunya, 2006) es contempla ja la necessitat d'incorporar a la normativa catalana, la figura de l'acolliment permanent. Aquests aspectes també són analitzats en els darrers capítols referents als resultats, la seva discussió i propostes.

3.2. Aspectes administratius i d'organització.

Entrant en l'organització administrativa dels serveis de protecció infantil a Catalunya (Casas i Montserrat, 2002; EAIA Supracomarcal Garrotxa, 2001; Generalitat de Catalunya, 1996; Panchón, 1998), s'ha fet ja un recorregut de més de vint anys des del traspàs de competències autonòmiques a principis de la dècada dels 80, amb la llavors Direcció General de Protecció i Tutela de Menors, fins l'actualitat, amb la Conselleria de Benestar i Família i els seus dos principals departaments, la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (DGAIA) i l'Institut Català d'Acolliments i Adopcions (ICAA).

Depenent de la DGAIA, es troben els Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAIA), que són serveis socials especialitzats que atenen a una població de 0 a 17 anys. Depenen funcionalment de la DGAIA però la seva gestió està delegada als ens locals, és a dir els Ajuntaments o els Consells Comarcals (*Decret 338/1986 i l'Ordre 27/10/1987*). Són equips de protecció infantil, interdisciplinaris formats com a mínim per un treballador/a social, un pedagog/a i un psicòleg/a. La seva tasca principal és la de valorar les possibles situacions d'abús, maltractament o abandó que pateixen alguns infants i adolescents, fer propostes que millorin la seva situació, vetllar pel desenvolupament del pla d'intervenció establert en cada cas i fer-ne el seguiment. Aquestes propostes poden anar des de la continuïtat del nen/a en el seu nucli familiar a la separació temporal del mateix (acolliment familiar o residencial), fins a propostes d'adopció. Els casos que atenen procedeixen o bé dels Serveis Socials d'Atenció Primària (SSAP), o bé de la DGAIA a través de la qual es canalitzen les peticions dels Jutges, de la Fiscalia, dels cossos policials, dels hospitals, etc. Dades dels EAIAs de Barcelona indiquen que en el 2004 el 51,4% dels casos va procedir de la DGAIA i el 43,4% dels SSAP, xifra que es manté estable en els darrers anys (un 5,2% procedeix d'altres canals no habituals).

A principis del 2006, hi ha 43 EAIAs a Catalunya, dels quals 20 són municipals (11 pertanyen a la ciutat de Barcelona, distribuïts per districtes municipals),

14 són comarcals i n'hi ha 9 de supracomarcals. Ara bé, aquests equips no van haver d'assumir els seguiments dels nens i nenes que es trobaven amb la família extensa fins a principis de l'any 2000, donat que la DGAIA tenia uns equips propis dedicats a fer el seguiment d'aquestes famílies (l'anomenada i extingida *secció d'acolliments parentals*). Aquests equips van desaparèixer a finals de la dècada dels 90 i a principis del 2000 pràcticament tots els EAIAs de Catalunya tenien encomanada aquesta funció. Una precisió important a fer és que els acolliments en família extensa depenen de la DGAIA, no de l'ICAA (organisme encarregat dels acolliments en família aliena, adopcions nacionals i internacionals). Això vol dir que els EAIAs s'ocupen de l'estudi, avaluació, proposta i seguiment tant dels progenitors, com dels seus fills/es, com dels parents que s'ofereixen per acollir-los. Si tota la família es troba en el mateix territori, la intervenció recau en un mateix EAIA; si la família viu en diversos territoris, diversos EAIAs s'hauran de coordinar pel cas. Aquesta organització queda reflectida en el *Document marc* on consten les directrius tècniques als EAIAs (Generalitat de Catalunya, 1996). Aquest document és d'ús intern i ha sofert algunes modificacions recentment. Pel que fa a la part que correspon a la intervenció dirigida als acollidors en família extensa, el funcionament té les següents característiques:

– Informació:

La informació sobre els acolliments en família extensa és sempre verbal de l'EAIA a la família. Però també és verbal de la DGAIA a l'EAIA a través dels equips de suport tècnic que té la institució. Per escrit només hi ha el que es llegeix a les lleis i al *Document marc dels EAIAs* de fa 10 anys. No hi ha cap circular actualment que informi sobre els drets i deures dels acollidors, els nens/es, els pares/mares i la DGAIA un cop el nen/a queda tutelat. Els acollidors per escrit només tenen la resolució de tutela. Per tant, no tenen per escrit què han de fer si es dona una operació quirúrgica del nen/a, o si surten de vacances fora del territori de Catalunya. La qüestió és que necessiten autoritzacions de la DGAIA, prèvia sol·licitud de l'EAIA, per a qualsevol d'aquestes accions. A alguns se'ls hi explica en la fase d'estudi, altres en el moment de la constitució de l'acolliment, altres

ho descobreixen sobre la marxa. Aquestes autoritzacions suposen una burocratització del procés que sovint perjudica als acollidors i als nens/es⁸. Tampoc els acollidors saben si l'ajut econòmic que una bona part reben, el tenen per dret o bé és gracioble.

– Formació:

No hi ha curs de formació, ni sessions informatives ni formatives sobre els acolliments, ni pels acollidors ni pels professionals de cara a incrementar les seves competències en aquests tipus d'acolliments.

– Avaluació:

L'avaluació dels acollidors (que seria equiparable al procés de validació que l'ICAA porta a terme amb les famílies alienes) no segueix cap procediment estandarditzat com se segueix en el cas de les famílies alienes. No hi ha protocols ni documents per escrit. Els criteris, doncs, dependran dels professionals de cada equip, sabent per llei que en tots els casos de separació del nucli es prioritzarà que el nen/a pugui quedar-se amb la família extensa; i tenint en compte que molts dels casos arriben ja com un acolliment de fet. Es realitza normalment una compareixença als acollidors on exposen el seu acord amb l'acolliment del nen/a, o bé els anys que fa que se'n fan càrrec, o bé la sol·licitud d'acollir-lo per primera vegada, etc. A vegades la compareixença també es fa al noi/a. Els professionals dels EAIAs (o els del Centre d'Acollida) emetran un informe proposat (síntesi avaluativa) a la DGAIA proposant l'acolliment.

Un cop la DGAIA valida aquest acolliment emet una Resolució administrativa, la qual té bàsicament dues parts. A la primera part hi consten els fonaments de drets i les lleis que sustenten la declaració de desemparament, i l'explicació de quina és la situació de risc pel nen/a que motivà aquesta declaració. La segona és la part resolutiva on es declara el desemparament, s'assumeix les funcions tutelars per part de la DGAIA i es constitueix l'acolliment simple atorgant la guarda als acollidors i notificant la present resolució a les parts interessades i a Fiscalia de Menors.

– Suport i seguiment:

⁸ En aquest sentit és de destacar la recent iniciativa d'una de les seccions de suport tècnic de fer autoritzacions anuals.

En aquesta fase una part d'aquests acolliments requereixen molt suport econòmic, social, psicoeducatiu, de supervisió de les visites, de suport directe al noi/a; de coordinació amb els serveis (escola, psicòleg, SSAP). El suport econòmic és un ajut que els hi atorga la DGAIA a petició de l'EAIA mitjançant un informe que ho aconselli. Els criteris no estan preestablerts, sent que hi ha EAIAs que ho demanen per totes les famílies; altres que només ho demanen per les que tenen ingressos econòmics baixos; o altres que ho cursen només si la família ho demana. L'import màxim que poden cobrar mensualment per nen/a acollit és de 240€. El suport social i psicoeducatiu pot ser dut a terme directament pels professionals de l'EAIA, o derivat als serveis de la xarxa parcialment o en la seva globalitat; també segons criteri de l'EAIA i/o de l'ens local.

En paral·lel, les famílies que no demanden cap seguiment, són moltes vegades les que acaben sent unes desconegudes pels propis serveis. Donat que són un grup heterogeni, el suport no ha de ser el mateix, però els criteris de diferenciació no haurien de dependre només del nivell de demanda de la família, o del criteri d'un equip, o de les directrius de l'ens local.

En aquest sentit, en una recerca avaluativa sobre els EAIAs (Casas i Montserrat, 2002) es podia veure que els professionals dubtaven en les seves percepcions sobre si tots *els EAIA encara estaven participant en el mateix projecte global*, en el sentit que la valoració de que *es treballava amb criteris homogenis* era baixa.

Actualment, en la pràctica quotidiana, els acolliments en família extensa ocupen una part important del temps dels professionals d'aquests equips, fet que correspon a l'elevat nombre de casos dels mateixos. En els capítols de la part empírica es torna a fer referència als aspectes de funcionament explicats.

3.3. Dades de Catalunya i Barcelona ciutat.

La distribució de la població a la ciutat de Barcelona indica que els infants atesos pels EAIAs representen l'1,59% sobre la població total de menors d'edat, els que es troben sota mesura administrativa representen el 0,77% i els acollits formalment per la família extensa el 0,31% (veure *Taula 3*).

Taula 3: Nens/es atesos pels EAIAs i població de Barcelona. Desembre 2003.

Població	Total	
Població BCN (2001)	1.503.884	
Població 0-17 anys (2001)	212.427	
% sobre població global		14,1%
Infants atesos pels EAIAs al 2003	3.385	
% sobre població 0-17		1,59%
Infants sota mesura administrativa	1.650	
% sobre població 0-17		0,77%
Acolliments Família Extensa	667	
% sobre població 0-17		0,31%

Font: Ajuntament de Barcelona (2004)

En els EAIAs de Barcelona, segons dades del 2004, de tots els nens/es que atenien aquests equips, el 67% es trobaven sota mesura administrativa, el 19,4% eren casos que estaven en estudi (encara sense la proposta feta) i el 13,6% corresponia a situacions on es feia el seguiment estant el nen/a a casa, sense mediar cap mesura de l'administració (el que es coneix com de *contenció en el nucli familiar*).

La mesures protectores administratives poden ser de tutela (suposa una suspensió dels drets inherents a la pàtria potestat) o de guarda administrativa (amb consentiment dels progenitors degut a una impossibilitat temporal), sent la majoria de tuteles (**99,5% tuteles** i 0,5% guardes en els casos dels EAIAs de Barcelona en el 2004).

En relació a la tipologia de maltractament infantil (*Taula 4*), el més patit és la negligència/abandonament. En segon lloc, el maltractament psíquic i/o emocional, amb gran diferència amb la resta. La classificació de les xifres és semblant a la de les dades més generals; els estudis (Inglés, 2000) indiquen

que la negligència és la forma de maltractament més estesa (apunten sobre el 70%), el maltractament psíquic ocupa el segon lloc (arribant a un 40%) i el maltractament físic el tercer lloc (sobre un 15%, a Catalunya).

Taula 4: Tipus de maltractaments infantils. Desembre 2003.

Tipus maltractament infants	%
Maltractament prenatal	3,6%
Maltractament físic	6,2%
Negligència o abandonament	57,6%
Maltractament psíquic o emocional	25,3%
Abús o sotmetiment sexual	2,3%
Explotació sexual	0,3%
Explotació laboral	1,8%
Corrupció	0,8%
Sotmetiment a drogues o fàrmacs	0,2%
Altres	2,0%

Font: Ajuntament de Barcelona (2004)

Els indicadors més freqüents pel que fa als progenitors (*Taula 5*) són la incapacitat educativa, les conductes inadequades i les drogodependències. Cal assenyalar que l'indicador referent a la incapacitat educativa acostuma a acompanyar els indicadors de malaltia mental, drogodependència, discapacitat psíquica, i que poques vegades figura com a indicador ell sol. Per la seva banda, l'indicador de conductes inadequades va molt lligat a les situacions de violència familiar i de drogodependències, inclòs l'alcoholisme.

Taula 5: Causes de desemparament pel que fa als progenitors. Desembre 2003

Causes pel que fa als progenitors	%
Orfenesa o abandonament	3,8%
Absència llar	5,8%
Disminució	1,7%
Drogodependència	16,6%
Manca de vincles afectius	2,7%
Incapacitat educativa	23,5%
Insuficiència recursos materials	14,6%
Conductes inadequades	17,2%
Malaltia mental	10,4%
Malaltia física greu	1,9%
Altres	1,9%

Font: Ajuntament de Barcelona (2004)

La distribució dels nens/es sota mesura administrativa en els diferents recursos queda contemplat en la *Taula 6*. Algunes xifres mostren una evolució

similar a la d'alguns països occidentals tal com hem vist en el capítol 2 en tant que:

- El nombre de nens i nenes sota mesura administrativa en la majoria dels països occidentals ha augmentat. A Catalunya, les dades del 1998 indicaven el nombre de 5098 infants i adolescents, i al 2005 la xifra és ja de 6547, és a dir, això suposa un increment del 28,4%. Pel que s'observa a la *Taula 7*, la xifra no sembla estabilitzada.
- Hi ha hagut un increment substancial del recurs d'acolliment en família extensa fins el 2003 i una estabilització del mateix els darrers 2 anys (*Taules 6 i 7*). **L'increment de casos en família extensa ha estat d'un 44,9% en 7 anys.**
- S'ha donat una reducció del recurs de centre residencial (CRAE) fins el 2003 i una estabilització del mateix en els darrers dos anys. Veiem a la *Taula 6* que en el 1998, predominaven els nens i nenes en centres residencials. Les xifres d'aquests dos recursos s'han invertit completament en aquest període de temps.
- L'estancament dels recurs de família aliena, que fa 7 anys que es manté sobre el 8% dels nens/es sota mesura administrativa.

Taula 6: Nombre de nens/es sota mesura administrativa de la DGAIA a Catalunya els anys 1998 i 2005.

Mesures administratives	Nens/es al maig 1998		Nens/es agost 2005	
	Nº	%	Nº	%
Atenció pròpia família	566	11,1%	932	14,2%
Acolliment família extensa	1674	32,8%	2426	37,1%
Acolliment família aliena	311	6,1%	563	8,6%
Acolliment preadoptiu	494	9,6%	527	8,0%
Acolliment en CRAE	2053	40,2%	1566	24,0%
Acolliment en CAU			324	4,9%
Total nº nens/es sota mesura	5098	99,8%	6547	100%

Elaboració pròpia a partir de: <http://www.gencat.net/benestar/dgaia/estai.htm>

Una altra observació interessant a fer és que les dades sobre família extensa que proporciona la Generalitat de Catalunya les situa dins l'apartat d'*Atenció en el nucli de la família natural* i no en el de *separació del nucli*. Aquest fet entronca de ple amb el debat obert a altres països sobre si considerar aquest fenomen com una mesura de separació o bé de preservació de la família.

Taula 7: Nombre i percentatge de nens/es sota mesura administrativa de la DGAI a Catalunya en el període 2003-2005.

Infants atesos sota mesura administrativa	Maig 2003	Octubre 2003	Juny 2004	Gener 2005	Agost 2005
Família Biològica	872 14,4%	819 13,5%	832 13,6%	869 14,1%	932 14,2%
Família Extensa	2345 38,7%	2380 39,3%	2423 39,4%	2375 38,6%	2426 37,1%
Família Aliena	522 8,6%	521 8,6%	501 8,1%	541 8,8%	563 8,6%
Família Preadoptiva	497 8,2%	526 8,6%	535 8,7%	513 8,3%	527 8,0%
Centre Residencial d'Acció Educativa	1541 25,4%	1549 25,6%	1560 25,3%	1567 25,6%	1566 24,0%
Centre Acolliment i Urgències	282 4,7%	266 4,4%	301 4,9%	283 4,6%	324 4,9%
TOTAL	6059	6061	6152	6157	6547

Elaboració pròpia a partir de les dades: <http://www.gencat.net/benestar/dgaia/estai.htm>

Aquest increment pel que fa al recurs de família extensa també queda reflectit a les dades de Barcelona ciutat (*Taula 8*) sent els percentatges d'acolliments en família extensa lleugerament superiors a la mitjana de Catalunya (Barcelona un 39,4% i Catalunya un 38,6%).

Taula 8: Nombre de nens/es en seguiment de mesura i tipus de recurs alternatiu durant el període 1998-2003.

Seguiment mesura	BCN 1998	BCN 1999	BCN 2000	BCN 2001	BCN 2002	BCN 2003	BCN 2004
Família Biològica	14,1%	13,5%	14,9%	15,5%	13,7%	13,2%	13,4%
Família Extensa	29,8%	31,5%	32,1%	33,9%	40,5%	40,4%	39,4%
Família Aliena	7,0%	7,2%	7,2%	7,6%	8,6%	9,5%	9,1%
Família Preadoptiva	6,2%	7,9%	8,5%	8,4%	7,6%	8,1%	8,2%
CRAE	40,6%	36,8%	34,3%	31,9%	27,6%	27,0%	28,3%
CAU	2,3%	3,0%	3,0%	1,9%	1,7%	1,8%	1,6%
Altres	0	0	0	0,7%	0,4%	0	0

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Barcelona (2004)

Si ho analitzem per districtes, hi ha zones en les quals és més nombrós el recurs residencial (CRAE). Ho podem observar (*Taula 9*) sobretot al Raval Sud, sent un numero també important al Raval Nord i Casc Antic; dada que pot denotar una manca de família extensa en condicions de poder acollir.

Taula 9: Nombre de nens/es en seguiment de mesura a 31-12-2004 per zones/districtes.

% de nens/es per EAlA	Família Biològica	Família Extensa	Família Aliena	Família Preadoptiu	CRAE	CAU
Raval Sud	11,1%	23,4%	14,5%	11,7%	36,6%	2,7%
Raval Nord	11,5%	34,5%	11,5%	11,5%	31,0%	0,0%
Casc Antic	10,1%	34,2%	8,9%	12,6%	30,4%	3,8%
Gòtic Barceloneta	9,0%	38,0%	17,0%	10,0%	26,0%	0,0%
Eixample-Gràcia	11,7%	45,4%	12,2%	5,7%	23,5%	1,5%
Sants Montjuïc	19,9%	36,0%	11,0%	6,0%	27,0%	1,0%
Sarrià-Les Corts	13,3%	45,6%	4,4%	5,6%	27,8%	3,3%
HortaGuinardó	17,1%	43,4%	4,6%	6,6%	27,6%	0,7%
Nou Barris	8,4%	42,0%	3,1%	8,4%	36,8%	1,3%
Sant Andreu	21,5%	41,3%	7,6%	5,8%	21,5%	2,3%
Sant Martí	14,8%	49,0%	5,6%	6,0%	23,5%	1,1%
Total BCN	13,2%	40,4%	9,5%	8,1%	27,0%	1,3%

Elaboració pròpia 2005 a partir de les dades de l'Ajuntament de Barcelona.

Finalment destaca una dada interessant que mostra com d'entre els tres recursos alternatius (centre residencial, família extensa i família aliena), el de la família extensa és el més altament assignat sobre el nombre de propostes fetes pels equips. Els nens/es que són proposats per un acolliment en família extensa en la majoria de les ocasions no han d'esperar per anar-hi un cop feta la proposta (molts ja hi viuen). Els nens/es han d'esperar força més per entrar en un centre residencial i en el cas de ser proposats per acolliment en família aliena, només la meitat poden fer-ho realitat (*Taula 10*)

Taula 10: Percentatge de recursos assignats sobre els proposats. 1999-2004.

Recurs	% recursos assignats sobre els proposats					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Família extensa	95,0%	91,6%	98,0%	99,0%	90,9%	96,5%
Centre residencial	78,2%	73,9%	81,3%	74,4%	76,2%	79,9%
Família aliena	56,3%	70,5%	27,6%	70,9%	55,6%	53,4%

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Barcelona.

En aquest sentit Petrus *et al.* (2002) en el seu informe sobre la situació de la infància en risc a Barcelona recorden la importància que té el fet que la mesura proposada sigui duta a terme amb immediatesa, del contrari poden *variar les condicions del cas i córrer el risc que les mesures preses esdevinguin ineficaces.*

3.4. Descripció dels acolliments en família extensa a la ciutat de Barcelona. Aportacions d'un estudi recent.

a) Aspectes metodològics.

Els resultats que s'exposen en aquest apartat corresponen a la investigació realitzada (Montserrat, 2005) en el marc dels estudis de doctorat de l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida (IRQV) de la Universitat de Girona; amb la col·laboració del Ajuntament de Barcelona i dels professionals dels Equips de Atenció a la Infància i Adolescència (EAIA). Donat que no coneixíem cap estudi d'aquest tipus a Catalunya, era necessari, en primer lloc, poder saber quines característiques tenen els acolliments en família extensa i poder així contrastar-les amb les de les recerques revisades al capítol anterior. En aquest apartat es reproduïxen sintèticament els resultats d'aquesta recerca perquè són un punt de partença i constitueixen un marc de treball per a la present tesi.

Objectiu:

L'objectiu era el de descriure la situació dels acolliments en família extensa a la ciutat de Barcelona. Més concretament:

Sobre els acollidors i els nens/es acollits/es	Sobre els professionalsEAIA
- Tipus de parentiu	- Professió
- Edat dels nens/es i dels acollidors	- Edat
- Sexe dels nens/es i dels acollidors	- Sexe
- Inici i duració de l'acolliment	- Anys d'experiència a l'equip
- Nivell d'estudis dels nens/es i acollidors	- Número de professionals a cada equip
- Situació laboral i econòmica dels acollidors	
- Motiu pel qual els pares/mares no exerceixen la custòdia	
- Règim de visites dels pares/mares amb els fills/es	
- Supervisió de les visites	
- Número de persones que viuen al nucli familiar	
- De qui va ser la proposta inicial de l'acolliment	
- Procedència dels nens/es abans de l'acolliment	

Mètode:

És un estudi descriptiu realitzat amb un disseny d'enquesta, utilitzant com a instrument de recollida de dades un qüestionari equiparable per cada un dels tres conjunts d'agents socials implicats:

- Els nois/es acollits, d'edats compreses entre els 7 i els 17 anys, dels quals la tutela la té la DGAIA i la guarda s'atorga als familiars que els acullen.
- Els seus acollidors/es.
- Els professionals de 10 EAIA, que s'ocupen de 9 districtes de la ciutat de Barcelona (el total és d'11 EAIA, 10 districtes)

No es va comptar amb la participació dels pares i mares per la dificultat i complexitat que suposa l'accés a ells una vegada estan els nens/es tutelats.

Període de recollida de dades:

Març- abril 2004

Població i mostra:

Tal com es pot observar a la *Taula 11*, donat que el número de components de cada conjunt no era elevat, es va realitzar un estudi poblacional.

Taula 11: Població i mostra de famílies extenses amb nens/es tutelats i nombre de qüestionaris recollits als 2004.

	Població dels 9 districtes	Mostra 2004
Nº Famílies	259	117 (45,17%)
Nº Nens/es	332	153 (46,08%)
Nº Equips EAIA	10	10 (100%)
Nº Professionals EAIA	46	38 (82,60%)
	Nº qüestionaris	
Nens/es	71	
Acollidors/es	154	
Professionals EAIA	38	
Total qüestionaris	263	

Les 117 famílies estudiades estan formades per 183 acollidors i 153 nens/es. Dels 183 acollidors han contestat el qüestionari 154 (un 84,15%) i dels 153 nens/es, l'han contestat 71 (un 46,4%), d'entre 7 i 17 anys d'edat (\bar{x} =13,03 i σ =2,467). De totes maneres, tant els 154 acollidors com els 38 professionals del EAIAs responen dades sobre els 153 nens/es.

A la *Taula 12* es presenta la distribució per edat i sexe de la població 0-17 a la ciutat de Barcelona (2001), de la població de nens/es atesos pels EAIAs de Barcelona (2003), i de la mostra de l'estudi (2004).

Taula 12: Distribució per edat i sexe dels nens/es en %: població i mostra.

Edat/BCN	Total 0-17 BCN	Total nens/es atesos 2003	Total mostra febrer 2004
0-3 anys	19,1%	10,6%	9,2%
4-12 anys	45,6%	48,2%	51,6%
13-17 any	35,3%	41,2%	39,2%
Sexe/BCN	Total 0-17 BCN	Total nens/es atesos 2003	Total mostra febrer 2004
Nens	50,9%	52,7%	48,4%
Nenes	49,1%	47,3%	51,6%

b) Resultats de l'estudi descriptiu del 2004.

Els acolliments en família extensa (*Taula 13*) estan majoritàriament formats per **avis** (73,5%), seguits a distància pels oncles (18%) i sempre amb una majoria de **família materna** (63%). Hi ha **més dones** que homes i la **mitjana d'edat és** de 56,7 anys (σ =12,745), concentrant-se més acollidors en la franja d'edat d'entre 46 i 65 anys. La meitat dels acollidors tenen **estudis primaris**, i un 18% no han cursat cap tipus d'estudis. En un 40% dels nuclis familiars hi ha un/a acollidor que **treballa** i en un 76% es rep l'**ajut econòmic** de la DGAIA (240 €/mes/nen).

La mitjana d'edat dels nens/es acollits és de 10,2 anys (σ = 4,473) i la xifra està igualada per sexes (*Taula 12*). En la majoria dels nuclis familiars (73,5%) només hi ha un nen/a acollit i són nuclis formats entre dos i quatre **persones** (*Taula 14*). El 41,4% dels nens/es estudiats (n=162) només viu amb els acollidors, no hi ha cap més familiar convivint al nucli. Un altre 41,4%

conviu, a part dels acollidors, també amb altres oncles i cosins, un 9,3% amb algun germà major d'edat, i un 3,1% amb algun besavi.

Taula 13: Característiques dels acollidors (família extensa).

Parentiu	N=117 ⁹	
Avis materns	47,9%	73,5%
Avis paterns	25,6%	
Oncles materns	13,7%	18 %
Oncles paterns	4,3%	
Oncles – avis	3,4%	
Germans	2,5%	
Cosins	1,7%	
Altres	0,9%	
Edat acollidors	n=154	
25-45 anys	17,5%	
46-65 anys	55,2%	
66-86 anys	27,3%	
Sexe acollidors	n=183	
Homes	36,6%	
Dones	63,4%	
Nivell formatiu dels acollidors	n=154	
Sense estudis	18,4%	
Estudis Primaris	53,3%	
Estudis Secundaris	22,4%	
Estudis Universitaris	5,9%	

Dels 72 nois/es que van contestar els qüestionaris, un 35,2% cursava educació primària, un 52,1% secundària, un 5,6% estudiava batxillerat, un 5,6% feien educació especial (la majoria d'ells tenien alguna discapacitat psíquica) i finalment un 1,4% treballava.

Quasi la meitat (43,6%) dels nuclis familiars són **monoparentals**, dones soles, d'edat més avançada i amb més acollits/des a l'edat de l'adolescència. El fet que hi hagin més adolescents en els nuclis monoparentals assoleix diferència significativa ($\chi^2_2=7,710$; $p=0,021$). A la majoria dels nuclis (87,1%) **no hi viuen els progenitors**. La **proposta inicial** pel que es refereix a l'assumpció del nen/a és de la família (extensa i progenitors) en el 70% dels casos i dels EAIAs o altres serveis en un 30%.

⁹ El número 117 correspon a número de famílies, en canvi 153 o 183 a número d'acollidors.

Taula 14: Característiques dels acolliments en família extensa

Nº de nens/es acollits per nucli	N=117
1 nen/a	73,5%
2 nens/es	23,1%
3 nens/es	2,5%
4 nens/es	0,9%
Número d'acollidors per nucli	
1 acollidor	43,6 %
2 acollidors	56,4 %
Número persones per nucli	
2-4 persones	64,1%
5-7 persones	32,5%
Més de 8 persones	3,4%
Conviven amb els progenitors	
Amb el pare	4,3%
Amb la mare	8,5%
Amb cap dels progenitors	87,2%

La meitat dels acolliments (*Taula 15*) estan constituïts **des del naixement** del nen/a o primers mesos de vida (50%); coincidint majoritàriament amb els dels avis materns (1/4 de tota la mostra dels nens/es). En els casos acollits des del naixement, pot ser que els progenitors (o un dels dos) també visquin en el nucli familiar, però el nen/a és atès sobretot pels acollidors. Aquest fet es dona sovint en els casos de drogoaddicció i malaltia mental, on per exemple la mare, després de tenir el fill/a, torna a casa els seus pares (potser ja hi vivia) i són aquests, els avis materns del nen/a, els que tenen cura del nou nat.

Taula 15. Procedència del nen/a abans de l'acolliment.

D'on venia? % del total n=162	Des del naixement o primers 12 mesos de vida (50%)	A partir de l'any de vida del nen/a (50%)
Des del seu naixement viu amb els acollidors	33,3%	
Casa dels pares/mares	13,0%	33,3%
Casa d'un altre familiar	0,6%	5,6%
Centre d'Acollida i Urgències	3,1%	8,0%
Centre Residencial d'Acció Educativa	0,0%	2,5%
Família aliena	0,0%	0,6%

L'altra situació que pot passar al llarg del primer any de vida del nen/a, és que abans d'anar a viure amb els actuals acollidors, la **seva procedència** sigui

la de casa dels seus progenitors, o bé hagi estat ingressat en un centre d'acollida. Però si tot això ha passat durant els primers mesos de vida, són casos que comptem en aquest concepte “*des del naixement*”. Dels acolliments constituïts a partir de l'any de vida del nen/a, majoritàriament procedeixen de casa els progenitors.

El 79,6% dels nens/es **no han sofert canvis d'acolliment**, o bé perquè sempre han viscut amb els acollidors (33,3%), o bé perquè procedien de casa els pares/mares (46,3%). Un 20,4% té una procedència diferent, de la qual alguns no se'n recorden perquè eren molt petits. **La mitjana d'anys d'acolliment és de 6,6 anys** ($\sigma=4,630$). El 42,6% porten fins a 4 anys acollits, el 25,3% entre 5 i 9 anys d'acolliment, el 27,2% entre 10 i 14 anys i el 4,9% fa que estan acollits entre 15 i 17 anys. Els nuclis dels avis materns són els que significativament porten més anys d'acolliment ($\chi^2_{12}=21,235$; $p=0,047$).

La **causa principal que motivà l'acolliment** és la drogoaddicció del pare i/o mare, alcoholisme inclòs. En una tercera part de les famílies un dels progenitors o ambdós han mort i una cinquena part es troben a la presó, majoritàriament els homes. Una cinquena part també la formen sobretot les dones amb malaltia mental. És rellevant també el número de pares desconeguts (11%). Respecte als nens/es, la situació que han patit de manera més freqüent és la **negligència**, i les situacions de maltractament físic i d'abús són molt minoritàries.

Referent a les visites dels progenitors amb seus fills/es (*Taula 16*), **en més de la meitat dels casos no tenen cap tipus de relació amb els seus pares/mares**, la meitat d'ells perquè estan morts, i l'altra meitat perquè no els visiten. El pare els visita de forma assídua en una quarta part de les situacions i la mare en més de una tercera part. De totes les visites que realitzen, la meitat es fan en presència de la pròpia família, sobretot en el cas del pare.

Taula 16: Visites dels progenitors als fills/es.

Visites dels progenitors al fill/a	Pare	Mare
Mort/desconegut	29,9%	17,9%
Mai	26,5%	22,2%
Diàriament	6,8%	12,8%
Setmanal/quinzenal	20,5%	28,2%
Mensual/trimestral	9,4%	6,0%
Esporàdica	6,8%	12,8%

Referent als EAIAs que els atenen, els professionals tenen una mitjana d'edat de 41,9 anys ($\sigma=6,227$), un 86,5% són dones, i porten una mitjana de 7,1 anys ($\sigma=4,449$) treballant a l'EAIA. Per disciplines, quasi la meitat dels casos d'aquests acolliments estan portats pels treballadors socials dels equips.

c) Discussió dels resultats de l'estudi descriptiu.

El primer que constatem és el grau de sintonia que tenen aquests resultats amb altres investigacions que s'han portat a terme.

En l'estudi de Fernández del Valle *et al.* (2002) a Astúries, la mitjana d'edat de l'acollidor principal era de 58,9 anys i la del segon acollidor de 56,6, d'entre els 25 i els 90 anys (en el nostre estudi, 56,7 anys). En l'estudi de Pitcher (2002) a Anglaterra la mitjana d'edat dels avis i àvies era de 54 anys. A Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), l'edat mitjana se situava als 54,5 en els homes i als 52,6 per les dones, superior als de família aliena (47,3 i 44,9 anys respectivament). En aquest mateix sentit, autors com Berrick *et al.* (1994), Dubowitz *et al.* (1993), Gebel (1996) i Le Prohn (1994) afirmen que els acollidors en família extensa tendeixen a tenir més edat que els acollidors en família aliena.

Pel que es refereix a la major representació femenina entre els acollidors, aquesta dada és una constant en la majoria d'estudis (Benedict *et al.*, 1996; Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Gebel, 1996; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991) i coincidim també amb l'estudi de Villalba

(2002a) a Andalusia on són les dones les que majoritàriament assumeixen rols de *cuidadores* dels familiars.

Quant al tipus de parentiu, els resultats del nostre estudi aporten dades similars a les de Fernández del Valle *et al.* (2002) a Astúries on les dades eren: avis materns (53,8%), avis paterns (26,2%), oncles materns (8,1%), oncles paterns (6,9%), cosins (0,9%), germans (0,6%), altres (2,6%). La diferència sobretot se situa en la xifra d'oncles materns, més elevada a Barcelona. A Itàlia també hi ha una majoria d'avis (el 57,9%), seguits pels oncles (38,2%). Als EUA, els acolliments estan portats a terme, en primer lloc, per les àvies materns, seguides de les ties materns (Dubowitz *et al.*, 1993; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991). Pel que es refereix al nivell formatiu dels acollidors, vèiem en altres estudis on es comparen els acolliments en família extensa i els de família aliena, com la majoria dels segons tenen nivells superiors d'estudis (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Gebel, 1996; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999). També s'observa aquesta dada en Amorós *et al.* (2003) on els acollidors de família aliena només presenten un 3% sense estudis i un 38% amb estudis universitaris. Per altra banda, la dada referent al 18,4% d'acollidors sense estudis troba el seu reflex en les dades de població general vistes a l'apartat 2.1. pel que fa als majors de 65 anys.

Referent als nens i nenes acollits el percentatge és similar a Astúries: 48,26% i 51,74% respectivament (Fernández del Valle *et al.* 2002). La distribució per edat és també pràcticament la mateixa: un 9,88% de 0-3 anys; un 52,04% entre els 4 i els 11 anys; i un 38,08% entre els 12 i els 17 anys, amb una mitjana d'edat de 9,7 anys.

En general els estudis revisats coincideixen en que els acolliments en família extensa són més llargs en el temps i els nivells de reunificació familiar són més baixos (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991). Conseqüentment aquests autors (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Iglehart, 1994; Scannapieco, 1999) afirmen que els

acolliments en família extensa són molt estables. Tants anys d'acolliment són xifres molt altes si es té en compte que el tractament que rep és el d'un recurs temporal (les resolucions administratives de tutela són per un màxim d'1 any, prorrogable). Aquesta dada entra de ple en el debat de si aquests acolliments han de tenir el mateix tractament administratiu i tècnic.

El nombre de nuclis monoparentals entre els acollidors és inferior a Astúries, al voltant d'un 30% (Fernández del Valle *et al.*, 2002), i molt superior als EUA. Els autors confirmen que acostuma a haver més nuclis monoparentals en els acolliments en família extensa que en els acolliments en aliena (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Le Prohn, 1994; Scannapieco, 1999). A Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), el 24,1% dels acolliments en família extensa són monoparentals i només ho són el 7,8% dels acollidors en família aliena. El fet que a Catalunya la meitat dels acolliments en família extensa siguin monoparentals és una xifra superior a les dades de població general que hem vist al capítol 2, tot i que l'augment d'aquest tipus de nuclis s'ha disparat a partir de la dècada dels 90'.

El nombre de nens/es acollits i la grandària de les famílies són concordants amb la tendència observada en dades de població general. Pel que fa a protecció infantil, a Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), al 35% del nuclis només hi viuen els acollidors i els acollits, dada similar també amb els de família aliena. També a Astúries, la majoria dels acolliments en el moment de l'estudi (Fernández del Valle *et al.*, 2002) tenien un sol nen/a acollit, gairebé en el 80% de les famílies. De totes maneres també s'ha de tenir en compte la xifra que apareix al nostre estudi de nuclis formats per més de 5 persones, un 32,5 %, similar a Astúries (Fernández de la Valle *et al.*, 2002), on representen un 37,4%. En aquest punt és distinta la realitat en els acolliments en família extensa als EUA, on els autors Brown *et al.* (2002) en un estudi observen que el 50% dels nuclis familiars on els nens/es estan acollits, acostumen a conviure amb altres familiars i que comparteixen entre diversos la seva criança.

Sobre el tema de com van entrar en el sistema, de qui va ser la proposta, els autors Brown *et al.* (2002) en un estudi a San Francisco exposen que la majoria comencen com acolliments de fet. En aquell estudi, el 31 % dels casos van ser els acollidors els que es van dirigir als serveis, mentre que en el nostre estudi són gairebé el 70%. Quan se'ls pregunta als nens/es si van prendre part en la decisió (Brown *et al.* 2002), la majoria no ho recorden perquè eren petits. En el nostre estudi s'ha vist com la meitat estan amb els familiars des del naixement o primers mesos de vida; dades similars a Itàlia (Centro Nazionale di Documentazione, 2002) on el 50,4% dels nens/es acollits en família extensa ho estan des dels primers cinc anys de vida, significativament superior als acollits en família aliena. Pitcher (2002) en el seu estudi exposa que un 40 % dels familiars coneixien la situació de risc dels nens/es. En major o menor percentatge, el fet que els familiars es dirigeixin als serveis denota una certa capacitat de protecció del nen/a per part dels familiars, alhora que una certa relació del nen/a amb la xarxa familiar.

L'alt percentatge de drogodependència (53,8%) és la mateixa dada que surt en altres estudis sobre acolliments en família extensa (Beeman i Boisen, 1999; Berrick *et al.*, 1994; Pitcher, 2002; Scannapieco 1999; Thornton, 1991) i menys incidència de casos de malaltia mental dels progenitors (Benedict *et al.*, 1996; Iglehart, 1994). Pitcher (2002) en el seu estudi exposa que les 2/3 parts de la mostra dels casos tenien a veure amb una situació de drogoaddicció dels progenitors. A l'estudi italià (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), el 37,3% dels pares dels nens/es acollits pels parents eren drogodependents enfront d'un 15,8% dels acollits en família aliena; la malaltia mental ocupava el 20,6% dels pares que els seus fills/es estaven amb família aliena i el 18,1% dels de família extensa. Villalba (2002a) destaca en el seu estudi que els pares es troben absents i perifèrics, un nombre important estan morts, i es troba major presència per part de les mares; per tant, dades semblants als nostres resultats.

Referent al tema de les visites, Fernández del Valle *et al.* (2002) expliquen que gairebé en la meitat dels casos del seu estudi havia deixat d'haver relació

entre pare i fills/es i només els visitaven de forma periòdica entre un 10% i un 13%, per tant podria ser bastant similar a la situació de Barcelona. Autors com Le Prohn (1994) i Pecora *et al.* (1999) exposen que els acollidors en família extensa senten la responsabilitat de mantenir el contacte amb els pares biològics dels nens/es, en contrast amb els acollidors aliens que no recau tant en ells aquesta responsabilitat. En el nostre estudi en la meitat de les visites estan els acollidors presents. Ara bé, la majoria dels autors destaquen que el contacte entre els progenitors i els fills/es és més freqüent i consistent en aquest tipus d'acolliments (Barth, 1999; Berrick *et al.*, 1994; Chipungu i Everett, 1998; Ehrle i Geen, 2002; GAO, 1999; Le Prohn, 1994), però nosaltres no podem comparar la dada del nostre estudi amb les altres formes d'acolliment (residencial i en família aliena), per tant no sabem si hi ha més o menys contacte amb els pares biològics. Altres estudis recalquen que el contacte en els acolliments duts a terme pels parents és poc i s'ha perdut en molts casos (Terling-Watt, 2001).

El que no té res a veure amb els resultats dels estudis anglosaxons és el component de grup ètnic dels acollidors en família extensa dels seus països, doncs els nostres resultats mostren que els acollidors i els nens/es pertanyen al grup culturalment majoritari a Espanya.

A partir, doncs, d'aquests resultats contrastats amb altres estudis, s'ha pogut prosseguir la investigació en l'anàlisi de les percepcions, avaluacions, expectatives i satisfaccions expressades pels tres conjunts d'agents socials implicats, i l'aprofundiment en les seves coincidències i discrepàncies pel que fa als àmbits que tot seguit presentem en la part empírica de la tesi.

PART EMPÍRICA

Recerca sobre els acolliments en família extensa: percepcions, avaluacions, expectatives i satisfaccions dels nois/es acollits, els seus acollidors i els professionals dels EAIAs.

Capítol 4: Disseny i metodologia.

4.1. Disseny de la recerca.

Amb el coneixement de la realitat proporcionat per les dades resumides al capítol 3, que il·lustren sobre les característiques dels acolliments en família extensa a Catalunya, es va iniciar aquesta recerca amb l'objectiu de conèixer més a fons aquest fenomen, i concretament les percepcions, avaluacions, expectatives i satisfaccions que els principals implicats tenien sobre aquests acolliments.

La recerca es va plantejar amb una metodologia de disseny mixt, recollint dades quantitatives i qualitatives:

- La recollida de dades quantitativa es va dissenyar utilitzant com a instrument un qüestionari de preguntes tancades.
- La recollida de dades qualitativa va ser dissenyada per obtenir-ne mitjançant diferents procediments:
 - (a) es van incloure preguntes obertes al qüestionari;
 - (b) es va planificar una recollida de dades dels grups de suport d'acollidors mitjançant la tècnica d'observació participant;
 - (c) es van organitzar grups de discussió amb els acollidors.

Tal com s'anirà detallant en els següents apartats del capítol, pensem que tant l'opció d'una metodologia de disseny mixt, com la utilització de múltiples informants, com la repetició de la recollida de dades quantitativa al cap d'un any, poden ajudar a conèixer d'una manera més àmplia i amb més profunditat el fenomen dels acolliments en família extensa.

4.2. Objectius.

Els objectius principal i específics que s'han plantejat en la present recerca són els següents:

Objectiu principal de la recerca:

- Conèixer més a fons el fenomen dels acolliments en família extensa en tant a recurs dins del sistema de protecció a la infància des de la perspectiva dels acollidors, dels nois i noies i dels professionals.

Objectius específics:

Els set objectius que es formulen a continuació s'han aconseguit, per una banda, a partir de la revisió teòrica, de la qual s'han extret les variables més presents en les recerques que contempen la perspectiva dels agents implicats en els acolliments, i per l'altra, a partir del coneixement obtingut després d'anys de pràctica professional en aquest camp.

1. Estudiar les percepcions i avaluacions que tenen els agents implicats sobre les relacions familiars que es donen en aquests acolliments.
2. Estudiar les percepcions i avaluacions que tenen els agents implicats sobre les situacions dels nois/es acollits, en diferents àmbits.
3. Estudiar els sentiments involucrats en la tasca d'acollir tal com són expressats i avaluats pels propis acollidors i atribuïts pels professionals.
4. Conèixer les expectatives de futur de cada un dels agents socials implicats pel que fa a l'acolliment.

5. Estudiar les satisfaccions amb l'acolliment expressades per part dels diferents agents implicats, i amb cinc àmbits de la vida per part dels nois/es.
6. Conèixer i analitzar les necessitats, aspiracions i expectatives de millora pel que fa a aquests acolliments, per part dels acollidors i professionals.
7. Conèixer l'opinió dels professionals referent al seguiment d'aquests acolliments.

4.3. Població i Mostra.

Per la recerca s'ha contemplat la població d'acolliments en família extensa de 9 dels 10 districtes de la ciutat de Barcelona¹⁰. La distribució dels professionals dels EAIAs a la ciutat de Barcelona es pot veure a la *Taula 17*.

Taula 17: Distribució dels EAIAs a la ciutat de Barcelona

Nº	Nom de l'EAlA	Districte
1	Raval Sud	Ciutat Vella (I)
2	Raval Nord	
3	Casc Antic	
4	Gòtic-Barceloneta	
5	Eixample – Gràcia	Eixample (II)
		Gràcia (VI)
6	Sants – Montjuïc	Sants – Montjuïc (III)
7	Sarrià – Les Corts	Sarrià – Sant Gervasi (V)
		Les Corts (IV)
8	Horta – Guinardó	Horta – Guinardó (VII)
9	Nou Barris	Nou Barris (VIII)
10	Sant Andreu	Sant Andreu (IX)
11	Sant Martí	Sant Martí (X)
Total	11 EAIAs	10 Districtes

Tal com s'ha explicat en el capítol 3, donat que el nombre de cada conjunt no era elevat, es va dissenyar la recerca pensant en obtenir dades de tota la població, elaborant a principi del 2004 unes llistes inicials on figuraven:

¹⁰ L'únic districte que no ha participat és el de Sant Andreu, donat que els acollidors en família extensa estaven participant en un programa de grups de suport amb una metodologia avaluativa diferent.

- 1.- Els infants i adolescents tutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència i acollits formalment per la família extensa, en els 9 districtes barcelonins.
- 2.- Els/es acollidors/es d'aquests nois i noies.
- 3.- Els professionals dels 10 EAIA's implicats (9 districtes).

Així doncs, no va haver selecció d'una mostra, sinó l'aplicació de l'instrument a tot l'univers. La mostra va quedar definida per l'acceptació a col·laborar en aquest estudi. Hem pogut estudiar els motius pels quals algunes famílies no van acudir a l'entrevista, per veure si formaven una submostra, però les causes són heterogènies: canvi recent de domicili, imminent majoria d'edat del noi/a, procés de retorn del noi/a amb els seus progenitors, rebuig de col·laboració; però no pertanyen a un perfil determinat de família, el que afavoreix la assumpció de la hipòtesi que els resultats són representatius de la població. Pel que fa als professionals, els motius de no participació, van ser bàsicament dos: trobar-se de baixa per malaltia o rebuig de col·laboració; però s'ha de dir que van participar majoritàriament (el 82,6%).

Taula 18: Població i mostra 2004

	Població dels 9 districtes	Mostra
Nº Famílies	259	121 (46,72%)
Nº Nens/es	332	162 (48,79%)
Nº EAIA	10	10 (100%)
Nº Professionals dels EAIA	46	38 (82,61%)

Les 121 famílies estudiades estan formades per 190 acollidors i 162 nens/es. S'observa un petit increment en el nombre de subjectes de la mostra de famílies (i per tant en el nombre d'acollidors i nens/es) respecte a la mostra que vam utilitzar en l'estudi descriptiu del 2004 (veure punt 3.4.1). Això és degut a que l'explotació de dades completa es va realitzar amb posterioritat, de totes maneres els subjectes són els mateixos i la diferència és mínima, passant de ser 117 famílies a ser-ne 121 (de 154 acollidors a 161 i de 153 nens/es a 162).

Els subjectes que formen la mostra del 2005 estan tots a la mostra del 2004, doncs no vam ampliar la mostra amb casos nous.

a) Mostra pels qüestionaris.

En el març del **2004**, dels 190 acollidors van contestar el qüestionari 161 (84,75%) i dels 162 nens/es, el van fer 72 (44,44%), obtenint un total de 271 qüestionaris. Els 161 acollidors i els 38 professionals dels EAIA van valorar la situació dels 162 nens/es acollits d'entre 0 i 17 anys. D'entre aquests nois/es, 72, els que tenien entre 7 i 17 anys, van emetre també les seves respostes. Els EAIA també van valorar la situació de cada una de les 121 famílies i dels 161 acollidors.

En el març del **2005**, es van tornar a passar els qüestionaris als subjectes de les tres mostres inicials, obtenint un nombre de qüestionaris menor en aquesta segona volta. Els motius van ser principalment la no participació de l'EAIA nº 4 (cap dels 2 professionals d'aquest equip ni de les 9 famílies que sí que havien contestat el primer) i de l'EAIA nº 9 que, al cap d'un any, van respondre els qüestionaris els professionals de l'equip, però no van passar-lo a cap de les 22 famílies (29 acollidors) que havien fet el primer ni a cap dels 20 nens/es.

També és va donar al llarg del 2004 - i per tant no van poder respondre el qüestionari en el 2005 - el tancament del cas de 7 famílies degut a: dues majories d'edat; un retorn del nen/a amb la mare; un retorn amb el pare; dos fracassos de l'acolliment (un va passar a ser acollit pels avis materns i l'altre va tornar amb els progenitors); i un cas que va acabar en tutela ordinària (via judicial, surt del sistema de protecció infantil administratiu).

Taula 19: Mostra 2004 i 2005.

Mostra	2004	2005
Nº Famílies	121	98
Nº Nens/es	162	133
Nº EAIA	10	9
Nº Professionals	38	36

Taula 20: Número de qüestionaris 2004-05

Nº qüestionaris	2004	2005	Total
Nois/es	72	43	115
Acollidors/es	161	101	262
Professionals EAIA	38	36	74
Total qüestionaris	271	180	451

La resta dels professionals, els acollidors i els nois/es dels altres 8 EAIAs van participar majoritàriament en la segona ronda de qüestionaris. A les *Taules 19 i 20* es pot veure l'evolució de la mostra i el nombre de qüestionaris recollits. Les característiques del subjectes de les tres mostres queden explicades als apartats 3.4 i a l'inici del capítol 5.

b) Mostra de l'observació participant.

S'han observat durant un any, del març del 2004 al març del 2005 (més endavant es detalla el procediment seguit), les sessions de 6 grups de suport d'acollidors de família extensa, fent un total de 109 reunions i una mostra total de 57 acollidors (distribuïts entre els 6 grups). Aquests 6 grups eren el total de grups que van funcionar durant un any en els districtes que participaven a la recerca. Tots aquests acollidors formaven part de la població d'acollidors en família extensa de Barcelona i representaven el 35,4% dels acollidors que havien contestat els qüestionaris al 2004. Dels 57 acollidors en total que van participar en els 6 grups de suport, 49 ho van fer de forma regular i 8 van tenir una assistència menys regular.

Les característiques d'aquesta mostra (*Taula 21*) eren les següents pel que fa a sexe i parentiu. Van ser un total de 44 dones i de 13 homes, d'entre 28 i 76 anys, distribuïts de la següent manera:

Taula 21: Característiques de la mostra dels grups de suport que van ser observats.

Grups de suport	Avis/es materns		Avis/es paterns		Oncles materns		Oncles paterns		Oncles avis		Cosí/na		Total
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	
Ciutat Vella		2			2	1						1	6
Eixample-Gràcia	2	7		2									11
Sants Montjuïc		5		2									7
Sarrià-Les Corts	1	2	1	2	1	3		1					11
Horta Guinardó	2	3		3			1	2					11
Sant Martí	2	5		2					1	1			11
Total 6 grups	31		12		7		4		2		1		57

A l'apartat 4.5 s'expliquen el nombre de reunions realitzades per cada grup i els nombre de participants a cada reunió, al llarg de l'any.

4.4. Instruments per la recollida de dades.

4.4.1. El qüestionari.

L'instrument utilitzat per a la recollida de dades quantitativa ha estat un qüestionari dissenyat per explorar sistemàticament diferents percepcions, avaluacions, expectatives i satisfaccions expressades en relació amb els acolliments en família extensa dirigit a tres grans conjunts d'agents, sobre els quals acabem de descriure les mostres:

- els/les acollidors/es,
- els/les nois i noies acollits/des,
- els/les professionals de l'EAIA.

L'estructura dels qüestionaris és la mateixa per als subjectes de les tres mostres i consta de dos blocs bàsics:

(A), Un primer bloc dedicat a les **dades objectives de l'entrevistat/da i de l'acolliment**. Aquest apartat va ser passat al 2004 i a partir del qual es van obtenir els resultats presentats en el punt 3.4.

(B), Un segon bloc sobre **les percepcions, avaluacions, expectatives i satisfacció amb l'acolliment**. Es va fer una primera passació al març del 2004, i una segona, al cap d'un any, al març del 2005, amb les mateixes preguntes i als tres grups, per tal de validar o refutar resultats. És en l'anàlisi dels resultats d'aquest bloc en que es basa bona part del treball de la present tesi.

Els qüestionaris es van confeccionar amb la intenció que fossin breus i senzills: el dirigit als nens i nenes tenia 12 preguntes, el dels acollidors en

tenia 20, i el dels professionals dels EAIA, 16. La majoria de les preguntes eren tancades, d'intensitat, en una escala de 5 punts tipus Likert. Es va haver d'elaborar aquest instrument de caire específic donat que anava adreçat a una població determinada i no se'n va identificar cap d'estandarditzat, tal com s'ha exposat en el capítol 2. Els models es poden consultar a l'annex 1.

Aquest qüestionari es va dissenyar a partir dels 7 objectius específics que hem plantejat, establint una relació d'indicadors corresponent a cada un d'ells, a partir dels quals es van escollir, adequar i redactar les preguntes equivalents pels subjectes de les tres mostres. Les preguntes relatives a la satisfacció dels nens/es amb cinc àmbits de la vida es van elaborar a partir de les escales sobre satisfacció amb la vida i benestar psicològic, sobretot pel que fa a la definició dels àmbits i el desenvolupament dels instruments de mesurament de Cummins (1997), de Huebner (1997) i de Casas *et al.* (2002).

Per tal de contribuir a la seva validesa, un cop fet l'esborrany dels qüestionaris, vam comptar amb la col·laboració de dos jutges externs que van fer-hi esmenes. Posteriorment, els models dels 3 qüestionaris es van enviar a tots els professionals dels EAIA de Barcelona, a dos tècnics municipals i a un tècnic de la DGAIA per a la seva revisió, obtenint-ne també valuoses aportacions. Un cop teníem el qüestionari amb el format definitiu, es va procedir a realitzar una prova pilot amb tres famílies, a partir de la qual encara es van introduir tres canvis.

La relació d'indicadors i equivalència de les preguntes en funció dels objectius és la següent:

-1- Estudiar les percepcions i avaluacions que tenen els agents implicats sobre les relacions familiars que es donen en aquests acolliments.

Indicadors Objectiu 1	Equivalència de les preguntes
<ul style="list-style-type: none"> - Relacions entre pare i fill/a - Relacions entre mare i fill/a - Relacions entre pare i acollidor - Relacions entre mare i acollidors - Relacions entre nen/a i acollidor 	Preguntes equivalents a les 3 mostres: <ul style="list-style-type: none"> ▪ nens/es ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIA

-2- Estudiar les percepcions i avaluacions que tenen els agents implicats sobre les relacions familiars que es donen en aquests acolliments.

Indicadors Objectiu 2	Equivalència de les preguntes
- Desenvolupament del nen/a: - comportament a casa - aprenentatges escolars - estat de salut - relacions amb els altres	Preguntes equivalents a les 3 mostres: ▪ nens/es ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIAs
- Compartir l'experiència amb Altres nens/es	Pregunta dirigida a la mostra dels: ▪ nens/es
- Grau d'acord amb la mesura d'acolliment	Pregunta dirigida a la mostra dels: ▪ nens/es

-3- Estudiar els sentiments involucrats en la tasca d'acollir tal com són expressats i avaluats pels propis acollidors i atribuïts pels professionals.

Indicadors Objectiu 3	Equivalència de les preguntes
- Sentiments de solitud dels acollidors - Suport emocional dels acollidors - Cansament dels acollidors - Compartir l'experiència amb altres persones	Preguntes equivalents a 2 mostres: ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIAs

- 4- Conèixer les expectatives de futur de cada un dels agents socials implicats pel que fa a l'acolliment.

Indicadors Objectiu 4	Equivalència de les preguntes
- Possibilitat de fracàs de l'acolliment	Preguntes equivalents a les 3 mostres: ▪ nens/es ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIAs

-5- Estudiar les satisfaccions amb l'acolliment expressada per part dels diferents agents implicats, i amb cinc àmbits de la vida per part dels nois/es.

Indicadors Objectiu 5	Equivalència de les preguntes
- Satisfacció amb l'acolliment	Preguntes equivalents a les 3 mostres: ▪ nens/es ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIAs
- Satisfacció amb 5 àmbits de la vida - Satisfacció global amb la vida	Preguntes al qüestionari dels: ▪ nens/es

- 6- Conèixer i analitzar les necessitats, aspiracions i expectatives de millora pel que fa a aquests acolliments, per part dels acollidors i professionals.

Indicadors Objectiu 6	Equivalència de les preguntes
- Informació sobre els recursos socials existents	Preguntes equivalents a les 3 mostres: <ul style="list-style-type: none"> ▪ nens/es ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIAs
- Realització de propostes de canvis en la legislació i en els recursos existents.	Preguntes equivalents a 2 mostres: <ul style="list-style-type: none"> ▪ acollidors ▪ professionals dels EAIAs

- 7- Conèixer l'opinió del professionals referent al seguiment d'aquests acolliments.

Indicadors Objectiu 7	Equivalència de les preguntes
Seguiment acolliments	Pregunta dirigida als professionals

Amb la passació d'aquest instrument, a més dels objectius específics també perseguíem els següents objectius complementaris:

- que hi fos representada la perspectiva dels principals agents implicats d'una forma equitativa;
- es pogués observar les coincidències i les discrepàncies dels tres conjunts de població;
- es veiés si al cap d'un any es mantenien les respostes o variaven.

4.4.2. L'observació participant.

En el 2004 es va endegar un programa que contemplava la creació de varis grups de suport, formats per acollidors que fossin parents dels nens/es que tenien acollits, i que l'acolliment estigués regulat per la DGAIA, a la ciutat de Barcelona. La creació d'aquests grups perseguia l'objectiu de proporcionar un espai on els acollidors poguessin oferir-se ajuda mútua en el seu rol. A cada grup hi participaven dos facilitadors/es que eren dos professionals que formaven part dels EAIAs. El seu rol era bàsicament el d'escoltar i facilitar que el diàleg es desenvolupés, per tal que els membres del grup poguessin compartir informació, qüestions i sentiments sobre els acolliments de forma lliure.

Aquest marc ens va semblar idoni per poder conèixer les percepcions, avaluacions, expectatives i satisfaccions dels acollidors amb la tècnica de l'observació participant, que possibilita una recollida d'informació facilitadora d'una comprensió més profunda del fenomen. L'observació va ser duta a terme pels mateixos facilitadors, per tant hi tenien un rol d'implicació en el grup i estaven immersos en el context de l'acció. Un dels dos registrava les observacions en una plantilla dissenyada prèviament per a tots els grups. Aquesta observació directa, sistemàtica, repetida en el temps i contrastada en diferents grups de suport, va permetre apropar-se amb més intensitat als acollidors, als seus sentiments expressats, als problemes que realment els preocupen i les solucions que proposen.

L'elecció i el desenvolupament dels temes era lliure, ho decidien els mateixos acollidors. El facilitador (professional de l'EAI) feia bàsicament de moderador i omplia la plantilla el co-facilitador de cada grup (el que no feia de moderador). Un cop acabada la reunió consensuava les notes preses amb el facilitador. A la fitxa d'observació (veure model a l'annex 2) s'hi anotaven els temes sobre els que parlaven els acollidors.

4.4.3. Els grups de discussió.

D'acord amb l'objectiu principal de la recerca, el de conèixer més a fons el fenomen dels acolliments en família extensa en tant a recurs dins del sistema de protecció a la infància, a través d'aquests grups de discussió es pretenia obtenir dades centrades des de la perspectiva dels acollidors en un context de discussió grupal. Per tant es tractava d'obtenir informació de tipus qualitatiu, més amplia i en profunditat, entorn al tema dels acolliments, amb opinions diferenciades i amb matisos.

El criteri de selecció va ser intencional proposant als acollidors si estaven d'acord en la seva realització. La composició dels grups va seguir el nombre de persones recomanada pels autors experts - entre 6 i 12 persones per grup - excepte en un que només van poder venir-ne 3 (veure *Taula 22*). El criteri

d'homogeneïtat va ser-hi també present (tots eren acollidors/es), així com el d'heterogeneïtat en quant a: edats (entre els 28 i els 76 anys), el parentiu, el sexe (eren 9 homes i 31 dones) i les diferents edats dels nens/es que tenien acollits (entre 0 i 17 anys), fets que propiciaven la confrontació d'opinions. La majoria ja es coneixien entre ells. El temps assignat per cada reunió va ser el de 1'30h. El clima de les reunions va ser distès i la participació activa. Tots els 6 grups van ser moderats per la investigadora i van tenir lloc en mig del procés de recerca, després de la recollida de dades del 2004 i abans de la del 2005.

Taula 22: Característiques dels subjectes dels grups de discussió.

Grups de discussió	Avis/es materns		Avis/es paterns		Oncles materns		Oncles paterns		Oncles avis		Cosí/na		Padrí		Total
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	
Sexe acollidors	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	
Ciutat Vella		2			2	1						1			6
Eixample-Gràcia		3													3
Sants Montjuïc		5		1											6
Sarrià-Les Corts	1	2	1	2		2		1							9
Horta Guinardó	2	2		2				2							8
Sant Martí	1	4							1	1			1		8
Total	22		6		5		3		2		1		1		40

El fet de poder opinar al voltant d'aspectes que els interessaven directament i saber que aquestes opinions podien ser tingudes en compte per a millorar la seva situació va constituir un element motivador per a la participació activa en el grup, alhora que se sentien partícips del procés d'investigació.

En les reunions es feia un breu resum de la recerca en curs en quant a objectius, metodologia i marc institucional, i a partir d'aquí hi havia un guió de preguntes a seguir en funció del desenvolupament de la discussió:

- Com valoren les relacions familiars que es donen en aquests acolliments.
- Com valoren la situació dels nois/es acollits.
- Quins sentiments els provoca la tasca d'acollir.
- Com veuen el futur de l'acolliment.
- La satisfacció amb l'acolliment.
- Quines són les necessitats, aspiracions i expectatives de millora que tenen.
- Què opinen del seguiment dels acolliments per part dels professionals.

Donat que els temes eren amplis no es van discutir tots en tots els grups tal com veurem exposat en el capítol següent. Una de les conseqüències immediates de la realització d'aquests grups de discussió va ser que els membres del segon grup (4/10/04) van demanar a la investigadora poder tenir accés als resultats de la recerca, i conseqüentment es va prendre aquest compromís, el qual s'explica al punt següent.

4.5. Procés de recollida de dades.

Formalment a finals del 2003 es va comptar amb la conformitat de la Direcció de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona donat que l'estudi es desenvolupava en l'àmbit de la seva Administració.

Es va fer una reunió presentant l'estudi als professionals dels 11 EAIAs de la ciutat de Barcelona, als tècnics municipals i de la DGAlA; obtenint-ne la participació de 10 equips; acollint el projecte de recerca amb molt d'interès i encetant un debat tant sobre suggeriments com sobre aspectes que els preocupaven, cosa que va servir de *feedback* i va provocar reajustaments. D'entre les aportacions dels participants en aquesta reunió és destacable la pregunta de part d'alguns professionals de *perquè no se'ls proposaven als SSAP de participar en la investigació*. Certament hagués estat molt interessant però quedava fora de les possibilitats de la investigadora i dels departaments de l'administració implicats. També es van debatre aspectes sobre la població a entrevistar: quin procediment a seguir, com plantejar-los-hi, què passava si els acollidors no volien participar, o eren massa pocs, no suficients, prenent acords per millorar el procés. Finalment l'altre aspecte discutit va ser el del calendari, sobre el qual vam acordar terminis, per tal de poder compaginar la feina diària de l'EAlA amb la recerca; sabent que comptaven amb el permís de l'Ajuntament per dedicar-hi les hores necessàries (veure el quadre resum de la reunió a l'annex 3).

Durant el mes de gener del 2004, cada EAIa va procedir a fer els llistats dels acolliments en família extensa regulats per la DGAIa i que es trobaven vivint a la seva zona.

Durant la primera quinzena de febrer del 2004 es va enviar per correu electrònic al lloc de treball el qüestionari dirigit als professionals dels EAIAs, que el van retornar també per correu electrònic. Aquest qüestionari era d'**autoaplicació**.

Un cop contestats aquests qüestionaris, es va procedir a convocar a cada un dels acollidors. El mètode de convocatòria seguit va ser majoritàriament per carta i telèfon. La passació dels qüestionaris va córrer a càrrec dels professionals dels EAIAs. Els qüestionaris dirigit als acollidors i als nens/es eren d'**heteroaplicació**. Es va elaborar un guió per homogeneïtzar el context de passació dels qüestionaris. Aquest guió contemplava bàsicament:

- La presentació de la recerca.
- En cas d'existir voluntarietat de respondre el qüestionari i assegurant l'anonimat de les respostes, es procedia a llegir literalment totes les preguntes i les respostes possibles per a cada pregunta. Els qüestionaris podien ser passats en català o en castellà (hi havia un model de cada) segons la preferència de la família.

Un cop iniciat el procés de passació de qüestionaris, de cada família primer es passava el qüestionari als acollidors. Si eren dos acollidors, se'ls proposava passar-ne un a cada un, per separat. Després es procedia a passar el del noi/a. El fet de passar-lo als nois/es vam acordar que dependria de la seva predisposició i que no s'insistiria als menors de 8 anys.

En els qüestionaris no es posava ni el nom de la família ni el del nen/a, només se li adjudicava un número de referència per tal d'assegurar l'anonimat de les respostes un cop s'enviava el qüestionari. Per tant, els qüestionaris dels nens/es i dels acollidors estan aparellats amb el mateix codi. Els dels EAIAs,

quan valoraven cada família en concret també utilitzaven el corresponent codi, que el buscaven en una llista nominal.

En el març del 2005 es van tornar a passar els mateixos qüestionaris que en el 2004 als subjectes de les 3 mostres, seguint aquest mateix procediment.

Entre el març del 2004 i el març del 2005 es va procedir a l'observació dels grups de suport dels acollidors. A la *Taula 23* es poden observar les dates d'inici i finalització de l'observació de cada grup, el nombre de reunions - al voltant de 18 reunions per grup -, el nombre d'acollidors que hi van participar i els facilitadors, que omplien la fitxa d'observació.

Taula 23: Dades corresponents a l'observació de les reunions dels grups de suport dels acollidors 2004-2005.

Grups de suport	Període reunions grups de suport	Nº reunions per grup	Nº acollidors per grup	Nº facilitadors per grup
Ciutat Vella	23/3/04 -15/3/05	18	6	2
Eixample – Gràcia	2/4/04 -18/3/05	15	11	2
Sants Montjuïc	25/3/04 -31/3/05	18	7	2
Sarrià - Les Corts	29/3/04 - 4/4/05	18	11	2
Horta Guinardó	31/3/04 -16/4/05	22	11	2
Sant Martí	19/3/04 -11/3/05	18	11	2
6 grups de suport	1 any	109 reunions	57 acollidors	12 facilitadors

Es van observar un total de 109 reunions, realitzades per 6 grups, durant un any amb una freqüència quinzenal, interrompuda en els períodes de vacances. També en aquest període 2004-2005 es van realitzar 6 grups de discussió d'acollidors a diversos districtes de Barcelona.

Taula 24: Dades corresponents als grups de discussió d'acollidors 2004.

Grups de discussió	Data reunió del grup	Nº d'acollidors per grup
Ciutat Vella	16 Novembre 04	6
Eixample – Gràcia	12 Novembre 04	3
Sants Montjuïc	4 Novembre 04	6
Sarrià - Les Corts	4 Octubre 04	9
Horta Guinardó	3 Novembre 04	8
Sant Martí	4 Juny 04	8
Total	6 grups de discussió	40 acollidors

A la *Taula 24* es poden veure els grups per districtes, les dates de les reunions i el nombre d'acollidors que van participar a cada una.

Tal com s'ha explicat, els acollidors van demanar a la investigadora tenir accés als resultats de la recerca. Per tant, al mes de maig del 2005 es va fer una convocatòria de reunió als acollidors en família extensa de tots els districtes de Barcelona (veure quadre resum a l'annex 4). L'objectiu era el de presentar els primers resultats de la investigació (sobretot els exposats al capítol 3) i discutir-los amb els propis interessats. Hi van participar 36 persones, tant acollidors que havien format part dels grups de discussió i dels grups de suport, com alguns que no hi havien format part, més algun de Sant Andreu que no havien entrat al projecte d'investigació. També hi van assistir un facilitador de cada grup de suport, van ser 7 (que no participaven en el debat però que havien estat convidats a venir en ser la voluntat dels acollidors). Els resultats es van lliurar per escrit als acollidors.

Posteriorment a la reunió, vam redactar una acta i es va enviar als facilitadors perquè l'esmenessin i la completessin i es va consensuar un document final on constaven les coincidències, divergències, propostes i reivindicacions expressades pels acollidors sobre dels resultats aportats.

En el procés de la recerca, també es van realitzar **3 reunions amb el conjunt dels professionals dels EAIAs de Barcelona, els tècnics municipals i de la DGAIA**. Aquestes tres reunions van tenir tres objectius diferents segons el moment en què es trobava la investigació. A la *Taula 25* es poden observar les dates de cada reunió, el tema proposat i el nombre de participants.

En cada una de les reunions, el procediment va ser el mateix, enviant prèviament la convocatòria i un document. En la primera reunió el document va ser el projecte d'investigació sobre els acolliments. En la segona i a la tercera, s'hi trobaven els primers resultats de la investigació. En cada reunió es feia la presentació (del projecte o dels resultats) per part de la investigadora i a partir d'aquí s'obria un debat entre tots els participants.

Després la investigadora redactava una acta o document de conclusions i l'enviava als mateixos participants per si s'havien de fer esmenes.

Taula 25: Reunions amb el conjunt dels professionals. 2003-2005.

Data de reunions	Tema a tractar a les reunions amb els professionals i tècnics.
1 ^a reunió: 2003 30 participants	<i>Reunió prèvia a l'inici de la recerca:</i> es presenta la recerca, amb l'objectiu d'incorporar propostes, veure el grau d'acord, de possibilitats de dur-la a terme, de resposta a necessitats i participació.
2 ^a reunió: 2004 27 participants	<i>Reunió paral·lela al desenvolupament de la recerca:</i> repassar el procés, analitzar primers resultats i possible incorporació de millores per la recollida de dades del 2005.
3 ^a reunió: 2005 36 participants	<i>Reunió al finalitzar la recerca:</i> amb l'objectiu de debatre els resultats obtinguts.

El contingut de la primera reunió va servir a l'inici del procés tal com hem explicat al començament d'aquest apartat. En l'annex 3 figuren els quadres resums de les tres reunions.

4.6. Anàlisi de les dades.

a) Dades quantitatives

Per l'anàlisi estadística de les dades obtingudes a partir de les preguntes tancades del qüestionari, s'ha utilitzat el paquet informàtic SPSS versió 12.0. Tal com veurem en el capítol següent, per a cada tema explorat en funció dels objectius prèviament marcats, s'han fet diferents tipus d'anàlisi:

- 1- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes en el 2004 i les del 2005: prova T per a mostres relacionades i anàlisi de correlacions bivariades - coeficient de correlació de Pearson.
- 2- Anàlisi comparativa entre els àmbits explorats dins de cada tema: prova T per a mostres relacionades.
- 3- Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals dels EAIA. ANOVA d'un factor: comparacions múltiples post hoc, amb les proves de Scheffe i DMS.
- 4- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen. En aquest apartat es presenten

sistemàticament els resultats que hem considerat més destacables derivats d'analitzar si determinades característiques de l'acolliment o dels subjectes que el protagonitzen afecten significativament les valoracions de cada un dels tres agents estudiats. A cada apartat referirem: (a) les valoracions del acollidors; (b) les valoracions dels professionals; (c) les valoracions dels noi/es; per acabar amb una breu síntesi del conjunt de resultats. Per aquesta anàlisi s'han utilitzat les taules de contingència amb l'estadístic de Xi-quadrat de Pearson. Les característiques explorades corresponen a les següents variables:

- Edat dels acollidors/es.
- Edat del noi/a.
- Sexe del noi/a.
- Parentiu dels acollidors amb els noi/es.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o de dos acollidors.
- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del noi/a.

En algun apartat també s'ha tingut en compte el nivell formatiu dels acollidors però aquesta variable va molt lligada a l'edat dels acollidors i per tant el que pesa és l'edat; els de més edat majoritàriament tenen un nivell de formació més baix.

Un resultat no esperat és que la causa concreta que va motivar l'acolliment, per exemple si es tracta d'una drogodependència dels progenitors, o una malaltia mental, etc., no aporta cap diferència significativa en cap dels resultats. És com si l'important fos el fet de no viure amb els progenitors, més que el motiu concret del desemparament.

b) Dades qualitatives.

La recollida de dades qualitativa contemplava:

- el buidat de respostes de les preguntes obertes del qüestionari,

- el buidat del protocol obtingut mitjançant la tècnica d'observació participant dels grups de suport d'acollidors,
- la transcripció i anàlisi del contingut dels grups de discussió amb els acollidors.

El procés d'anàlisi que s'ha dut a terme en cada un d'aquests procediments ha seguit els patrons corresponents a l'anàlisi general de dades qualitatives, categoritzant i codificant les respostes.

- Preguntes obertes del qüestionari. Una de les preguntes obertes anava dirigida als nois/es, se'ls preguntava si estaven d'acord en viure amb els seus acollidors. En cas de preferir una altra solució, havien d'especificar *quina*. Les respostes es van categoritzar tal com es pot veure més endavant a la *Taula 33*. L'altra anava dirigida als subjectes de les altres dues mostres: se'ls preguntava als acollidors, si per millorar la situació dels acolliments els agradaria proposar canvis en la legislació i en els recursos existents; i als professionals dels EAIAs, si pensaven que a la majoria de les famílies del grup d'acollidors els agradaria proposar canvis en la legislació i en els recursos existents. Les respostes podien ser *si* o *no*. En el cas de respondre afirmativament, hi havia una pregunta oberta per escriure *en quins temes*. Els temes es van categoritzar, especificant si s'havien proposat en primera opció o en segona opció. En les *Taules 40* i *41* del capítol següent es pot observar la categorització dels temes.
- L'observació ha estat semiestructurada en tant que s'havia d'omplir un protocol de registre prèviament dissenyat: la *fitxa d'observació* mostrada a l'annex 2. La *unitat d'anàlisi* l'han format els *temes* que s'han tractat. Aquests temes s'han categoritzat en funció dels set objectius marcats prèviament. D'aquesta manera, la codificació s'ha fet seguint els següents apartats:
 - Les relacions familiars.
 - La situació dels nois/es acollits.
 - Els sentiments dels acollidors en la seva tasca d'acollir.

- El futur de l'acolliment.
- Les satisfaccions amb l'acolliment
- Les necessitats, aspiracions i expectatives de millora.
- El seguiment dels acolliments per part dels professionals.

Dins de cada apartat s'han descrit els diferents temes que s'han parlat especificant a quantes sessions han sortit i a quin grup. Per a tal fi s'han confeccionat unes graelles on consta (veure capítol 5 dels resultats):

- El títol de l'apartat (que correspon a un dels objectius).
 - Els temes corresponents a l'apartat (els que han sortit lliurement).
 - Els 6 grups de suport observats, que s'identifiquen amb les sigles corresponents al districte on es desenvolupava cada grup:
 - CV: Ciutat Vella
 - EG: Eixample - Gràcia
 - SMO: Sants Montjuïc
 - SLC: Sarrià - Les Corts
 - HG: Horta Guinardó
 - SMA: Sant Martí
 - De cada tema s'especifica el % de reunions, sobre el total de reunions de cada grup, en les que s'ha tractat cada tema. En aquest aspecte no ens interessa tant la dada numèrica com el fet d'observar que hi ha temes que s'han parlat a tots els grups de suport i amb una certa freqüència i d'altres que són més esporàdics i aïllats.
- En els grups de discussió s'ha seguit el mateix procediment pel que fa a l'anàlisi de les dades seguit en els grups de suport, però el procés d'anàlisi de la informació és més senzill en tant que són menys grups i les preguntes són proposades pel moderador.

En el capítol següent, els resultats estan organitzats en funció d'aquests apartats i cada un d'ells contempla les dades extretes dels qüestionaris, de l'observació participant i dels grups de discussió.

Capítol 5: Resultats.

S'ha treballat sobre tres mostres de la ciutat de Barcelona formades per subjectes implicats en el fenomen dels acolliments en família extensa: 161 acollidors, 162 nens/es acollits i 38 professionals dels EAIA. Les valoracions que han emès els propis nois/es corresponen a les edats d'entre 7 i 17 anys d'una mostra de 72 subjectes (d'entre els 162 que han valorat acollidors i professionals). Sumant els qüestionaris obtinguts el 2004 i el 2005, s'han recollit 451 qüestionaris. S'han realitzat observacions de 109 reunions que han dut a terme els 6 grups de suport d'acollidors de diversos districtes de Barcelona al llarg d'un any. Els grups de discussió que s'han desenvolupat amb acollidors han estat 6. Totes aquestes dades queden descrites amb més detall al capítol anterior.

Les característiques dels subjectes de les mostres queden analitzades al punt 3.4 on s'han presentat els resultats de l'estudi descriptiu (*Taules 13, 14, 15 i 16*). Amb l'ànim de centrar el present capítol les resumim a grans trets:

- **Els acollidors** (de família extensa) són en un 73,5% avis i un 18 % oncles, amb més presència de família materna; un 63,4% són dones; la mitjana d'edat se situa als 56,7 anys (entre 25 i 86 anys); i un 53,3% tenen estudis primaris. El 43,6% són nuclis monoparentals, i en un 64,1% hi conviuen entre 2 i 4 persones. En el 87,2% dels nuclis no hi conviuen cap dels dos progenitors.
- **Els nens/es** tenen entre 0 i 17 anys (mitjana d'edat de 10,2 anys) i la xifra està igualada per sexes. En el 73,5% dels nuclis només hi ha un nen/a acollit. En el 50% dels casos, els nens/es viuen amb els seus acollidors des del naixement o primers mesos de vida. La mitjana d'anys d'acolliment és de 6,6.
- Pel que fa als **progenitors**, la causa principal que motivà l'acolliment és la drogoaddicció. El pare està mort en el 29,9% de les famílies estudiades i la mare en el 17,9%. En l'11% de les famílies, el pare és desconegut. La situació que han patit els nens/es de manera més freqüent és la

negligència, sent minoritàries les situacions de maltractament físic o psíquic i abús sexual. En més de la meitat dels casos, els nens/es no tenen cap tipus de relació amb els seus pares/mares (bé perquè estan morts, bé perquè no els visiten). El pare els visita de forma assídua en una quarta part dels casos i la mare en més de una tercera part. La meitat de les visites es desenvolupen en presència dels acollidors. La proposta inicial d'acollir al nen/a és de la família (extensa i progenitors) en el 70% dels casos.

- Els professionals que els atenen porten una mitjana de 7,1 anys treballant a l'EAI, tenen una mitjana d'edat de 41,9 anys i el 86,5% són dones.

A partir de conèixer les característiques dels principals agents implicats s'ha pogut procedir a estudiar més a fons el fenomen dels acolliments en família extensa en tant que recurs dins del sistema de protecció a la infància, i més concretament els set objectius marcats en el present treball de tesi; al voltant dels quals s'ha organitzat l'exposició dels resultats. Cada un dels apartats que veurem a continuació conté els resultats extrets a partir (1) dels qüestionaris, (2) l'observació participant, i (3) els grups de discussió.

5.1. Percepcions i avaluacions sobre les relacions familiars en els acolliments en família extensa.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic *d'estudiar les percepcions i avaluacions que tenen els agents implicats sobre les relacions familiars que es donen en aquests acolliments.*

5.1.1. Resultats dels qüestionaris.

En el qüestionari es preguntava als nois/es, acollidors i professionals quant positivament valoraven cadascun d'aquests 5 tipus de relacions familiars:

- Pare i fill/a
- Mare i fill/a
- Pare i acollidor/a
- Mare i acollidor/a

- Acollidor/a i nen/a acollit

Per als primers 4 tipus de relació hi havia l'opció d'indicar que no n'hi havia per motiu de defunció o desaparició del pare o la mare, o bé si el pare era desconegut. En el cas que hi hagués relació, s'havia de valorar des de *gens positiva (1)*, a *molt positiva (5)*, en una escala de 5 punts. Cada noi/a valorava la seva pròpia situació, cada acollidor/a la seva i els professionals dels EAIAs avaluaven cada una de les situacions familiars de les quals n'eren els referents del cas.

Valoració de la positivitat de les relacions familiars.

Segons dades del nostre estudi del 2004, no hi ha relació amb el pare en un 56,4% (un 29,9% estan morts o són desconeguts i un 26,5% no els visiten mai) i amb la mare en un 40,1% (mortes en un 17,9% i no els visiten en un 22,2%).

En les situacions en les que es manifesta que sí que hi ha relació, les mitjanes i desviacions típiques es distribueixen tal com mostren les dades de la *Taula 26*, segons cada tipus de relació i cada informant; sent en conjunt valorades com a molt positives les relacions entre acollidors i nens/es.

Taula 26: Valoració de la positivitat de les relacions intrafamiliars.

Segons qui i quan valora	N = 162	Relació pare-fill	Relació mare-fill	Rel. pare-acollidor	Rel. mare -acollidor	Rel. nen/a-acollidor
Noi/a	2004	\bar{X} 3,38 σ 1,431	3,73 1,233	3,13 1,581	3,34 1,273	4,59 0,709
	2005	\bar{X} 3,19 σ 1,558	3,79 1,343	3,13 1,565	3,30 1,353	4,49 0,856
Acollidors	2004	\bar{X} 3,01 σ 1,487	3,07 1,361	3,00 1,405	2,97 1,371	4,67 0,612
	2005	\bar{X} 2,54 σ 1,469	2,91 1,316	2,52 1,458	2,78 1,305	4,72 0,633
EAIA	2004	\bar{X} 2,34 σ 1,150	2,70 1,116	2,51 1,322	2,62 1,265	4,29 0,730
	2005	\bar{X} 2,54 σ 1,161	2,67 1,183	2,63 1,384	2,55 1,178	4,40 0,782

Tal com s'ha comentat en el capítol anterior, sobre aquestes dades s'han fet quatre tipus d'anàlisi per poder extraure'n resultats:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes en el 2004 i les del 2005.
 - Anàlisi comparativa entre els cinc tipus de relació: pare -fill, mare-fill, pare-acollidor, mare-acollidor, nen/a-acollidor.
 - Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals (EAlA).
 - Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.
-
- **Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.**

Les mitjanes i les desviacions típiques que presenten les respostes dels subjectes de les tres mostres són molt semblants entre el 2004 i el 2005, no observant-se diferències significatives en cap dels cinc apartats ni pel que fa a les valoracions dels acollidors, ni dels EAlA, ni dels nois/es. Així mateix, trobem que hi ha una correlació positiva i significativa ($r=0,233$; $p<0,0005$) entre totes les respostes del 2004 i les del 2005. Per exemple, seguint per l'ítem *relació nens/es-acollidors*, la correlació és significativa en les respostes dels acollidors entre el 2004 i el 2005 ($r=0,49$; $p<0,0005$); en la dels EAlAs ($r=0,578$; $p<0,0005$) i en la dels nois/es ($r=0,544$; $p<0,0005$). Les dades es repeteixen en aquest sentit en els quatre tipus de relació restants.

➤ Síntesi.

Tot indica que les respostes emeses pels subjectes de les tres mostres sobre els 5 tipus de relacions familiars es mantenen estables al cap d'un any.

- **Anàlisi comparativa entre els cinc tipus de relació.**

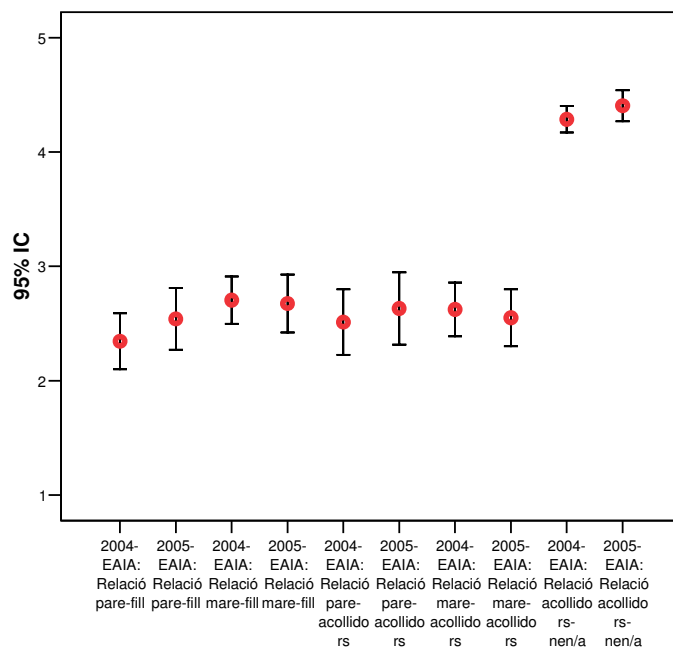
Els subjectes de les tres mostres coincideixen en fer la valoració més alta de la relació entre els acollidors i els nois/es (veure la darrera columna de la *Taula 26*); existint diferències estadísticament significatives entre la positivitat de la relació *acollidors-nens/es* i els altres quatre tipus de relació estudiats, tots ells referits als progenitors, que presenten mitjanes més baixes, tant en el 2004 com en el 2005. En el cas de les valoracions fetes pels professionals en el 2005, s'observen diferències estadísticament significatives

entre la valoració de la relació *nens/es-acollidors* respecte a: la valoració de la relació *pare-nen/a* ($t_{73}=13,292$; $p<0,0005$); la relació *mare-nen/a* ($t_{85}=12,534$; $p<0,0005$); la relació *pare-acollidor* ($t_{75}=11,616$; $p<0,0005$) i la relació *mare-acollidor* ($t_{88}=14,053$; $p<0,0005$) (veure Gràfic 1).

➤ Síntesi.

Les diferències observades en les valoracions dels subjectes de les tres mostres tant en el 2004 i 2005 suggereixen que les relacions entre acollidors i nois/es són valorades de forma molt positiva i, alhora, en general molt més positiva que la mantinguda amb els progenitors dels nois/es.

Gràfic 1: Valoracions dels EAIA sobre les relacions familiars. 2004-2005.

- Anàlisi comparativa intermostres (nois/es, acollidors i professionals).

- Relació *pare-fill/a*: s'hi troben diferències estadísticament significatives entre els subjectes de les tres mostres que la valoren, doncs els EAIA ($F_{2,200}=8,958$; $p<0,0005$) la puntuen més baixa que els acollidors i nois/es. En el 2005 s'apropen postures i no s'observa significació en la diferència. La valoració dels nois/es és la més alta. El 2005 en els valors extrems observem que un 29% dels nois/es la considerava *molt positiva*, enfront d'un 13,8% dels acollidors i d'un 5,4% dels EAIA.

- Relació *mare-fill/a*: els nois/es la valoren de forma més positiva, amb diferència estadísticament significativa respecte a com ho fan els acollidors i els EAIAs en el 2004 ($F_{2,275}=11,626$; $p<0,0005$) i en el 2005 ($F_{2,183}=8,238$; $p<0,0005$). En el 2005, un 42,9% dels nois/es la va puntuar *molt positiva*, enfront d'un 12,9% dels acollidors i d'un 7% dels EAIAs.
- Relació *pare-acollidor*: en el 2004 continua la tendència dels EAIAs de valorar-la més baixa ($F_{2,195}=3,449$; $p=0,034$). En el 2005 no s'observa aquesta diferència estadística tot i que consideraven la relació *molt positiva* un 29% dels nois/es, un 12,5% dels acollidors i l'11,8% dels EAIAs.
- Relació *mare-acollidor*: hi ha diferències estadísticament significatives entre les respostes dels EAIAs i els nois/es, valorant-la aquests últims de forma més positiva tant en el 2004 ($F_{2,270}=5,365$; $p=0,005$) com en el 2005 ($F_{2,184}=3,721$; $p=0,026$); els acollidors se situen a mig camí entre les respostes emeses per les altres dues mostres.
- Relació *acollidors-nens/es*: els EAIAs no la valoren tan alta com els propis acollidors i els nois/es, assolint també diferència estadística en el 2004 ($F_{2,382}=13,297$; $p<0,0005$). En el 2005, els professionals continuen valorant-la no tan alta com els acollidors, assolint també significació estadística ($F_{2,276}=5,246$; $p=0,006$), però els nois/es se situen a mig camí. En el 2005 la consideraven molt positiva el 67,4% dels nois/es, el 80,6% dels acollidors i el 54,2% dels EAIAs.

➤ Síntesi.

D'entre les respostes dels nois/es, acollidors i professionals, són les dels nois/es les que, en general, ofereixen una valoració més positiva de la relació amb els seus progenitors, però especialment amb la mare; els EAIAs tendeixen a valorar més baix els cinc tipus de relació; i els acollidors són els que valoren més positiva la seva pròpia relació amb els nens/es.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Seguint la pauta del capítol anterior, en aquest apartat es presenten

sistemàticament els resultats que hem considerat més destacables després d'analitzar si determinades característiques de l'acolliment o del subjectes que el protagonitzen afecten a les valoracions que sobre les relacions familiars fan (a) els acollidors, (b) els professionals i (c) els nois/es; acabant també amb una síntesi de cada una d'elles. En l'àmbit de les relacions familiars, s'han extret resultats destacables pel que fa a les següents característiques:

- Edat dels acollidors/es
- Edat dels nois/es
- Sexe dels nois/es
- Parentiu dels acollidors amb els nois/es.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o dos acollidors.
- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del nen/a.

▪ ***Les relacions familiars i l'edat dels acollidors.***

L'edat dels acollidors ha estat agrupada en tres franges d'edat:

- entre 25 i 45 anys
- entre 46 i 65 anys
- entre 66 i 86 anys

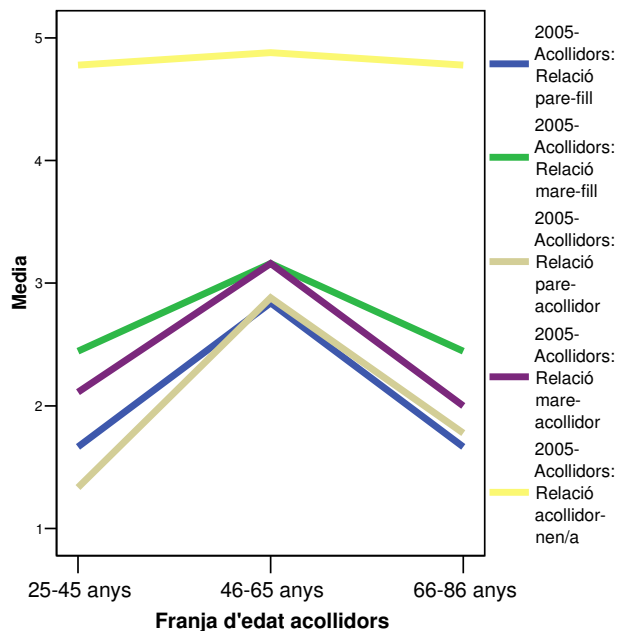
(a) Les valoracions dels acollidors.

Pel que fa a la valoració de la relació *pare-fill*, en el 2004 s'observen diferències significatives ($\chi^2_8=17,262$; $p=0,027$) en el sentit que els acollidors que tenen entre 46 i 65 anys són els que la valoren més positivament: un 32,6% dels acollidors d'aquestes edats la valora *molt positiva*, enfront d'un 13,6% dels acollidors d'entre 66 i 86 anys i el 0% dels acollidors d'entre 25 i 45 anys (*Gràfic 2*). També són significatives aquestes diferències en el 2005 ($\chi^2_8=15,996$; $p=0,047$). El mateix succeeix amb la relació entre *pare-acollidors*, sent també significativa la diferència en el 2004 segons el grup d'edat al que pertanyen ($\chi^2_8=19,822$; $p=0,011$). En els valors extrems trobem que el 27,7% dels acollidors d'entre 46 i 65 anys la valoren *molt positiva*, només el 5% dels acollidors de més de 66 anys, i 0% dels acollidors més joves de 45 anys. Continua aquesta diferència en el 2005 ($\chi^2_8=21,013$; $p=0,007$).

La mateixa tendència s'observa en la valoració que els acollidors fan de la relació *mare-fill*, però sense assolir significació. Tampoc l'assoleix la valoració de la relació *mare-acollidor* en el 2004, però si en el 2005 ($\chi^2_8=24,476$; $p=0,002$), sent els acollidors d'entre 46 i 65 els que la valoren més positiva.

Pel que fa a la relació entre *acollidors i nens/es*, valorada pels primers, també es troben diferències significatives ($\chi^2_4=21,792$; $p<0,0005$), en tant que els acollidors de més de 66 anys la valoren menys positiva. La mateixa tendència en el 2005 ($\chi^2_6=20,167$; $p=0,003$).

Gràfic 2: Valoracions dels acollidors sobre les relacions familiars segons la seva edat. 2005.

(b) Les valoracions dels professionals.

En les valoracions fetes pels professionals dels EAIAs, tenint en compte l'edat dels acollidors, només s'observen diferències significatives pel que fa la relació *acollidors-nens/es* en el 2004 ($\chi^2_6=19,033$; $p=0,004$) on els professionals consideren que la *més positiva* és la relació amb els acollidors més joves.

(c) Les valoracions dels nois/es.

L'edat dels acollidors sembla no afectar a les valoracions que els nois/es fan de cada un d'aquests cinc tipus de relacions familiars.

➤ Síntesi.

Les diferències de valoració de les relacions familiars segons l'edat que tenen els acollidors s'observen majoritàriament en el sentit que les relacions amb els progenitors són valorades de forma més positiva pels acollidors de la franja d'edat d'entre 46 i 65 anys, i les relacions entre acollidors i nens/es són valorades de forma menys positiva pels majors de 66 anys. En el 2004 els professionals tendeixen a considerar que la més positiva és la relació dels nois/es amb els acollidors més joves.

▪ ***Les relacions familiars i l'edat dels nois/es acollits.***

L'edat dels nois/es l'hem agrupada en tres franges d'edat:

- 0-3 anys
- 4-11 anys
- 12-17 anys

(a) Les valoracions dels acollidors.

S'han explorat les diferències en la valoració que fan els acollidors de les relacions familiars en funció de l'edat dels nois/es i s'observa que assoleixen significació estadística en el 2004, però no en el 2005:

- En la relació *pare-fill* s'observa la diferència ($\chi^2_8=24,851$; $p=0,002$) en el sentit que com més gran és el noi/a, es valora com a menys bona la relació amb el pare. Els acollidors la puntuen *gens positiva* en el 55,6% dels casos de nois/es de més de 12 anys, en l'11,6% dels que tenen entre 4 i 11 anys, i en un 8,3% dels menors de 3 anys.
- En la relació *mare-fill* s'observa la mateixa tendència però molt més suavitzada i sense assolir significació. Tampoc s'observen diferències significatives pel que fa a les valoracions de la relació entre *acollidors i progenitors* en funció de l'edat dels nois/es.

- Si que s'observen novament diferències significatives en funció de l'edat dels nens/es pel que fa a la relació *d'ells amb els acollidors* ($\chi^2_4=15,161$; $p=0,004$), en el mateix sentit de com més grans, menys positiva és valorada la relació.

(b) (c) Valoracions dels professionals i dels nois/es.

La característica referent a l'edat dels nens/es no afecta a les valoracions dels EAIAs ni la dels propis nois/es. Cal recordar, però, que les opinions emeses pels nois/es comprenen les edats entre 7 i 17 anys, no la franja de 0 a 17 sobre la que acollidors i professionals avaluen.

➤ Síntesi.

Els acollidors tendeixen a valorar diferent les relacions familiars del pare amb el seu fill/a i d'ells mateixos amb els nois/es depenent de la seva edat en el sentit que com més gran és el noi/a, menys positiva consideren la relació. Aquesta tendència assoleix significació en els resultats del 2004.

▪ ***Les relacions familiars i el sexe dels acollits/des.***

(a) Valoracions dels acollidors.

En el 2004, els acollidors percebien que les nenes tenien més bona relació amb les seves mares que els nens ($\chi^2_4=18,255$; $p=0,001$) i també amb els propis acollidors ($\chi^2_2=7,921$; $p=0,019$). En les valoracions de la relació amb la mare com a *molt positives* s'hi trobaven el 30% de les nenes enfront d'un 5,7% dels nens. En al 2005 se segueix observant aquesta tendència però sense assolir significació.

(b) i (c) Valoracions dels professionals i dels nois/es.

La variable referent al sexe dels nois/es no sembla afectar a les valoracions dels EAIAs ni dels propis nois/es sobre cap tipus de relació familiar.

➤ Síntesi.

Els acollidors semblen tendir significativament en el 2004 a percebre que les nenes tenen més bona relació tant amb les seves mares com amb els propis acollidors.

▪ **Les relacions familiars i el parentiu dels acollidors.**

El parentiu dels acollidors amb els nois/es l'hem agrupat de la següent forma:

- Avis materns
- Avis paterns
- Oncles materns
- Oncles paterns
- Altres (oncles-avis, cosins i germans)

(a) Les valoracions dels acollidors.

En el 2004, els avis paterns puntuen molt alta la relació *pare-fill*, i en canvi els avis materns la puntuen molt més baixa, sent aquesta diferència estadísticament significativa ($\chi^2_{16}=48,940$; $p<0,0005$). Per exemple, en els valors extrems, el 58,3% dels avis paterns la valora *molt positiva*, mentre que només ho fan un 7% dels avis materns. Per altra banda, un 62,5% dels oncles materns la valora *gens positiva*, mentre que cap dels avis paterns ho fa. També és significativa la diferència pel que fa a la relació *pare-acollidors* ($\chi^2_{16}=36,954$; $p=0,002$) i la relació *mare-acollidors* ($\chi^2_{16}=30,829$; $p=0,014$), on trobem que un 40,6% dels avis paterns la considera *gens positiva* i el 100% dels oncles paterns, enfront d'un 13% dels avis materns i un 21,4% dels oncles materns. Es repeteixen aquests resultats en el 2005 amb diferències significatives pel que fa a la relació *pare-fill* ($\chi^2_{16}=41,660$; $p<0,0005$); *pare-acollidors* ($\chi^2_{16}=53,631$; $p<0,0005$) i *mare-acollidors* ($\chi^2_{16}=40,249$; $p=0,001$).

(b) Les valoracions dels professionals.

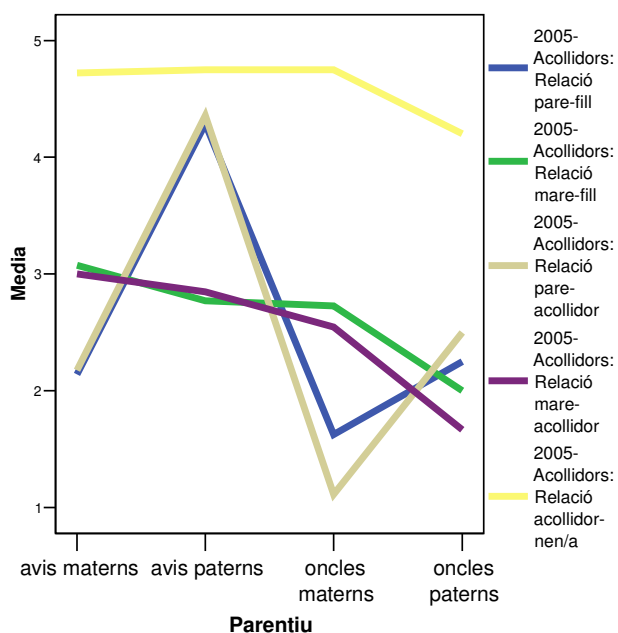
Seguint la mateixa línia, en el 2004 els professionals dels EAIA consideren que els nens/es que estan acollits pels avis i oncles paterns tenen millor relació amb el seu pare que els que estan acollits pels avis i oncles materns, assolint diferència significativa ($\chi^2_{16}=27,489$; $p=0,036$). També valoren que es dona

una relació més positiva entre pare i acollidors en el 2004 ($\chi^2_{16}=58,643$; $p<0,0005$) i en el 2005 ($\chi^2_{16}=45,866$; $p<0,0005$) en els nuclis on el nen/a està acollit pels avis o pels oncles paterns.

(c) Valoracions dels nois/es.

La variable del parentiu no sembla tenir cap relació amb les seves valoracions.

Gràfic 3: Valoracions dels acollidors sobre les relacions familiars segons tipus de parentiu. 2005.

➤ Síntesi.

Els resultats obtinguts d'acollidors i professionals semblen suggerir que les valoracions de les relacions amb els progenitors, especialment amb el pare, estan subjectes a variacions apreciatives segons sigui la família d'origen - família materna o la paterna - la que fa d'acollidora, però no segons si són els avis, els oncles o altres familiars; en aquest sentit podem dir que quan el nen/a està acollit per la família paterna, aquesta valora més positiva la relació del nen/a i d'ells amb el pare del que ho ha la família materna. En canvi tal com podem observar en el Gràfic 3, la valoració sobre la relació amb la mare es més coincident per part de les dues famílies.

▪ **Les relacions familiars i el nombre d'acollidors per nucli.**

Aquesta variable conté els nuclis formats per un, o bé, per dos acollidors.

(a) (b) Valoracions dels acollidors i els professionals.

Els resultats mostren en el 2004 que els acollidors i els EAIAs avaluen les *relacions entre acollidors i nens/es* com a més positives quan es donen en un nucli de dos acollidors, amb diferències estadísticament significatives en ambdós casos ($\chi^2_2=6,102$; $p=0,047$ i $\chi^2_3=10,567$; $p=0,014$). En el 2005 aquests resultats no assoleixen significació.

(c) Valoracions dels nois/es.

Aquesta variable no sembla afectar a les valoracions dels nois/es.

➤ Síntesi.

Aquests resultats sembla que apunten a que acollidors i professionals avaluen les *relacions entre acollidors i nens/es* com a més positives quan es donen en un nucli de dos acollidors, assolint diferència significativa només en els resultats del 2004.

▪ **Les relacions familiars i l'inici de l'acolliment.**

A la variable "inici de l'acolliment" se li han assignat dos valors, segons aquestes dues situacions:

- Els nens/es que viuen amb els acollidors *des del naixement* o primer any de vida.
- Els nens/es que han estat acollits *amb posterioritat* al primer aniversari.

(a) Les valoracions dels acollidors.

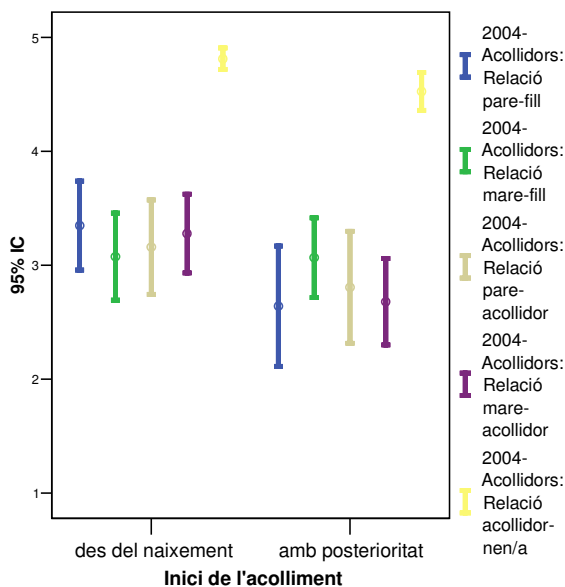
Les valoracions que fan els acollidors en el 2004 sobre la relació *pare-fill* presenten diferències estadísticament significatives ($\chi^2_4=12,296$; $p=0,015$) pel que fa a valorar-la de forma més positiva en les situacions que els nens/es es troben acollits *des del naixement* (Gràfic 4). En aquest mateix sentit s'observen també diferències significatives en la relació *acollidor-nen/a*

($\chi^2_2=10,114$; $p=0,006$), avaluant-se com a més positiva la dels nens/es acollits *des de naixement*.

(b) Les valoracions dels professionals.

També les respostes dels professionals dels EIAA presenten diferències significatives pel que fa a la valoració de la relació *pare-fill* en el 2004 ($\chi^2_4=17,544$; $p=0,002$) informant-se com a més positiva en els nois/es acollits *des del naixement*. La mateixa tendència s'observa pel que fa a la relació *pare-acollidor* ($\chi^2_4=10,004$; $p=0,040$). El 2005 se segueix apreciand idèntica tendència en valorar els professionals la relació *pare-fill* ($\chi^2_4=12,648$; $p=0,013$).

Gràfic 4: Valoracions dels acollidors sobre les relacions familiars segons inici de l'acolliment. 2004.

(c) Valoracions dels nois/es.

Aquesta variable sembla que no afecta a les valoracions dels nois/es.

➤ Síntesi.

Tant per part dels acollidors com dels EIAAs s'observa la tendència que en els casos que l'acolliment s'ha donat des del naixement, les valoracions que els acollidors fan de les relacions familiars són més positives. Aquesta tendència també és més significativa en els resultats del 2004.

5.1.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.¹¹

En l'observació realitzada al llarg de les 109 reunions dels 6 grups de suport entre el març del 2004 i el març del 2005, s'ha pogut veure com el tema de les relacions familiars és capdal en aquests acolliments. Hem organitzat els resultats de les observacions en 4 subapartats:

- Situació dels progenitors.
- Relacions entre els nens/es i els seus progenitors.
- Relacions entre els acollidors i els progenitors dels nens/es acollits.
- Relacions entre acollidors i nens/es.

▪ *La situació dels progenitors.*

Els acollidors parlen de la situació dels progenitors dels nens/es i la seva repercussió en la relació amb els seus fills i amb els mateixos acollidors. Tots els 6 grups han fet referència a la situació dels pares/mares (veure *Quadre 1*), sent la malaltia mental la que ha ocupat més reunions (en un dels grups de suport han tractat el tema en un 22,2% del total de les seves reunions). S'ha fet referència sobretot a l'esquizofrènia i a la depressió, però també als tractaments psicològics i psiquiàtrics, el control de la medicació, els ingressos hospitalaris involuntaris i els embarassos no desitjats en les dones que pateixen malalties mentals greus. Cal recordar que l'elecció del tema a discutir era lliure per part dels acollidors i que en una mateixa reunió (d'una hora i mitja de durada) podien parlar de diferents temes.

El segon tema més tractat ha estat el de la drogaaddicció, bo i compartint històries de vida referents als fills/germans toxicòmans. S'ha parlat en 4 dels 6 grups de suport, prenent en alguns força protagonisme (un dels grups el plantejà en un 33,3% de les reunions). En 2 dels 6 grups de suport s'ha abordat la qüestió de les malalties cròniques, fent especial esment al tema de la SIDA; què succeeix quan els progenitors se separen; la manca de

¹¹ S'expliquen els temes que figuren a les fitxes d'observació, un cop categoritzats, i resumits també en els diferents quadres que s'intercalen. Així mateix, es copien algunes frases textuais indicant el grup concret del qual s'han extret, i es poden llegir en cursiva. Aquesta pauta es repeteix al llarg del capítol.

responsabilitat d'aquests vers els fills. En 1 dels 6 grups de suport s'ha discutit el tema de les situacions de violència familiar; els pares empresonats, i les parelles formades per persones de diferents països, religions i cultures.

Quadre 1: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre la situació dels progenitors.

Situacions dels progenitors	GRUPS DE SUPORT ¹²					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport:	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Malaltia mental		6,7%	22,2%	5,5%	13,7%	5,5%
Drogaaddicció	5,5%	11,1%	33,3%			5,5%
Malalties cròniques, SIDA			16,7%			5,5%
Separació dels progenitors		6,7%				5,5%
Responsabilitat pare/mare		6,7%				5,5%
Violència familiar					9,1%	
Fills empresonats		6,7%				
Parelles mixtes		6,7%				

- ***Les relacions entre els nens/es i els seus progenitors.***

Les relacions entre pares/mares i fills, un cop aquests ja estan acollits, es donen habitualment a través de les visites i/o sortides que tenen els nens/es amb els seus progenitors. Aquest tema ha estat tractat per tots els grups de suport (*veure Quadre 2*).

L'aspecte de les **dificultats que sorgeixen a les visites** entre pares/mares i nens/es ha estat abordat per 4 del 6 grups. Els preocupa especialment qui hauria de decidir el règim de visites: si els progenitors, els acollidors, els nens/es o els professionals; quan no hi ha acord, es pregunten quina opinió té més pes i pensen que no hauria de ser la dels progenitors; la majoria s'inclinen en pensar que hauria de tenir un pes específic la dels nens/es com

¹² Els 6 grups de suport s'identifiquen amb les sigles corresponents al districte barceloní on es desenvolupava cada grup. **CV**: Ciutat Vella; **EG**: Eixample - Gràcia; **SMO**: Sants Montjuïc; **SLC**: Sarrià - Les Corts; **HG**: Horta Guinardó; **SMA**: Sant Martí.

també es veurà més endavant en l'apartat dedicat als drets dels nens/es. Aquests grups (en un d'ells aquest tema és una constant en la meitat de les seves reunions) parlen dels problemes que es donen a les visites i de la conveniència o no de fer-les segons quin sigui l'objectiu de l'acolliment, sobretot en els casos en els quals ja es preveu que el nen/a no tornarà a viure amb els progenitors.

Quadre 2: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre les relacions entre pares/mares i nens/es.

Relacions nens/es – progenitors	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
A.- Regim de visites:						
Visites entre progenitors i fill/a: dificultats i decisió	11,1%	13,3%	16,7%	50%		5,5%
Necessitat de relació amb els pares					4,5%	5,5%
Espai de les visites a la DGAIA					4,5%	
Visites a la presó		6,7%				
B.- Repercussions en els nens/es:						
Repercussió dels problemes a les visites	5,5%	6,7%		16,7%	13,7%	16,7%
Indiferència del progenitor vers al seu fill			5,5%			5,5%
Comparació situacions de divorci					4,5%	

En paral·lel, a 2 dels grups de suport s'ha fet notar la *necessitat que es relacionin i coneguin als seus pares* (grup HG). Del tema de les visites també els preocupa la dificultat de posar límits als pares/mares enmig de la visita, quan està suposant un risc pel nen/a. Segons un grup, el tema de la relació pares-fills es complica quan s'acosten les vacances, doncs es fa més difícil pautar la relació. En general els acollidors acusen el pes de la responsabilitat que tenen en el desenvolupament de la visita.

Sense deixar el tema de les visites, quan aquestes són supervisades pels professionals, s'acostumen a fer a les oficines de la DGAIA. Els acollidors d'un dels grups (HG) fan notar el poc adequat que és l'espai destinat per aquest

afer: *és denigrant, massa centralitzat* (estan ubicats en una sola adreça per tota la ciutat), *no té condicions*. En aquest mateix ordre de coses, els acollidors d'un altre grup reflexionen sobre les visites que els nens/es fan a la presó; què els hi suposa i l'espai que tenen per fer-ho.

Concreten els problemes i parlen de les repercussions en els nens/es: quan durant la visita els pares/mares, sovint en una situació de drogodependència i/o malaltia mental sense tractament ni control terapèutic, mantenen conductes violentes (entre ells, vers els nens/es o amb els acollidors), o bé pressionen als nens/es, es presenten en un estat d'embriagues agut, tenen conductes autolítiques, venen contínuament amb diferents parelles a qui fan anomenar *papa* o la *nova mama*, fins a patir abandonament o indiferència durant la visita (els nens/es els esperen i no es presenten). Els acollidors es pregunten com influencia aquesta problemàtica dels progenitors en els nens/es. Exposen el sentiment de por a que es tornin a repetir, sentiment que també verbalitzen els nens/es quan han estat en visites d'aquest tipus. Reflexionen sobre com aquests reviu les situacions d'abandonament o maltractament viscudes abans de l'acolliment. Pensen i comparteixen estratègies de com evitar que l'estat personal del pare i la mare afecti al fill/a, amb maniobres anticipatòries als nens/es.

- ***Les relacions entre els acollidors i els progenitors.***

Aquest tema ha estat tractat a tots les grups de suport, amb molta motivació i necessitat dels acollidors per expressar la **relació i els sentiments que els generen els progenitors dels nens/es** que alhora són els seus fills o els seus germans (veure *Quadre 3*). Exposen tant la relació actual com l'anterior, de forma extensa i emocionalment intensa. Afloren sentiments, especialment entre la població d'avis en tractar-se dels seus propis fills, de culpabilitat, d'impotència, de ràbia, de desamor, d'afecte i de tristesa. Malgrat en l'apartat 5.3 es tracta específicament dels sentiments dels acollidors, els que fan referència als progenitors i la relació amb ells els hem exposat en el present apartat.

De *culpabilitat* en tant que no poden evitar tenir certs remordiments per haver-se quedat els fills dels seus propis fills o germans. La pressió que reben per part dels pares biològics, en forma de *xantatge psicològic* (HG), al qual han de fer front i posar límits els acollidors. En algunes situacions el missatge que reben els acollidors sobre que els hi han pres els fills el reben al llarg de tot l'acolliment.

Quadre 3: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre les relacions entre progenitors i acollidors.

Relacions acollidors-progenitors	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Sentiments intensos dels acollidors vers els progenitors	11,1%	13,3%	33,3%	11,1%	27,3%	22,2%
Dificultat/Necessitat de dir no als pares del nen/a	5,5%	6,7%	5,5%	5,5%	9,1%	
Els nens/es al mig del conflicte acollidors-pares	5,5%				4,5%	
Dificultats de conviure amb el progenitor a casa		20,0%				11,1%

Sentiments d'*impotència* sobretot davant la toxicomania d'un fill, en no poder-hi fer res, en veure que cada dia empitjora. Sentiments de *ràbia* en apreciar una manca de sensibilitat per part d'ell. Verbalitzen com se senten quan arriben a *desitjar la mort* d'un fill tòxicòman en una situació de malaltia crònica (grup SMO).

També expressen els sentiments que tenen vers els pares/mares dels nens/es que ja han mort, no haver-los dit suficientment quant els *estimaven* quan estaven malalts, i que *es mereixen un tracte digne malgrat la vida que han portat* (SMA). Comparteixen sentiments de *tristesa* vers els progenitors dels nens/es.

Entrant ja més en temes pròpiament de relació entre ells, es fa palesa la dificultat i el dolor, però alhora la **necessitat de posar límits clars als pares/mares dels nens/es**, fins i tot arribar a fer-los fóra de casa. Per una

banda, l'assumpció d'aquest rol quasi parental vers els progenitors, i per l'altra una pressió exercida per part dels pares/mares dels nens/es, fa que la relació revesteixi força conflicte. Intentar combinar l'estimació vers els pares dels nens/es i la protecció (i estimació) vers els seus fills és una tasca difícil: amb paraules dels avis del grup SMA, *expressar al fill el sentiment que l'estimes però que has de protegir al nét*, en el sentit que quedar-se el seu fill no és un acte contra el pare. A tot això, el fet de constatar que en la relació de conflicte acollidors - pares/mares, **els nens/es es troben al mig**.

Finalment una altra qüestió que es planteja en 2 dels 6 grups de suport és quan **la mare (o el pare) s'instal·la de nou al nucli de l'acollidora**, a voltes amb un altre nadó. En un dels grups una participant exposa les dificultats d'aquesta convivència a través d'una situació de conflicte concreta que viu i demana ajut al grup al llarg de tres sessions.

- ***Les relacions entre els acollidors i els nens/es.***

D'acord amb els resultats apareguts als qüestionaris, la relació entre els acollidors i els nens/es que tenen acollits està present en la majoria de les reunions i acostuma a anar acompanyada de connotacions positives. Aquest tema, però, té un caràcter transversal doncs els acollidors el tracten molt sovint vinculat a d'altres temes, i per tal de no repetir-nos, l'hem inclòs dins d'apartats posteriors. Especialment es veurà reflectit en els resultats del comportament del noi/a a casa, dels sentiments dels acollidors i de les satisfaccions amb l'acolliment.

5.1.3. Resultats dels grups de discussió amb els acollidors.

Pel que fa als grups de discussió amb els acollidors, els temes que van sorgir respecte a les relacions familiars van centrar-se en l'aspecte de les visites dels fills/es als seus pares i mares en 3 dels 6 grups. Aportem a continuació algunes parts relatives a aquest tema segons els tres grups que el van tractar.

Grup SMO:

Per aquest grup, un tema capdal dels acolliments és el de les **visites amb els pares i mares**. És pregunten, basant-se en situacions reals que els hi succeeixen, què han de fer quan els pares se'ls emporten sense permís, a on han d'anar a notificar-ho, com han d'actuar per evitar-ho o per recuperar al nen/a. Expressen el sentiment d'haver de viure al llarg de tot l'acolliment amb aquesta por.

Grup SLC:

Preocupació per les visites pares/mares – fills: els acollidors se senten sobrepassats, i pensen que el nen/a també. Pensen que el fet de poder disposar d'una autorització de la DGAIA on es regulen els horaris i lloc de la visita és un ajut important pels acollidors, però en alguns casos no és suficient. Apunten que haurien de poder-se controlar i supervisar com és fa en els casos dels acolliments en família aliena. Són conscients que no és un problema que afecti a tots els acollidors, però que quan hi ha conflicte a les visites i l'equip ja ha valorat que el nen/a no podrà retornar amb els pares, s'hauria de reconsiderar el règim de visites i fer-lo més espaiat en el temps i, si cal, més controlat.

HG:

Expressen la **dificultat de posar límits als pares/mares, sobretot pel que fa amb el tema de les visites als seus fills** (tant per excés com per defecte). Exposen que és difícil organitzar les visites al gust de tothom, i sobretot respectant les activitats dels nens/es (escolars i extraescolars).

5.2. Les percepcions i avaluacions sobre les situacions dels nens i nenes acollits en diferents àmbits.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic *d'estudiar les percepcions i avaluacions que tenen els agents implicats sobre les situacions, dels nois/es acollits, en diferents àmbits.*

5.2.1. Resultats dels qüestionaris.

Mitjançant el qüestionari vam explorar la situació del nen/a acollit en dos grans apartats:

- L'avaluació del seu desenvolupament per part dels mateixos nois/es, dels acollidors i dels professionals dels EAIAs en quatre àmbits:
 - El seu comportament a casa.
 - Els seus aprenentatges escolars.
 - El seu estat de salut.
 - La seva relació amb els altres.

- L'acceptació de la mesura d'acolliment per part dels nois/es acollits, fonamentalment a través de dues preguntes:
 - Si explicaven als amics la seva situació d'acolliment.
 - Si estaven d'acord amb aquesta mesura.

5.2.1.1. Avaluació de la situació dels nois/es per part d'ells mateixos, dels acollidors i dels professionals dels EAIAs en quatre àmbits.

Es feien les mateixes preguntes als acollidors, als nois/es i als EAIAs, valorant en una escala de 5 punts, des d'1 si es considerava que el noi/a tenia una situació *gens normal*, a 5 si se la considerava *molt normal*. Tot i l'ambigüitat de la paraula *normal*, ens va semblar més entenedora pels acollidors i nois/es

aplicada a aquests quatre àmbits - després de debatre-ho amb els professionals i fer-ne una prova pilot amb les famílies -, que el terme *positiu* utilitzat en l'anterior pregunta.

A la *Taula 27* es pot observar com en general es valora com a *bastant normal* la situació dels nens i nenes acollits, donat que no es troba cap mitjana per sota dels 3,43 punts.

Taula 27: Valoració per part dels subjectes de les 3 mostres de la situació del nen/a en diferents àmbits.

El noi/a presenta una situació normal?	n = 162	Acollidors		Nois/es		EAIA/s	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
Estat de salut del noi/a	\bar{X}	4,55	4,51	4,48	4,30	4,06	4,08
	σ	0,783	0,800	0,876	1,206	0,995	1,071
Relació amb els altres	\bar{X}	4,48	4,58	4,42	4,09	3,87	3,84
	σ	0,812	0,649	0,936	1,342	0,898	0,999
Comportament del noi/a a casa	\bar{X}	4,18	4,13	3,82	3,58	3,77	3,85
	σ	0,937	0,956	0,833	1,118	0,995	1,049
Aprenentatges escolars	\bar{X}	3,82	3,83	3,59	3,67	3,43	3,51
	σ	1,103	1,110	1,050	1,017	1,065	1,179

Seguint el mateix patró d'anàlisi que en l'objectiu anterior es presenten els resultats amb el següent ordre:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
 - Anàlisi comparativa entre els quatre àmbits referents a la situació del noi/a: comportament a casa, aprenentatges escolars, estat de salut, relació amb els altres.
 - Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals (EAIA).
 - Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.
- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes en el 2004 i les del 2005.**

Ni els nois/es ni els EAIA's no varien significativament les seves opinions entre el 2004 i el 2005 pel que fa a les mitjanes observades. Els acollidors també mantenen estabilitat en les seves respostes, excepte en el cas de l'àmbit del comportament a casa en el que s'observa una diferència estadísticament significativa entre les mitjanes del 2004 i les del 2005 ($t_{101}=2,076$; $p=0,040$), on puntuen més baix les del darrer any.

S'observa una correlació positiva i significativa entre totes les respostes dels acollidors i els professionals en el 2004 i el 2005 en els 4 àmbits, tal com s'observa a la *Taula 28*, i significativa també en l'àmbit escolar segons els propis nois/es. Sobre els resultats dels nois/es s'ha de considerar que la mostra en el 2005 és més petita i les desviacions típiques més altes.

Taula 28: Correlacions de mostres relacionades 2004-2005 per àmbits.

	Comportament a casa	Aprenentatges escolars	Salut del noi/a	Relació del noi/a amb els altres
Acollidors	r=0,352;p<0,0005	r=0,617;p<0,0005	r=0,364;p<0,0005	r=0,335;p=0,001
EAIAs	r=0,706;p<0,0005	r=0,550;p<0,0005	r=0,664;p<0,0005	r=0,636;p<0,0005
Nois/es	r=0,224;p=0,153	r=0,395;p=0,010	r=0,237;p=0,130	r=0,191;p=0,226

➤ Síntesi.

En general s'observa una consistència en les respostes entre les dues mostres d'anys successius, pel que fa a les valoracions que fan els subjectes de les tres mostres sobre el desenvolupament del noi/a acollit.

- Anàlisi comparativa entre els 4 àmbits referents a la situació del noi/a.

Entre les mitjanes dels quatre àmbits explorats s'observen diferències significatives, coincidint però els subjectes de les tres mostres en l'ordre de valoració, sent la més alta la corresponent a l'estat de salut del noi/a, seguida de la relació del noi/a amb els altres, en tercer lloc la del comportament a casa, i les puntuacions més baixes es concentren en l'àmbit dels aprenentatges escolars.

Taula 29: Prova T de mostres relacionades segons les valoracions dels acollidors respecte la situació dels nois/es en els 4 àmbits.

2004 \ 2005	Casa	Escola	Salut	Amics
Casa		t ₁₅₆ =4,112; p<0,0005	t ₁₅₉ =4,369; p<0,0005	t ₁₅₇ =3,840; p<0,0005
Escola	T ₁₀₃ =2,981; p=0,004		t ₁₅₆ =7,309; p<0,0005	t ₁₅₆ =7,204; p<0,0005
Salut	T ₁₀₃ =3,399; p=0,001	t ₁₀₃ =5,230; p<0,0005		t ₁₅₇ =0,973; p=0,332
Amics	T ₁₀₃ =5,263; p<0,0005	t ₁₀₃ =8,205; p<0,0005	t ₁₀₃ =0,842; p=0,402	

Tal com s'observa a la *Taula 29*, en les valoracions dels acollidors les diferències tant el 2004 com el 2005 són estadísticament significatives entre tots els àmbits explorats exceptuant l'estat de salut i la relació amb els amics que presenten mitjanes semblants (veure també *Gràfic 5*).

Tant al 2004 com al 2005, les valoracions dels nois/es aporten diferències significatives entre l'àmbit del comportament a casa i de la salut i els amics; entre l'escola i la salut i els amics; tal com podem veure a la *Taula 30*.

Taula 30: Prova T de mostres relacionades segons les valoracions dels nois/es respecte la seva situació en els 4 àmbits.

2004 \ 2005	Casa	Escola	Salut	Amics
Casa		$t_{70}=1,586$; $p=0,117$	$t_{70}=4,623$; $p<0,0005$	$t_{70}=4,477$; $p<0,0005$
Escola	$T_{42}=0,613$; $p=0,543$		$t_{70}=6,221$; $p<0,0005$	$t_{70}=5,859$; $p<0,0005$
Salut	$T_{42}=3,645$; $p=0,001$	$t_{42}=3,388$; $p=0,002$		$t_{70}=0,406$; $p=0,686$
Amics	$T_{42}=2,939$; $p=0,005$	$t_{42}=2,251$; $p=0,030$	$t_{42}=1,850$; $p=0,071$	

En les valoracions dels EAIAs es donen diferències també entre totes les mitjanes excepte entre la del comportament a casa i la relació amb els nois/es, tant en el 2004 com en el 2005 (veure *Taula 31*).

Taula 31: Prova T de mostres relacionades segons les valoracions dels professionals respecte la situació dels nois/es en els 4 àmbits.

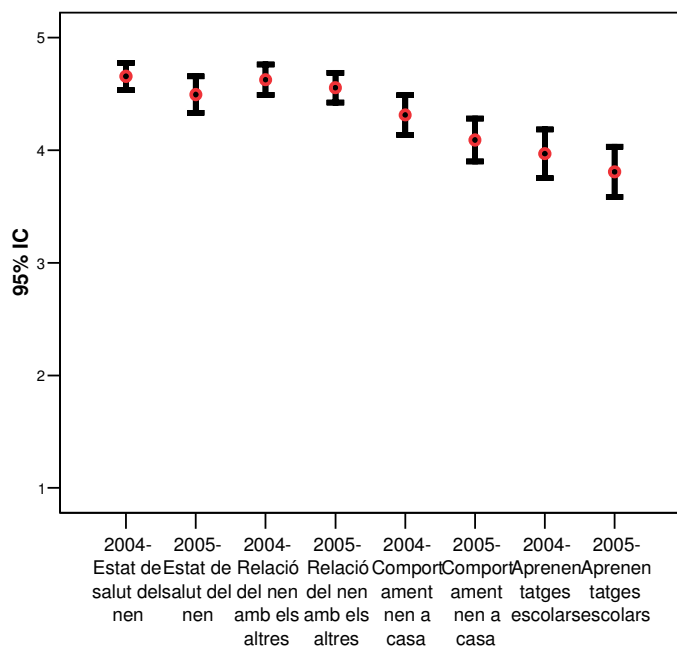
2004 \ 2005	Casa	Escola	Salut	Amics
Casa		$T_{151}=4,282$; $p<0,0005$	$T_{153}=3,622$; $p<0,0005$	$T_{153}=1,532$; $p=0,128$
Escola	$T_{130}=4,805$; $p<0,0005$		$T_{151}=6,909$; $p<0,0005$	$T_{151}=5,798$; $p<0,0005$
Salut	$T_{130}=3,002$; $p=0,003$	$T_{130}=6,363$; $p<0,0005$		$T_{153}=2,544$; $p=0,012$
Amics	$T_{130}=0,132$; $p=0,895$	$T_{130}=4,955$; $p<0,0005$	$T_{130}=3,811$; $p<0,0005$	

➤ Síntesi.

Tot indica que els subjectes de les 3 mostres tendeixen a valorar l'estat de salut i les relacions socials dels nois/es amb puntuacions més altes, i el comportament a casa i especialment els aprenentatges escolars amb

puntuacions més baixes, donant-se diferències significatives en les valoracions inter-àmbits a cada mostra.

Gràfic 5: Valoracions dels acollidors sobre la situació dels nois/es.2004-05.

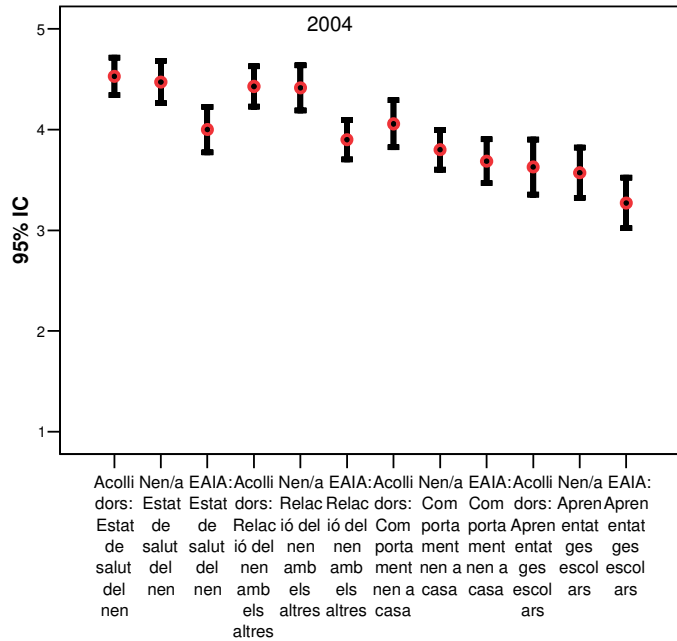

- Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals.

En valorar alguns aspectes de l'acolliment en família extensa, podem observar diferències estadístiques d'aquesta valoració segons la facin els subjectes de cada una de les tres mostres estudiades (Gràfic 6). En el 2004, pel que fa al *comportament a casa*, els acollidors valoren el comportament del noi/a que tenen acollit com a *molt normal*, significativament més del que ho fan els nois/es i els EAIA ($F_{2,384}=8,435$; $p<0,0005$). Pel que fa als altres tres àmbits, les diferències les marquen les valoracions dels professionals, emetent valoracions significativament més baixes tant pel que fa als aprenentatges escolars ($F_{2,379}=4,858$; $p=0,008$); com a l'estat de salut del noi/a ($F_{2,384}=12,668$; $p<0,0005$); com a l'àmbit de la relació social dels nois/es ($F_{2,382}=21,441$; $p<0,0005$). En aquests tres darrers àmbits, acollidors i nois/es tendeixen a coincidir en les seves apreciacions. En l'aspecte escolar, els nois/es se situen en una posició intermèdia entre els acollidors i els EAIA, sent de nou els acollidors els més optimistes. En aquest sentit, en el 2005, els

nois/es se situen significativament al mig pel que fa a les valoracions sobre les seves relacions amb els amics ($F_{2,250}=6,371$; $p=0,002$).

Gràfic 6: Valoracions dels acollidors, dels nois/es i dels EAIA sobre la situació dels nois/es. 2004.

➤ Síntesi.

Les diferències trobades el 2004 mostren que en els quatre àmbits els acollidors són els que puntuen més alt, especialment en el comportament dels nois/es a casa, i els EAIA més baix, sobretot en els aprenentatges escolars, l'estat de salut i l'àmbit de relació social dels nois/es, situant-se els nois/es en una posició intermèdia. En el 2005 se segueix la mateixa tendència amb l'única diferència que en l'àmbit del comportament del noi/a a casa són els nois/es els que puntuen més baix i marquen la diferència ($F_{2,250}=5,618$; $p=0,004$). Aquest és en l'únic àmbit que els nois/es puntuen més baix que els professionals.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Presentem els resultats més destacables després d'analitzar les següents característiques de l'acolliment i analitzar si afecten a les valoracions que els

subjectes de les tres mostres fan sobre la situació del noi/a acollit. Les característiques són:

- Edat dels nois/es.
- Sexe dels nois/es.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o dos acollidors.
- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del noi/a.

▪ **La situació del noi/a i l'edat dels acollidors.**

L'edat dels acollidors ha estat agrupada en tres franges: entre 25 i 45 anys, entre 46 i 65 anys i entre 66 i 86 anys.

(a) (b) Les valoracions dels acollidors i dels professionals.

La variable de l'edat dels acollidors no afecta a les seves pròpies valoracions, com tampoc a la dels professionals, tot i que segons aquests últims, s'observen puntuacions lleugerament més baixes sobre el desenvolupament del noi/a quan aquests viuen amb acollidors d'entre 25 i 45 anys, però no assoleix significació estadística.

(c) Les valoracions dels nois/es.

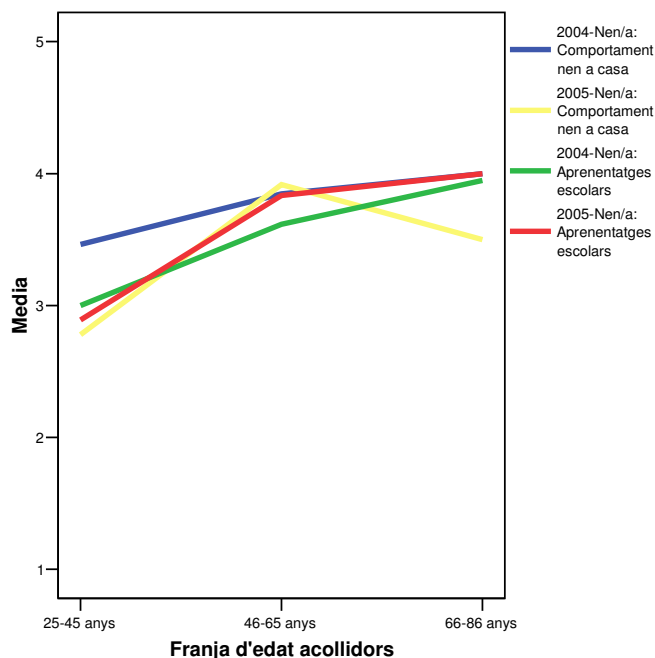
En les valoracions dels nois/s també s'observa una puntuació més baixa en els quatre àmbits referents a la seva situació quan viuen amb acollidors de menys de 45 anys (*Gràfic 7*). Per exemple, en el 2005 en el valor extrem pel que fa al *comportament a casa*, trobem que el 22,2% dels nois/es que estan acollits per les persones més joves pensen que tenen un comportament *gens normal*, enfront del 0% dels acollits en les altres dues franges d'edat. Aquestes diferències es donen en els quatre àmbits però només assoleixen significació estadística en el 2005 en l'àmbit de *la relació amb els altres* ($\chi^2_8=15,676$; $p=0,047$).

➤ **Síntesi.**

Sembla que són especialment els nois/es els qui tendeixen a percebre diferències sobre la seva relació amb els altres en funció de l'edat dels acollidors, coincidint les puntuacions més baixes en els nois/es que són

acollits per la franja d'edat més jove (entre 25 i 45 anys), sent significativa la diferència només al 2005.

Gràfic 7: Valoracions dels nois/es sobre la seva situació segons l'edat dels acollidors. 2004-2005.

- **La situació del noi/a i la seva edat.**

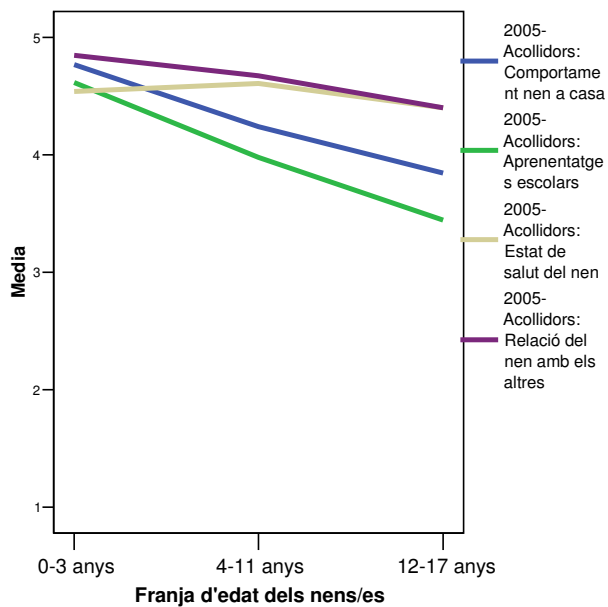
L'edat dels nois/es l'hem agrupada en les franges de: 0-3, 4-11 i 12-17 anys.

(a) Les valoracions dels acollidors.

En general la tendència que mostren les valoracions dels acollidors és la de puntuar més alt com més petit és el nen/a, i més baix a l'adolescència, quedant la franja d'entre 4 i 11 anys en una posició intermèdia. Així es troben diferències estadísticament significatives en el 2004 ($\chi^2_8=18,413$; $p=0,018$) quan consideren *molt normal* el *comportament a casa* en el 83,3% dels nens/es que tenen entre 0 i 3 anys, en el 51,5% dels que tenen entre 4 i 11, i en un 34,2% dels majors de 12 anys. El mateix succeeix pel que fa als aprenentatges escolars ($\chi^2_8=32,405$; $p<0,0005$). En canvi no s'observen massa diferències en l'estat de salut ni tampoc en l'àmbit de les *relacions socials*.

En el 2005 les valoracions segueixen el mateix patró (*Gràfic 8*), sent també les diferències significatives en l'àmbit del comportament a casa ($\chi^2_6=12,814$; $p=0,046$) i dels aprenentatges escolars ($\chi^2_8=17,778$; $p=0,023$).

Gràfic 8: Valoracions dels acollidors sobre la situació dels nois/es segons l'edat dels nois/es. 2005.

(b) Les valoracions dels professionals.

Per la seva banda, les respostes dels membres dels EAIAs coincideixen en considerar millor el *comportament a casa* dels més petits de 3 anys, però no assoleix significació estadística ni en el 2004 ni en el 2005. Sí que s'observen diferències estadístiques en el 2005 en l'àmbit dels *aprenentatges escolars* ($\chi^2_8=22,530$; $p=0,004$), on les puntuacions respecte els adolescents són més baixes que a les altres franges d'edat.

(c) Les valoracions dels nois/es.

Els nois/es, ni en el 2004 ni en el 2005, no s'autoavaluen diferent en funció de la seva edat. S'ha de tenir en compte que les respostes són emeses pels majors de 8 anys, per tant la franja d'edat entre els 0 i els 7 anys no està valorada per part dels propis nois/es, i és la que estableix en part les diferències que assenyalen els subjectes de les altres 2 mostres.

➤ Síntesi.

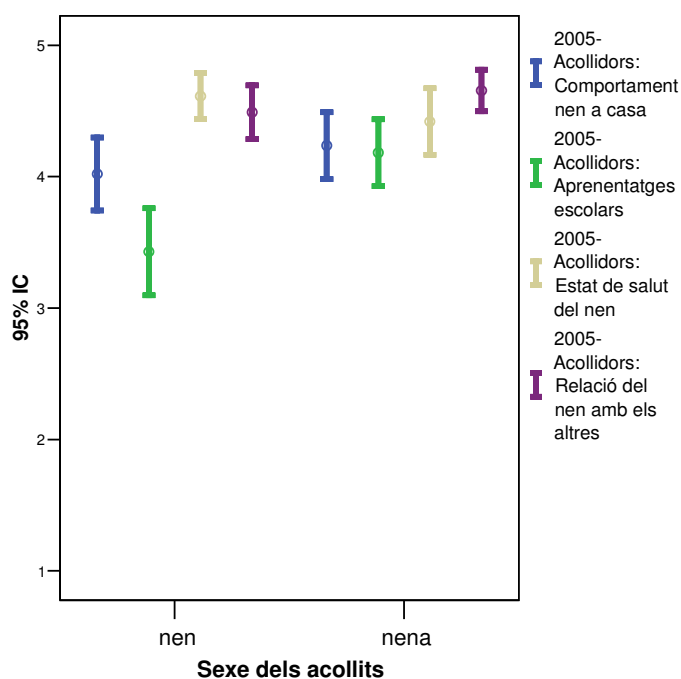
Les respostes dels acollidors tendeixen a valorar més dificultats en l'àmbit dels aprenentatges escolars i del comportament a casa a mida que els nois/es creixen, fent-se evident a l'adolescència; en canvi no així en el seu estat de salut i la relació amb els altres. Pel que fa a les valoracions dels professionals només en el 2005 tendeixen a valorar significativament més baix els aprenentatges escolars en l'edat adolescent.

▪ **La situació del noi/a segons el sexe dels acollits.**

(a) (b) (c) Les valoracions dels acollidors, dels professionals i dels nois/es.

En general, les respostes dels subjectes de les tres mostres fan coincidir les puntuacions més altes referents als aprenentatges escolars de les noies, qüestió que en el cas de les valoracions dels acollidors en el 2005 assoleix significació estadística ($\chi^2_{4}=13,067$; $p=0,011$). En canvi no s'observa cap més diferència per sexe, ni pel que fa a la salut ni pel que fa a les relacions amb els altres, ni tampoc del comportament a casa (Gràfic 9).

Gràfic 9: Valoracions dels acollidors sobre la situació del noi i la noia. 2005.

➤ Síntesi.

Les noies són valorades pels acollidors amb puntuacions significativament més altes pel que fa als aprenentatges escolars en el 2005.

▪ ***La situació del noi/a i el nombre d'acollidors per nucli familiar.***

(a) Les valoracions dels acollidors.

Els acollidors valoren de forma menys positiva la situació del noi/a que conviu en un nucli d'un sol acollidor, amb diferències significatives al 2004 pel que fa a l'àmbit dels *aprenentatges escolars* ($\chi^2_4=14,172$; $p=0,007$) i en *la relació del noi/a amb els altres* ($\chi^2_3=16,178$; $p=0,001$). En el *comportament a casa*, també és donen diferències, però sense assolir significació. En *l'estat de salut* no s'aprecien diferències. En el 2005 es repeteixen aquests resultats en l'àmbit del *comportament a casa* ($\chi^2_3=8,098$; $p=0,044$) i de *les relacions amb els altres* ($\chi^2_2=9,106$; $p=0,011$).

(b) Les valoracions dels professionals.

En el 2004 els EAIAs també valoren més positivament la situació dels nois/es que es troben acollits per dos acollidors, pel que fa al *comportament a casa*, els *aprenentatges escolars* i la *salut*, sense que les diferències assoleixin significació. En el 2005 revaliden resultats pel que fa al *comportament a casa* però també sense significació.

(c) Les valoracions dels nois/es.

En les respostes dels nois/es també s'observa aquesta mateixa tendència de valorar més positivament la seva situació quan estan acollits per dos acollidors: en el 2004 ho podem veure en els àmbits dels *aprenentatges escolars* i de la *relació amb els altres*, i en el 2005 sobretot en el de les *relacions amb els altres*, però cap d'aquestes diferències assoleix significació estadística.

➤ Síntesi.

Les respostes dels acollidors de nuclis monoparentals tendeixen a emetre valoracions més baixes referents a la situació del noi/a pel que fa als àmbits del *comportament a casa*, *els aprenentatges escolars* i la seva *relació amb els altres*.

▪ **La situació del noi/a i l'inici de l'acolliment.**

Recordem que hem agrupat les situacions familiars en funció de si l'acolliment es va iniciar abans o després del seu primer aniversari, és a dir *des del naixement o amb posterioritat*.

(a) Les valoracions dels acollidors.

Els acollidors presenten una valoració lleugerament més positiva sobre la situació del noi/a, quan aquest es troba en els nuclis on l'acolliment s'ha constituït des del naixement. Això es reflecteix sobretot el 2005 quan les respostes dels acollidors assoleixen significació estadística en l'àmbit de la *relació del noi/a amb els altres* ($\chi^2_3=9,961$; $p=0,007$). També s'observa aquesta tendència en el 2004, però sense arribar a la significació.

(b) Les valoracions dels professionals.

Els membres dels EAIAs en el 2004 valoren més positivament la *relació del noi/a amb els altres* ($\chi^2_4=12,555$; $p=0,014$) quan aquest està acollit des del naixement. En el 2005 perceben també aquesta diferència en els 3 àmbits (no tant en el de la salut) però no s'observa significació.

(c) Les valoracions dels nois/es.

En el 2004, els nois/es que estan acollits des del naixement s'autoavaluen amb puntuacions més altes en els *aprenentatges escolars*, amb significació estadística ($\chi^2_3=9,671$; $p=0,022$) respecte dels acollits més tard. També s'observa aquesta tendència en el 2005 sobretot en l'àmbit del *comportament* i dels *aprenentatges* però sense assolir significació.

➤ Síntesi.

Les respostes dels acollidors i dels professionals indiquen que les valoracions més positives pel que fa a la relació del noi/a amb els altres tendeixen a ser per als que van començar a viure amb els seus acollidors durant el seu primer any de vida. Les respostes dels nois/es tendeixen a mostrar valoracions més altes en l'àmbit dels aprenentatges escolars també pels qui hi viuen des que eren nadons.

5.2.1.2. Acceptació de la mesura d'acolliment per part dels noi/a acollit.

En el qüestionari hi havia dues preguntes dirigides als nois/es que pretenien explorar més a fons la seva situació en els acolliments en família extensa. Se'ls preguntava:

- Si havien explicat als seus amics/gues que estaven acollits. Havien de contestar en una escala que anava d'1 - *a ningú* - a 5 - *a molts*.
- Si estaven d'acord en viure amb els seus acollidors. Havien de respondre *si* o *no* preferien una altra solució. En cas de preferir una altra solució, havien d'especificar *quina* (resposta oberta). Aquesta pregunta no la vam dirigir ni als EAIA ni als acollidors perquè si l'acolliment ja estava legalment constituït volia dir que s'havia comptat amb la seva aprovació: els acollidors han de signar una compareixença, als progenitors se'ls fa el tràmit d'audiència i l'EAIA ha de fer un informe amb la proposta per escrit (síntesi avaluativa) a la DGAIA.

▪ ***Els nois/es expliquen que estan acollits als seus amics?***

Amb els resultats obtinguts s'han realitzat les següents anàlisis:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.

En el 2004 vam trobar que un 20,3% dels nois/es *no ho explicaven a ningú o a quasi ningú*, i en el 2005 aquesta xifra s'incrementava fins al 25,6% (veure Taula 32). Malgrat això entre les mitjanes del 2004 i del 2005 no hi ha diferències estadísticament significatives, sent la correlació positiva i significativa ($r=0,516$; $p=0,001$); pel que mantenen estabilitat en les seves opinions.

Taula 32: Els nois/es expliquen als seus amics la seva situació d'acolliment?

Explicació del noi/a	n =72	A ningú	A quasi ningú	A alguns	A bastants	A molts	\bar{x}	σ
	2004		11,6%	8,7%	36,2%	15,9%	27,5%	3,39
2005		11,6%	14,0%	16,3%	32,6%	25,6%	3,47	1,334

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Sembla que els nois/es expliquen una mica més als seus amics la seva situació d'acolliment conforme són més grans, però les diferències no són significatives estadísticament. En el 2004, un 17,9% dels nens/es d'entre 7 i 12 no ho explicaven *a ningú*, mentre que només manifestaven això un 7,3% dels nois/es d'entre 13 i 17 anys. En el 2005 succeeix el mateix: un 20% dels més petits no ho explica *a ningú* mentre que dels grans no ho fa un 4,5%. No s'han observat més diferències ni segons el sexe dels nois/es, l'inici de l'acolliment, el parentiu, o el nombre d'acollidors per nucli.

➤ Síntesi.

Les respostes indiquen que en general els nois/es expliquen a alguns amics la seva situació d'acolliment. Les respostes són força semblants un any després i sembla que tendeixen a explicar-ho una mica més conforme són més grans de 12 anys.

▪ **Preferència o no dels nois/es per l'acolliment en família extensa.**

S'han obtingut els resultats a partir de realitzar les següents anàlisis:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
- Categorització de les respostes donades en pregunta oberta.
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.

Les respostes a aquesta pregunta mostren com la majoria dels nois/es prefereixen quedar-se amb els seus acollidors, tal com veiem a la *Taula 33*.

Taula 33: Preferència per part del noi/a d'una altra solució pel que fa al seu acolliment. 2004-05.

Prefereix una altra solució? n =72	2004	2005
No	87,3%	90,7%
Sí	11,3%	7,0%
n/s n/c	1,4%	2,3%

Les respostes dels nois/es es mantenen estables al cap d'un any. Una majoria dels nois/es - un 87,3%, en el 2004 i un 90,7% en el 2005 - no prefereix cap altra solució.

- Respostes donades en pregunta oberta.

Les solucions alternatives que proposen l'11,3% (2004) i el 7% (2005) de nois/es restant són diverses quan se'ls dona l'opció oberta (veure *Taula 34*), però excepte dues noies adolescents que volen independitzar-se, són proposades d'anar a viure dins l'àmbit familiar.

Taula 34: En cas de preferència d'una altra solució, quina?

Anar a viure: n =72	Nº nois/es 2004	Nº nois/es 2005
Amb la mare	2	1
Amb el pare	1	1
Amb els pares i avis junts	1	1
Amb els avis	1	0
Amb els oncles	1	1
Independitzar-se	2	0
TOTAL	8	4

De les dues noies que es volen independitzar, una *demana que se li doni un ajut econòmic a l'àvia quan ella ja visqui fora del nucli* i l'altra té un projecte *de compartir pis amb unes amigues*. En el 2004, una nena (de 8 anys) que proposa *anar viure junts pares i avis*, ho considera una altra solució. En el 2005 un noi de 12 anys diu que li agradaria incloure *els seus pares* en el seu actual nucli de convivència (*avis*), però no ho considera una altra solució donat que ell no canviaria ni de casa ni d'acollidors.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Les respostes dels nois/es no queden afectades ni per la seva edat, ni el sexe, ni el parentiu, ni tampoc en funció de si viuen en un nucli portat per un o dos acollidors.

En canvi sí que s'observen algunes diferències (no significatives estadísticament) en funció de la variable que indica *l'inici de l'acolliment*. Només un 3,2% dels nois/es acollits *des del naixement* prefereix canviar de nucli de convivència en el 2004, enfront d'un 17,5% dels acollits *amb posterioritat*. Lligat amb aquest aspecte, no hi ha cap noi/a que porti entre 10 i 17 anys acollit en el 2004 que prefereixi una altra solució i només 1 en el 2005. De fet, nois/es acollits des de fa tants anys no s'acostumen a plantejar la possibilitat d'anar a viure fora del nucli, com tampoc en general ho acostumen a pensar els nens/es que viuen amb el seu pare o mare en una situació exempta de risc.

Segons la procedència del noi/a, tampoc n'hi ha cap que prefereixi una altra alternativa si ha passat una experiència fora de la família (CAU, CRAE o família aliena).

➤ Síntesi.

La majoria dels nois/es prefereixen quedar-se amb els seus acollidors i les seves respostes es mantenen estables al cap d'un any. Les propostes de la minoria dels nois/es que prefereixen una altra solució són diverses i van des

de voler independitzar-se quan assoleixin la majoria d'edat, a incloure els seus pares en el nucli acollidor, sense contemplar en cap cas la possibilitat d'un recurs alternatiu fóra de l'àmbit familiar.

5.2.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.

Els temes observats en les reunions dels grups de suport els hem classificat, per una banda, segons els quatre àmbits descrits, i per l'altra, segons les dues preguntes que se'ls feia als nois/es: si explicaven la seva situació als amics i si estaven d'acord amb aquesta mesura. En aquest últim s'exposen els temes referents a la seva participació en les decisions.

- ***Comportament del noi/a a casa***

Els temes que tracten el comportament del noi/a a casa se centren en l'àmbit quotidià de casa (veure *Quadre 4*), especialment en les pautes educatives i la relació entre acollidors i nens/es.

Les **pautes educatives** és un tema recurrent en les reunions, hi reflexionen tots dels grups. Els acollidors posen en comú les normes establertes a cada casa. Parlen de diferents estratègies educatives: *pactar i negociar* (EG), *diàleg* (HG). De la imposició d'un límits i de la disciplina: *quins límits i què fer quan els nens/es no els accepten* (SLC). De les actituds de permissivitat. Concreten i desenvolupen els aspectes de **responsabilitat, autonomia personal** i sobreprotecció en dues àrees: la de la *col·laboració en els tasques domèstiques* (SMA) i la de l'adquisició d'hàbits d'autonomia personal: *menjar, neteja, vestir* (SMO i HG).

També el fet de compaginar **l'exercici de l'autoritat i la transmissió de l'afecte** és un tema que surt en 2 dels 6 grups de suport: *com acompanyar i posar límits* (EG). Reflexionen sobre la diferència educativa generacional. Exposen diferències i semblances entre *l'educació dels fills propis i la dels acollits* (HG), sobretot en el cas dels avis. També sobre els records de

l'educació rebuda en la seva infància. Entre els avis, uns expressen *el temor a no educar correctament* (CV), que es veurà també en l'apartat dels sentiments. Altres pensen que poden aprendre de l'experiència que han tingut amb els seus fills. Tots aquests aspectes són tractats sense que ressaltin situacions anòmales o problemes de comportament greus en els acollits i per tant, els resultats coincideixen força amb els dels qüestionaris.

Quadre 4: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre el comportament del noi/a a casa.

Comportament del noi/a a casa	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Límits / estratègies educatives/ normes a casa	22,2%	6,7%	11,1%	5,5%	18,2%	5,5%
Responsabilitat i autonomia del noi/a	5,5%	6,7%	11,1%		9,1%	16,7%
Autoritat / transmissió d'afecte	5,5%	13,3%				
Transmissió de valors	5,5%				4,5%	5,5%
La relació educativa en la 1 ^a infància	5,5%			5,5%		
Aspectes relacionats amb l'educació sexual	11,1%	6,7%	11,1%	5,5%	4,5%	11,1%
Reflexió sobre diferència educativa generacional	5,5%	6,7%			9,1%	
Dificultats d'educar i de relació en l'adolescència	11,1%	26,7%	11,1%	16,7%	13,7%	11,1%
Fase d'adaptació del nen/a al nucli	22,2%				4,5%	
Interferències educatives dels pares					13,7%	
Victimització dels acollits					4,5%	

Parlen de la **transmissió de valors**, de fins a quin punt s'ha de donar a conèixer i fer prevaler el criteri dels acollidors als nens/es. Un dels grups de suport reflexiona a fons sobre la transmissió dels valors religiosos: transmissió o no de la teoria i de la pràctica religiosa: *batejar-los, portar-los a missa* (HG). Hem de tenir present que una majoria d'acollidors són avis. També es plantegen fins a quin punt han d'influir en el futur professional dels acollits.

Dos dels sis grups aborden l'**educació en la primera infància**, principalment en dos aspectes: *l'estimulació durant els primers anys*, i què fer davant les *rabietes* que els nens/es acostumen a fer en aquestes edats (SLC).

Reflexionen sobre l'**educació sexual** sense destacar problemes en els nois/es, sinó problemes més centrats en ells pel que fa a com abordar el tema, el paper de la família en aquest àmbit, la diferència generacional en l'educació sexual, exposant que a *les persones de més edat els costa més parlar d'aquest tema (SMA)*. Acostumen a delegar-lo a altres familiars més joves, a l'escola i al grup d'iguals. Fan notar que els adolescents estan avui en dia molt més informats.

Destaquen alguns problemes comportamentals en els nois/es adolescents, tema que ocupa més d'una sessió a tots els grups de suport. Es refereixen a les **dificultats d'educació a l'adolescència** i els problemes per exercir l'autoritat. Es plantegen quin paper fer davant les transgressions dels nois/es, davant les seves demandes i el seu comportament. En el grup (EG) concreten exemples com els de *sortir de nit, de no assistència a l'escola, que comencen més joves a anar a discoteques i a fumar porros*. O en el grup (SMA): *com fer que col·laborin en les tasques domèstiques, com tractar el tema de les drogues amb ells*.

Cap d'aquests temes exposats, però, no el podem considerar exclusiu dels acolliments doncs tenen més a veure amb l'exercici de la seva funció parental que amb la seva condició d'acollidors; en una reunió de pares i mares podríem possiblement observar també tots aquests aspectes. Ara bé, els temes que si que estan directament relacionats amb els acolliments i que ells ressalten com a dificultat en el comportament del noi/a són:

- Les **interferències educatives per part dels progenitors** provoquen sovint que els acollidors assumeixin un rol més de control i els pares de permissivitat, i això repercuteixi en la situació del noi/a.
- La **fase d'adaptació del nen/a al nou nucli d'acollida** (no en els casos que els tenen des del naixement), on exposen les dificultats d'integració del

noi/a, alguns problemes de comportament, i la inseguretat que aquesta fase genera en els acollidors.

- La **victimització** en que pot caure el nen/a acollit, tema que és tractat en un dels grups de suport (HG).

- **Aprenentatges escolars.**

Els resultats dels qüestionaris ens mostren com l'àmbit escolar és el que rep les valoracions més baixes, però en les reunions dels grups de suport aquest tema no ocupa massa espai i no sembla que sigui el focus principal de les seves preocupacions (veure *Quadre 5*).

Quadre 5: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre l'àmbit escolar.

Àmbit escolar	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Tema tractat en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Àmbit escolar		13,3%	11,1%	5,5%	4,5%	

Se'n parla en 4 dels 6 grups, abordant el tema en una o dues sessions a cada grup. Els acollidors exposen la importància de la col·laboració entre escola i família, comparteixen estratègies per fer front *al fracàs escolar* (SLC) i lligat a això últim, el reforç escolar quan hi ha dificultats d'aprenentatge. Hi ha un grup que recalca l'esforç que fan els nois/es acollits que treballen i estudien alhora (SMO).

- **La salut dels nois/es.**

En general, els acollidors no destaquen problemes de salut en els nens/es que tenen acollits. Hi ha dos grups que es plantegen si pel fet d'haver patit una situació de negligència o de maltractament és aconsellable que els nens/es rebin ajut professional d'un psicòleg, i a quina edat és millor començar

(Quadre 6). Un dels grups acaba convidant a una de les reunions a un professional del CSMIJ¹³ de la seva zona per tal d'abordar aquesta qüestió.

Dos grups exposen alguns trets de personalitat dels nens/es i parlen sobre la hiperactivitat. Un altre grup es planteja els processos d'identificació i en el cas dels acollits, com serà aquest procés. Finalment 1 grup també es planteja la interiorització de les figures paternes, tant les que tenen presents, com les que han desaparegut. El fet que no destaquin problemes greus de salut en els nens/es acollits va força en concordança amb les altes valoracions que s'han donat en les respostes dels qüestionaris pel que fa a aquest àmbit.

Quadre 6: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre la salut del noi/a.

Àmbit de la salut del noi/a	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Atenció psicològica	5,5%			16,7%		
Dificultats dels nens/es	5,5%		9,1%			
Processos d'identificació	5,5%					
Interiorització de figures paternes		6,7%				

▪ ***Les relacions dels nois/es amb els altres.***

Els acollidors es fan ressò de la importància que té pels nens/es el seu grup d'amics i a l'adolescència el paper fonamental que el grup d'iguals té en la vida del noi/a (Quadre 7). Reflexionen de *com són els adolescents d'avui: comencen més joves a tenir experiències i tot tipus d'informació* (HG). Parlen àdhuc sessions sobre el temps lliure dels nois/es i les activitats lligades a aquest (casals, colònies), tant pel que ells anomenen *llargues vacances escolars* (SMA) com per les activitats extraescolars al llarg del curs: s'intercanvien informació i parlen de les preferències dels nens/es a l'hora d'escollir-les.

¹³ CSMIJ: Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil. Aquests centres d'atenció depenen de Sanitat.

Quadre 7: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre les relacions del noi/a amb els altres.

Les relacions del noi/a amb els altres	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Relació del noi/a amb els amics	11,1%	6,7%		11,1%	9,1%	
Intercanvi d'informació d'activitats de lleure i preferències del nen/a	5,5%	6,7%	22,2%		18,2%	11,1%
Relació nois/es – TIC	11,1%			5,5%		

Dins del temps lliure els acollidors de 2 grups de suport també debaten sobre la relació dels nens/es amb les TIC, si limitar-la i com. L'àmbit de les activitats de temps lliure, pensem que també constitueix un aspecte molt present avui en dia per part de pares, acollidors i educadors, tant pel tipus i característiques de l'activitat, com per qui la tria, com pel seu cost econòmic; per tant, tampoc constitueix un tema exclusiu dels acollidors.

- ***Explicació als amics sobre la seva situació d'acolliment.***

Hem vist com alguns estudis mostraven la dificultat que tenen els nens/es per explicar que estan acollits doncs els preocupa com fer-ho. Això mateix s'ha observat en els acollidors: **com explicar als nens/es el què els hi passa als seus pares**; qüestió que expressen de manera majoritària i en varies sessions (*veure Quadre 8*), molt especialment en els casos de malaltia mental: quan i com fer-ho, amb o sense ajut d'un professional. Els acollidors es pregunten què passa quan encara no s'ha explicat el que en alguns grups (EG i HG) anomenen *la veritat* als nens/es. Debaten sobre la importància de ser sincers amb els nens/es. Verbalitzen que costa molt portar-ho a la pràctica, en els grups de suport es donen alguns casos on els nens/es desconeixen la situació dels seus progenitors, o directament no els coneixen. En 2 dels grups els acollidors es proporcionen suport mutu a dues situacions concretes. Malgrat la pregunta del qüestionari es feia als nens/es i no als acollidors, hem inclòs aquest tema que ha sortit als grups en aquest apartat, doncs potser si els

acollidors ho poden explicar al nen/a, llavors potser aquest/a ho podrà explicar al seu amic.

Quadre 8: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre com explicar la situació dels progenitors.

Com explicar la situació dels progenitors als nens/es	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Explicar als nens/es què els hi passa als seus pares		13,3%	5,5%	11,1%	13,7%	11,1%
Com anomenen el nen/a a l'acollidor					13,7%	

Per altra banda, però lligat al tema plantejat, els acollidors d'un grup discuteixen sobre què passa si els nens/es acollits designen com a *papa* o *mama* als acollidors (HG).

- *Acord per part dels nens/es amb la mesura d'acolliment. Participació en les decisions que els afecten.*

La pregunta que se'ls fa als nens/es sobre si estan d'acord amb la mesura presa entronca de ple amb el debat dels drets dels infants. Els acollidors també se'n fan ressò. Expressen el desig de fer valer els drets dels nens/es acollits sobretot en les decisions que els afecten (*Quadre 9*).

Quadre 9: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre la participació dels nois/es en les decisions.

Participació en les decisions que els afecten.	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
El dret del nen/a en les decisions que l'afecten.	11,1%			5,5%	9,1%	
Oposició dels nens/es al règim de visites establert amb els pares	5,5%	6,7%	5,5%		4,5%	

Pensen que quan hi ha desacord, els drets dels nens/es queden en segon terme, passant en primer pla els dels pares i mares, i fins i tot els dels

acollidors; ells mateixos afirmen que *és als nens/es als qui ha de beneficiar la situació, encara que pugui anar en detriment dels pares o dels acollidors.* (HG). El cas més discutit, perquè s'hi troben sovint, és quan *els nens/es no volen anar a la visita amb els pares* (SMO i EG). Pensen que s'ha d'escoltar i respectar als nens/es doncs els afecta molt directament i els pot perjudicar.

5.2.3. Resultats dels grups de discussió amb els acollidors.

Pel que fa als **grups de discussió** amb els acollidors, els temes que van sorgir respecte a la situació dels nois/es acollits van ser: qüestions de relació educativa a casa amb els acollits; les dificultats en la fase d'adaptació al nucli d'acollida; la conveniència o no que els nens/es rebin atenció psicològica, quan i com explicar la situació dels progenitors als nens/es i la qüestió del respecte vers els drets dels infants. Van sorgir aquests temes a 3 dels 6 grups de discussió. Copiem algunes parts relatives a aquest tema.

CV:

Parlen de **qüestions educatives i del comportament del noi/a a casa**, debatent exemples com el de mirar la TV, l'hora d'anar a dormir, la conveniència o no de donar una bufetada o l'hora de fer els deures.

També exposen les **dificultats del nen/a a casa quan arriba d'un centre**: la seva adaptació a l'entorn familiar. Estan d'acord en que el primer any és molt difícil.

SLC:

Parlen de molts **aspectes educatius en l'àmbit familiar**: quins límits posar, els dubtes que tenen a l'hora d'educar-los, tant a l'adolescència amb exemples com el de sortir de nit, com a la primera infància amb exemples com el de compartir el llit amb els acollidors.

Es pregunten com i quan **explicar la situació dels pares al nen/a**. Si és convenient demanar **consell a un psicòleg/a** per ells i pel nen/a.

HG:

Treuen el tema que **els nens/es haurien de ser més respectats en la seva voluntat**, que no se'ls escolta, que l'opinió dels adults prima sobre la d'ells.

5.3. Els sentiments dels acollidors en el desenvolupament de la seva tasca.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic *d'estudiar els sentiments involucrats en la tasca d'acollir tal com són expressats i avaluats pels propis acollidors i atribuïts pels professionals.*

5.3.1. Resultats dels qüestionaris.

Als acollidors se'ls feien 4 preguntes relatives als seus sentiments:

- si tenien **sentiments de solitud** en desenvolupar la tasca d'acollidor/a;
- si pensaven que rebien el **suport apropiat**, és a dir, si tenien ajut per afrontar els problemes;
- si consideraven que en fer d'acollidor/a arribaven a **sentir-se cansats**;
- si acostumaven a **compartir l'experiència** de fer d'acollidor amb altres persones.

Les respostes anaven des d'1 - *gens* -, a 5 - *molt*. Als EAIAs se'ls preguntava també sobre si pensaven que els acollidors/es tenien aquests 4 sentiments en desenvolupar la tasca d'acollidor/a, havent de valorar cas per cas, amb la mateixa escala. Als nois/es no se'ls preguntaven aquestes 4 qüestions doncs vam pensar que fàcilment se'ls podria crear un sentiment de responsabilitat sobre la solitud, el cansament o la manca d'ajut als acollidors.

Taula 35: Sentiments dels acollidors i atribucions que els fan els EAIAs.04-05.

Sentiments dels acollidors	n = 161	Acollidors		EAIAs	
		2004	2005	2004	2005
Sentiments de solitud	\bar{x} σ	1,89 1,263	1,73 1,100	2,86 0,969	2,59 0,912
Rebre suport apropiat	\bar{x} σ	3,19 1,202	3,15 1,048	2,93 0,735	3,26 0,726
Sentir-se cansat	\bar{x} σ	1,87 1,140	1,97 1,123	2,94 0,982	2,58 1,065
Compartir experiència	\bar{x} σ	2,40 1,378	2,92 1,390	2,20 0,948	2,43 1,073

A la *Taula 35* s'observa com en general els acollidors expressen entre *gens i pocs* sentiments de solitud i de cansament en el desenvolupament de la seva tasca, alhora que pensen que reben un suport *moderat* i poden compartir *poc* la seva experiència. Els professionals els hi atribueixen més cansament i sentiments de solitud.

S'han obtingut resultats a partir de realitzar tres anàlisis:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
- Anàlisi comparativa intermostres: acollidors i professionals dels EAIAs.
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.

Entre la recollida del 2004 i la del 2005, els acollidors no mantenen diferències en els primers tres tipus de sentiments, però sí en el quart, el de *compartir l'experiència*, que valoren que poden compartir-la més al cap d'un any ($t_{98}=2,672$; $p=0,009$). Aquest fet (al que hi tornarem més endavant) es pot explicar perquè part dels acollidors han pogut participar en els grups de suport que es van posar en funcionament i consegüentment al cap d'un any expressen que han pogut compartir una mica més l'experiència de fer d'acollidor.

Les respostes dels EAIAs, per la seva banda, presenten diferències estadísticament significatives d'un any a l'altre, apropant-se als acollidors en el 2005 en la valoració sobre els quatre sentiments explorats. En el 2004 els professionals pensaven que els acollidors tenien menys *sentiments de solitud* ($t_{124}=3,193$; $p=0,002$); que *reben menys suport* ($t_{124}=4,898$; $p<0,0005$), que se sentien més cansats ($t_{124}=4,418$; $p<0,0005$), i que podien *compartir* menys *la seva experiència* ($t_{124}=2,264$; $p=0,025$), en comparació amb les respostes del 2005.

De totes maneres, es dona una correlació positiva i significativa entre totes les respostes del 2004 i les del 2005 tant dels acollidors: sentiments de solitud

($r=0,244$; $p=0,015$), rebre suport ($r=0,407$; $p<0,0005$), cansament ($r=0,433$; $p<0,0005$), compartir l'experiència ($r=0,340$; $p=0,001$); com dels EAIA: sentiments de solitud ($r=0,424$; $p<0,0005$), rebre suport ($r=0,322$; $p<0,0005$), cansament ($r=0,493$; $p<0,0005$), compartir l'experiència ($r=0,430$; $p<0,0005$).

➤ Síntesi.

Els acollidors mantenen estabilitat en les respostes relatives als seus sentiments entre el 2004 i el 2005, exceptuant un increment en la positivitat de la percepció de poder compartir l'experiència, influenciats, possiblement, per la participació d'una part dels acollidors en els grups de suport. Els professionals mantenen una correlació en totes les respostes sobre cada sentiment referit als acollidors al cap d'un any, però incrementen amb positivitat la percepció sobre els quatre sentiments.

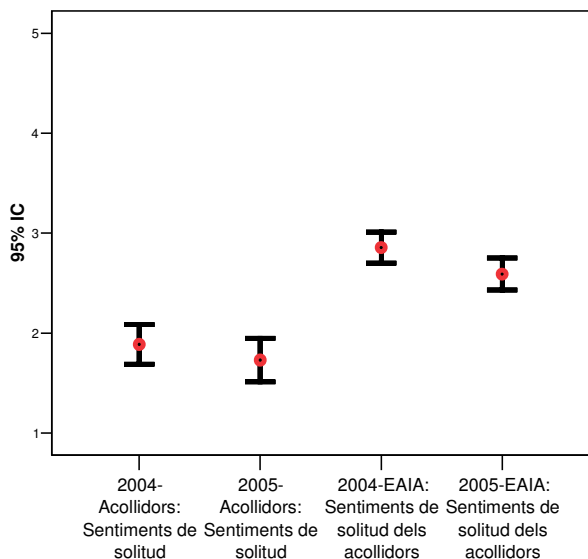
- Anàlisi comparativa intermostres (acollidors i professionals dels EAIA) per cada tipus de sentiment.

Sentiments de solitud en desenvolupar la tasca d'acollidor.

En general podríem dir que les percepcions dels acollidors i les que els hi atribueixen els EAIA indiquen que els acollidors en família extensa són un col·lectiu amb *pocs* sentiments de solitud, amb mitjanes que volten el *gens* en el cas de les percepcions dels acollidors (en el 2004: $\bar{x}=1,89$; $\sigma=1,263$ i en el 2005: $\bar{x}=1,73$; $\sigma=1,100$); i el *poc* en el cas de les dels EAIA (en el 2004: $\bar{x}=2,86$; $\sigma=0,969$ i en el 2005: $\bar{x}=2,59$; $\sigma=0,912$).

Tanmateix, malgrat aquesta coincidència, es donen discrepàncies estadísticament significatives en les respostes dels subjectes de cada una de les mostres (*Gràfic 10*) doncs els professionals perceben als acollidors amb més sentiments de solitud dels que ells mateixos s'autoavaluen, tant en el 2004 ($t_{151}=8,896$; $p<0,0005$) com en el 2005 ($t_{96}=5,673$; $p<0,0005$). Per exemple, un 63% dels acollidors pensen que *no s'hi senten gens* enfront d'un 7,9% que els hi atribueixen els EAIA.

Gràfic 10: Percepcions dels acollidors i dels EAIAs sobre els sentiments de solitud dels acollidors en desenvolupar la tasca d'acollidor. 2004-2005.

➤ Síntesi.

Els propis acollidors tendeixen a valorar molt baixos els sentiments de solitud en desenvolupar la tasca d'acolliment i els professionals els n'hi atribueixen més.

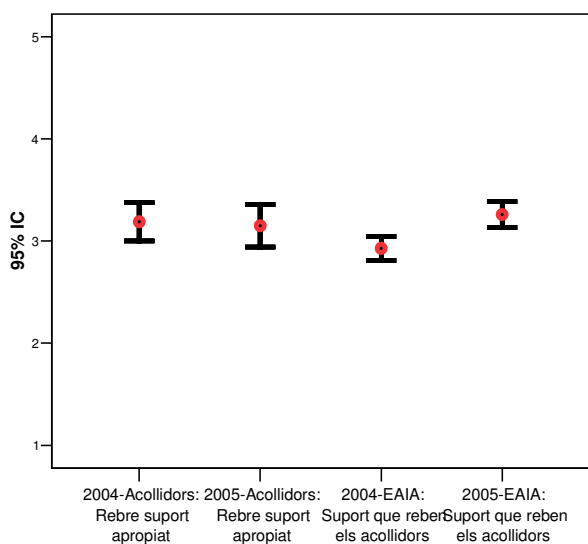
Rebre suport apropiat.

Acollidors i professionals (*Gràfic 11*) coincideixen en situar el suport que reben els acollidors en un punt intermedi, és a dir, *moderadament*; i malgrat en el 2004 es donaven diferències significatives en les respostes entre els subjectes de les 2 mostres - els EAIAs més baixes - ($t_{151}=2,569$; $p=0,011$); en el 2005 no es repeteixen aquestes diferències i el grau de coincidència és més alt.

➤ Síntesi.

Les valoracions dels acollidors i les atribucions que els fan els professionals tendeixen a coincidir en afirmar que el suport que reben en fer d'acollidors és moderat.

Gràfic 11: Percepcions dels acollidors i els EAIAs sobre si pensen que els acollidors reben el suport apropiat. 2004-2005.

Sentir-se cansat en fer d'acollidor/a

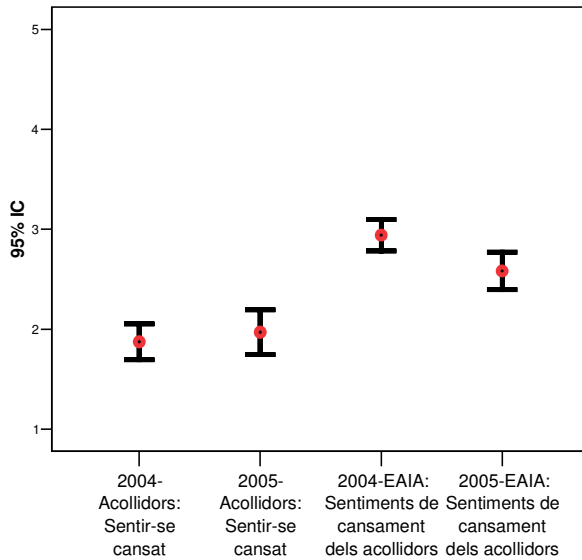
En aquest àmbit trobem un cas similar al dels sentiments de solitud. Per un costat podem afirmar que no semblen un col·lectiu que tingui gaire percepció de cansament segons els propis acollidors (en el 2004: $\bar{x} = 1,87$; $\sigma = 1,140$ i en el 2005: $\bar{x} = 1,97$; $\sigma = 1,123$); com tampoc els n'atribueixen gaire els professionals (en el 2004: $\bar{x} = 2,94$; $\sigma = 0,982$; en el 2005: $\bar{x} = 2,58$; $\sigma = 1,065$).

Ara bé, per l'altra banda, les diferències entre mitjanes són d'1 punt (Gràfic 12), assolint significació estadística tant en el 2004 ($t_{151} = 11,539$; $p < 0,0005$); com en el 2005 ($t_{96} = 4,346$; $p < 0,0005$); sent els EAIAs els que perceben que els acollidors se senten més cansats del que ells mateixos s'autoavaluen. Així en els valors extrems, en el 2004 s'observava com el 53,5% dels acollidors deia que no se sentia gens cansat, enfront d'un 7,2% del que opinaven els EAIAs.

➤ Síntesi.

Els propis acollidors tendeixen a valorar molt baixos els seus sentiments de cansament en desenvolupar la tasca d'acollidor i els professionals els n'hi atribueixen més.

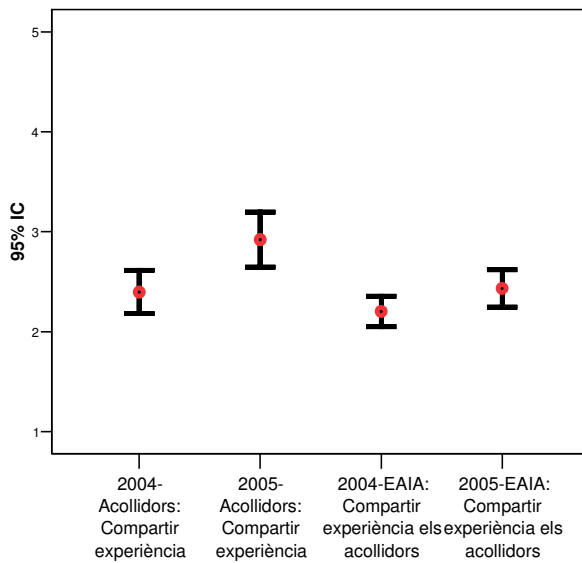
Gràfic 12: Percepcions dels acollidors i els EAIAs sobre els sentiments de cansament dels acollidors en desenvolupar la tasca d'acollidor.2004-2005.

Compartir experiència de fer d'acollidor.

En el 2004 acollidors i professionals (Gràfic 13) coincidien en puntuar que els acollidors podien compartir poc l'experiència amb altres persones, amb mitjanes 2,40 i 2,20 respectivament ($\sigma=1,378$ i $\sigma=0,948$).

Gràfic 13: Percepcions dels acollidors i els EAIAs sobre si pensen que els acollidors comparteixen l'experiència de fer d'acollidor.2004-2005.

En canvi, en el 2005 els acollidors valoren que poden compartir una mica més la seva experiència passant de mostrar una mitjana de 2,40 ($\sigma=1,378$) a una de 2,92 ($\sigma=1,390$), fet que fa que es distanciï de les valoracions dels EAIAs ($\bar{x}=2,43$; $\sigma=1,073$), obtenint diferència estadísticament significativa ($t_{96}=2,537$; $p=0,013$) en respecte als professionals.

➤ Síntesi.

En el 2004 els acollidors pensen que poden compartir *moderadament* la seva experiència de fer d'acollidor, atribució que també els fan els professionals, i en el 2005 els primers incrementen positivament aquesta valoració.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

En aquest apartat sobre els sentiments dels acollidors s'han analitzat els resultats en funció de les següents característiques:

- Edat dels acollidors.
- Edat dels nois/es.
- Sexe dels acollidors.
- Sexe dels noi/es.
- Nivell formatiu dels acollidors.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o dos acollidors.
- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del noi/a.

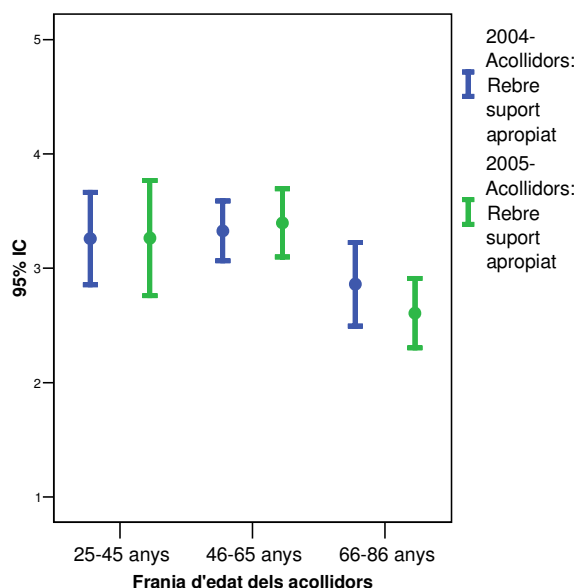
▪ ***Els sentiments dels acollidors i la seva edat.***

L'edat dels acollidors ha estat agrupada en les franges: 25-45 anys, 46-65 anys i 66-86 anys.

(a) Les valoracions dels acollidors.

Sembla que les seves respostes queden una mica afectades per la variable corresponent a la seva edat. En el 2005, tot i que la tendència ja s'apuntava en el 2004, apareix una diferència significativa pel que fa al suport rebut ($\chi^2_8=16,433$; $p=0,037$), en el sentit que puntuen rebre més suport els més joves de 65 anys (*Gràfic 14*).

Gràfic 14: Percepcions dels acollidors sobre si pensen reben el suport apropiat, segons l'edat dels propis acollidors. 2004-2005.

(b) Les valoracions dels professionals.

També les respostes dels EAIA en el 2004 queden afectades en funció de l'edat dels acollidors. En la franja d'edat de 66-86 anys apareixen diferències estadísticament significatives en tant que els professionals els hi atribueixen més sentiments de solitud ($\chi^2_8=27,573$; $p=0,001$), menys suport rebut ($\chi^2_8=15,792$; $p=0,045$) i més cansament ($\chi^2_8=23,357$; $p=0,003$). Aquesta tendència continua en el 2005 sense significació estadística. Pel que fa al sentiment de compartir l'experiència, les respostes no són diferents segons quina sigui l'edat dels acollidors.

➤ Síntesi.

Pel que fa al suport rebut, els acollidors tendeixen a expressar que se senten menys ajudats quan tenen entre 66 i 86 anys, de forma significativa en el 2005. Els professionals atribueixen més sentiments de solitud, menys suport rebut i més cansament als acollidors d'entre 66 i 86 anys, tendència significativa en els resultats del 2004. El subjectes de les 2 mostres no perceben diferències en l'àrea de poder compartir l'experiència.

- ***Els sentiments dels acollidors i l'edat dels nois/es acollits.***

De nou, l'edat dels nois/es l'hem agrupada en les franges de: 0-3, 4-11 i 12-17 anys.

(a) (b) Les valoracions dels acollidors i dels professionals.

Els EAIAs i acollidors tendeixen a valorar que en els nuclis que tenen acollits a nois i noies a partir dels 12 anys, els acollidors tenen més sentiments de solitud, reben menys suport, se senten més cansats i poden compartir menys l'experiència; però no es dona cap diferència estadísticament significativa en cap dels àmbits per part de les dues mostres.

➤ Síntesi.

No s'observa cap diferència significativa segons l'edat dels nois/es pel que fa als sentiments dels acollidors.

- ***Els sentiments dels acollidors segons el sexe dels mateixos.***

➤ Síntesi de les valoracions dels acollidors i dels professionals.

Els homes acollidors tendeixen a manifestar que comparteixen menys la seva experiència d'acolliment que les acollidores dones, amb diferència significativa al 2005 ($\chi^2_4=9,602$; $p=0,048$), però no al 2004.

- ***Els sentiments dels acollidors i el sexe del nen/a acollit.***

(a) (b) Les valoracions dels acollidors i dels professionals.

Sembla que els acollidors/es senten rebre més suport si són nenes les que estan acollides, però aquesta diferència no assoleix significació.

➤ Síntesi.

No s'observa cap diferència significativa segons el sexe dels nois/es pel que fa als sentiments dels acollidors.

▪ ***Els sentiments dels acollidors i el seu nivell formatiu.***

(a) Les valoracions dels acollidors.

En el 2004 els resultats mostren com els acollidors que tenen estudis universitaris expressen sentir-se *molt poc cansats* ($\chi^2_{12}=22,578$; $p=0,032$) de manera significativament inferior als que tenen menys formació acadèmica. En el 2005, malgrat se segueix observant aquesta tendència, no s'assoleix significació.

(b) Les valoracions dels professionals.

En el 2004, un 48% dels EAIAs pensen que els acollidors que no tenen estudis manifesten més sentiments de soledat que els que si en tenen, assolint la significació estadística ($\chi^2_{12}=25,151$; $p=0,014$). Així mateix pensen que els que no tenen estudis reben molt poc suport i no poden compartir gens la seva experiència (sense observar-se significació).

➤ Síntesi.

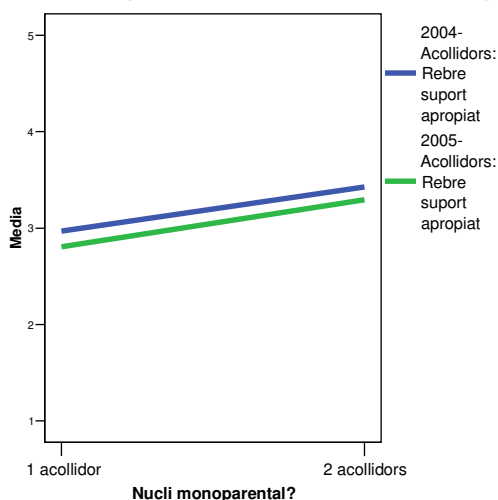
Les respostes en el 2004 varien segons el nivell formatiu dels acollidors, en el sentit que els acollidors que tenen més estudis es perceben menys cansats, i els professionals atribueixen més sentiments de soledat als acollidors que no tenen estudis. Ara bé, el nivell formatiu té a veure amb l'edat i la franja d'edat d'entre 66 i 86 anys tenen menys estudis, per tant aquests resultats són semblants als de la variable referida a l'edat dels acollidors.

▪ ***Els sentiments dels acollidors i nombre d'acollidors per nucli.***

(a) Les valoracions dels acollidors.

En el 2004 les respostes dels acollidors mostren una lleugera tendència a mostrar més sentiments de solitud i de cansament en els nuclis monoparentals, però aquestes diferències no assoleixen significació; i si que n'assoleix en el 2005 quan els acollidors dels nuclis monoparentals pensen que reben *menys* suport ($\chi^2_4=13,605$; $p=0,009$), tal com s'observa al *Gràfic 15*.

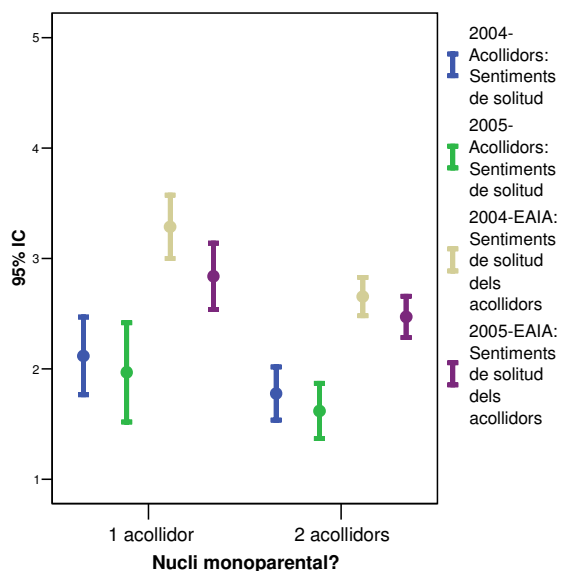
Gràfic 15: Percepcions dels acollidors sobre el sentiment de rebre suport en desenvolupar la tasca d'acollidor segons si és un nucli monoparental.2004-05.

(b) Les valoracions dels professionals.

També la variable sobre el nombre d'acollidors mostra algunes diferències en les valoracions dels EAIAs. Els professionals en els acolliments portats a terme per un sol acollidor en el 2004 (Gràfic 16) atribueixen als acollidors més sentiments de solitud ($\chi^2_4=18,577$; $p=0,001$), menys suport ($\chi^2_4=10,126$; $p=0,038$) i més cansament ($\chi^2_4=26,090$; $p<0,0005$) apreciant-se una diferència estadísticament significativa en aquests tres sentiments, tendència que continua en el 2005 sense significació.

Gràfic 16: Percepcions dels acollidors i EAIAs sobre els sentiments de solitud en desenvolupar la tasca d'acollidor segons el n° d'acollidors per nucli.04-05.

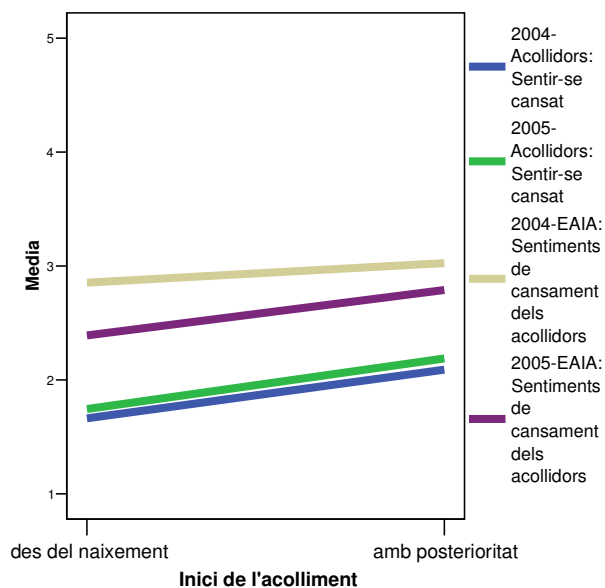
➤ Síntesi.

Els professionals tendeixen a atribuir més sentiments de solitud, menys percepció de suport rebut i més cansament als acollidors monoparentals. Els acollidors sembla que aprecien més suport rebut si són dos acollidors en el nucli . Aquesta tendència només és significativa en els resultats del 2004. Per altra banda, la variable del nombre d'acollidors per nucli no sembla influir en les respostes referides a la possibilitat de poder compartir l'experiència com acollidors.

▪ *Els sentiments dels acollidors i l'inici de l'acolliment.*

De la mateixa manera que en les anàlisis fetes fins ara, d'aquesta variable hem considerat dues opcions: els nens/es que viuen amb els acollidors des del naixement i els que van ser acollits a partir de l'any de vida, és a dir, amb posterioritat.

Gràfic 17: Percepcions dels acollidors i els EAIA sobre els sentiments de cansament en desenvolupar la tasca d'acollidor segons inici acolliment.04-05.

(a) Les valoracions dels acollidors.

Els acollidors perceben menys sentiments de solitud i menys suport rebut en els acolliments constituïts des del naixement del nen/a, però aquestes diferències no obtenen significació estadística, i en canvi sí les valoracions

que mostren que se senten més cansats en els acolliments fets amb posterioritat tant en el 2004 ($\chi^2_4=14,249$; $p=0,007$) com en el 2005 ($\chi^2_4=12,609$; $p=0,0013$).

(b) Les valoracions dels professionals.

Els EAIAs també atribueixen més cansament als acollidors que han acollit el nen/a amb posterioritat, amb diferències significatives en el 2004 ($\chi^2_4=9,687$; $p=0,046$) i en el 2005 ($\chi^2_4=15,558$; $p=0,004$) (*Gràfic 17*).

➤ Síntesi.

Els acollidors expressen sentir-se més cansats en els acolliments fets amb posterioritat al primer any de vida, atribució que també els fan els professionals dels EAIAs en el mateix sentit.

5.3.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.

Els temes observats en les reunions dels grups de suport pel que fa als sentiments dels acollidors relacionats amb la tasca d'acollir, estan categoritzats segons els quatre àmbits explorats als qüestionaris (*Quadre 10*): de solitud, de rebre suport, de cansament i de compartir l'experiència. A part, s'ha afegit un apartat d'*altres*, on s'han inclòs les expressions de sentiments que no es corresponen en cap dels anteriors.

Pel que fa al primer, quasi no expressen **sentiments de solitud** d'acord també amb els resultats dels qüestionaris, de fet no utilitzen gairebé aquest terme. En un dels grups de suport s'aborda el tema dels avantatges i els inconvenients de ser un nucli format per *2 acollidors o bé per 1 acollidor* (HG). En un altre es ressalta que el moment més crític ha estat *la inseguretat viscuda en la fase inicial de avaluació de l'acolliment* (SMA), on han aflorat sentiments de patiment, de por i solitud. En un grup (SMA), referent a les dificultats per aconseguir els néts que estaven ingressats en un centre, l'observador escriu: *l'àvia explica les dificultats que va tenir quan els seus néts van anar a un centre de ..., on li deien que ella era massa gran per fer-*

se'n càrrec i que els nens/es anirien en adopció. Va haver de lluitar molt per aconseguir-los, amagant la seva situació econòmica, no gaire bona, la malaltia del seu marit, que patia Alzheimer, i els seus fills la van haver "d'avaluar", és a dir, comprometre's a fer-se càrrec dels nebots si ella faltava. Va estar sis o set anys sense rebre ajuda econòmica de cap tipus" (en el 2005 ja eren dos nois adolescents, amb un bon desenvolupament).

Quadre 10: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre els sentiments dels acollidors.

Sentiments dels acollidors	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Solitud						
En la fase de valoració de l'acolliment						16,7%
Avantatges/inconvenients de ser nucli monoparental					4,5%	
Suport rebut ¹⁴						
Ajut rebut de la resta de la família extensa				5,5%	4,5%	16,7%
Suport del nen/a en situacions límit		6,7%				
Suport rebut d'altres famílies de l'escola					4,5%	
Cansament						
Rol permanent de <i>cuidador</i> al llarg de vida	11,1%		11,1%		9,1%	
Cansament que provoca aquesta tasca educativa.						5,5%
Compartir l'experiència						
Necessitat d'un espai on compartir experiències	<i>Tema recurrent, sense comptabilitzar.</i>					
Altres						
Similitud i diferències amb els altres avis					4,5%	5,5%
Percepció que es té arreu sobre la seva situació						5,5%
Percepció que com són atesos per l'administració					4,5%	

¹⁴ Aquí no hem inclòs el suport econòmic ni el de recursos, doncs s'explica extensament en l'apartat 5.6.

Pel que fa a la percepció de **suport rebut**, l'ajut que els proporcionen els altres familiars és molt valorat a la meitat dels grups. Sobretot, com s'acaba de veure en l'exemple, parlen del suport rebut en la fase d'avaluació de l'acolliment. També reconeixen el suport en aspectes educatius quan, per exemple, els avis recorren als oncles per temes com l'educació sexual.

Per altra banda, també discuteixen sobre què passa quan la resta de la família no ajuda, o les dificultats que tenen de relació amb l'altra part de família del nen/a. Llavors la família no representa un suport, sinó una font de conflicte. En un dels grups de suport es ressalta la resposta positiva dels nens/es als acollidors quan es donen situacions límit, de conflicte o d'estrès; literalment expressen *que és lloable l'actitud madura dels propis nens/es, com realment els pot ajudar* (EG). També en un dels grups es valora el suport rebut d'altres famílies de l'escola, de qui se senten ajudats en diferents àrees.

A part d'aquests aspectes, els acollidors expressen la manca de suport econòmic a tots nivells. Aquest tema però està desenvolupat a l'apartat 5.6 sobre necessitats, aspiracions i propostes vers l'acolliment.

Als grups de suport, però, i coincidint amb els resultats dels qüestionaris, els acollidors no expressen **sentiments de cansament**. Només a un grup i en una sessió es treu de forma explícita el tema del cansament que produeix la tasca d'educar. La meitat dels grups reflexionen sobre el rol de *cuidador permanent* (HG) que tenen assignat i assumit al llarg de la vida: primer els fills, i després (moltes vegades de forma simultània) per una banda els seus propis pares ja grans i/o malalts, i per l'altra, els néts. Parlen dels rols diferenciats per gènere, sent la dona la que majoritàriament assumeix aquest rol. Exposen la difícil convivència amb la malaltia d'Alzheimer. Parlen de la necessitat de l'autocura, la dificultat o l'acceptació de deixar-se *cuidar*.

Pel que fa a **compartir l'experiència** amb els altres, el marc en el qual es donava aquesta observació era el dels grups de suport, per tant, constituïa un espai on compartien la seva experiència a cada sessió (en el *Quadre 10* figura

sense comptabilitzar, doncs més enllà de ser un tema recurrent, l'espai era "per definició" de compartir). Van compartir al llarg de les reunions vivències i històries de vida difícils; valorant al cap de l'any molt positivament el fet de disposar d'un espai on compartir sentiments i experiències.

A part dels 4 sentiments explorats, en les reunions van sortir **altres qüestions** relacionades amb la percepció que tenen sobre com són vistos pels altres, que trobem interessants de reflectir:

- Percepció de ser *diferents dels altres avis i àvies* (HG), però també percepció que molts avis/es avui en dia s'han de fer càrrec dels néts moltes hores per motius laborals dels progenitors.
- Percepció sobre l'opinió - segons ells no encertada - que tenen algunes persones sobre la situació familiar dels acollidors. Pensen que *cal conèixer abans d'opinar* (SMA).
- Percepció dels acollidors de quan es dirigeixen a una finestreta de l'administració: *despertem simpatia, però no reben més ajut* (HG).

5.3.3. Resultats dels grups de discussió amb els acollidors.

Pel que fa als grups de discussió, els temes que van sorgir respecte a sentiments dels acollidors es van centrar sobretot en la possibilitat de **compartir l'experiència** de fer d'acollidors dins dels grups de suport que estaven funcionant, que alhora els servia de suport emocional. Aquesta qüestió va ser tractada a tots els grups.

A part, hi ha un grup que va expressar obertament la manca de suport rebut pels serveis quan es dóna una situació de risc amb els progenitors, i la família extensa comença a fer un recorregut pels serveis sanitaris i socials i no rep ajut. També un altre grup se centra en la feina callada que duen a terme molts avis/es que es fan càrrec dels néts. Un altre grup parla de la soledat de l'acollidor. Copiem a continuació alguns fragments dels diferents grups:

SMO:

Troben molt positiu el fet dels grups d'ajuda mútua, pel **suport rebut** i **l'experiència que comparteixen**. Apunten la idea d'ajuntar-se amb altres grups d'altres districtes per fer un grup més gran i ric en aportacions.

EG:

Quan els familiars es troben amb la situació que els pares no atenen als fills, expliquen com es veuen sobrepassats per aquests problemes, que no els poden solucionar sols dins la família i que quan **demanen ajut als serveis** moltes vegades se'ls treuen de sobre amb l'argument que el fill/a (pares del nen/a) ja és major d'edat.

Valoren positiu el fet d'assistir en els grups de suport, per poder **compartir problemes**. També pensen que aquest espai no substitueix el fet que alguns necessiten l'ajut d'un psicòleg, quan el problema és més greu. Afirmen que s'hauria d'informar als serveis de salut, als de salut mental, a les escoles, serveis socials que existeixen aquests grups de suport per tal que hi puguin adreçar a la gent interessada.

SLC:

Parlen de la **“soledat de l'acollidor”**, pensen que els hi va bé veure que hi ha altres persones en la mateixa situació i poder compartir l'experiència.

SMA:

Parlen de la quantitat d'avis que coneixen que es fan càrrec dels néts durant el dia o dies sencers perquè els pares treballen, **el poc suport que reben** i la feina a l'ombra que fan.

5.4. Les expectatives de futur pel que fa a l'acolliment.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic de *conèixer les expectatives de futur de cada un dels agents socials implicats pel que fa a l'acolliment*.

5.4.1. Resultats dels qüestionaris.

En el qüestionari s'explorava sobre quines eren les expectatives de futur pel que fa a l'acolliment centrades sobretot en si pensaven que l'acolliment podia fracassar a curt/mig termini. S'especificava que no s'entenia per fracàs el retorn planificat amb els progenitors sinó la ruptura deguda a causes pròpies del funcionament de l'acolliment.

Es feia la mateixa pregunta als acollidors, als nois/es i als EAIA's, valorant en una escala de 5 punts, puntuant des d'1 si es considerava que no hi havia *cap* possibilitat de fracàs, a 5 si es considerava que n'hi havia *moltes*.

Segons els resultats, els subjectes de les tres mostres entrevistats coincideixen en afirmar que les possibilitats de fracàs de l'acolliment són entre *cap* i *molt poques*, no havent cap mitjana que arribi al 2 i amb desviacions típiques baixes, tal com podem veure-ho en la *Taula 36*.

Taula 36: Valoració per part dels subjectes de les 3 mostres de la possibilitat de fracàs de l'acolliment a curt/mig termini. 2004-2005.

Possibilitat de fracàs de l'acolliment	n = 162	Acollidors		Nois/es		EAIA/s	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
	\bar{x}	1,24	1,34	1,32	1,37	1,77	1,63
	σ	0,579	0,705	0,627	0,725	0,831	0,930

S'han obtingut els resultats a partir de realitzar les següents anàlisis:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
- Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals (EAIA).
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.

Referent a les respostes del 2004 i del 2005 no es troben diferències significatives entre les mitjanes de les valoracions dels nois/es ni tampoc dels professionals. En canvi es troba una lleugera diferència significativa ($t_{101}=2,182$; $p=0,031$) en les respostes dels acollidors, que en el 2004 pensaven que hi havia menys possibilitats de fracàs en comparació amb el 2005.

Així mateix, hi ha una correlació positiva i significativa entre totes les respostes del 2004 i les del 2005 pel que fa als acollidors ($r=0,367$; $p<0,0005$); els nois/es ($r=0,379$; $p=0,013$); i els professionals ($r=0,688$; $p<0,0005$).

➤ Síntesi.

S'observa una estabilitat en les respostes dels subjectes entre el 2004 i el 2005 pel que fa a les expectatives de futur en respecte a percebre molt poques possibilitats de fracàs de l'acolliment.

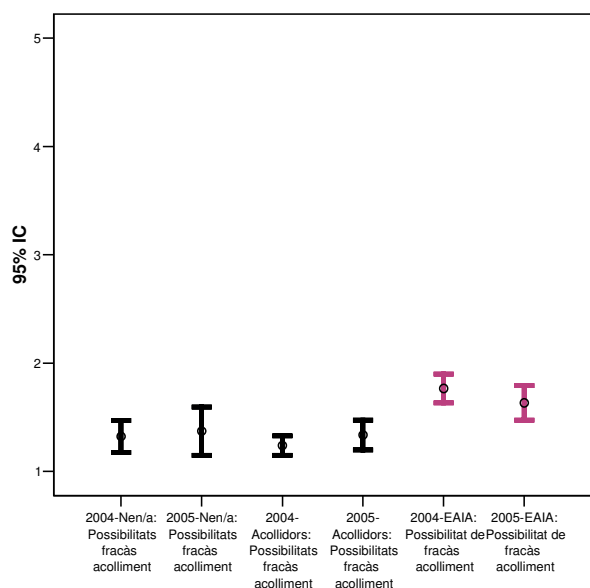
- Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals.

Malgrat la coincidència en les poques possibilitats de fracàs que perceben els subjectes de les tres mostres, es donen diferències significatives entre les seves respostes tant en el 2004 ($F_{2,383}=24,070$; $p<0,0005$) com en el 2005 ($F_{2,277}=4,243$; $p=0,015$). La diferència la marquen els EAIAs amb expectatives més altes de fracàs; diferència que en el 2004 s'observa respecte els subjectes de les altres dues mostres, i en el 2005 només respecte als acollidors (*Gràfic 18*).

➤ Síntesi.

Malgrat les baixes possibilitats de fracàs que nois/es, acollidors i professionals veuen en els acolliments a curt/mitja termini, els professionals en perceben més que la resta.

Gràfic 18: Possibilitats que l'acolliment fracassi a curt/mitjà termini segons els nois/es, els acollidors i els professionals dels EAIAs. 2004-2005.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Tot seguit s'analitzen els resultats referits a les expectatives de futur, segons les següents variables:

- Edat dels acollidors.
- Edat dels nois/es.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o dos acollidors.
- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del noi/a.

▪ **Possibilitats de fracàs de l'acolliment i edat dels acollidors.**

De la mateixa manera que en els anteriors apartats, l'edat dels acollidors ha estat agrupada en tres franges: 25-45 anys, 46-65 anys, 66-86 anys.

(a) Les valoracions dels acollidors.

Els acollidors que es troben en la franja d'edat intermèdia són els que pensen que hi ha menys possibilitats de fracàs, assolint significació estadística tant en el 2004 ($\chi^2_6=18,840$; $p=0,004$) com en el 2005 ($\chi^2_6=19,472$; $p=0,003$). Els resultats del 2005 mostren com el 90,2% dels acollidors que es troben en

aquesta franja d'edat intermèdia pensa que no hi ha *cap possibilitat* que l'acolliment fracassi, enfront d'un 66,7% dels més joves de 45 anys i un 57,1% dels més grans de 66 anys.

(b) (c) Les valoracions dels professionals i dels nois/es.

En les respostes dels nois/es i dels EAIAs s'observa una tendència a pensar que tenen més possibilitats de fracàs els acolliments que es troben en la franja d'edat dels més grans (66-86 anys), però no assoleix significació estadística ni en el 2004 ni en el 2005.

➤ Síntesi.

Els acollidors que tenen entre 46 i 65 anys sembla que tendeixen a preveure menys possibilitats de fracàs en els acolliments que els de les altres franges d'edat.

- ***Possibilitats de fracàs de l'acolliment i edat dels nois/es.***

(a) (b) (c) Les valoracions dels acollidors, dels professionals i dels nois/es.

Tot i que observant els resultats sembla que hi ha una lleugera tendència compartida pels subjectes de les tres mostres a considerar més possibilitats de fracàs de l'acolliment quan en aquest hi ha adolescents (12-17anys) no s'observa cap diferència estadísticament significativa ni al 2004 ni al 2005.

➤ Síntesi.

Estadísticament no s'observen resultats diferenciats segons l'edat dels nois/es pel que fa a les possibilitats de fracàs dels acolliments.

- ***Possibilitats de fracàs de l'acolliment i nombre d'acollidors per nucli.***

(a) (b) (c) Les valoracions dels acollidors, dels professionals i dels nois/es.

En el 2004, les respostes indiquen que els nuclis monoparentals presenten valoracions, per part dels subjectes de les tres mostres, més altes de

possibilitat de fracàs (tot i que es mantenen sobre mitjanes molt baixes) amb algunes diferències significatives pel que fa a les respostes dels acollidors ($\chi^2_3=10,564$; $p=0,014$) i dels nois/es ($\chi^2_2=6,487$; $p=0,039$). En el 2005 segueix aquesta tendència però cap resultat assoleix significació. Tampoc queden afectades per aquesta variable les valoracions dels professionals.

➤ Síntesi.

En el 2004 els resultats de les valoracions dels nois/es i dels acollidors mostren una certa tendència a considerar els nuclis monoparentals com a més vulnerables al fracàs de l'acolliment.

▪ ***Possibilitats de fracàs de l'acolliment i l'inici de l'acolliment.***

Com s'ha vist, hem agrupat les situacions familiars en funció de si l'acolliment es va iniciar abans o després del seu primer aniversari, és a dir *des del naixement o amb posterioritat*.

(a) (b) (c) Les valoracions dels acollidors, dels professionals i dels nois/es.

Pel que fa a l'inici de l'acolliment, a la llum dels resultats aportats pels subjectes de les tres mostres, semblaria que hi ha menys possibilitats de fracàs en els casos que estan acollits des del naixement, però no s'observa significació estadística ni en el 2004 ni en el 2005.

➤ Síntesi.

No s'observa cap diferència estadísticament significativa pel que fa a les possibilitats de fracàs de l'acolliment en funció de quan va ser constituït.

5.4.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.

En els grups de suport la reflexió sobre el futur de l'acolliment és tractada en la majoria dels grups (*Quadre 11*). No parlen pròpiament de fracàs de l'acolliment, sinó que més aviat delimiten uns punts que consideren dèbils pel que fa al futur. Un 83,3% se centra en un tema capdal, que quan surt ho fa de

manera intensa. Donada l'edat de molts dels acollidors es fan preguntes com: *que passarà amb els nens/es quan els acollidors ja no hi siguin?* Parlen obertament sobre les perspectives de futur i anys de vida que els queda. Alguns tenen clar que han de parlar, o ja han parlat, el tema amb els altres germans dels progenitors per veure si podran fer-se'n càrrec dels nens/es. Els preocupa que farà l'administració, si respectarà la decisió de la família, doncs tenen present que el nen/a està tutelat i l'última paraula no la tindran ells.

Quadre 11: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre el futur de l'acolliment.

Futur de l'acolliment	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Què passarà quan ells morin o emmalalteixin?	5,5%	6,7%	5,5%		9,1%	16,7%
Binomi envelliment – adolescència					4,5%	5,5%
Possibilitat de repetició de la història o situació dels progenitors.	11,1%	6,7%	5,5%	11,1%	4,5%	
Por a que els pares se'ls emportin sense condicions.	5,5%	13,3%				
Por a que l'EAIA prengui una decisió equivocada.		6,7%				
Perspectiva de futur de la relació acollits–progenitors.		13,3%				5,5%
Difícil recuperació dels progenitors					4,5%	

També tenen clar que **els coincideix el seu envelliment amb l'adolescència dels nois/es** i això els genera certs sentiments d'inseguretat i es pregunten si podran respondre a les seves necessitats.

L'altra gran qüestió que es plantegen pel que fa al futur és **si es repetirà la història dels progenitors en els nens/es**. Això s'ho pregunten a dos bandes diferents, la dels avis i la dels oncles. Els avis reflexionen sobre les possibilitats de repetir la història dels fills en els néts i amb paraules d'un dels acollidors del grup SMO això *els fa estar en un estat d'alarma constant*. Parlen sobre formes diferents d'educar adequadament i sobre models parentals. Els oncles, en canvi, es pregunten si hi ha possibilitat de

transmissió genètica (SLC) pel que fa a la possibilitat de repetir la història dels progenitors.

Per altra banda, en dos grups surt la por a que el **pare o la mare s'emportin el nen/a** a viure amb ells sense que tinguin les condicions per atendre'l, que l'**EAIA no conegui realment l'estat dels pares (SMO)** i prengui una **decisió** de retorn del nen/a amb els progenitors que ells considerarien **equivocada**.

El desenvolupament futur de la relació dels nens/es amb els seus **progenitors** també és motiu d'anàlisi en dos dels grups de suport. Parlen d'una relació que pot anar des de la idealització de les figures paternes al rebuig donada la repercussió de les conductes inadequades d'alguns progenitors. Exposen que quan l'acollit idealitza al pare o a la mare i aquest/a no el correspon, provoca un sentiment d'impotència en els acollidors. També que a vegades aquesta idealització dels pares va acompanyada d'una crítica cap als acollidors i això els genera **sentiments d'inseguretat respecte el futur de l'acolliment**.

Finalment en un dels grups de suport, opinen que és més **difícil la recuperació dels progenitors si el nen/a està amb la família extensa**.

5.4.3. Resultats dels grups de discussió amb els acollidors.

Pel que fa als grups de discussió, els temes que van sorgir sobre les expectatives de futur d'aquests acolliments van ser: el debat sobre la repetició o no de la situació dels pares en els fills, la preocupació al voltant de què passarà quan ells faltin, i el desig que tornin amb els progenitors però amb condicions òptimes pels nens/es. Van tractar aquests aspectes en 4 dels 6 grups de discussió, dels quals n'aportem tot seguit alguna part:

SMO:

Expressen el desig que els nens/es tornin en un **futur amb els seus pares**, però amb **condicions**.

SLC:

Els acollidors parlen de la inseguretat a l'hora d'educar-los tenint present la possibilitat o no de **repetició** de patrons o d'una predisposició genètica.

HG:

La **gran responsabilitat** que tenen els acollidors i la inseguretat i preocupació que a vegades els hi crea educar al nen/a. En el cas dels avis, ho comparen amb els seus fills i expressen que no sentien el mateix amb els seus fills, que la tasca d'educar la vivien amb menys preocupació **vers el futur**.

Expressen el desig que els nens/es tornin en un futur amb els seus pares, però amb condicions.

SMA:

El tema del futur que els preocupa és **què passarà amb els nens/es quan ells morin**.

5.5. Les satisfaccions amb l'acolliment i les satisfaccions dels nois/es amb cinc àmbits de la vida.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic *d'estudiar les satisfaccions amb l'acolliment expressades per part dels diferents agents implicats i amb cinc àmbits de la vida per part dels nois/es.*

5.5.1. Resultats dels qüestionaris.

En el qüestionari vam explorar aquest àmbit en dos grans apartats:

- Les satisfaccions amb l'acolliment expressades per part dels acollits i els acollidors, i què pensaven els professionals dels EAIAs de com n'estaven de satisfets els subjectes d'aquestes 2 mostres.
- Les satisfaccions amb 5 àmbits de la vida i amb la vida globalment, expressada per part dels nois/es acollits.

5.5.1.1. Les satisfaccions amb l'acolliment expressada per part dels acollits, els acollidors i els professionals dels EAIAs.

Aquesta pregunta té equivalència en els subjectes de les tres mostres entrevistats. Als nois/es i als acollidors se'ls preguntava *si actualment estaven satisfets amb l'acolliment*. Als professionals se'ls desglossava la pregunta en dos per tal que valoressin per separat les seves atribucions sobre les satisfaccions dels acollidors i les dels nois/es: *Pensant en cada una de les famílies, creus que els acollits/des - i en l'altra pregunta els acollidors - estan satisfets en general amb l'acolliment?* Les respostes es valoraven des d'1, *gens satisfet*, a 5, *molt satisfet*.

Dels resultats destaquem que totes les mitjanes es troben per sobre dels 4 punts, mostrant que els acollidors i els nois/es estan entre *bastant* i *molt satisfets* amb l'acolliment i els EAIAs els hi atribueixen també aquest alt grau de satisfacció, tal com es pot veure a la *Taula 37*.

Taula 37: Satisfaccions expressades per part dels subjectes de les 3 mostres sobre l'acolliment.

Satisfaccions amb l'acolliment	n = 162	Acollidors		Nois/es		EAlA respecte acollidors		EAlA respecte noi/a	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
	\bar{x}	4,76	4,67	4,69	4,53	4,10	4,17	4,28	4,38
σ	0,511	0,665	0,600	0,797	0,861	0,913	0,745	0,789	

Hem seguit el mateix patró d'anàlisi que en els anteriors objectius, obtenint resultats a partir de:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
- Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals (EAlA).
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.

Cap dels subjectes de les tres mostres no varia significativament les seves avaluacions entre el 2004 i el 2005 pel que fa a les mitjanes observades. Així mateix, d'un any a l'altre les correlacions són positives i significatives tant en les respostes dels acollidors ($r=0,467$; $p<0,0005$); com en les dels nois/es ($r=0,592$; $p<0,0005$); com en les dels EAlAs respecte als acollidors ($r=0,513$; $p<0,0005$) i respecte als nois/es ($r=0,597$; $p<0,0005$).

➤ Síntesi.

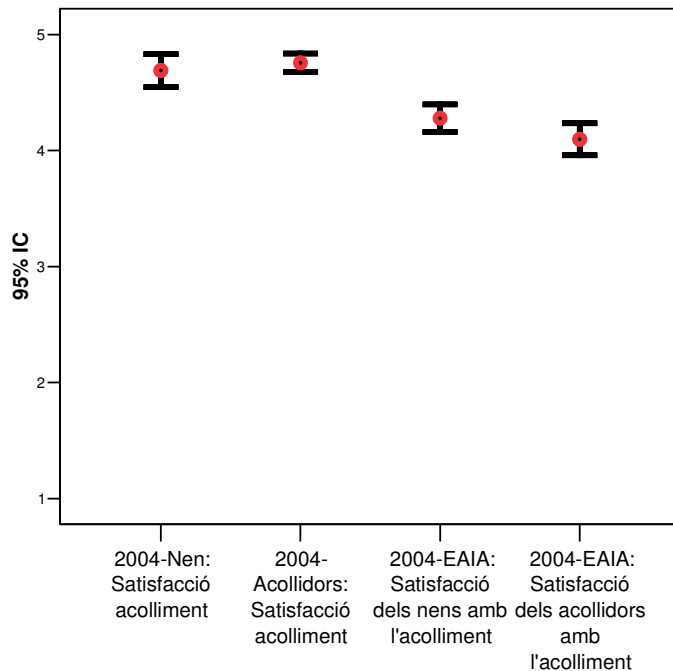
Les respostes referides a les satisfaccions amb l'acolliment per part dels subjectes de les tres mostres al cap d'un any tendeixen a mantenir-se estables, suggerint una alta fiabilitat temporal.

- Anàlisi comparativa intermostres: nois/es, acollidors i professionals.

De la mateixa manera que ja s'ha observat en anteriors apartats, tot i la coincidència dels subjectes de les tres mostres en considerar, en aquest cas, un alt grau de satisfacció amb l'acolliment (*Gràfic 19*), es donen diferències entre les atribucions que els fan els professionals - puntuant més baix - i les valoracions que fan els subjectes de les altres 2 mostres, amb significació

estadística tant en el 2004 ($F_{3,538}=28,474$; $p<0,0005$), com en el 2005 ($F_{3,406}=7,802$; $p<0,0005$). En els valors extrems, resultats del 2004 ens mostren que el 74,6% dels nois/es consideraven que estaven *molt satisfets* de viure amb els seus acollidors i els EAIAs ho apreciaven així només en un 42,2%. Per la seva banda, el 79,4% dels acollidors consideraven també que estaven *molt satisfets* amb l'acolliment i els EAIAs ho atribuïen així només en un 35,1%.

Gràfic 19: Satisfaccions amb l'acolliment per part dels subjectes de les tres mostres. 2004.

➤ Síntesi.

S'observa que els acollidors i els nois/es tendeixen a expressar entre *bastant i molta* satisfacció amb l'acolliment, mentre que els professionals dels EAIAs els n'hi atribueixen menys tot i l'alt grau que els també els hi reconeixen.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Després d'analitzar diferents variables, pel que fa a les satisfaccions expressades s'han extret resultats destacables referents a les següents:

- Edat dels acollidors.

- Edat dels nois/es.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o dos acollidors.
- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del nen/a.

- **Satisfaccions amb l'acolliment i edat dels acollidors.**

(a) Les valoracions dels acollidors.

Les respostes dels acollidors queden afectades per la variable de la seva edat en el sentit que els que tenen entre 46 i 65 anys estan més satisfets amb l'acolliment que els acollidors de la resta de franges d'edat, assolint els resultats significació estadística només el 2005 ($\chi^2_6=21,700$; $p=0,001$).

(b) Les valoracions dels professionals.

A les respostes dels EAIAs sembla que hi ha una tendència a considerar que els nois/es i els acollidors que es troben en els nuclis formats per persones d'entre 46 i 65 estan més satisfets que la resta, assolint significació la diferència tant en el 2004 referint-se als acollidors ($\chi^2_8=16,190$; $p=0,040$), com en el 2005 en relació als nois/es ($\chi^2_8=16,132$; $p=0,041$) i als acollidors ($\chi^2_8=22,358$; $p=0,004$).

(c) Les valoracions dels nois/es.

Els nois/es no mostren respostes significativament diferents segons l'edat dels seus acollidors.

➤ **Síntesi.**

Els resultats mostren que els acollidors que tenen entre 46 i 65 anys tendeixen a estar més satisfets amb l'acolliment que els de les altres franges d'edat. Els professionals els hi atribueixen també un grau alt de satisfacció, igual que els l'atribueixen als nois/es que es troben en nuclis d'acollidors que tenen aquesta franja d'edat.

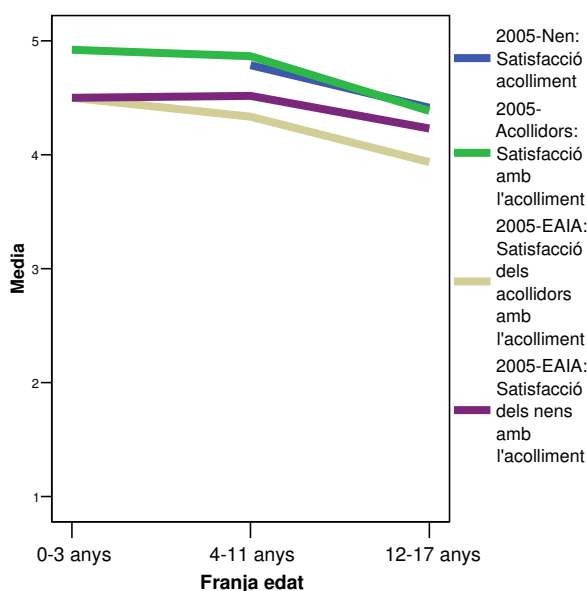
- **Satisfaccions amb l'acolliment i edat dels nois/es.**

L'edat del nois/es l'hem agrupada en les franges de 0-3, 4-11 i 12-17 anys.

(a) (b) (c) Les valoracions dels acollidors, dels professionals i dels nois/es.

Tot i que en general la tendència observada al *Gràfic 20* és a puntuar més baix per part dels acollidors i els professionals les satisfaccions amb l'acolliment quan el noi/a té entre 12 i 17 anys, només s'observen diferències estadísticament significatives en aquest sentit en les valoracions dels acollidors en el 2005 ($\chi^2_6=14,579$; $p=0,024$). No s'observa cap diferència significativa a partir de les respostes donades pels nois/es.

Gràfic 20: Satisfaccions amb l'acolliment per part dels subjectes de les tres mostres segons l'edat dels acollits. 2005.

➤ Síntesi.

S'observa una certa tendència a que el grau de satisfacció amb l'acolliment baixi a mesura que l'edat dels nois/es creix, especialment a partir dels 12 anys, assolint significació estadística en les valoracions dels acollidors el 2005.

- *Satisfaccions amb l'acolliment i nombre d'acollidors per nucli.*

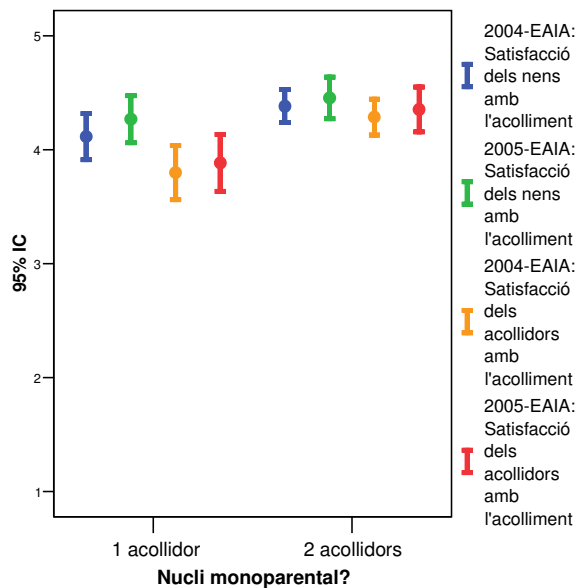
(a) Les valoracions dels acollidors.

Els acollidors expressen una satisfacció més alta amb l'acolliment si el nucli està portat per dos acollidors. Les seves respostes mostren una diferència significativa en el 2004 ($\chi^2_2=6,539$; $p=0,038$) però no en el 2005.

(b) Les valoracions dels professionals.

Tal com s'observa al *Gràfic 21*, hi ha diferències significatives pel que fa a la percepció dels EAIA respecte a les satisfaccions dels acollidors amb l'acolliment tant en el 2004 ($\chi^2_4=12,616$; $p=0,013$) com en el 2005 ($\chi^2_4=12,605$; $p=0,013$) atribuint més satisfacció als nuclis de dos acollidors. Quan valoren les satisfaccions dels nois/es amb l'acolliment, aquestes diferències no assoleixen significació estadística.

Gràfic 21: Satisfaccions amb l'acolliment segons els professionals dels EAIA en funció del nombre d'acollidors per nucli. 2004-2005.

(c) Les valoracions dels nois/es.

En els valors extrems, el 79,2% dels nois/es que es troben en nuclis portats per dos acollidors expressen estar *molt* satisfets amb l'acolliment, enfront d'un 47,4% dels que estan en nuclis monoparentals. Aquestes diferències assoleixen significació tant en el 2004 ($\chi^2_3=8,630$; $p=0,035$) com en el 2005 ($\chi^2_3=9,113$; $p=0,028$).

➤ Síntesi.

Les respostes dels subjectes de les tres mostres tendeixen a considerar que els nuclis portats per dos acollidors experimenten una satisfacció més alta amb l'acolliment.

- **Satisfaccions amb l'acolliment i inici de l'acolliment.**

Hem agrupat les situacions familiars en funció de si l'acolliment es va iniciar abans o després del seu primer aniversari, és a dir *des del naixement* o *amb posterioritat*.

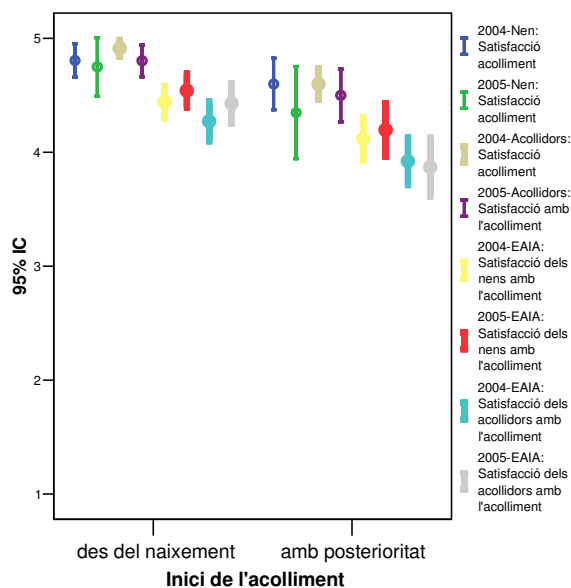
(a) Les valoracions dels acollidors.

Segons les respostes dels acollidors aquests mostren més satisfacció amb els acolliments duts a terme des del naixement del nen/a assolint diferències significatives tant en el 2004 ($\chi^2_2=13,843$; $p=0,001$) com en el 2005 ($\chi^2_3=8,073$; $p=0,045$). Per exemple, en el 2004, el 91,3% dels acollidors que tenen els nois/es des del naixement expressen *molta* satisfacció amb l'acolliment, enfront d'un 67,5% dels acollidors que han acollit el nen/a amb posterioritat.

(b) Les valoracions dels professionals.

Els membres dels EAIA's també valoren que els acollidors estan més satisfets amb l'acolliment quan tenen els nois/es de del naixement, assolint aquesta diferència significació en el 2005 ($\chi^2_4=13,590$; $p=0,009$) (Gràfic 22).

Gràfic 22: Satisfaccions amb l'acolliment per part dels subjectes de les tres mostres segons l'inici de l'acolliment. 2004-2005.

c) Les valoracions dels nois/es.

En els nois/es també s'observa aquesta tendència però no s'assoleix significació estadística.

➤ Síntesi.

Els acollidors i els professionals tendeixen a atribuir una satisfacció més alta als acolliments constituïts en el primer any de vida del nen/a.

5.5.1.2. Les satisfaccions dels nois/es acollits amb 5 àmbits de la vida i amb la vida globalment.

Per un costat, s'han contemplat les satisfaccions dels infants i adolescents amb cinc àmbits de la seva vida, considerats importants per ells: l'educació que reben dels acollidors, l'escola, la salut, les relacions amb els amics i el seu temps lliure; i per l'altra, la satisfacció amb la seva vida globalment. Havien de puntuar d'1 - *gens satisfet* - a 5 *molt satisfet*.

Taula 38: Satisfaccions dels nois/es amb la vida per àmbits i globalment. 2004 i 2005.

Satisfaccions del noi/a amb:	Nois/es n=72			
	2004		2005	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
L'educació rebuda dels acollidors	4,59	0,709	4,33	0,715
La seva salut	4,44	0,712	4,47	0,827
Els seus amics	4,38	0,724	4,33	0,680
El temps lliure	4,20	0,754	4,09	1,042
La seva escola	3,96	0,984	3,91	1,171
La vida globalment	4,28	0,814	4,21	0,804

Observant els resultats, les satisfaccions que expressen se situen entre *bastant* i *molt* en la majoria dels àmbits, excepte amb l'escolar que està entre *moderada* i *bastant*, tal com podem veure en la *Taula 38*.

A partir d'aquí s'han realitzat les següents anàlisis dels resultats obtinguts:

- Anàlisi comparativa entre les dades del 2004 i les del 2005.

- Anàlisi comparativa entre la satisfacció amb diferents àmbits i la satisfacció vital.
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.

No es troba cap diferència estadísticament significativa entre les mitjanes de les respostes del 2004 i del 2005, tot i que la satisfacció expressada amb *l'educació que reben dels acollidors* baixa d'una mitjana de 4,59 ($\sigma=0,709$) en el 2004, a una de 4,33 ($\sigma=0,715$) en el 2005.

Tanmateix hi ha una correlació positiva i significativa entre la majoria de les respostes del 2004 i les del 2005 en les satisfaccions expressades amb: l'educació que reben dels acollidors ($r=0,356$; $p=0,021$); els seus amics ($r=0,324$; $p=0,036$); la seva salut ($r=0,576$; $p<0,0005$); el seu temps lliure ($r=0,513$; $p=0,001$); i també amb la seva vida en general ($r=0,412$; $p=0,007$). En l'únic àmbit que es dona una correlació positiva però no significativa és amb l'escolar.

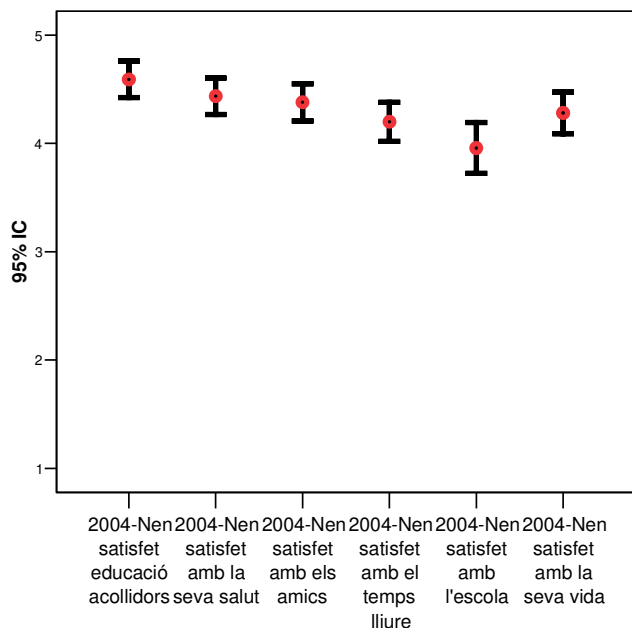
➤ Síntesi.

S'observa una estabilitat en la majoria de les respostes dels nois i noies entre el 2004 i el 2005, pel que fa a la gran satisfacció amb els diferents àmbits de la seva vida i amb la seva vida globalment. Aquesta estabilitat suggereix una bona fiabilitat temporal dels ítems.

- Anàlisi comparativa entre la satisfacció amb diferents àmbits i la satisfacció vital.

En el 2004, tal com s'observa en el *Gràfic 23*, els nois/es mostren una satisfacció més alta amb l'educació que reben dels acollidors, seguida de la salut, els amics, el temps lliure, i finalment la més baixa, l'escola, marcant aquesta última una diferència estadísticament significativa amb la resta dels àmbits ($F_{5,423}=5,386$; $p<0,0005$).

Gràfic 23: Satisfaccions dels nois/es amb la vida per àmbits i globalment 2004

En el 2005, tot i que els nois/es respecte l'any anterior puntuen per un costat més baixa *l'educació que reben dels acollidors* i el *temps lliure* i, per l'altre, una mica més alta *l'escola*, es continuen donant diferències significatives entre les mitjanes obtingudes entre *l'escola* i *l'educació que reben a casa* ($t_{42}=2,251$; $p=0,030$); entre *l'escola* i els *amics* ($t_{42}=2,504$; $p=0,016$); i entre *l'escola* i la *salut* ($t_{42}=3,098$; $p=0,003$).

➤ Síntesi.

Els nois/es tendeixen a manifestar una alta satisfacció amb l'educació que reben dels acollidors, amb la seva salut, amb els seus amics i amb el seu temps lliure. La satisfacció amb l'escola és significativament més moderada. La satisfacció amb el global de la vida és també alta.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

S'analitzen els resultats a partir de les variables següents:

- Edat dels acollidors.
- Edat dels nois/es.
- Sexe dels nois/es.
- Fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o dos acollidors.

- Fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del nen/a.
 - **Satisfacció amb la vida, per àmbits i globalment, i edat dels acollidors.**

Un cop més, l'edat dels acollidors ha estat agrupada en tres franges: 25-45, 46-65, 66-86 anys.

(c) Les valoracions dels nois/es.

Pel que fa a l'edat dels acollidors les úniques diferències es concentren en la satisfacció amb *l'educació que reben* per part d'ells, mostrant una més alta satisfacció els nois/es acollits per persones que tenen entre 46 i 65 anys, assolint significació estadística en el 2004 ($\chi^2_6=14,379$; $p=0,026$). El 84,6% dels nois/es acollits pels parents que tenen entre 46 i 65 anys, expressen *molta* satisfacció amb l'educació rebuda, enfront d'un 46,2% dels acollits pels més joves i un 52,6% acollits pels més grans. No hi ha diferències en els altres àmbits explorats.

➤ Síntesi.

En el 2004, tendeixen a manifestar-se més satisfets amb l'educació rebuda per part dels acollidors a casa, els nois/es acollits per parents que tenen entre 46 i 65 anys, que els acollits per altres franges d'edat.

- **Satisfacció amb la vida, per àmbits i globalment, i edat dels nois/es.**

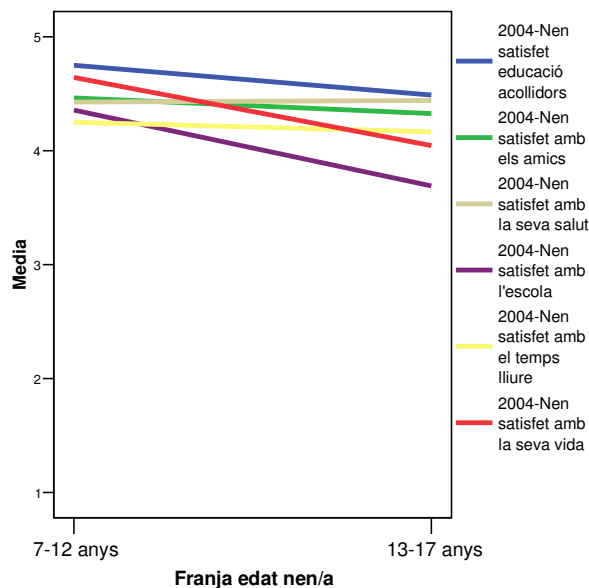
L'edat del nois/es que han contestat els qüestionaris l'hem agrupada en dues franges: entre 7-12 anys i entre 13-17 anys.

(c) Les valoracions dels nois/es.

En el 2004 (*Gràfic 24*) s'observa com el nivell de satisfacció amb *l'escola*, amb *l'educació que reben dels acollidors* i amb el *global de la vida* baixa a mida que el noi/a és més gran en edat, arribant la diferència a ser significativa

amb l'àmbit escolar ($\chi^2_4=9,836$; $p=0,043$) i amb la satisfacció global amb la vida ($\chi^2_3=9,757$; $p=0,021$). Per exemple, el 53,6% dels nens/es entre 7 i 12 anys expressen estar *molt satisfets* amb la seva escola, mentre que només ho puntuen així un 19% dels adolescents. També el 71,4% dels nois/es entre 7 i 12 anys expressen *molta* satisfacció amb la vida, enfront d'un 34,9% dels nois/es d'entre 13 i 17 anys. En el 2005 no s'aprecien aquestes diferències de forma tan marcada. Els resultats sobre la satisfacció amb la *salut, el temps lliure i els amics* no aporten diferències en funció de l'edat dels nois/es.

Gràfic 24: Satisfaccions dels nois/es amb la vida per àmbits i globalment segons la seva edat. 2004.

➤ Síntesi.

Les respostes indiquen que en el 2004 la satisfacció que mostren els nois i noies amb l'escola i amb el global de la vida és més baixa a l'adolescència.

- **Satisfacció expressada amb la vida, per àmbits i globalment, segons el sexe dels nois/es.**

(c) Les valoracions dels nois/es.

Només es troben diferències en la satisfacció amb l'escola, assolint significació estadística en el 2004 ($\chi^2_3=17,326$; $p=0,002$), on el 50% de les

noies expressen estar *molt* satisfetes amb l'escola enfront d'un 12,5% dels nois.

➤ Síntesi.

Els resultats del 2004 mostren que les noies expressen més satisfacció amb l'àmbit escolar que els nois.

- ***Satisfacció amb la vida, per àmbits i globalment, i nombre d'acollidors per nucli.***

(c) Les valoracions dels nois/es.

Tot i que hi ha una lleugera tendència en el 2004 a mostrar més satisfacció en com els *eduquen els acollidors* quan aquests són dos, aquesta diferència no arriba a assolir significació estadística.

➤ Síntesi.

No s'observen diferències en les respostes dels nois/es pel que fa a la satisfacció amb la vida per àmbits i globalment en funció del nombre d'acollidors del seu nucli familiar.

- ***Satisfacció amb la vida, per àmbits i globalment, i inici de l'acolliment.***

Les situacions familiars queden agrupades segons si l'acolliment es va iniciar abans o després de l'any de vida (*des del naixement o amb posterioritat*).

(c) Les valoracions dels nois/es.

En el 2004 els nois/es estan més satisfets en com els *eduquen els seus acollidors* quan hi viuen des del naixement, però sense observar-se una diferència significativa. En el 2005, s'observa una diferència significativa pel que fa a la satisfacció amb l'*escola* ($\chi^2_4=10,162$; $p=0,038$), quan el 52,9% dels acollits en el primer any de vida diuen estar-hi *molt* satisfets enfront d'un 28% dels acollits amb posterioritat.

➤ Síntesi.

Només en el 2005 s'observa una tendència significativa dels nois i noies en l'àmbit escolar a manifestar una satisfacció més alta en els nuclis constituïts durant el primer any de vida.

5.5.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.

El buidat de les observacions dels grups de suport ens aporten resultats referents a la satisfacció dels acollidors amb l'acolliment però no respecte a les satisfaccions dels nois/es, donat que en aquestes sessions només hi participaven els acollidors.

En vàries sessions, moltes vegades quan parlen d'un altre tema, mostren la satisfacció que els produeix poder a dur a terme l'acolliment, utilitzant frases com la que *omple de sentit a la meua vida*, però que fa difícil la seva categorització perquè són comentaris que no sempre donen peu a discutir-ho com a tema (veure *sense comptabilitzar* en el *Quadre 12*).

Quadre 12: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre les satisfaccions dels acollidors amb l'acolliment.

Satisfaccions amb l'acolliment	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Acollir dona sentit a la seva vida	<i>sense comptabilitzar</i>					
Satisfacció de poder ajudar al nen/a					9,1%	
Agraïment dels nens/es per la tasca d'acollir					4,5%	
Resultat positiu de l'educació als fills						11,1%
Valorar el que es té, no comparar-se amb els altres						5,5%
Poc reconeixement de l'Administració	<i>sense comptabilitzar</i>					

En un grup s'exposa que, en el cas del avis, l'activitat com acollidors té un sentit reparador, els ajuda per exemple *a recuperar-se de la mort del fill* (SMA). També en un grup es parla que, ja que no serveix l'ajut que poden

donar al pare i/o mare, si que serveix el que dediquen als néts/nebots i la satisfacció de poder ajudar als nois/es. En un altre grup verbalitzen el sentiment positiu que tenen quan els nois/es els hi agraeixen la tasca que fan d'acollidors.

En altre grup, els avis majoritàriament parlen dels resultats positius de l'educació que van oferir als seus altres fills, i exposen que *educar en la responsabilitat en el sentit de ser constant i coherent amb el missatge, té un resultat positiu que el veuen ara amb els seus altres fills (SMA)* i se'n senten satisfets. Un dels grups també reflexiona sobre la importància de donar valor al que es té, sense comparar-se amb les situacions dels altres.

Finalment s'ha de destacar que els produeix insatisfacció el poc reconeixement que l'administració té vers ells (en tots els grups de suport); aquest aspecte està més desenvolupat en el següent objectiu.

5.5.3. Resultats dels grups de discussió amb els acollidors.

Pel que fa als grups de discussió, només un dels grups va tractar directament sobre la satisfacció dels acollidors amb l'acolliment:

HG:

La gran **satisfacció** que representa el fet de *cuidar* un nen/a de la família tot i la feuada que dóna.

5.6. Les necessitats, aspiracions i expectatives de millora pel que fa a aquests acolliments.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic de *conèixer i analitzar les necessitats, aspiracions i expectatives de millora pel que fa a aquests acolliments, per part dels acollidors i professionals.*

5.6.1. Resultats dels qüestionaris.

En el qüestionari vam explorar aquest objectiu en dos apartats:

- La informació que tenien sobre els recursos valorada per part dels acollidors i els nois/es i què pensaven els professionals dels EAIAs de com estaven d'informades les famílies.
- Propostes de canvis en la legislació i recursos existents formulades per part dels acollidors i dels professionals dels EAIAs. No es recollien aquestes dades en la mostra dels nois/es, com tampoc figura en la formulació de l'objectiu.

5.6.1.1. La informació que els acollidors i els nois/es tenen sobre els recursos i les atribucions que al respecte els fan els professionals dels EAIAs.

En el qüestionari se'ls preguntava:

- als acollidors, si consideraven que tenien informació sobre els recursos (serveis, equipaments) socials existents;
- als professionals dels EAIAs, si pensaven que la majoria de famílies del grup d'acollidors tenien informació sobre els recursos (serveis, equipaments) socials existents;
- als nois/es, si consideraven que tenien informació sobre els serveis esportius, escolars i de temps lliure que hi havia al seu districte, una formulació de la pregunta que vam valorar més adient per a ells.

Tots puntuaven en una escala d'1 (*cap informació*) a 5 (*molta informació*). En el 2005, degut a un error, no es va incloure aquesta pregunta en el qüestionari dels EAIAs, i per tant no es disposa d'aquest resultat.

Les mitjanes dels subjectes de les tres mostres indiquen que els acollidors i els nois/es se senten entre *poc* i *moderadament* informats sobre els recursos existents (*Taula 39*).

Taula 39: Valoració de la informació sobre els recursos per part dels subjectes de les mostres.2004-2005.

Informació sobre els recursos socials existents	n = 162	Acollidors		Nois/es		EAIAs	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
\bar{x}		2,84	3,07	3,04	2,77	2,97	-----
σ		1,271	1,062	1,314	1,130	0,743	

Sobre aquestes dades s'han fet dos tipus d'anàlisi per poder extraure'n resultats:

- Anàlisi comparativa de les dades obtingudes entre el 2004 i el 2005.
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

No podem fer l'anàlisi intermostres doncs, per una banda, la pregunta entre els acollidors i els nois/es no és exactament la mateixa, i per l'altra, els EAIAs en aquesta pregunta ho valoraven en general i no sobre cada família.

- **Anàlisi comparativa de les dades obtingudes en el 2004 i les del 2005.**

Les mitjanes i les desviacions típiques són molt semblants entre el 2004 i el 2005, no donant-se diferències significatives ni pel que fa a les valoracions dels acollidors, ni a les dels nois/es. Així mateix, hi ha una correlació positiva però no significativa en les respostes dels acollidors i dels nois/es entre el 2004 i el 2005.

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

Després d'analitzar diferents variables, es presenten només els resultats pel que fa a l'edat dels nois/es. Malgrat que les dades apunten a que els acollidors se senten més informats en la franja d'edat de 46-65 anys, en els nuclis formats per dos acollidors i en els que tenen nois/es acollits des del naixement, cap diferència d'aquestes assoleix significació estadística.

- ***Informació dels recursos i edat dels nois/es.***

Les edats dels nois/es que van contestar els qüestionaris estan agrupades en les franges de: 7-12 anys i 13-17 anys.

(c) Les valoracions dels nois/es.

Els nois/es més grans de 12 anys manifesten que tenen més informació sobre els recursos que els més petits amb diferència estadísticament significativa en el 2004 ($\chi^2_4=11,315$; $p=0,023$). Trobem que el 35,7% dels nois/es entre 7-12 anys pensen que no tenen *cap* informació, enfront d'un 7% dels majors de 12 anys. En el 2005 es manté aquesta tendència però no assoleix significació.

➤ Síntesi.

L'any 2004 s'observen diferències significatives quan els nois/es majors de 12 anys tendeixen a manifestar que tenen més informació dels recursos existents.

En general, s'ha de dir que sobre aquest aspecte de la informació, la part més important de coneixement l'ha proporcionat la recollida de dades qualitativa.

5.5.1.2. Propostes de canvis en la legislació i recursos existents formulades per part dels acollidors i dels professionals dels EAIA.

En el qüestionari se'ls preguntava:

- als acollidors, si per millorar la situació dels acolliments els agradaria proposar canvis en la legislació i en els recursos existents;
- als professionals dels EAIA, si pensaven que a la majoria de les famílies del grup d'acollidors els agradaria proposar canvis en la legislació i en els recursos existents.

Les respostes podien ser *si* o *no*. En el cas de respondre afirmativament, hi havia una pregunta oberta per especificar *en quins temes*.

Una gran majoria dels EAIA (92,1%) perceben que s'han d'implementar canvis. També ho perceben els acollidors en un 74,8%, en el 2004 i en un 69% al cap d'un any (*Taula 40*).

Taula 40: Proposta de canvis per la millora dels acolliments per part dels acollidors i els professionals. 2004-05.

n = 161 Proposta de canvis?	Acollidors		EAIA/s	
	2004	2005	2004	2005
Sí	74,8%	69,0%	92,1%	-----
No	25,2%	31,0%	7,9%	-----

S'han fet 2 tipus d'anàlisi per poder extraure'n resultats:

- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.
 - Categorització de les respostes donades en pregunta oberta.
- Anàlisi dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.**

No es donen diferències en funció de les diverses característiques de l'acolliment, és a dir, els canvis que proposen els acollidors no sembla que quedin afectats ni en funció de l'edat, ni de quan es va iniciar l'acolliment, ni de si són un o dos acollidors per nucli familiar.

- Respostes donades en pregunta oberta.

Els acollidors i els professionals dels EAIAs que responien que sí que volien proposar canvis per la millora d'aquests acolliments, se'ls proposava que indiquessin quins. Les respostes eren completament obertes i per tant no s'indicava cap opció. En el 2004, per part dels acollidors va haver un 72,7% de propostes de canvis en primera opció i un 18% en segona opció. En el 2005, un 67% de primeres opcions i un 11% de segones. De les respostes dels professionals, hi havien un 85,4% de primeres opcions i un 46,3% de segones en el 2004.

Un cop categoritzades les respostes, s'han elaborat dues taules, en una consten els canvis proposats en primera opció (*Taula 41*), i en l'altra (*Taula 42*) els que eren apuntats en segon lloc.

Veiem a la *Taula 41*, com els subjectes de les 2 mostres, EAIAs i acollidors, coincideixen en proposar, com a primera opció, un canvi pel que fa a millorar els **ajuts econòmics** que reben aquests acolliments; observant com el 91,4% de les respostes dels professionals indiquen el tema econòmic, xifra molt superior a la que els mateixos acollidors mostren: un 63,2% d'aquests en el 2004 i un 52,2% en el 2005.

Les millores econòmiques que proposen engloben: el fet d'augmentar o tenir l'assignació econòmica mensual de la DGAlA, els ajuts econòmics destinats a despeses escolars o de temps lliure dels nens/es, i en general tots els ajuts destinades a cobrir les despeses que generen aquests acolliments.

També coincideixen els subjectes de les 2 mostres, com a primera opció, amb la proposta de canvis legislatius: un 8,6% de les respostes dels EAIAs fa referència als **drets dels acollidors**, en el sentit d'ampliar-los i clarificar-los. Aquesta opció la van triar un 13,7% dels acollidors en el 2004 i una xifra superior en el 2005, un 22,4%. Aquest augment de les reivindicacions

referents al reconeixement dels seus drets, pot haver estat influït, per la participació d'una part dels acollidors als grups de suport.

Taula 41: En quins temes proposen canvis, acollidors i EAIAs, en 1ª opció.

En quins temes proposen canvis? La primera proposta que escriuen	% respostes dels acollidors 2004	% respostes dels acollidors 2005	% respostes dels EAIAs 2004
Econòmics: més ajuts	63,2%	52,2%	91,4%
Drets dels acollidors	13,7%	22,4%	8,6%
Canvis règim visites progenitors	2,6%	7,5%	-----
Drets dels nens/es	3,4%	6,0%	-----
Suport psicoeducatiu	7,7%	1,5%	-----
Ajuts majors 18 anys	1,7%	6,0%	-----
Rebre més informació	3,4%	3,0%	-----
Recursos pels nens/es	0,9%	1,5%	-----
Ajuts als pares/mares	2,6%	-----	-----
Ajuts per habitatge	0,9%	-----	-----
Total	100%	100%	100%

La resta d'ítems són proposats només pels acollidors i la majoria **tenen en compte o estan pensats pels nens/es**: canvis en el règim de visites dels progenitors en considerar que no són satisfactoris pels nens/es; contemplar les drets dels nens/es en les decisions que els afecten; poder rebre ajuts per estudis quan compleixen la majoria d'edat; poder rebre suport psicoeducatiu pels acollidors i els nens/es; poder disposar de més recursos pels nens/es tant de temps lliure com educatius (de reforç escolar).

També cal destacar la proposta que fan els acollidors de **rebre més informació** tant pel que fa a l'acolliment com d'altres recursos; ajuts perquè els pares/mares puguin millorar la seva situació i ajuts per l'habitatge.

En segona opció (*Taula 42*) es mantenen les coincidències amb la proposta de canvis en els temes econòmics (en menys percentatge que en la primera opció doncs no repeteixen) i legals (amb més percentatge). És de considerar però el pes que tenen les respostes referides a que hi hagi *suport educatiu pels acollidors i/o pels nens/es* i que es pugui disposar de més *recursos adreçats als nens i nenes*, per part dels subjectes de les dues mostres. Els EAIAs com a segona opció també remarquen la necessitat de *canvis en les visites*

pares/mares -fills i els acollidors la conveniència de contemplar els drets dels nens/es.

Taula 42: En quins temes proposen canvis, acollidors i EAIA, en 2ª opció.

En quins temes proposen canvis? La segona proposta que escriuen	% respostes dels acollidors 2004	% respostes dels acollidors 2005	% respostes dels EAIA 2004
Econòmics: més ajuts	10,3%	36,4%	5,3%
Drets dels acollidors	24,1%	27,3%	31,6%
Suport psicoeducatiu	31,0%	-----	31,6%
Recursos pels nens/es	10,3%	27,3%	15,8%
Rebre més informació	17,2%	-----	-----
Règim visites progenitors	-----	-----	15,8%
Drets dels nens/es	-----	9,1%	-----
Ajuts per habitatge	6,9%	-----	-----
Ajuts als progenitors	-----	-----	-----
Ajuts majors 18 anys	-----	-----	-----
Total	100%	100%	100%

5.6.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.

En aquest apartat, donada la quantitat d'informació que els acollidors tracten sobre les necessitats i propostes de millora, els temes els hem organitzat en dos grans apartats: els aspectes legals i els aspectes econòmics, referits als acolliments. En cada un d'ells es contemplen els temes sobre la informació que tenen i les propostes de millora (que algunes ja acabem de veure en l'apartat anterior), però a més, aprofundeixen en necessitats, aspiracions i expectatives, tal com es pretenia amb l'objectiu. Observem sobretot els resultats extensos que aporten les tècniques qualitatives utilitzades.

A part d'aquests dos grans apartats que s'exposen a continuació, els acollidors de 2 dels 6 grups pensen que haurien de rebre **assessorament i formació**. Explícitament tracten el tema de la formació, tant per ajudar-los en la fase inicial de l'acolliment com en el desenvolupament del mateix. Proposen també rebre formació per part de famílies d'acollida que tinguin experiència i es fan ressò de la manca de recursos destinats a aquesta formació.

- ***Els aspectes legals.***

Era d'esperar que el tema legal tingués un protagonisme en tant que aquests acolliments són un recurs dins dels sistema de protecció a la infància, és a dir, estan regulats per l'administració.

Quadre 13: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre les necessitats i propostes relacionades amb aspectes legals dels acolliments.

Propostes sobre aspectes legals	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Manca informació de drets i deures	11,1%	33,3%	27,8%	16,7%	13,7%	16,7%
Desacord drets i deures atorgats		6,7%	5,5%	11,1%	22,7%	11,1%
Limitació de drets pel que fa a les autoritzacions		6,7%	5,5%	16,7%	4,5%	
Proposar canvis en la legislació	5,5%		5,5%	11,1%	4,5%	5,5%
Critica a les Resolucions de Tutela de la DGAIA	5,5%	6,7%	5,5%	5,5%	4,5%	5,5%
Per què no fer un acolliment definitiu?		6,7%	11,1%		4,5%	5,5%
Un altre document a part de la resolució de tutela				22,2%		
Què fer quan els pares se l'emporten sense permís			5,5%			
Adopció: dificultat / impossibilitat	5,5%		16,7%			
Temes patrimonials i d'herència.		6,7%			4,5%	
Manca de jutges especialitzats en infància					4,5%	
Malaltia mental i incapacitacions legals					4,5%	
Manca d'assessorament i formació		6,7%			13,7%	

Ja s'ha vist en els apartats 3.1 i 3.2 del capítol 3 la idiosincràsia legal i administrativa que els envolta. Els acollidors analitzen detingudament alguns desajustos que provoca l'aplicació d'una legislació que no estava pensada inicialment per aquests acolliments, i fan propostes de millora administrativa i legislativa, que consideren viables políticament i econòmicament (*Quadre 13*).

El primer aspecte a ressaltar és que els membres dels grups de suport estan d'acord en que els manca informació sobre els aspectes legals de l'acolliment (tant en la fase d'avaluació del mateix com en la del seguiment) pel que fa a conèixer quins són els drets i deures de la DGAIA (és qui assumeix la tutela del nen/a); dels acollidors (que són els guardadors legals), dels pares/mares que conserven la pàtria potestat però en tenen suspesos els seus drets i els dels nens/es (que són els principals afectats en el procés).

El segon aspecte és el **desacord amb els drets i deures atorgats als acollidors**, tractat en la majoria dels grups de suport i desglossat en diferents temes:

- Limitació de drets: les contínues autoritzacions.

Els acollidors insisteixen en dir que no coneixen en què es concreta la tutela de la DGAIA i la guarda per ells: què ha de fer cadascú. Per exemple, en principi ells no poden autoritzar una operació quirúrgica del nen/a que tenen acollit; si surten de Catalunya, encara que sigui només un cap de setmana, han de demanar una autorització a la DGAIA; i el règim de visites dels progenitors i d'altres familiars s'ha de fer amb l'autorització de la DGAIA. No hi ha cap escrit que expliqui aquestes qüestions i ja hem vist en el Capítol 3 que queda a criteri del professional la transmissió d'aquesta informació a nivell verbal. La majoria dels grups de suport van demanar la participació d'un/a jurista de la DGAIA per poder assessorar-los d'aquestes qüestions legals. Els acollidors reivindiquen que la DGAIA els proporcionï, en el moment de la constitució de l'acolliment, un document per escrit amb aquestes concrecions.

- Proposar canvis en la legislació.

Reclamen més poder decisorí dels acollidors: tenen tots els deures però no tots els drets (HG). Proposen canvis en la legislació i més reconeixement per

part de l'Administració cap a la tasca que estan duent a terme. Pensen que no han de *tenir por a reivindicar el que és necessari* (SMA).

- Crítica a les Resolucions de Tutela de la DGAIA.

També hi ha desacord pel que fa a les resolucions de tutela, especialment en dos aspectes. El primer és la qüestió de **per què no fer un acolliment definitiu?** Entenen que són casos de desemparament i l'administració els assumeix, però pregunten, per exemple al grup SMO: *Per què fer renovació de tutela cada any? Per què no fer un acolliment definitiu?* O al grup SMA: *I quan els pares ja són morts, cal la renovació cada any?*

El segon és la proposta de tenir **un altre document a part de la resolució de tutela.** Aquesta resolució en la primera part explica la situació familiar de risc. Llavors es troben que quan ells han de fer una gestió per matricular el nen/a a l'escola, o per l'assignació de pediatre a l'ambulatori, o per colònies d'estiu, han de presentar aquest document com a *tutors*. Això suposa mostrar aspectes íntims del nen/a i de la família en situacions merament administratives, proporcionar una informació innecessària, haver de donar explicacions, i contribuir a l'estigmatització del nen/a. Llavors, a part de la resolució, proposen tenir un altre tipus de document per poder presentar a les diferents instàncies (matrícules, DNI,..) *sense haver de mostrar els aspectes confidencials de la família* (SLC).

En un altre ordre de coses dins dels aspectes legals i de manera més minoritària entre els grups de suport comenten temes com:

- La manca de jutges especialitzats en infància.
- La dificultat o impossibilitat d'adoptar al nen/a acollit.
- La pregunta de: *Què fer quan els pares s'emporten el nen/a sense permís?* (CV i SMO)
- La preocupació dels temes lligats a la malaltia mental dels progenitors, la gestió que fan dels diners i els processos d'incapacitacions.

- L'exposició de temes patrimonials i d'herència.

▪ ***Els aspectes econòmics.***

Pel que fa al tema econòmic s'han classificat les seves necessitats i demandes en dos blocs: els ajuts provinents de la DGAIA i els altres ajuts (*Quadre 14*).

- **Els ajuts provinents de la DGAIA.**

Els acollidors reivindiquen per una banda un augment de l'assignació econòmica (des d'octubre 2004 són 240€/mes per nen/a) i per l'altra, que es rebi de forma automàtica i per tothom igual a l'hora de constituir l'acolliment. Un grup també proposa augmentar l'ajut en cas que l'acollit tingui alguna discapacitat. Pensen que independentment de quina comunitat autònoma tingui tutelat el nen/a, els acollidors han de poder cobrar el mateix ajut. Es dona la circumstància d'acollidors que viuen a Catalunya però que el nen/a prové d'una altra comunitat autònoma que en té assumida la tutela (normalment on encara viuen els seus progenitors), per tant el criteri d'ajut econòmic a la família d'acollida depèn d'aquella comunitat. En els grups de suport coincidien acollidors amb nens/es tutelats a altres indrets on les diferències eren importants, i n'hi havia que no cobraven res.

També critiquen la gestió dels ajuts extraordinaris que la DGAIA ofereix per oftalmologia i odontologia. Finalment reclamen ajuts pels estudis per a majors de 18 anys, proposant d'allargar-lo fins els 21 com l'orfandat.

- **Altres ajuts.**

En el segon bloc hem inclòs altres ajuts externs a la DGAIA. En primer lloc, la majoria dels grups de suport formula una demanda referent als pocs recursos destinats a cobrir les beques de llibres, de menjador escolar, d'activitats escolars i extraescolars. Aquest és un tema que els preocupa molt i és recurrent en diverses sessions.

Quadre 14: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre les necessitats i propostes relacionades amb aspectes econòmics dels acolliments.

Propostes econòmiques	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Insuficient ajut econòmic DGAIA	11,1%	13,3%	33,3%	11,1%	9,1%	16,7%
Ajut econòmic universal per tots els acollidors				11,1%		
Anul·lar diferències entre CCAA	11,1%					5,5%
Ajuts extraordinaris DGAIA			5,5%		9,1%	
Ajut d'estudis per majors 18 anys			16,7%			11,1%
Ajuts pels acollits amb discapacitat						11,1%
Altres ajuts	16,7%	6,7%	5,5%		9,1%	5,5%
Més beques de llibres, menjador escolar, activitats extraescolars	5,5%	13,3%	5,5%		13,7%	11,1%
Desgravar a Hisenda com un fill				11,1%	4,5%	
Tenir carnet de família nombrosa			5,5%			
Tenir facilitats per llogar un pis.			11,1%			5,5%
Ajut econòmic en la guarda judicial		6,7%				
Ajuts de suport domiciliari a la família acollidora						5,5%
Escrit de reivindicació a la DGAIA	16,7%					50%

També proposen que el fet de tenir un nen/a acollit es pugui desgravar a Hisenda com un fill propi, que es pugui incloure i gestionar el carnet família nombrosa en el cas sobretot dels oncles que ja tenen fills; o poder gaudir de facilitats quan els acollidors necessiten llogar un pis. Exposen el tema que puguin existir ajuts econòmics per les guardes judicials. Si existissin, pensen que hi hauria menys nens/es tutelats en família extensa; doncs una part dels acollidors, quan els pares/mares ja són morts, no opten per una regularització judicial perquè perden l'ajut econòmic de la DGAIA i aquest no queda substituït per cap altre. Un dels grups proposa també ajuts de suport a la família: per exemple, quan els acollidors estan malalts, poder disposar d'una persona al domicili que els ajudi amb la casa i els nens/es.

Un dels grups va redactar una carta a la Consellera pel tema econòmic. Finalment s'ha de destacar que els grups de suport van emprendre una iniciativa d'associar-se per reivindicar tots aquests aspectes legals i econòmics. L'observació dels grups va acabar al març del 2005 però els grups de suport van continuar funcionant en la seva majoria.

5.6.3. Resultats dels grups de discussió amb els acollidors.

Pel que fa als grups de discussió, els temes van voltar també sobre necessitats i propostes en el terreny legal i econòmic en tots els 6 grups de discussió. Comparat amb els altres objectius, és el que va tenir més pes, tant pel seu minucios anàlisi, com pel temps i la participació dedicada.

CV

- Problemes **quan la tutela del nen/a la té una altra Comunitat Autònoma** i els acollidors estan aquí: en algunes no cobren per l'acolliment o cobren menys, o necessiten fer molts tràmits i reclamacions. Pensen que la situació dels nens/es tutelats, almenys en quant a **prestacions econòmiques, hauria de ser igual a tot Espanya**. També tenen por de les decisions que es prenguin a la comunitat autònoma que té la tutela del nen/a doncs els acollidors no estan al corrent de com evoluciona la situació dels pares o la dels serveis.

EG:

- Els acollidors comenten que els anys i **el recorregut, des que apareix el problema** a la família (dels pares que no atenen als seus fills) i el possible acolliment fins arribar al punt actual (acolliment regularitzat) és molt llarg, dificultós, molts es queden pel camí i molts no inicien el camí perquè el desconeixen. S'hauria de fer un esforç d'informar i facilitar el procés a les famílies des dels serveis (de salut, escolars, ...) quan és aconsellable la regularització de l'acolliment. Fins i tot parlen d'un tríptic on s'expliqués què fer i a on dirigir-se quan es troben amb el problema.
- **Manca d'informació sobre els aspectes legals** que implica l'acolliment.
- Qüestions d'**herència**: han d'heretar la legítima (el 25%) els fills encara que tinguin la pàtria potestat suspesa? Perquè no ho poden heretar els néts?
- Pensen que per entrar els nens/es a l'escola concertada, el barem de punts hauria de

contemplar i donar prioritat també als acolliments.

SMO:

- **Manca d'informació sobre els aspectes legals** que implica l'acolliment. Plantegen tot de qüestions legals. El primer tema és perquè els avis no poden **adoptar** o que s'hauria de fer per tenir ells la tutela i **no renovar cada any** les resolucions. L'altre tema capdal és el de la **seguretat** per ells i els nens/es enfront als pares o a la indefensió davant de les decisions que puguin prendre altres equips: tornar-los als pares, ingressar en un centre, a altres familiars, etc.
- Els preocupa el tema **econòmic a partir de la majoria d'edat**: sobretot els que volen estudiar a la universitat. Sembla ser que la DGAIA està estudiant la possibilitat d'allargar l'ajut econòmic en aquests casos.
- Facilitar als acollidors l'accés a **un pis de protecció** oficial.

SLC:

- Pensen que és un **problema l'haver d'ensenyar la resolució de tutela** per a fer qualsevol tràmit administratiu, doncs allà s'expliquen les causes del desemparament, la situació dels pares, etc., i vulnera la intimitat del nen/a i d'ells. Es podria solucionar amb un "faig constar" fet de manera automàtica per la DGAIA
- Proposen que el fet de tenir un nen/a acollit podria **desgravar a Hisenda**, doncs sembla que hi ha un descompte per persona a càrrec, però no desgrava com un fill.

HG:

- Reflexionen sobre els **diferents tipus d'acolliments** i els aspectes legals de la protecció infantil. Parlen de la diferència de fa 50 anys i d'ara.
- Apunten la idea de **constituir-se com associació**.
- Proposen que els **Jutges** s'haurien d'**especialitzar** més en temes d'**infància** i família.

SMA:

- Volen prioritzar la reivindicació de reconeixement de la tasca que fan sobretot amb **incentius econòmics**, i ressalten les dificultats per **pagar les extraescolars**.

5.7. Els professionals i el seguiment dels acolliments en família extensa.

Aquest apartat correspon a l'objectiu específic de *conèixer l'opinió dels professionals referent al seguiment d'aquests acolliments*.

5.7.1. Resultats dels qüestionaris.

En el qüestionari vam explorar aquest tema amb la pregunta dirigida als professionals dels EAIAs, sobre si *consideraven que s'hauria de disminuir la intervenció de l'EIA en el seguiment dels acolliments en família extensa dins l'atenció individualitzada*. Havien de puntuar en una escala d'1 (*gens*) a 5 (*molt*).

Els professionals, amb respostes que donen una mitjana de 1,95 ($\sigma=0,975$), consideren que el seguiment no s'ha de disminuir, contestant majoritàriament entre *gens i poc* tal com s'observa a la *Taula 43*. Un 42,1% respon que *gens*, i cap contesta que *molt*.

Taula 43: Seguiment per part de l'EIA a les famílies acollidores. 2004

Disminuir el seguiment?	Gens	Molt poc	Moderadament	Bastant	Molt	\bar{x} / σ n=38
	42,1%	26,3%	26,3%	5,3%	0,0%	1,95-0,957

5.7.2. Resultats de l'observació dels grups de suport.

Els acollidors en les seves reunions dels grups de suport acostumaven, tal com s'ha vist en l'apartat anterior, a referir-se a les Administracions de Benestar, de Justícia o d'Ensenyament per dirigir les seves crítiques i propostes, però no acostumaven a parlar tant de l'atenció que els dispensaven els serveis o equips de professionals en concret. Aquí pot haver un biaix en el sentit que els facilitadors formen part d'aquest serveis. Així i tot s'han recollit dos temes que van ser tractats per 2 dels 6 grups de suport (*Quadre 15*).

Per una banda, va sorgir la necessitat que els acollidors tenen de demanar ajut a l'EAlA quan hi ha una situació de conflicte; i per l'altre costat, van exposar un sentiment de reconeixement vers els professionals del treball social que els han ajudat al llarg de la vida, referint-se sobretot als Serveis Socials d'Atenció Primària (SSAP) i als EAlAs.

Quadre 15: Temes tractats en els 6 grups de suport sobre el seguiment dels EAlAs als acolliments.

Seguiment dels EAlAs als acolliments	GRUPS DE SUPORT					
	CV	EG	SMO	SLC	HG	SMA
Temes tractats en els grups de suport	% de reunions en les que s'ha tractat cada qüestió					
Sentiment de reconeixement vers els professionals						5,5%
Necessiten demanar ajut a l'EAlA quan hi ha una situació de conflicte		6,7%				5,5%

Capítol 6: Discussió.

Amb l'objectiu de conèixer més a fons els acolliments en família extensa i partint de les dades referents a la seva descripció que vam obtenir en el treball de recerca del DEA (veure resultats i discussió al punt 3.4), hem desenvolupat un estudi poblacional amb les tres mostres de 161 acollidors, 162 nens/es (contestant els qüestionaris 72 nois/es a partir dels 7 anys d'edat) i 38 professionals dels 10 EAIAs de 9 districtes de Barcelona, recollint un mostra de n=271 qüestionaris al 2004 i de n=180 al 2005. A més s'han recollit dades qualitatives complementàries mitjançant l'observació dels grups de suport d'acollidors i dels grups de discussió. Al capítol 4 s'han descrit en detall la composició d'aquests grups.

Aquest capítol sisè està organitzat en tres grans apartats. En el primer, es discuteixen alguns resultats generals que considerem que tenen un caràcter transversal. En el segon, es posen a discussió els resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen. En el tercer, es destaquen i discuteixen els resultats en funció dels set objectius específics perseguits, que constitueixen el motiu principal de la tesi.

6.1. Discussió d'alguns resultats de caràcter transversal.

Hi ha tres conjunts de resultats obtinguts a partir dels qüestionaris que reclamen una especial atenció per la seva transversalitat en tant que apareixen en la majoria dels àmbits explorats. Aquests són els que centren la primera part de la discussió i queden definits de la següent manera:

- La majoria de les respostes emeses pels subjectes de les tres mostres no varien al cap d'un any.
- Els professionals tendeixen a fer valoracions menys positives que els acollidors i els nois/es en la majoria dels àmbits explorats.
- Els acollidors són els que valoren de manera més positiva bona part dels aspectes vinculats a l'acolliment, més que els propis nois/es.

El primer conjunt de resultats, com s'ha vist al capítol anterior, es refereix a que les mitjanes de les respostes obtingudes a la majoria de les preguntes dels qüestionaris del 2004 i al cap d'un any, al 2005, no presenten diferències estadísticament significatives. Tanmateix es dona una correlació positiva i significativa entre la majoria de les respostes d'un any i de l'altre per part dels subjectes de les tres mostres. Aquesta estabilitat en les respostes suggereix que les percepcions i avaluacions dels agents socials implicats no varien de forma ràpida ni estan molt sotmeses a la influència de circumstàncies externes, el contrari del que sovint es pensa, per exemple, dels infants i adolescents. Paral·lelament suggereix també una bona fiabilitat temporal dels ítems utilitzats al nostre qüestionari. No s'han trobat estudis amb els quals comparar aquest resultat, però pel que fa a la present recerca destaquem la seva importància pel fet que suposa revalidar les dades obtingudes en la primera passació.

Quant al segon conjunt de resultats, aquests són coincidents amb altres estudis que contemplen la participació de varis informants, i en aquest sentit podríem considerar-lo un resultat esperat, tot i que la consistent significació de les diferències observades, mereix una reflexió amb més profunditat. En l'estudi de Casas, Cornejo *et al.* (2000), els professionals tendien a tenir percepcions més estigmatitzants dels serveis socials que els propis usuaris, amb *el risc que comporta de transmissió inconscient* d'aquestes percepcions que pot actuar de reforç de processos d'exclusió social. En la literatura científica es troben diversos autors com Dubowitz *et al.* (1993) que afirmen que els professionals acostumen a identificar més problemes que els propis acollidors.

Una de les possibles explicacions a aquest fenomen la proposen autors com Berrick *et al.* (1999) quan exposen que els professionals reconeixen que acollidors i nois/es tenen sovint por de les respostes dels professionals davant les seves circumstàncies i a vegades estan poc disposats a revelar tota la informació. Aquest fet pot influir en les respostes dels professionals (i amb les

dels acollidors com es veurà més endavant) que poden pensar que existeixen més problemes dels que els acollidors descriuen.

Un altre factor que pensem que pot influir, és la precaució dels professionals a l'hora d'emetre les seves valoracions, allunyant-se d'actituds que els puguin semblar carregades d'eufòria. L'experiència professional de situacions que no han tingut una resolució satisfactòria provoca sovint l'emissió de *pronòstics reservats*. També influeix la seva posició en el sistema: els professionals coneixen menys a fons cada situació concreta - per tant, poden no ser exactes en la seva apreciació - però, per altra banda, a part de la seva expertia, tenen una visió de conjunt i estan menys impregnats de subjectivitat, qüestions que contribueixen a la valoració d'una dificultat.

En aquest sentit, la seva aportació sola donaria una visió esbiaixada de la realitat, però contrastant-la amb les altres, actua de contrapès. En aquesta línia, Casas (1998) destaca dos aspectes positius, entre altres, sobre el fet d'incloure la perspectiva dels estudis de qualitat de vida en l'àmbit de la intervenció psicosocial: la incorporació d'una perspectiva positiva en un àmbit ple de conceptes amb connotacions negatives i el fet d'afavorir que els professionals no transmetin únicament una percepció pessimista del fenomen.

El tercer conjunt de resultats fa referència a l'alta positivitat que mostren els acollidors en les seves avaluacions i percepcions, superior a la dels professionals i fins i tot a les dels nois/es. Per un costat, no sorprèn la valoració més positiva que fan els acollidors; i per l'altre, la posició intermèdia en la que se situen les respostes dels nois/es és un resultat a destacar.

Pel que fa als acollidors, en el capítol 2 es recullen nombroses investigacions que es fan ressò d'aquest fenomen: els acollidors en família extensa tendeixen a informar més positivament sobre el comportament dels nens/es acollits i informen que troben més fàcil tenir-ne cura, que els acollidors de família aliena (Berrick *et al.*, 1994; Farmer, 2001; Gebel, 1996; McFadden,

1998; Shore *et al.*, 2002). Alguns autors (Villalba, 2002a) adverteixen sobre un possible biaix de percepció i de sobrevaloració en les valoracions dels acollidors que són parents del noi/a. No s'ha d'oblidar el biaix que pot haver-hi fruit de l'actitud d'un cert temor d'alguns acollidors a reconèixer que hi ha problemes, per les repercussions que poden suposar la pèrdua del nen/a, o del biaix de desitjabilitat en les seves respostes.

D'altres autors (Keller, 2001; dins Shore *et al.*, 2002) associen l'alta positivitat de les valoracions dels acollidors a factors inherents a aquest tipus d'acolliments, com poden ser el manteniment de les relacions familiars, o el fet de l'existència d'una xarxa familiar, que actua com a factor de resiliència, dóna estabilitat i fa que es redueixi l'aparició de problemes de comportament en els nens/es. Tanmateix s'ha de tenir present que són acollidors no professionalitzats, per tant menys experts en *detectar* problemes.

Finalment, una explicació que aporta elements per a la reflexió i sobretot per a la pràctica, és que, si bé aquest resultat pot confirmar una tendència dels acollidors a no ser realistes o objectius, també pot reflectir una major predisposició a tolerar els problemes del comportament i a perseverar, malgrat les dificultats (Hatmaker, 1999; citat per Hunt, 2003), en el sentit que els nens/es són més compresos pels seus acollidors, i que l'apreciació de trets negatius és sovint contrarestada per l'apreciació d'altres aspectes positius del comportament. Els acollidors acostumen a conèixer més la seva història i són més tolerants amb els problemes que puguin tenir els nens/es. També Le Prohn (1994) considera que els acollidors parents són més capaços de centrar-se en l'experiència que ha passat el nen/a, de separació i pèrdua. Aquesta visió aporta una explicació del funcionament d'aquests acolliments que possiblement els diferencia dels altres recursos de protecció infantil.

Pel que fa a les respostes dels nois/es, sobretot hi ha dos resultats que no són reflectits en les recerques revisades. El primer es dóna en l'avaluació de la seva situació en els quatre àmbits explorats, on se situen en una posició intermèdia entre les valoracions dels acollidors (més altes) i la dels

professionals dels EAIAs (més baixes). El segon és que, fins i tot en el 2005, en l'àmbit del seu comportament a casa, puntuen més baix del que els hi atribueixen els professionals. En canvi, alguns autors com Starr *et al.* (1999) precisament descriuen el contrari: que els acollidors en general identifiquen més problemes de comportament que els propis nois/es, pensen que aquests últims responen més segons la desitjabilitat social i informen menys dels seus problemes. Hi ha limitacions a l'hora de comentar aquest resultat en tant no apareix massa a les recerques consultades; però en tot cas aquesta posició d'equilibri i moderació que mostren els nois/es en les seves respostes ajuda a trencar amb algunes representacions socials sobre el col·lectiu dels que *encara-no* saben el que volen o el que opinen (Casas, 1998).

6.2. Discussió dels resultats en funció d'algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen.

La segona part de la discussió la centrarem en l'anàlisi dels resultats en funció de set característiques que tindrem especialment en compte:

- L'edat dels acollidors.
- El parentiu.
- L'edat dels nois/es.
- El sexe dels nois/es.
- El sexe dels acollidors.
- El fet que l'acolliment sigui en un nucli d'un o de dos acollidors.
- El fet que l'acolliment s'iniciés abans o després del primer aniversari del noi/a.

Pel que fa a l'edat dels acollidors, els acollidors entrevistats tenien entre 25 i 86 anys, per tant era d'esperar que aquest ventall d'edat tan ampli, seria heterogeni i donaria diferències. Aquestes diferències apunten a que els acolliments on es valora de forma més positiva les relacions amb els progenitors, els que tenen expectatives més altes de futur pel que fa a no preveure fracàs en els seus acolliments, i els que expressen una satisfacció més alta amb l'acolliment, són els portats pels acollidors que tenen entre 46 i

65 anys. També els nois/es tendeixen a manifestar-se més satisfets amb l'educació rebuda per part dels acollidors que tenen entre 46 i 65 anys. Les valoracions de les relacions entre acollidors i nens/es i la percepció del suport rebut baixen en puntuació segons els majors de 66 anys.

Són pocs els estudis que s'han centrat en l'edat dels acollidors i a més és un aspecte controvertit. Kelley *et al.* (2000) van trobar que els acollidors més joves tendien a experimentar més estrès amb l'atenció dels adolescents acollits. Autores com Hunt (2001) troben que els acolliments amb oncles són més vulnerables al fracàs que els acolliments fets amb els avis; no queda clar si per una qüestió de parentiu o d'edat; en tant que els primers són més joves que els segons.

Precisament pel que fa al **parentiu**, interessava veure si hi havia diferències entre la població d'avis i la d'oncles, i d'una manera clara no n'hi ha. En canvi, pel que fa a les relacions familiars s'aprecien diferències segons la família d'acollida sigui la materna o la paterna, resultant que la família paterna valora més positivament la relació del nen/a i d'ells amb el pare; mantenint-se més neutra la valoració de la mare.

L'**edat dels nois/es** també hi juga un paper, donat que el ventall era també ampli, de 0 a 17 anys. Els acollidors valoren que com més gran és el noi/a, menys positiva és la relació tant amb el seu pare com amb els propis acollidors. Ells i els professionals (EAIAs) perceben més problemes en l'àmbit dels aprenentatges escolars i del comportament a casa a mida que els nois/es creixen, fent-se evident a l'adolescència; en canvi no així en el seu estat de salut i la relació amb els altres. Així mateix hi ha una lleugera tendència a que els acollidors expressin menys satisfacció amb l'acolliment quan tenen acollits a nois/es majors de 12 anys. Nombrosos estudis relacionen les dificultats de l'acolliment amb l'edat adolescent (Centro Nazionale di Documentazione, 2002), en aquest sentit és un resultat que no sorprèn i que convida a pensar en les seves implicacions pràctiques.

Pel que fa a les respostes emeses pels nois/es, els que tenen més de 12 anys expliquen una mica més la seva situació d'acolliment als amics i pensen que tenen més informació sobre els recursos existents que els que es troben en la franja d'edat de 7 a 12 anys. La seva satisfacció amb l'escola i amb la vida considerada globalment també baixa a l'adolescència; característiques totes elles lligades a aquesta etapa de la vida.

Hi ha algunes, encara que poques, diferències en funció del **sex**e dels nois/es. Els acollidors perceben que les nenes tenen més bona relació amb les seves mares i acollidors, alhora que emeten puntuacions més altes pel que fa als seus aprenentatges escolars. Les nenes, per la seva banda, expressen més satisfacció amb l'àmbit escolar que els nois. Aquesta dada s'adiu amb estudis fets en població general i es troba sovint en la literatura científica dedicada a temes escolars. Per altra banda, alguns estudis indiquen que el sexe dels acollits també influeix en alguns resultats, on els nens presenten més problemes que les nenes en els acolliments duts a terme pels parents (Solomon i Marx, 1995; Starr *et al.*, 1999), però en el nostre estudi no s'ha trobat aquest resultat.

Pel que fa als adults, els **acollidors homes** valoren que poden compartir menys l'experiència de fer d'acollidor que les dones, i aquesta dada possiblement no té a veure amb la condició d'acollidor.

Tanmateix els **nuclis portats per dos acollidors** (en l'estudi presentat són el 56,4%) semblen que també se'n surten amb més èxit que els nuclis monoparentals. Els nuclis portats per dos acollidors mostren una avaluació positiva tant de les relacions entre acollidors i nens/es, com dels àmbits del comportament a casa, els aprenentatges escolars i la relació dels noi/a amb els altres, alhora que tenen molt poques expectatives de fracàs i una satisfacció alta amb l'acolliment. A més, els professionals dels EAIAs atribueixen més sentiments de solitud, menys percepció de suport rebut i més cansament als acollidors monoparentals, i els acollidors ho aprecien sobretot en la percepció de poc suport rebut.

Aquest resultat es pot contrastar amb dades de població general pel que fa a alguns desavantatges que pateixen els nuclis monoparentals, sobretot si hi conflueixen altres factors com la pobresa, la malaltia o la vellesa. En l'estudi presentat, els nuclis monoparentals (d'acollidors) tenen dues característiques que condicionen en part aquest resultat: tenen acollits a més adolescents i estan formats per més acollidors de més de 66 anys.

Una constant en moltes de les respostes és la incidència que té la variable que indica si l'acolliment es va iniciar abans o després del primer aniversari del noi/a, és a dir, el que hem anomenat des del naixement o amb posterioritat. En els casos que **l'acolliment s'ha iniciat dins del primer any de vida del nen/a** (són el 50% en el nostre estudi), acollidors i professionals valoren més positivament l'àmbit de les relacions del noi/a amb els altres; expressen una satisfacció més alta amb l'acolliment; i les valoracions també són més positives en respecte a les relacions familiars. També tenen els acollidors la tendència a percebre menys cansament (atribució que també els hi atorga l'EAlA) en els acolliments constituïts durant el primer any de vida del nen/a. Es també en aquests nuclis on els nois/es s'autoavaluen millor en aprenentatges escolars i expressen una satisfacció més alta en l'àmbit escolar, a la vegada que prefereixen majoritàriament quedar-se a viure en el nucli de convivència dels acollidors amb els quals viuen des de ben petits.

Aquest resultat sobre l'atribució de positivitat en els acolliments constituïts des del naixement del nen/a en part dels àmbits explorats podria confirmar el sentit de pertinença familiar que arriba a assolir el nen/a i l'estabilitat, dos aspectes revisats al llarg de la tesi en tant que són afavoridors de benestar.

6.3. Discussió dels resultats en funció dels set objectius específics.

La tercera part de la discussió se centra en els resultats obtinguts en funció dels set objectius plantejats al capítol 4.

6.3.1. Les percepcions i avaluacions sobre les relacions familiars que es donen en els acolliments en família extensa.

En primer lloc, sembla que tant el qüestionari, com l'observació dels grups de suport, com el desenvolupament dels grups de discussió han aportat informació per aprehendre, o si més no conèixer més, la idiosincràsia de les relacions familiars en aquests acolliments. En general, el tema de les **relacions familiars** acostuma a ocupar un espai central en els debats sobre protecció infantil; de fet constitueix el *moll de l'os*, en tant que la disfunció es dona precisament en l'interior d'aquestes relacions: unes dificultats en l'exercici del rol parental per part dels progenitors que poden provocar un perjudici pel nen/a i fan que no pugui viure amb ells. Però, a més, quan l'alternativa és dins la mateixa família extensa del nen/a, les relacions familiars continuen en la centralitat del debat, com s'ha vist al capítol 2.

Els resultats dels qüestionaris mostren com els tres conjunts d'agents socials estudiats fan una **valoració molt positiva de la relació entre els acollidors i els nens/es**. Això coincideix amb bona part de les recerques existents, que conclouen que majoritàriament les relacions entre acollidors parents i els nens/es acollits són positives (Stelmaszuk, 1999 i Wilson i Conroy, 1999, citats per Hunt, 2003; Berrick *et al.*, 1999; Pitcher, 2002; Rowe *et al.*, 1984).

Així mateix, els resultats mostren com la **valoració de la relació amb els progenitors és moderada**. La relació amb els pares/mares és controvertida tant per la seva freqüència (com s'ha comentat a l'apartat 3.4) com per la seva qualitat, tal com es reflecteix en diverses recerques: els acollidors troben que les relacions amb els pares/mares són l'aspecte més estressant, i aquest tema acostuma a ser capdal quan se'ls entrevista (Laws, 2001). Els acollidors en els grups de suport observats parlen de la situació dels pares i mares dels nens/es (sobretot es refereixen a la malaltia mental i a la drogaaddicció) i com repercuteix aquesta en la relació amb els seus fills/es i amb ells mateixos; comparteixen estratègies de com evitar que l'estat personal dels progenitors afecti al fill/a; fet que pensem que denota una certa capacitat de protecció.

Les dificultats que sorgeixen a les visites entre pares/mares i nens/es constitueix un tema principal de les reunions dels grups de suport. Per un costat, es planteja sovint el tema de qui hauria de decidir el règim de visites. Berridge (1997) en un estudi amb acollidors en família aliena sobre la relació amb els progenitors, mostra que els acollidors veuen com enfrontats els drets dels pares/mares i els dels nens/es, i perceben que només es contempla la voluntat dels primers pel que fa a les visites; és el mateix punt de vista que tenen els acollidors del nostre estudi.

Per l'altre, parlen extensament de la dificultat de posar límits als progenitors enmig de la visita quan està suposant un risc pel nen/a. En aquest sentit, autors com Berrick *et al.* (1994) i Terling-Watt (2001) mostren les greus dificultats que tenen els acollidors per protegir els nens/es en aquestes situacions, doncs informen que les visites dels pares i mares amb els seus fills/es no acostumen a estar supervisades. Sykes *et al.* (2001) suggereixen que es requereix ajut tant per prevenir alguns problemes com per fer-hi front un cop l'acolliment ja està en marxa. En alguns casos els acollidors i els professionals dels EAIAs pensen que aquests contactes s'haurien de controlar i supervisar com és fa en els acolliments en família aliena, donat que, en l'estudi presentat, en la meitat de les visites són els mateixos acollidors els que assumeixen aquest rol, i l'altra meitat, es fan sense supervisió. En general fan notar el pes de la responsabilitat que tenen en el desenvolupament de la visita, punt de vista que comparteixen autors com Le Prohn (1994) i Pecora *et al.* (1999).

Tanmateix, cal considerar les implicacions pràctiques d'aquests resultats. En aquesta línia, Berrick *et al.* (1999) exposen que s'han d'introduir canvis en la intervenció des dels serveis per tal de poder treballar, amb els acollidors, el seu doble paper de protectors del nen/a i de donants de suport als pares biològics. Aquest aspecte, precisament els acollidors l'han tractat també en els grups de suport. Resulta il·lustrativa la idea expressada en el grup de suport SMA sobre la dicotomia que cal mantenir: *expressar al fill el sentiment que l'estimes però que has de protegir al nét*. Shlonsky i Berrick (2001)

suggereixen que els contactes pares-fills han de ser tractats de forma diferenciada segons els punts forts i els dèbils de cada situació. També els sentiments d'amor i ràbia que descriuen els acollidors a les reunions, fan que els professionals necessitin unes competències especials al trobar-se davant d'algunes relacions intrafamiliars de gran tensió. Els mateixos acollidors són els que pateixen perquè els nens/es es troben al mig, qüestió ja també analitzada per Bergerhed (1995) i Hunt (2001).

Per altra banda, és de destacar, segons els resultats, que **els nois/es són els que tendeixen a valorar de forma més positiva (dins la moderació) la relació amb els seus progenitors**, però especialment en el cas de la mare. Es pot establir un paral·lelisme amb l'estudi de Heptinstall *et al.* (2001) on la majoria dels nens/es acollits en família aliena posaven a la mare biològica en el centre de la seva vida. Sykes *et al.* (2001) també mostren la importància que té la família biològica pels nens/es, però que els contactes poden ser tan perjudicials com desitjables.

Finalment, cal comentar dos temes que han assenyalat els acollidors i que, al nostre entendre, comporten propostes interessants: la **importància de respectar les activitats dels nens/es** (sobretot les escolars) quan es dissenya el règim de visites, i la conveniència de millorar els espais institucionals de visites (DGAIA i presó). Peticions que els acollidors fan pensant en el nen/a.

6.3.2. Les percepcions i avaluacions sobre les situacions dels nois/es acollits en diferents àmbits.

En general, el desenvolupament i **la situació dels nois/es es valora com a força normal**. Els subjectes de les 3 mostres coincideixen en valorar l'estat de salut i les relacions socials dels nois/es amb puntuacions més altes que el comportament a casa i sobretot que els aprenentatges escolars, que obtenen puntuacions més baixes; possiblement similar a dades que podríem obtenir de població general.

La discussió sobre les **pautes educatives** que els acollidors segueixen a casa seva amb els nens/es és un tema recurrent en la majoria dels grups de suport: la col·laboració dels nens/es en els tasques domèstiques, l'adquisició d'hàbits d'autonomia personal, les dificultats d'educació a l'adolescència, la transmissió de valors, ... Pensem que aquests temes no es diferencien dels que podrien comentar un grup de pares i mares, doncs tenen a veure amb l'exercici de la seva funció parental, i no tant amb la seva condició d'acollidors. Els resultats són congruents amb els dels qüestionaris en tant que no destaquen respostes que assenyalin massa dificultats en el desenvolupament dels nois/es.

Els temes que si que estan directament relacionats amb els acolliments i que ells ressalten com a dificultat en el **comportament del noi/a** són: les interferències educatives per part dels progenitors, la fase d'adaptació del nen/a al nou nucli d'acollida, i la victimització en que pot caure el nen/a acollit. Sobre aquests temes, acollidors i professionals destaquen la importància de poder rebre formació específica, tal com la reben les famílies d'acollida alienes; per tant, aquest és un tema també a tenir present per les seves implicacions pràctiques.

Els estudis revisats informen que sembla que els nens/es acollits per família extensa presenten més problemes de comportament que la població general però no més que els nens/es acollits en família aliena (Iglehart, 1994; Le Prohn, 1994; Starr *et al.*, 1999) i alguns estudis apunten a que en presenten menys que els de família aliena (Benedict *et al.*, 1996; Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Chipungu i Everett, 1998; Iglehart, 1994). Sobre aquest aspecte la discussió esta servida doncs hi ha recerques (Chipungu i Everett, 1998) que apunten que per exemple als EUA els nens/es que tenen més problemes son dirigits als acolliments en família aliena (cosa que a Espanya i a d'altres països europeus succeeix amb els centres residencials). Per contra, hem vist com altres estudis ens mostren que l'actitud més tolerant dels acollidors en família extensa i el sentit de pertinença a la xarxa familiar redueix l'aparició de problemes de

comportament en els nois/es. Si situem aquest debat en el nostre context hem de tenir present dues qüestions bàsiques i intrínseques dels acolliments en família extensa:

- Dades del nostre estudi ens indiquen que la meitat dels nens/es estan acollits des del naixement, per tant no se'ls ha realitzat cap diagnòstic previ a l'acolliment. En el moment d'acollir-lo no s'acostuma a saber si té o tindrà més problemes que els altres.
- La proposta de regularitzar l'acolliment s'acostuma a fer en funció de si té xarxa familiar, si els parents volen acollir-lo i si aquest és el desig del noi/a, i no tant en funció de les seves característiques personals. Hem vist en el capítol 3 com en el nostre estudi hi havia nois/es amb discapacitats acollits pels parents.

La situació dels nois/es en l'àmbit dels **aprenentatges escolars** és considerada moderadament normal per part dels subjectes de les tres mostres dels qüestionaris i és l'àmbit que presenta les puntuacions més baixes. Malgrat podria semblar que és un tema que revesteix un cert conflicte, els acollidors el debaten poc en les seves reunions de grup de suport i no es tracta en els grups de discussió. És possible que si els grups haguessin estat formats per nens/es, l'aspecte escolar hagués estat un tema principal. En aquest sentit cal remarcar la importància que té l'escola pels nens/es, tant si és una font de problemes (dificultats d'aprenentatge, problemes de relació amb el grup d'iguals, etc.) com si és un espai d'èxit personal i social.

Colton *et al.* (2004b), sobre els acolliments en general, informen que quan els nois/es entren al sistema, participen d'una *cultura de fracàs escolar*. L'escola, segons aquests autors, és un dels aspectes de la vida dels nens/es on és més essencial preservar la continuïtat, pel que fa a la relació amb els mestres i els amics, l'assistència a classe, el no perdre el ritme dels aprenentatges, ... Cal reflexionar al voltant d'aquestes idees, per les seves possibles implicacions pràctiques en el camp de l'atenció a la infància, sobretot si es té en compte que amb aquests acolliments es poden evitar en

part les ruptures escolars i especialment la percepció per part dels nens/es de *participar d'una cultura de protecció infantil*.

A les investigacions en les quals es pregunta directament als nens/es, el desig de poder romandre a la mateixa escola és una constant en les seves respostes. El poder respectar aquest espai, no citar-los en horari escolar, o que els professionals no els visitin a l'escola, són principis que s'haurien de poder complir meticulosament.

Els resultats dels qüestionaris, dels grups de discussió i els que ens aporta l'observació dels grups de suport, són coincidents en no destacar problemes de **salut en els noi/s acollits**. Els acollidors plantegen en els grups de suport i també en els grups de discussió el tema de la salut del noi/a només quan es pregunten si pel fet d'haver patit una situació de negligència o de maltractament és aconsellable que els nens/es rebin ajut d'un professional de la psicologia, sense que destaquin patologies en els nens/es acollits; qüestió que resulta interessant tant pel seu caràcter preventiu com per convidar a incloure-la en futurs plans de formació.

Els acollidors en els grups de suport es fan ressò de la importància que té pels **nens/es el seu grup d'amics**; no apareixen problemes i en els qüestionaris surt aquesta àrea ben valorada per part dels subjectes de les tres mostres. Tampoc hem identificat autors que accentuïn massa problemes en aquest àmbit.

Altrament, s'ha de destacar el resultat referit a que els nois/es només **expliquen a alguns dels seus amics que estan acollits**, és a dir, que no viuen amb els seus progenitors. En els grups de suport s'ha vist com de difícil els hi resulta als acollidors explicar-los als nens/es què els hi passa als seus pares. Autors com Pitcher (2002), que han explorat directament aquesta àrea, indiquen que aquest és precisament el motiu principal pel qual el nen/a no ho acostuma a explicar: què respondre quan li preguntin *perquè no vius amb els teus pares?* Sembla clar que aquesta temàtica també reclama formació

específica per acollidors i professionals. Així i tot, Rowe *et al.* (1984) conclouen que els nens/es acollits pels seus familiars acostumen a estar més ben informats sobre els seus pares/mares que els que es troben en acolliment en família aliena. Seguint a Cyrulnik (2005) *els tutors de resiliència* poden ajudar al nen/a a prendre consciència de la seva realitat familiar, per tal que pugui construir-se el seu propi relat. Però no només serà important de cara el nen/a que els acollidors li expliquin la història dels seus progenitors, sinó pels propis acollidors, que poden actuar també com a factor de resiliència de cara a reflexionar, reparar o evitar actuacions poc reeixides, depenent del cas.

Per altra banda, els resultats ens indiquen que els nois/es afirmen majoritàriament que **prefereixen quedar-se amb els seus acollidors**; i els pocs que discrepen, les solucions alternatives que proposen són dins l'àmbit familiar. Aquests resultats són semblants als d'un estudi irlandès (O'Brien's, 2001) que conclou que, malgrat la majoria de nens/es afirmen que els agradaria viure amb els seus pares/mares, saben que és poc probable; i que en cas que no succeeixi, tots es volen quedar amb els seus actuals acollidors parents. Els estudis revisats mostren com els acolliments en família extensa són més propensos a promoure un sentiment de pertinença i els nens/es es veuen a ells mateixos que formen part de la família (Beeman i Boisen, 1999; Le Prohn, 1994; Pitcher, 2002).

En aquest sentit els acollidors expressen en vàries reunions el desig de fer valer els drets dels nens/es acollits sobretot en les decisions que els afecten (veure apartats 1.2 i 2.4.3). Casas (1998) aporta que participant en la presa de decisions (en un tema tan vital com pot ser la separació de casa), el nen/a podrà entendre-ho, ser més procliu a tolerar-ho, i s'afavorirà l'assoliment d'aprenentatges socials. En l'estudi italo-català de Casas i Saporiti (2005) sobre les percepcions que nens/es d'entre 10 i 13 anys tenien sobre alguns dels seus drets, ens semblen destacables alguns resultats com: (i) la importància que té per ells el no ser separats dels seus pares i germans, (ii) el fet de poder expressar la seva opinió sobre amb qui anar a viure en cas de

separació dels pares; o (iii) la seva contrarietat a canviar de residència, per tant d'escola i d'amics.

Ho concreten també autors com Colton *et al.* (2004b) i altres estudis centrats en els acolliments en família aliena com els de Skuse i Ward (2003; citat a Colton *et al.*, 2004b), quan mostren que els nens/es britànics valoren molt que se'ls consulti en la revisió del cas sobre les possibles decisions i es mostren descontents quan senten que no són escoltats. En aquell estudi, els nois/es mostren preocupació perquè sovint són canviats d'acolliment sense ser prèviament consultats i critiquen durament els treballadors socials per no haver estat honestos amb ells sobre les raons del canvi.

Per altra banda, autors com Brown *et al.* (2002) expliquen que en els acolliments en família extensa quan se'ls pregunta als nois/es si van prendre part en la decisió, la majoria no ho recorden perquè eren petits (aquesta dada concorda amb el nostre estudi on la meitat dels nens/es són acollits des del naixement).

Per tant, aquest resultat referent a la preferència que mostren els nois/es de quedar-se amb els seus actuals acollidors, pot ser rellevant per tres motius: en primer lloc en l'estudi se'ls demana l'opinió als nois/es sobre un assumpte que els afecta directament en la seva vida; en segon lloc, s'ha pogut saber que els nois/es estan d'acord amb el fet de romandre acollits pels seus familiars; en tercer lloc, bona part de les recerques revisades ens confirmen aquesta preferència.

6.3.3. Els sentiments involucrats en la tasca d'acollir tal com són expressats i avaluats pels propis acollidors i atribuïts pels professionals.

Pel que fa als **sentiments dels acollidors**, en general aquests expressen entre gens i pocs sentiments de solitud i de cansament en el desenvolupament de la seva tasca; alhora que pensen que reben un suport moderat i poden compartir poc la seva experiència.

El resultat dels qüestionaris mostren que **els acollidors quasi no expressen sentiments de solitud**. Però en canvi a la literatura científica (Berrick *et al.*, 1997; CWLA, 2003a, 2003b; Hegar i Scannapieco, 1999; Pinazo i Ferrero, 2003; Starr *et al.*, 1999) s'hi troba aquesta característica, fet que va motivar la inclusió d'aquest ítem en el qüestionari. Per tant, aquests resultats no eren esperats i resulten contradictoris amb estudis previs fets en altres contextos. Alguns elements interessants a considerar en l'anàlisi poden ser que, bo i observant-se diferències significatives entre les respostes dels acollidors i dels professionals, aquests darrers tampoc aprecien que els sentiments de solitud siguin massa elevats. A més els acollidors no parlen gaire de la solitud ni en els grups de suport ni en els de discussió, de fet no utilitzen gairebé aquest terme; qüestions que reafirmen aquest resultat. Més aviat afirmen no *sentir-se sols*, doncs com a mínim *estan* (sembla que l'han usat com a sinònim de *sentir*) amb el nen/a acollit, i en canvi coneixen moltes persones, grans, que sí que se senten soles.

Pel que fa al **suport rebut**, els acollidors tant dels grups de suport com de discussió valoren l'ajut que els proporcionen altres familiars, els mateixos nens/es i altres famílies de l'escola. En paral·lel, els acollidors fan notar la manca de suport econòmic i en general de serveis que els ajudin a la comprensió i canalització dels seus problemes. Aquestes afirmacions s'avenen amb els resultats dels qüestionaris, on els acollidors i també les atribucions que els fan els EAIAs, situen el suport rebut de mitjana en el terme *moderat*. Això pot ser el producte de dos contrapesos: a un costat de la balança, s'hi troba l'existència de xarxa familiar i de la comunitat, que enllaça també amb el punt anterior, esdevenint un aspecte positiu en el sentit que parlen els autors (Bronfenbrenner, Garbarino, Cyrulnik, Vanistendael, Villalba, Brown). L'altre costat de la balança ve marcat per la manca de suport econòmic i dels serveis, reflectida en les respostes dels ítems dels qüestionaris i en els grups de suport i de discussió, d'acord també amb nombroses recerques (Berrick *et al.*, 1994; Ehrle i Geen, 2002; Fernández del Valle *et al.*, 2002; Gebel, 1996; Iglehart, 1994; Pitcher, 2002).

Ni als grups de suport ni als de discussió, ni als resultats dels qüestionari, els acollidors **no exposen sentiments de cansament** en el desenvolupament de la seva tasca; una situació similar a la plantejada amb la solitud. El que si fan és reflexionar sobre el rol de *cuidador permanent* que tenen assignat i assumit al llarg de la vida, en sintonia amb el revisat en algunes recerques (Villalba, 2002a); i de fet trobem alguns avis que encara no han acabat de tenir cura dels seus fills/es quan ja s'han d'encarregar dels néts, alhora que atenen també els seus propis pares, ja grans, i alhora que pateixen pels problemes del pare o la mare dels nens/es. Pensem que compartint aquesta visió se'ls podrà proporcionar un suport més adient a la seva situació.

Pel que fa a la possibilitat de **compartir l'experiència** amb els altres, ja s'ha comentat que un dels marcs en el qual es donava l'observació eren els grups de suport, per tant, agraeixen tots els grups aquesta iniciativa en haver la necessitat d'un espai on compartir sentiments i experiències, i en proposen la seva continuïtat. La conveniència d'aquests grups en tant que serveis de suport a aquestes famílies, ve confirmada també per nombroses experiències (EAIA Sant Andreu i SSAP Franja Besòs, 2003; ICIP, 2003; Jonhson; 2003; Montserrat, 2003; Pitcher, 2001; Villalba, 2002b; Watson, 2002). En aquest sentit, als EUA els acollidors estan força organitzats en associacions, amb les seves pàgines *webs* i reunions regulars de grups de suport o d'ajuda mútua.

El programa de grups de suport que s'ha desenvolupat al mateix temps que la investigació del treball de tesi mereixia en si mateix un disseny d'avaluació de programes per comprovar si ha tingut alguna influència en les respostes en els qüestionaris dels acollidors d'un any a l'altre. Malgrat que no ha estat un objectiu nostre el explorar sistemàticament aquest impacte, podem afirmar que aquesta influència sembla força evident en dos aspectes: (i) en l'increment de positivitat que han manifestat els acollidors pel que fa a la percepció de poder compartir més l'experiència, i (ii) en l'augment de reivindicació dels seus drets, vist a la pregunta oberta sobre propostes de canvis, com veurem en el punt 6.3.6. En tot cas, constitueix una hipòtesi a confirmar en un futur.

6.3.4. Les expectatives de futur pel que fa a l'acolliment.

Els subjectes de les tres mostres dels qüestionaris coincideixen en afirmar que **les possibilitats de fracàs de l'acolliment són entre cap i molt poques**. Aquest resultat coincideix majoritàriament amb les recerques revisades tant pel que fa a les característiques d'estabilitat d'aquests acolliments (Beeman i Boisen, 1999; Benedict *et al.*, 1996; Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Chipungu i Everett, 1998; Dubowitz *et al.*, 1993; Iglehart, 1994; Kosenen, 1993; Le Prohn, 1994; Needell i Courtney, 1997; Rowe *et al.*, 1984; Scannapieco, 1999; Webster *et al.*, 2000; Wulczyn i Goerge, 1992); com pel que fa a les referents a la seva llarga durada o permanència (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Dubowitz *et al.*, 1993; Fernández del Valle *et al.*, 2002; Scannapieco, 1999; Thornton, 1991; Villalba, 2002a; Wulczyn i Goerge, 1992). Els acollidors manifesten la seva voluntat de tenir-los tot el temps que es necessiti (Berrick *et al.*, 1994; Dubowitz *et al.*, 1993; Gebel, 1996; Thornton, 1991) i pensen, tal com també s'apuntava en els grups de suport i de discussió, que les possibilitats de retorn amb els progenitors són més baixes si el nen/a està amb la família extensa.

Això ens condueix precisament a un dels debats vinculat a aquests acolliments. Per una banda, trobem autors que afirmen que l'estabilitat que proporcionen els acolliments en família extensa és un dels arguments més forts i més convinents dels beneficis d'aquests acolliments donat l'impacte positiu que té en el benestar infantil. Skuse i Ward (2003; citats a Colton *et al.*, 2004b) aporten la percepció negativa que tenen els nens/es quan se'ls canvia d'acolliment, com afecta a tota la seva vida personal i familiar, escolar, canvi de metge, com perden moltes de les seves possessions i com fins i tot pot incidir en una pèrdua d'identitat. Per tant, en cas que no puguin tornar amb els progenitors, aquest tipus d'acolliment aporta estabilitat i resolució a llarg termini, aspecte que els resultats de la present recerca també apunten.

Però per altra banda, els acolliments són per definició temporals i han de procurar el retorn amb el pare i/o mare. Sembla que els acollidors i els professionals estan d'acord en els elements nuclears que apareixen a la discussió plantejada en l'apartat 2.4.3, on es debat sobre (i) si es donen menys retorns comparat amb les altres formes d'acolliment, o sobre (ii) si el seu procés de retorn és més lent però potser més segur, en els casos que es dona. En aquest debat podem destacar les següents observacions:

- (a) una part dels progenitors presenten nivells alts d'acord o de connivència amb l'acolliment, que fa que no reivindiquin el retorn del nen/a amb ells;
- (b) els serveis de protecció infantil no tenen la pressió per disposar de la plaça per un altre nen/a, o la pressió perquè no esdevinguin llargs, tal com succeeix amb els recursos residencial i d'acolliment en família aliena;
- (c) tant acollidors, com nois/es com professionals valoren positivament aquesta alternativa pel benestar dels nois/es i per tant han de mostrar-se molt segurs a l'hora d'impulsar el retorn amb els progenitors.

De totes maneres cal dir que a Espanya tampoc podem confirmar aquest extrem, és a dir, no coneixem (amb dades generals) si el nombre de retorns dels nens/es amb els seus progenitors és diferent en els tres recursos substitutoris de protecció infantil. Per tant, aquesta qüestió queda pendent per la futura recerca científica, que podria establir algunes de les pautes que la recerca italiana del Centro Nazionale di Documentazione (2002) va seguir en el seu país.

En la majoria dels grups de suport, continuant amb el tema de les **expectatives de futur**, els avis/es se centren sobretot en un tema capdal: *que passarà amb els nens/es quan ells ja no hi siguin?* Parlen obertament sobre els anys de vida que els queda i alguns tenen clar que han de parlar el tema amb els altres germans dels pares/mares per veure si voldran fer-se'n càrrec dels nens/es. Els preocupa que farà l'Administració, si respectarà la decisió de la família, doncs tenen molt present que el nen/a està tutelat. També tenen clar que els coincideix el seu envelliment amb l'adolescència

dels nois/es i això els genera certs sentiments d'inseguretat i es pregunten si podran respondre a les seves necessitats. Autors com Broad (2001a), Farmer (2001), Kelley *et al.* (2000), Pitcher (2002), Shlonsky i Berrick (2001) i Stogdon (2001) es fan ressò d'aquest debat i s'ha vist en els resultats (es discuteix més endavant) com efectivament el binomi vellesa - adolescència aporta diferències en alguns àmbits.

L'altre tema també el protagonitzen sobretot els avis quan reflexionen sobre les possibilitats de repetir la història dels fills en els néts (una frase il·lustrativa és la del grup de suport SMO: *els fa estar en un estat d'alarma constant*). El fet de parlar i reflexionar sobre aquest tema per part dels acollidors està en consonància amb el que s'afirmava en el capítol primer: el concepte de la transmissió intergeneracional del maltractament s'ha de tenir en compte, precisament per poder activar estratègies per minimitzar-lo; i constitueix un aspecte àmpliament debatut pels autors (Belsky i Kadushin, 1980; citats per Pecora *et al.*, 1999; Cyrulnik, 2002; 2005; Hegar i Scannapieco, 1999; Hunt, 2003; Jackson, 1999; Rutter, 2000; Vanistendael i Lecomte, 2002).

Els acollidors es fan ressò de la por que els progenitors s'emportin als nens/es a viure amb ells sense tenir-ne les condicions per atendre'l correctament, que l'EAlA *no conegui realment l'estat dels pares* (grup de suport EG) i prengui una decisió de retorn del nen/a amb els progenitors que ells considerarien equivocada; ells expressen el desig d'aquest retorn, però amb condicions òptimes pels nens/es. Autors com Pitcher (2002) han observat també aquest temor dels acollidors vers les decisions dels serveis; i possiblement aquesta visió seria compartida pels educadors dels CRAEs i les famílies d'acollida alienes, entroncant de ple amb el debat de la coparticipació dels diferents agents implicats en les decisions dels serveis (aspecte tractat al capítol 2).

6.3.5. Les satisfaccions amb l'acolliment expressades per part dels diferents agents implicats, i amb cinc àmbits de la vida per part dels nois/es.

Pel que fa al primer aspecte, els acollidors i els nois/es estan entre bastant i molt **satisfets amb l'acolliment** i els EAIAs els hi atribueixen també un alt grau de satisfacció. Si es contrasta amb resultats d'altres recerques (Rowe *et al.*, 1984) aquestes mostren que els acolliments en família extensa són més propensos a promoure satisfacció i a generar compromís (Altshuler, 1998; Berrick *et al.*, 1999; Dubowitz *et al.*, 1993; Flynn, 2001; Needell i Courtney, 1997; Pitcher, 2002; Thornton, 1991; Wulczyn i Goerge, 1992). Villalba (2002a) aporta com les acollidores expressen que fer-se càrrec dels néts els dóna sentit a la seva vida; frase repetida també a les reunions dels grups de suport. Un grup (SMA) afegeix que, en el cas del avis/es, l'activitat com acollidors té un sentit reparador, els ajuda per exemple *a recuperar-se de la mort del fill*; qüestió que aborden també autors com Broad (2001a) o, des d'una altra vessant, Cyrulnik (2005). Els acollidors pensen que, donat que no serveix l'ajut que poden donar al pare o a la mare, si que serveix el que dediquen als néts/nebots i la satisfacció de poder-los ajudar; del sentiment positiu que tenen quan els nens/es els hi agraeixen la tasca que fan, o sobre *la importància de donar valor al que es té, sense comparar-se amb les situacions dels altres* (segons frase del grup de suport de SMA). Per altra banda, també expressen com els produeix insatisfacció el poc reconeixement que l'Administració té vers ells.

Pel que fa al segon aspecte, **les satisfaccions que expressen els nois/es amb la vida se situa entre bastant i molt alta**, i també és així en la majoria dels àmbits, excepte amb l'àmbit escolar que en general es valora més moderada. Per una banda, són resultats que es mouen entre les mitjanes normatives poblacionals a les que es refereix Cummins (1997). Per l'altra banda, són congruents amb la posició de Veenhoven (1994) que manté que, malgrat els possibles biaixos de desitjabilitat normativa i social quan es contesta sobre la satisfacció, és possible que les persones estiguin majoritàriament satisfetes

amb la vida globalment encara que informin d'una satisfacció baixa en certs moments i aspectes.

Aquests resultats d'alta satisfacció global dels nois/es amb les seves vides són concordants amb altres estudis tant fets amb adults (Diener, 1984/1994), com amb mostres d'infants i adolescents (Huebner, 1997; 2004). Per tant, no sembla que responguin diferent a altres nois/es de població general. De totes maneres, aquests resultats només són orientatius, ja que no s'ha passat cap de les escales estandarditzades, però poden donar peu a iniciar línies de recerca en aquest sentit.

Els nois/es que han respost el qüestionari se senten majoritàriament satisfets amb els seus acollidors, la seva salut, els seus amics i el temps lliure. Per altra banda, mostren un nivell de satisfacció menys alt amb l'escola, i aquesta dada també l'hem trobat en altres estudis fets a Catalunya (Casas, Alsinet i Rosich, 2000; Casas, Alsinet, Rosich, Huebner i Laughlin, 2001; Casas, Figuer, González i Coenders, 2004), on la satisfacció amb la família i els amics presentava mitjanes força superiors a la satisfacció amb l'escola. Per tant, tot i trobar-se en una situació d'acolliment, segueixen un patró similar a les mostres fetes en població general. Presumiblement, malgrat ser nois/es administrativament tutelats, senten que formen part d'una xarxa familiar i d'amistats (han mostrat satisfacció alta en aquests dos àmbits, però prèviament ja havien avaluat com a normal la seva situació a casa i amb els amics).

En aquest sentit, Garbarino i Eckenrode (1997/1999) sostenen la importància que té pels nens/es el fet de comptar amb algú del seu propi sistema social que els accepti i que els ofereixi un model positiu. Com mostren diversos autors (González, 2004; Casas *et al.*, 2004) la satisfacció en aquests àmbits pot repercutir en la satisfacció vital. També Valois *et al.* (2002) mostren que els adolescents que expressaven menys satisfacció global amb la vida eren els que tenien unes relacions més empobrides amb la seva xarxa social immediata, tenint també més dificultats per poder decidir sobre aspectes que els afectaven directament. En tot cas, per continuar en aquesta línia

d'investigació i contextualitzar objectivament aquesta dada, caldria utilitzar els mateixos instruments que aquests autors i administrar-los també a nois/es que es trobin en acolliment residencial i en família aliena.

Finalment, aquesta satisfacció alta expressada pels nois/es, juntament amb l'avaluació de la seva situació com a normal per part dels subjectes de les tres mostres, apunten possiblement cap a la direcció de ser un col·lectiu de nois/es que es percep poc estigmatitzat, potser en part per no haver estat separat del seu medi familiar; aquesta precisament era la variable que generava més percepció d'estigmatització en l'estudi citat de Casas, Cornejo *et al.* (2000) que d'entre els diferents recursos de serveis socials dirigits a les famílies, els acolliments en família aliena i residencial eren els que generaven percepcions més negatives per part dels professionals i famílies. La situació d'inclusió a la seva xarxa familiar i comunitària actua potser com a factor resilient i els protegeix tant de la situació de maltractament viscuda com de la inclusió al sistema de protecció infantil.

6.3.6. Les necessitats, aspiracions i expectatives de millora pel que fa a aquests acolliments.

El contingut de les reunions dels grups de suport, dels grups de discussió i de les preguntes obertes del qüestionari han proporcionat una extensa informació sobre el tema que encapçala aquest apartat. Totes les dades recollides reflecteixen en part temes que es troben estudiats per altres autors, però apareixen també propostes originals i noves, molt circumscrites a les coordenades de la realitat catalana i espanyola. En tot cas, **les necessitats i les expectatives de millora constitueixen una àrea cabdal pels acollidors** i en aquest sentit, a Barcelona, a principis del 2005, els acollidors en família extensa van iniciar el camí per constituir-se en associació, com a plataforma reivindicativa de diversos aspectes davant les administracions.

Pel que fa al contrast amb altres estudis del tema de les necessitats i expectatives de millora d'aquests acolliments, Fernández del Valle *et al.*

(2002) troben que en la majoria dels casos les famílies estudiades al Principat d'Astúries no se sentien informades sobre el procés de l'acolliment ni dels ajuts i trobaven a faltar el suport tant econòmic com psicosocial, educatiu i d'assessorament legal. Tot això resumeix força bé el que han trobat en aquest sentit diversos autors i com s'ha exposat a l'apartat 2.4.4 (Berrick *et al.*, 1994; Centro Nazionale di Documentazione, 2002; Ehrle i Geenen, 2002; Gebel, 1996; Iglehart, 1994; Pitcher, 2002). Els acollidors dels grups de suport i de discussió es queixen de la manca de participació tant la seva com la dels nens/es en les decisions que els afecten, fent que se sentin menys satisfets amb els serveis (com a l'estudi sobre l'estigma de Casas, Cornejo *et al.* 2000), i també la manca de formació proporcionada a les famílies i als professionals (Villalba, 2002a). Autors com Amorós (2005) estan treballant també en la línia de dissenyar programes de formació continuada a les famílies extenses distribuïts en mòduls.

Un resultat interessant a destacar pel que fa a les propostes de canvis per millorar els actuals acolliments és la diferència de criteri per part dels subjectes de les dues mostres en ponderar diferent algunes propostes. Mentre que la majoria dels professionals (91,4%) en primera instància reclamen millores econòmiques per a sostenir els acolliments, els acollidors diversifiquen les seves opcions i tot i que els 63,2% també ho demana, la resta es fixen en millores a favor dels drets dels acollidors, en canvis en el règim de visites dels progenitors, en els drets dels nens/es, en poder rebre més suport psicològic i educatiu, en ajut als majors de 18 anys, en poder rebre més informació, en més recursos pels nens/es i pel seus pares. En segona opció acollidors i EAIA coincideixen més en diversificar les seves respostes.

L'altre resultat a destacar és el que comentàvem en el punt 6.3.3. pel que fa a l'augment considerable de propostes que els acollidors fan referides als seus drets en el 2005, influït possiblement per la participació de part dels acollidors als grups de suport.

Donat que el tema de les propostes que acollidors i professionals fan sobre millores per aquests acolliments és extens, i tenint en compte les implicacions pràctiques que suggereixen aquestes propostes, s'ha dedicat el capítol setè a la seva exposició.

6.3.7. L'opinió del professionals referent al seguiment d'aquests acolliments.

La majoria de les respostes dels professionals dels EAIAs coincideixen en la necessitat de fer un seguiment a aquestes famílies i d'aplicar instruments específics per aquests acolliments, coincidint amb la majoria de les propostes que s'han descrit a l'apartat anterior. Aquest resultat està en consonància amb nombroses recerques revisades i exposades a l'apartat 2.4.4, i que confirma el fet que una part d'aquests acolliments necessiten d'aquest seguiment, bo i establint uns criteris clars.

Hem vist com bastants autors coincideixen també amb el tema de poder oferir als professionals una formació específica sobre acolliments que proporcioni elements per: l'avaluació dels casos; el suport psicològic, educatiu i social que requereixen; i el seu seguiment. Aquestes qüestions també es contemplen en el capítol següent.

En resum, les dades obtingues semblen prou vàlides i fiables, i tot indica que els instruments i les tècniques emprades ens han permès força assolir un coneixement i comprensió del fenomen dels acolliments en família extensa en funció dels objectius perseguits. Els resultats s'han pogut contrastar amb bona part de la literatura científica existent sobre el tema, i el que és més important, la seva discussió permet reflexionar sobre les seves implicacions pràctiques. Ara bé, les limitacions de la present recerca venen sobretot de no haver disposat d'instruments estandarditzats i de no poder comparar els resultats obtinguts amb els d'altres formes d'acolliment - residencial i en família aliena - a Catalunya i a Espanya en general, a fi i efecte d'emmarcar i contextualitzar aquests resultats.

Capítol 7: Propostes.

Els estudis revisats preveuen que els sistemes de protecció infantil continuïn regulant o formalitzant les decisions dels parents com acollidors. La motivació dels parents per acollir acostuma a ser personal i familiar (no és un lloc de treball, no és sols un acte solidari amb el món), però els serveis no es poden confiar sobre la base només d'aquesta motivació i menys amb els canvis demogràfics accelerats que reflecteixen variacions importants en el comportament de les famílies. Per tal que aquests acolliments continuïn donant resposta als nens/es que la necessitin i s'asseguri la seva qualitat, s'ha de millorar l'atenció pública que reben per part dels serveis.

Per altra banda, les exigències de la societat faran cada vegada més difícil l'existència d'acolliments *de fet* (no regulats). Avui en dia es necessiten contínuament les autoritzacions dels pares o tutors per qualsevol activitat escolar, de temps lliure, sanitària, administrativa, en una època on s'ha incrementat considerablement el control social i l'enregistrament informatitzat de dades i d'informació personal. Una part de les famílies requerirà d'un resposta administrativa-legal del sistema de protecció infantil perquè es dóna una situació de *desemparament* o d'*impossibilitat* per part dels progenitors; per tant s'ha d'evitar de no dificultar-los el camí per arribar-hi. En aquest sentit els acollidors a les reunions dels grups de suport es fan ressò de les dificultats i la manca d'informació que pateixen per arribar a formalitzar l'acolliment.

Dels resultats obtinguts a les reunions dels grups de suport, als grups de discussió i mitjançant els qüestionaris, ressaltem una sèrie de propostes fetes pels acollidors i professionals dels EAIAs, que considerem molt interessants per les seves possibilitats d'aplicació, englobades en tres grans apartats:

- Propostes sobre aspectes legals i administratius:

- Lliurar, per part de l'Administració, informació per escrit dels procediments, els drets i deures dels acollidors, de la DGAIA (o l'organisme competent a cada CCAA), dels nens/es i dels progenitors, tant des d'abans d'estar regularitzats com en el moment de la constitució de l'acolliment, com en la fase de permanència. Informació també des dels serveis comunitaris de què fer quan les famílies es troben en aquesta situació de dificultat.
- Revisar la limitació de drets dels acollidors com a *guardadors*, pel que fa a necessitar contínues autoritzacions que no caldrien per qüestions que es consideren responsables i capaços: per una operació quirúrgica del nen/a; per quan surten de Catalunya de cap de setmana o vacances, o per visitar a altres familiars. A part de la revisió o anul·lació d'algunes d'aquestes autoritzacions en la majoria dels casos, els acollidors reivindiquen que la DGAIA els proporcionï, en el moment de la constitució de l'acolliment, un document per escrit amb aquest tipus de concrecions.
- Constituir acolliments de caire permanent¹⁵ (de llarga durada), si s'escau, per tal de no fer la renovació de tutela cada any, i més quan els progenitors ja són morts. A part, contemplar la possibilitat que les guardes judicials o les tuteles ordinàries tinguin la possibilitat d'assignació econòmica, i poder així derivar acolliments que ja no revesteixen risc pel noi/a.
- Crear o dotar-se d'un altre document, a part de la resolució de tutela, on no s'expliquin els antecedents ni la situació familiar, només que consti que els acollidors són els guardadors legals del nen/a, a fi i efecte de fer-lo operatiu per gestions administratives: matriculacions a escola, activitats de lleure, tràmits a la seguretat social, ... i d'aquesta manera no es desvelen innecessàriament els aspectes que pertanyen a la vida privada i íntima dels nens/es.

¹⁵ A les *Bases per a un Projecte de llei d'infància de Catalunya* (Generalitat de Catalunya, 2006) es proposa la incorporació d'aquesta modalitat d'acolliment, que es caracteritzarà per atribuir als acollidors algunes de les facultats de la tutela, i no tan sols la guarda i la custòdia del nen/a, amb l'objectiu de facilitar el desenvolupament de les seves responsabilitats, tenint en compte l'interès superior de l'infant.

Altres temes que amplien aquest conjunt de propostes són sobretot per part dels acollidors: la creació de jutges especialitzats en infància; l'agilització dels tràmits d'adopció en els casos que és aconsellable; i la revisió d'aspectes lligats a les incapacitacions, als temes patrimonials i d'herència.

- Propostes sobre **aspectes econòmics:**

- Elaborar criteris clars i universals de concessió dels ajuts econòmics que provenen de l'Administració competent en protecció infantil, que reflecteixin les despeses de caràcter bàsic que generen els nois/es, independentment de quina sigui la comunitat autònoma que tingui tutelat el nen/a. Per alguns casos, concessió d'ajuts extraordinaris i ajuts per estudis quan compleixen la majoria d'edat.
- Facilitar l'accés de les famílies acollidores als ajuts d'àmbit comunitari, sobretot remarquen els de tipus escolar, extraescolar i psicològic pels nens/es i d'habitatge pel nucli acollidor.
- Revisar els aspectes econòmics que tenen a veure amb la possibilitat que l'acollit desgravi a Hisenda i poder obtenir el carnet de família nombrosa, si s'escau.

- Propostes sobre **aspectes tècnics:**

- Contemplar els drets dels nens/es en els decisions que els afecten, sobretot pel que fa prendre part en la decisió de l'acolliment i del règim de visites amb els seus progenitors.
- Organitzar millor el control o la supervisió de les visites dels pares/mares amb els nens/es quan calgui i en espais adequats pels infants i pels adolescents. Tenir en compte de no fer-los perdre les seves activitats escolars i extraescolars.
- Facilitar l'assessorament i formació pels acollidors, sobretot en la fase inicial del procés d'acolliment, però que pot ser continuada.
- Proporcionar suport psicoeducatiu als acollidors i els nens/es que ho requereixin, establint a càrrec de quin servei, condicions i durada.

- Crear i/o mantenir grups de suport i d'ajuda mútua pels acollidors. Els acollidors que van participar dels grups de suport, van mostrar una alta satisfacció d'haver-hi participat, argumentant que: s'aprèn, poden compartir i rebre suport emocional, té conseqüències positives pels acollidors i els nens/es acollits, i facilita la reivindicació dels drets dels acollidors. Els professionals dels EAIAs de Barcelona també van valorar-ho de forma positiva.

Fins aquí doncs hem exposat les propostes dels acollidors i professionals extretes a partir dels resultats de la recerca.

Sobre les propostes de tipus tècnic, volem afegir algunes consideracions elaborades a partir tant dels resultats del present estudi com de les aportacions de les recerques revisades. Els resultats extrets dels grups de suport i de discussió ens suggereixen que els acollidors tenen unes necessitats que s'han de tenir en compte tant en els plans de formació que reclamen com en el suport que se'ls pugui oferir al llarg de l'acolliment:

- Unes necessitats que se'n deriven de l'exercici del seu rol parental. En els grups de suport els acollidors han ocupat sessions parlant de les pautes educatives a portar a terme amb els nens/es a casa, o de l'accés als recursos socials de la xarxa, o dels processos de desenvolupament personal i de maduració dels acollits/des. Aquestes necessitats són comuns a molts pares i mares.
- Unes necessitats que se'n deriven pròpiament de la seva condició d'acollidors. Els acollidors en els grups de suport es feien preguntes com: *què fer quan em diu mama, com explicar-li la malaltia mental dels seus pares, com afrontar les visites a la presó, com canalitzar les interferències educatives per part dels progenitors, com prevenir la victimització de l'acollit/da o com superar amb èxit la fase inicial de l'acolliment*, totes elles són exemples de frases que il·lustren les necessitats formatives dels acollidors.

Ara bé, el conjunt heterogeni que formen els acollidors en família extensa ens fa pensar que el suport variarà substancialment d'una família a una altra en tant que:

- Algunes famílies no necessitaran suport, bé perquè fa temps que acullen, per perquè tenen capacitats i recursos propis per fer-ne front.
- Altres en necessitaran en algun moment de l'acolliment. Això pot ser en la fase inicial de l'acolliment, o bé en l'adolescència del noi/a, o bé en el cas que romanguin en una situació d'especial dificultat: la separació dels acollidors, la mort d'un familiar proper, la pèrdua del treball, etc.
- Altres el necessitaran de forma continuada; amb un pla que respongui a les seves necessitats, siguin aquestes més de tipus educatiu, psicològic o social.
- Pel que fa als nens/es, alguns necessitaran el suport necessari en qüestions vinculades directament a la seva situació d'acolliment, com pot ser l'aspecte explorat a la present recerca, d'ajudar-lo a entendre la situació dels seus progenitors i com explicar-ho als amics.

Com ja hem vist, diversos autors coincideixen en el tema de poder oferir als professionals una formació específica sobre acolliments que proporcioni elements tant per l'avaluació dels casos, com pel suport psicològic, educatiu i social que requereixen els acollidors i nens/es. Fins ara, la formació específica sobre els acolliments no es dirigeix als EAIAs en tant que els acolliments familiars - en família aliena - són competència de l'ICAA i no de la DGAIA, però ja hem vist al llarg de la tesi com els acolliment en família extensa ocupen una part important de la tasca dels EAIAs.

També hem llegit com alguns autors apuntaven la necessitat que els professionals adquireixin unes competències especials en trobar-se davant d'algunes relacions intrafamiliars de gran tensió; o competències que contribueixin al procés d'avaluació dels casos, tant per validar situacions on els estàndards de vida són diferents per exemple que als de les famílies alienes, com per tenir elements en les situacions que malgrat hi ha la petició

de la família extensa d'acollir al nen/a, es desestima per ser-li perjudicial. Qüestions totes elles que s'han de poder analitzar en el procés d'avaluació del nen/a i la seva família.

Cal que els professionals puguin donar resposta a aquestes necessitats i expectatives que mostren acollidors i nens/es. Depenent de la situació, la resposta pot tenir un contingut més educatiu, o psicològic o social, traient profit de la configuració interdisciplinar dels EAIAs. Tant si la intervenció és amb els acollidors i/o amb els nens/es, tant si és directa com indirecta, tant si és individual o afavorint els grups de suport, ha de garantir i promoure el benestar dels infants i adolescents que hi són acollits i avançar en la participació més activa de les decisions per part d'acollidors i nois/es.

Capítol 8: Conclusions.

La recerca desenvolupada a la present tesi de doctorat sobre els acolliments d'infants i adolescents en família extensa ha perseguit aprofundir en el coneixement i comprensió d'aquest fenomen en funció dels set objectius que es van plantejar. Aquesta tasca s'ha realitzat recollint els punts de vista de tres grans conjunts d'agents socials implicats: els acollidors, els infants i adolescents acollits i els professionals dels EAIAs que són els equips interdisciplinars responsables d'atendre'ls a Catalunya. Tanmateix, en ser una de les primeres recerques a Catalunya sobre aquesta temàtica, hem pretès també contribuir a la reflexió sobre aquests acolliments com a recurs dins dels sistemes de protecció infantil, donat que aquí estan creixent de la mateixa manera que arreu dels països occidentals. L'abast d'aquest fenomen fa necessaris nous debats, obre nous reptes de recerca i ens mena a construir propostes dirigides a l'àmbit dels serveis de benestar en general, i de la protecció infantil en particular.

En aquest darrer capítol destaquem (i) alguns resultats que ens il·lustren la contextualització del fenomen dels acolliments en família extensa, (ii) ressaltem la consistència d'alguns resultats de la recerca aquí presentada, tot i aportant els que en indiquen els punts forts i els febles d'aquests acolliments, (iii) fem referència a les implicacions pràctiques, sense profunditzar donat que aquest aspecte ja s'ha desenvolupat sobretot en el capítol setè, i (iv) finalment reflexionem sobre les implicacions per a futures recerques.

Sobre la contextualització del fenomen.

Les dades exposades al llarg de la tesi ens indiquen que a Catalunya els acolliments en família extensa s'han incrementat un 45% entre el 1998 i el 2005, any que ja ocupaven el 37,1% del total de les situacions amb mesura administrativa (pràcticament tot tuteles), sense que aquest increment hagi anat acompanyat ni de més recerca ni de més programes adreçats a aquesta

població ni de més recursos per l'avaluació dels resultats assolits. Al desembre del 2004, en els EAIAs de Barcelona, d'entre tots els casos amb mesura administrativa, un 39,4% corresponien a nens/es en acolliment en família extensa, un 28,3% a nens/es en acolliment en centre residencial i un 9,1% a nens/es en acolliment en família aliena. Pensem que tant la dada referent a l'alt nombre d'acolliments fets per parents com la referent a l'increment que ha sofert en tan poc temps, han justificat amb escreix l'estudi a fons d'aquest fenomen.

Hem pogut estudiar com les situacions de negligència referides als progenitors són les més freqüents en aquest tipus d'acolliments i molt sovint els familiars més propers al nen/a (un 73,5% són avis/es, un 18% són oncles), és a dir membres de la família extensa, intenten pal·liar la situació amb decisions que abans no sortien de l'àmbit familiar. Actualment, la presa de decisions és, en alguns casos, delegada als serveis pels mateixos familiars (el 70% de les famílies estudiades va prendre aquesta iniciativa), en sentir-se sobrepassats pels problemes derivats de la drogaaddicció que pateixen els pares, o de la malaltia mental per citar els dos factors més presents en la situació dels progenitors del nostre estudi. Ara sovint és la família la primera interessada en que es regularitzi l'acolliment i se li proporcioni suport legal, social o psicoeducatiu, tal com s'ha constatat amb l'observació dels grups de suport d'acollidors i de discussió.

Tanmateix, segons els estudis revisats, els factors que han contribuït a l'augment d'aquest fenomen en la majoria dels països occidentals són múltiples.

Per una banda, hi trobem la idoneïtat de l'acolliment en família extensa com a recurs alternatiu quan el nen/a no pot seguir vivint amb els seus pares. Aquesta resideix en que acostuma a ser l'entorn més proper al nen/a. Diversos estudis ens mostren la importància que té pel nen/a la seva família, l'escola i els amics, és a dir, la xarxa de relacions amb les persones i institucions que li són properes. En aquest sentit és interessant que el

concepte de família extensa pugui abastar la màxima *extensió* possible, com s'ha vist en algunes definicions. En el repàs de les tendències actuals dins dels sistemes de protecció infantil hem constatat com es contempen les teories més basades en l'enfocament ecològic i la participació dels infants en les decisions que els afecten, sent aquestes tendències alhora un reflex dels paradigmes de normalització i dels drets.

Per altra banda, trobem també explicacions en les dades referides els altres dos recursos alternatius, i que tradicionalment havien ocupat la centralitat de les opcions de protecció infantil (amb una distribució molt desigual en els diferents països). A Catalunya s'ha vist com el nombre de nens/es en acolliment en centres residencials (que anys enrera eren els més nombrosos) ha seguit una progressió inversa als acolliments en família extensa, i els acolliments en família aliena no han complert les expectatives de creixement que s'havien dipositat en ells des que van posar-se en funcionament a principis dels 90'. Els macrocentres, allunyats del paradigma de la normalització, han anat desapareixent progressivament, i els centres més idonis tant per la seva ubicació i com pel seu nombre reduït de places requereixen d'unes condicions econòmiques superiors a les dels altres recursos de protecció. El nombre de famílies alienes en actiu en els països on aquest recurs alternatiu estava més desenvolupat (EUA, Regne Unit, Països Baixos, Països Escandinaus, ...), ha sofert una davallada en la darrera dècada, contribuint-hi en part les tendències demogràfiques que indiquen canvis en els patrons d'ocupació i en la composició familiar exposades també en el present treball.

Sobre els resultats.

Destaquem de la present recerca tant el disseny mixt qualitatiu-quantitatiu pel que fa les tècniques i instruments emprats, com el fet que la recollida de dades s'hagi plantejat comptant amb la participació dels principals agents socials implicats. Considerem que aquesta amplitud i pluralitat de perspectives en el disseny de la recerca l'han enriquida notòriament, i és en

aquest sentit que creiem convenient seguir comptant amb aquests elements en futures recerques. Pel que fa al disseny mixt, l'ús del qüestionari ha permès apropar-nos a un coneixement sistemàtic del fenomen, i l'observació participant dels grups de suport d'acollidors durant un any i el desenvolupament dels grups de discussió han facilitat una comprensió més en profunditat.

Destaquem especialment un resultat obtingut de la recollida de dades mitjançant el qüestionari repetida al cap d'un any: l'estabilitat en les respostes dels agents socials implicats. Aquesta qüestió apunta cap a conclusions a dues bandes: (i) els subjectes de les tres mostres, inclosos els dels nois/es, no canvien les seves avaluacions i percepcions, cosa que suggereix una congruència en les respostes en relació als temes i conceptes que se'ls pregunta, contràriament al que es pot pensar dels nens/es o dels mateixos usuaris dels serveis de benestar; (ii) aquesta estabilitat de les respostes també suggereix una bona fiabilitat temporal dels ítems contemplats en els qüestionaris.

Altrament, destaquem que els resultats de la recerca assoleixen també consistència pel fet d'haver plantejat a la ciutat de Barcelona un estudi poblacional en disposar d'un nombre de famílies prou ampli. Les característiques de les tres mostres exposades en els capítols tercer i quart, ens mostren una bona representativitat, tant pel que fa a la població d'acollidors, com de nens i nenes acollits en família extensa, com dels professionals els EAIA. Referent a la mostra dels professionals destaquem la dada referent als 7,1 anys de mitjana treballats a l'EAIA, que aporta, de forma considerable, solidesa a les seves respostes.

Els resultats de la recerca exposats recullen dades de diferents informants, fonamentant-se així des de la perspectiva dels estudis de la qualitat de vida. La seva anàlisi ens suggereix que la coincidència força generalitzada en les avaluacions i aspiracions sobre els àmbits explorats per part dels tres conjunts d'agents socials implicats, ens perfila punts forts i febles d'aquests

acolliments a tenir en compte per les seves implicacions pràctiques i per a futures recerques, els quals destaquem especialment.

Pel que fa als aspectes positius, contrastant-los amb les recerques revisades al capítol segon, observem que les dades obtingudes mostren força confluència en molts dels aspectes que els estudis sobre els acolliments en família extensa assenyalen com a favorables pel benestar infantil:

- Les avaluacions i percepcions positives de les relacions entre acollidors i nois/es.
- Les avaluacions sobre la situació dels nois i noies acollits, que en general, no reflecteixen gaires dificultats en els àmbits explorats.
- Les expectatives de baixa probabilitat de fracàs de l'acolliment.
- Les satisfaccions altes que expressen nois/es i acollidors amb l'acolliment, avaluacions que també fan els professionals del EAIAs.
- La satisfacció bastant alta amb la vida per àmbits i considerada globalment que expressen els nois/es acollits semblant a les respostes normatives que s'observen en població adolescent catalana.
- El fet d'estar d'acord amb la mesura d'acolliment que han expressat els nois/es de forma majoritària.
- Les aspiracions i propostes de millora que apunten acollidors i professionals, de forma constructiva i força coincident, sobre aspectes legals, tècnics i econòmics, les quals hem vist exposades amb detall en el capítol setè.

Malgrat els professionals puntuen més baix que els subjectes de les altres dues mostres, s'ha observat que en conjunt també tendeixen a emetre valoracions positives en tots aquests aspectes enumerats. Fent referència a l'estudi de Casas, Cornejo *et al.* (2000) sobre les percepcions d'estigmatització, aquestes avaluacions i percepcions de signe positiu de nois/es, acollidors i professionals, actuen possiblement de reforç, retroalimentant favorablement el funcionament d'aquests acolliments, fet que aportem com un factor positiu més. Les percepcions dels acollidors sobre

pocs sentiments de solitud i de poc cansament en el desenvolupament de la seva tasca, impregna també d'optimisme el fenomen.

També cal destacar la possible influència ja discutida en el capítol sisè que el programa de grups de suport d'acollidors pot haver tingut en les respostes en els qüestionaris dels acollidors d'un any a l'altre, donat que una part d'ells (35,4%) participaven en aquests grups. Aquesta influència sembla força evident en dos qüestions: s'observa (i) un increment de positivitat manifestada pels acollidors en el 2005 pel que fa a la percepció de poder compartir més l'experiència, així com (ii) un augment en la reivindicació dels seus drets.

Per altra banda, les característiques d'estabilitat i permanència que presenten aquests acolliments, i el fet que la meitat hi estiguin acollits durant el primer any de vida (per tant, pateixen menys el trauma de la separació dels seus pares), aporta als nois/es un major sentit de pertinença familiar i d'inclusió en la xarxa comunitària. Els acollidors, en els grups de suport, reflecteixen la idea *d'acollir-los el temps que sigui necessari*, sabent que poden ser molts anys, fins i tot més enllà de la majoria d'edat, evitant en bona part que es produeixi el sentit de provisionalitat i d'espera que sovint tenen els nois/es que entren al sistema de protecció infantil.

Moltes de les respostes, encara que amb prudència, mostren un balanç positiu d'aquests acolliments, si més no, la coincidència per part dels agents implicats així ho suggereix; sense oblidar les limitacions que s'han analitzat i que estan presents en aquests tipus de recerques.

Però també els resultats ens mostren alguns punts febles d'aquests acolliments. Si bé és evident que amb aquest estudi no podem mesurar, ni de bon tros, l'impacte que tenen aquests punts sobre el benestar dels nens/es, si que ens suggereixen elements d'anàlisi pels acolliments que fracassen. En el nostre estudi aquesta vessant no s'ha abordat directament, doncs s'ha treballat sobre els acolliments que estan en actiu, sense poder estudiar els

que van fracassar en el passat. Així doncs, només de forma indirecta, identificant les coincidències dels subjectes de les tres mostres sobre els punts febles, podem obtenir-ne una guia. De fet, ni tant sols coneixem el nombre de fracassos en els acolliments en família extensa a Espanya, xifra bàsica per saber de què estem parlant. En els estudis fets en altres països hem copsat com els percentatges de fracassos en aquests acolliments són inferiors als dels acolliments en família aliena i en centre residencial; però això no treu que calgui estudiar-los per tal de poder endegar accions preventives.

Els nostres resultats mostren que les puntuacions més baixes es concentren en els casos que l'acolliment és:

- amb adolescents.
- amb acollidors més grans de 66 anys.
- en nuclis d'acollidors monoparentals.
- en els acolliments que no s'han iniciat durant el primer any de vida del nen/a.

Lògicament, amb la combinació d'aquests factors, podria considerar-se que augmenten les probabilitats de tenir dificultats, com per exemple, en el cas del binomi adolescència del noi/a i vellesa de l'acollidor, qüestió que preocupa als acollidors tal com s'ha constatat en els grups de suport.

Un altre punt feble són les relacions amb els progenitors que ressalten, o bé per la seva absència (mort o desaparició dels pares); o bé per la seva conflictivitat, provocant desgast en els acollidors i qüestionant els drets dels nens/es; tot i que també n'hi ha de clarament positives. Malgrat es dibuixa un panorama divers, constitueix segons els acollidors i els professionals, un dels àmbits que reclama millores en la direcció de (i) l'assoliment d'acords consensuats entre les parts implicades, (ii) respecte a les opinions dels nois/es en temes que els afecten directament, i (iii) control d'algunes visites per part dels professionals.

Per altra banda, la cobertura legal que es proporciona des de l'administració competent en protecció infantil no s'acaba d'adaptar bé a les necessitats d'aquests acolliments, i el suport econòmic, psicosocial i educatiu que reben és força insuficient en general, fets que poden provocar també més vulnerabilitat.

Per tant, algunes característiques de l'acolliment i dels subjectes que el protagonitzen, les relacions dels progenitors amb els nois/es i amb els acollidors; i el tipus de suport rebut dels serveis, constitueixen variables a tenir en compte en les expectatives d'èxit o fracàs d'aquests acolliments.

Sobre les implicacions pràctiques.

Els resultats que s'han presentat, tenen més o menys rellevància en funció de les implicacions pràctiques que generin, i està en el nostre ànim que el coneixement d'aquest fenomen contribueixi al disseny i posta en marxa de programes que continguin paràmetres que s'adaptin a la seva realitat. Un exemple que s'ha pogut observar al llarg del treball de tesi ha estat el desenvolupament exitós del projecte dels grups de suport dels acollidors, i les satisfaccions que els acollidors i professionals han expressat amb aquest programa, que continua funcionant. La seva observació ha constituït una font important d'informació qualitativa.

En el capítol setè hi consta una relació detallada de les propostes concretes a desenvolupar referides tant als acollidors i nens/es com als professionals, en l'àmbit legal, econòmic i tècnic, extretes a partir dels resultats de la recerca. Les millores pel que fa a la cobertura legal d'aquests acolliments contempnen aspectes de reequilibri de la balança de drets i deures de totes les parts implicades i d'informació per escrit. Les millores econòmiques contempnen la universalitat de l'ajut com a criteri. I pel que fa a les propostes de suport de tipus social, psicològic i educatiu, hem vist com cal una dosi de flexibilitat donat que el conjunt d'acollidors i nens/es és ben heterogeni, aprofundint en els aspectes de formació específica pels acollidors i pels professionals.

Sobre les implicacions per la recerca.

El present treball de tesi ens obre la porta a nous reptes pel que fa a la recerca en aquest camp. Lligat amb el que dèiem a la presentació inicial de la tesi, la investigació en l'àmbit dels recursos de protecció infantil no és massa extensa a Espanya, tot i que són de destacar els estudis sobre acolliments en família aliena i en centres residencials que s'han dut a terme en les darreres dècades.

En primer lloc caldria realitzar un estudi descriptiu, poblacional, d'àmbit espanyol, sobre els tres tipus d'acolliment per poder conèixer la situació de cada uns d'ells, en la seva dimensió actual. No hauríem de continuar amb el fet que ni tan sols es disposi de la xifra anual sobre els nens i nenes que es troben en acolliment en família extensa. De cara a millorar i dissenyar els recursos de protecció infantil vers els nous reptes que planteja el segle XXI, s'haurien de poder conèixer dades descriptives com: d'on procedeixen els nens/es que entren a cada un dels 3 recursos; la seva edat d'entrada; on se'n van quan surten de cada un d'ells; la seva edat de sortida. I dades sobre les percepcions, avaluacions, aspiracions i satisfaccions dels nois/es, dels acollidors o dels educadors, i dels professionals dels equips de protecció infantil sobre els àmbits explorats en el present estudi o d'altres que es proposin.

Tanmateix, cal endegar recerques que analitzin els èxits i els fracassos i una aproximació a les variables que hi intervenen en els tres recursos, sense témer el que ens podem trobar.

També hem apuntat al llarg de la tesi la limitació de no haver disposat d'instruments estandarditzats que podrien facilitar la comparació amb d'altres estudis. En un futur es podria administrar als nois/es que es troben en acolliment escales sobre benestar psicològic ja utilitzades en població adolescent.

L'altre repte interessant seria el de poder aplicar els paràmetres de l'estudi aquí presentats a les altres dues formes d'acolliment (en família aliena i en centre residencial) a Catalunya, per poder contextualitzar més àmpliament i comparar-ne els presents resultats. Finalment potser l'aspiració més ambiciosa pel que fa a la recerca, seria la de poder iniciar algun estudi longitudinal amb la mostra del present estudi.

Acabem amb una idea que exposen les autores Hegar i Scannapieco (1999): els acolliments duts a terme per part dels parents, com la resta de formes familiars, requereixen d'un major suport i acceptació socials; si aquests acolliments poguessin comptar amb millor suport legal, econòmic, psicosocial i educatiu per part dels serveis d'atenció a la infància, estaríem adaptant una tradició antiga a les necessitats modernes.

Referències bibliogràfiques.

- Ajuntament de Barcelona (2004). *Informe dels Serveis Personals sobre Memòria Tècnica dels EAIA. Any 2003* (no publicat).
- Alsinet, C. (2000). *El benestar en la infància*. Lleida: Pagès editors.
- Altshuler, S.J. (1998). Child Well-Being in Kinship Foster Care: Similar To, or Different From, Non-Related Foster Care. *Children and Youth Services Review*, 20(5), 369-388.
- Amorós, P., Palacios, J., Fuentes, N., León, E. i Mesas, A. (2003). *Famílies cangur. Una experiència de protecció a la infància*. Barcelona: Fundació "La Caixa".
- Amorós, P. (2005). Aportacions de famílies cangur: intervenció. Dins del *Simposi internacional Famílies Cangur, un programa d'acolliment familiar*. Barcelona: Fundació "La Caixa".
- Barth, R.P. (1999). After safety, what is the goal of child welfare services: permanency, family continuity or social benefit? *International Journal of Social Welfare*, 8, 244-252.
- Barudy, J. (1998). *El dolor invisible de la infancia. Una lectura ecosistèmica del maltrato infantil*. Barcelona: Paidós.
- Beeman, S. i Boisen, L. (1999). Child welfare professionals' attitudes towards kinship foster care. *Child Welfare*, 78(3), 315-357.
- Beeman, S., Kim, H. i Bullerdick, S. (2000). Factors Affecting Placement of Children in Kinship and No kinship Foster Care. *Children and Youth Services Review*, 22(1), 37-54.
- Benedict, M.; Zuravin S. i Stallings, R. (1996). Adult functioning of children who lived in kin versus non-kin family foster homes. *Child Welfare*, 75(5), 529-549.
- Bergerhed, E. (1995). Kinship and Network Care in Sweden. Dins H. Thelen (Ed.), *Foster Children in a changing world*. Documentation of the 1994 European IFCO conference. Berlin. Arbeitskreis Zur Forderung Von Pflegekindern EV.
- Berrick, J.D., Barth, R. i Gilbert, N. (Eds.). (1997). *Child Welfare Research Review. Volume Two*. New York: Columbia University Press.
- Berrick, J.D., Barth, R. i Needell, B. (1994). A comparisons of kinship foster homes and foster family homes: implications for kinship foster care as family preservations. *Children and Youth Services Review*, 16(1-2), 33-63.
- Berrick, J.D., Needell, B. i Barth, R.P. (1999). Kin as a family and child welfare resource. The child welfare worker's perspective. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Berridge, D. (1997). *Foster Care: a research review*. London: The Stationery Office.
- Broad, B. (Ed.) (2001a). *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Broad, B. (2001b). Kinship care. Supporting children placements with extended family and friends. *Adoption and Fostering*, 25(2), 33-41.
- Bronfenbrenner, U. (1979/1987). *La ecología del desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- Brooks, D. i Barth, R. (1998). Characteristics and outcomes of drug-exposed and non-drug-exposed children in kinship and non-relative foster care. *Children and Youth Services Review*, 20(6), 475-501.

- Brown, S., Cohon, D. i Wheeler, R. (2002). African American extended families and kinship care: how relevant is the foster care model for kinship care? *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 53-77.
- Burdnett, D. (1999). Kinship care in Family-Serving Agencies. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Carnoy, M. (2001). *El trabajo flexible en la era de la información*. Madrid: Alianza.
- Casas, F. (1989). *Técnicas de investigación social: los indicadores sociales y psicosociales. Teoría y práctica*. Barcelona: PPU.
- Casas, F. (1994a). Participació dels infants a la societat. *Revista de Treball Social*, 134, 112-114.
- Casas, F. (1994b). Prevenció i qualitat de vida dels infants. *Fòrum. Revista d'informació i investigació social*, 0, 40-47.
- Casas, F. (1996). *Bienestar Social. Una introducció psicosociològica*. Barcelona: PPU.
- Casas, F. (1998). *Infancia: Perspectivas psicosociales*. Barcelona: Paidós.
- Casas, F., Alsinet, C. i Rosich, M. (2000). El bienestar psicológico de los preadolescentes. *Anuario de Psicología*, 2,31, 73-86.
- Casas, F., Alsinet, C., Rosich, M., Huebner, E.S. i Laughlin, J.E (2001). Cross-cultural investigation of the multidimensional life satisfaction scale with spanish adolescents. Dins F. Casas i C. Saurina, *Proceedings of the Third Conference of the International Society for Quality of Life Studies*, Girona 20-22 juliol 2000. Col·lecció Diversitas 27: Universitat de Girona, 359-366.
- Casas, F., Cornejo, J.M., Colton, M. i Scholte, E. (2000) Perceptions of stigmatization and satisfaction with services received, among users of social welfare services for the child and family in 3 European regions. *Social Indicators Research*, 51, 287-309.
- Casas, F., Figuer, C., González, M. i Alsinet, C. (2002). ¿Qué coincidencias y discrepancias tienen los jóvenes y sus padres ante los medios? *Comunicar*, 18, 47-52.
- Casas, F., Figuer, C., González, M. i Coenders, G. (2004) Satisfaction with life domains and salient values for future among children and their parents in 5 different countries. Dins W. Glatzer; S. von Below i M. Stoffregen, *Challenges for quality of life in the contemporary world*, 24.
- Casas, F., González, M., Calafat, C. i Fornells, M. (2000). *Riesgo y protección en la población infantil: factores influyentes según los profesionales de la Comunidad de Madrid*. Cuadernos Técnicos de Servicios Sociales. Madrid: Consejería de Servicios Sociales, Comunidad de Madrid.
- Casas, F., González, M., Figuer, C. i Coenders, G. (2004). Subjective well-being, values and goal achievement: the case of planned versus by chance searches on the Internet. *Social Indicators Research*, 66, 123-141.
- Casas, F. i Montserrat, C. (2002). Interdisciplinary teams and decisions making in child protection systems: the experience of Catalonia. *International Journal of child & Family Welfare*, 4, 146-158.
- Casas, F. i Saporiti, A. (Coords.) (2005). *Tres miradas a los derechos de la infancia. Estudio comparativo entre Cataluña (España) y Molise (Italia)*. Madrid: Plataforma de Organizaciones de Infancia.
- Castells, M. (2003). *L'era de la informació: economia, societat i cultura. Volum I. La societat xarxa*. Barcelona: UOC.

- Centro Nazionale di Documentazione e Analisi per l'Infanzia e l'Adolescenza (2002). *I bambini e gli adolescenti in affidamento familiare. Rassegna tematica e riscontri empirici*. Firenze: Istituto degli Innocenti. Document electrònic. www.minori.it
- Centro Nazionale di Documentazione e Analisi per l'Infanzia e l'Adolescenza (2004). *I bambini e gli adolescenti negli istituti per minori. Indagine nazionale sugli istituti per minori al 30 giugno 2003*. Document electrònic. www.minori.it
- Child Welfare League of America (1994). *Kinship care: A natural Bridge*. Washington: CWLA.
- Child Welfare League of America (2003a). *Kinship Care in Child Welfare*. Document electrònic: <http://www.cwla.org/programs/kinship/default.htm>
- Child Welfare League of America (2003b). *NCCAN Kinship care: Innovative approaches to kinship care of children in the child welfare system 1.03*. Document electrònic: <http://www.cwla.org/programs/kinship/default.htm>
- Chipungu, S. i Everett, J. (1998). *Children Placed in Foster Care with Relatives: A Multi-State Study*. US. Department of Health and Human Services.
- CIIMU (2002). *La infància i les famílies als inicis del segle XXI*. Publicació electrònica: <http://www.ciimu.org>
- Colton, M. i Williams, M. (1997). The nature of foster care: international trends. *Adoption and fostering*, 21(1), 44-49.
- Colton, M., Pithouse, A., Roberts, S. i Ward, H. (2004a). Foster Care Services for Children in Wales. Dins National Assembly for Wales, *Review of the Purpose and Future Shape of Fostering and Residential Care Services for Children in Wales. Stage two report*. Publicació electrònica. <http://www.childrenfirst.wales.gov.uk/content/placement/foster-res-care-review-stage-2-e.pdf>
- Colton, M., Pithouse, A., Roberts, S. i Ward, H. (2004b). The fostering literature. Dins National Assembly for Wales, *Review of the purpose and future shape of fostering and residential care services for children and young people in Wales. What works in practice: a review of research evidence*. Cardiff: National Assembly for Wales. Publicació electrònica. <http://www.childrenfirst.wales.gov.uk/content/placement/foster-res-care-review-e.pdf>
- Cummins, R.A. (1997). *Comprehensive Quality of Life Scale - School version. Manual: Fifth Edition, School of Psychology*. Deakin University of Melbourne. Document electrònic: http://www.deakin.edu.au/acqol/instruments/ComQol_S5.pdf
- Cummins, R.A. (2000). Personal income and subjective well-being: a review. *Journal of Happiness Studies*, 1, 133-158.
- Cyrulnik, B. (2002). *Los patitos feos. La resiliencia: una infancia infeliz no determina la vida*. Barcelona: Gedisa.
- Cyrulnik, B. (2005). *El amor que nos cura*. Barcelona: Gedisa.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95:3, 542-575 (Trad.: El bienestar subjetivo. *Revista de Intervención Psicosocial*, III,8: 1994, 67-113).
- Dubowitz, H., Feigelman, S. i Zuravin, S. (1993). A profile of kinship care. *Child Welfare*, 72(2), 153-169.
- EAIA Sant Andreu i SSAP Franja Besòs (2003). *Projecte Avis-néts.com*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona (sense publicar).
- EAIA Supracomarcal de la Garrotxa i UdG-IRQV. (2001). *EAIA Supracomarcal de la Garrotxa: 10 anys d'un model d'intervenció*. Girona: Consorci de Benestar Social de la Garrotxa.

- Ehrle, J. i Geen, R. (2002). Kin and non-kin foster care-findings from a National Survey. *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 15-35.
- Eurostat (2000). *Statistics in focus. Population and social condition*. Document electrònic: <http://eurostat.cec.eu.int>
- Farmer, E. (2001). Children reunited with their parents: A review of research findings. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Fernández, J. (2005). *Els Infants com a ciutadans*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.
- Fernández del Valle, J. i Bravo, A. (2003). *Situación actual del acogimiento familiar de menores en España*. Oviedo: Universidad de Oviedo. Departamento de Psicología.
- Fernández del Valle, J., Álvarez, E. i Bravo, A. (2003). Evaluación de resultados a largo plazo en acogimiento residencial de protección a la infancia. *Infancia y Aprendizaje*, 26(2), 235-249.
- Fernández del Valle, J., Álvarez-Baz, E. i Bravo, A. (2002). Acogimiento en familia extensa. Perfil descriptivo y evaluación de necesidades de una muestra del Principado de Asturias. *Bienestar y protección infantil*, 1(1), 33-55.
- Flaquer, Ll. (2001). La individualització de la vida privada en el món actual. *Anàlisi* 26, 10.
- Flaquer, Ll. (Coord.). (2002). *Informe sobre la situació de la família a Catalunya. Un intent de diagnòstic*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social.
- Flynn, R (2001). Training Materials for Kinship Foster Care. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (U.K): Russell House Publishing.
- Furnham, A. i Cheng, H. (2000). Lay theories of happiness. *Journal of happiness studies*, 1, 227-246.
- GAO. (1999). *Foster Care: Kinship Care Quality and Permanency Issues*. US: GAO
- Garbarino, J. i Eckenrode, J. (Eds.). (1997/1999). *Porqué las familias abusan de sus hijos*. Barcelona: Granica.
- Garelli, F. (2000). *L'esperienza delle famiglie e i servizi*. Roma: Carocci.
- Gebel, T.J. (1996). Kinship care and non-relative family foster care: A comparison of caregiver attributes and attitudes. *Child Welfare*, 76(1), 15-18.
- Geen, R. i Berrick, J.D. (2002). Kinship care: An evolving service delivery option. *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 1-14.
- Geen, R., Bess, R. i Leos-Urbel, J. (2002). The evolution of federal and state policies for assessing and supporting kinship caregivers. *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 37-52.
- Generalitat de Catalunya (1996). *Document marc: Directrius tècniques per als Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAIA) en relació amb l'atenció individualitzada*. Barcelona: Direcció General d'Atenció a la Infància (no publicat).
- Generalitat de Catalunya. Conselleria de Benestar i Família. DGAIA (2005). *Dades estadístiques*. Publicació electrònica: <http://www.gencat.net/benestar/dgaia/estai.htm>
- Generalitat de Catalunya (2006). *Bases per a un Projecte de llei d'infància de Catalunya. Primera aproximació a les línies directrius*. Document electrònic: <http://www.gencat.net/benestar/actualitatweb/lleinf/llei.pdf>

- Gleeson, J.P. (1999). Kinship care as a Child Welfare Service. Emerging policy issues and trends. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New Cork: Oxford University Press.
- Inglés, A. (2000). *El maltractament d'infants a Catalunya. Quants, com i perquè*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Col. Justícia i Societat, 22.
- Gobierno de Navarra (2005). *Memoria de la Dirección General de Familia. Año 2004*. Departamento de Bienestar Social, Deporte y Juventud. Document electrònic: <http://www.cfnavarra.es/BienestarSocial/Familia/MemoriaFamilia2004.pdf>
- Gómez, M. (2000). *Els serveis socials i la seva avaluació*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.
- González, M. (2002). *Risc i protecció social en el maltractament infantil: la perspectiva dels models organitzadors*. Girona: UdG Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida.
- González, M. (2004). *El benestar psicològic en l'adolescència: la perspectiva de les ciències de la complexitat*. Tesi Doctoral. Departament de Psicologia. Universitat de Girona.
- Grogan-Kaylor, A. (2000). Who goes into kinship care? The relationship of child and family characteristics to placement into kinship foster care. *Social Work Research, 24*(3), 132-141.
- Hegar, R.L. (1999a). The cultural roots of kinship care. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Hegar, R.L. (1999b). Kinship foster care. The new child placement paradigm. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Hegar, R.L. i Scannapieco, M. (Eds.). (1999). *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York. Oxford University Press.
- Heptinstall, E., Bhopal, K. i Brannen, J. (2001). Adjusting to a foster family. *Adoption and Fostering, 25*(4), 6- 15.
- Huebner, E.S. (1997). *Brief Life Satisfaction Scale*. Document electrònic: <http://www.cla.sc.edu/PSYC/pdfdocs/huebslssbrief.doc>
- Huebner, E.S. (2004). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. *Social Indicators Research, 66*, 3-33.
- Huebner, E.S. i Alderman, G.L. (1993). Convergent and discriminant validation of a children's life satisfaction scale: its relationship to self-and teacher-reported psychological problems and school functioning. *Social Indicators Research, 30*, 71-82.
- Hunt, J. (2001). Kinship Care, Child Protection and the Courts. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Hunt, J. (2003). *Family and Friends Carers. Scoping paper prepared for the Department of Health*. London: DoH. Publicació electrònica: www.doh.gov.uk/carers/familyandfriends.htm
- Iglehart, A.P. (1994). Kinship foster care: Placement, service and outcome issues. *Children and Youth Services Review, 16*(1/2), 107-121.
- IICIP (2003). *The KinNET project: An Intergenerational Model of Support for Grandparents and Other Relatives Raising Children*. Newsletter April 2003. Publicació electrònica: <http://www.centreforip.org.uk>

- Ince, L. (2001). Promoting Kinship Foster Care: Preserving Family Networks for Black Children of African Origins. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Inglehart, R. (1990/1991). El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas. Madrid: Siglo XXI-CIS.
- Ionescu, S. (2004). *Evolution et tendances actuelles dans l'étude de la résilience*. Conferència pronunciada a la Universitat de Lleida el 2/7/2004 al Seminari de la XCIII (no publicat).
- Jackson, S.M. (1999). Paradigm Shift. Training staff to provide services to the kinship triad. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Jonhson, CD. (2003). *Starting Points for grandparents raising grandchildren*. Illinois: Department on Aging. Document electrònic: <http://www.state.il.us/aging/1intergen/grg.htm>
- Junta de Andalucía (2006). *Estudio de la Infancia y Adolescencia en Andalucía*. Presentat el 27-2-2006 a Málaga per la Consejera para la Igualdad y Bienestar Social, Sra. Micaela Navarro.
- Kelley, S.J., Whitley, D., Sipe, T.A. i Yorker, B.C. (2000). Psychological Distress in Grandmother Kinship Care Providers: the role of resources, social support and physical health. *Child Abuse and Neglect* 24(3), 311-21.
- Kufeldt, K., Armstrong, J. i Dorosh, M. (1995). How children view their own and their foster families: a research study. *Child Welfare*, 74, 695-715.
- Langsted, O. (2000). La calidad desde la perspectiva de niños y niñas. *In-fan-cia: Educar de 0 a 6 años*, 63, 25-33.
- Lansdown, G. (2001). *Promoting children's participation in democratic decision-making*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.
- Laws, S. (2001). Looking after children within the extended family: Carers' views. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Le Prohn, N. (1994). The role of the kinship foster parent: A comparison of the role conceptions of relative and non-relative foster parents. *Children and Youth Services Review*, 16(1/2), 65-84.
- Link, M.K. (1996). Permanency Outcomes in kinship care: a study of children placed in kinship care in Erie County, NY. *Child Welfare*, 75, 509-509.
- Manciaux, M., Vanistendael, S., Lecomte, J., i Cyrulnik, B. (2003). La resiliencia: estado de la cuestión. Dins de M. Manciaux (Comp.), *La resiliencia: resistir y rehacerse* (pp. 17-27). Barcelona: Gedisa.
- Marriage, K. i Cummins, R.A. (2004). Subjective quality of life and self-esteem in children: the role of primary and secondary control in coping with everyday stress. *Social indicators research*, 66, 107-122.
- McFadden, J. (1998). Kinship Care in the USA. *Adoption and Fostering*, 22(3), 7-15.
- Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (2003). *Situación general de las medidas de protección a la infancia*. Dirección General de las familias y la infancia. Publicació electrònica: <http://www.mtas.es/SGAS/FamiliaInfanc.htm>
- Moix, M. (1986). *Bienestar social* (2ªed.). Madrid: Trivium.

- Montserrat, C. (2001). Alternativas a la permanencia en el núcleo familiar. Dins J.M. Alonso (Dir.), *Intervención en situaciones de abuso sexual y otros malos tratos infantiles*. Barcelona: UBV-edebé digital.
- Montserrat, C. (2003). *Projecte de creació d'una xarxa de grups de suport de familiars acollidors a la ciutat de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona (no publicat).
- Montserrat, C. (2005). *Acolliments d'infants en família extensa: un estudi des de la perspectiva de la qualitat de vida*. Treball del DEA. Programa de doctorat de Psicologia i Qualitat de Vida. Facultat de Psicologia i Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida de la Univeritat de Girona.
- Navarro, V. i Quiroga, A. (2001). *Políticas públicas para el Bienestar de las familias en España*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Document electrònic http://www.upf.es/idec/progpps/files_en_espaa.doc
- Navarro, V. (2002). La Familia en España. *El País* 21/1/2002.
- Needell, B. i Courtney, M.E. (1997). Outcomes of Kinship care: Lessons from California. Dins JD. Berrick i R. Barth (Eds.), *Child Welfare Research Review. Volume Two*. NY: Columbia University Press.
- Newton, R., Litrownik, A. i Landsverk, J. (2000) Children and youth in foster care: disentangling the relationship between problem behaviors and number of placements, *Child Abuse and Neglect*, 24(10), 1363-1374.
- O'Brien's, V. (2001). Contributions from an Irish Study: Understanding and managing relative care. Dins B. Broad (ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Ochaita, E., Espinosa, MA i Grediaga, MC. (1994) ¿Cómo entienden los niños el derecho a la igualdad? *Infancia y sociedad*, 27/28, 61-76.
- Panchón, C. (1998). *Manual de pedagogía de la inadaptación social*. Barcelona: Dulac edicions.
- Pecora, P.J., Le Prohn, N.S. i Nasuti, J.J. (1999). Role perceptions of kinship and other foster parents in family foster care. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Petrus, A., Panchón, C. i Gallego, S. (2002). La infància en situació de risc. Dins de C. Gómez-Granell, M.Garcia-Milà, A. Ripol-Millet i C. Panchón (Coord.), *La infància i les famílies als inicis del segle XXI*. Volum 5 (pp 15-217). Barcelona: CIIMU.
- Pinazo, S. i Ferrero, C. (2003). Impacto psicosocial del acogimiento familiar en familia extensa: el caso de las abuelas y los abuelos acogedores. *Rev. Mult.Gerontol*, 13(2), 89-101.
- Pitcher, D. (2001). Assessing Grandparent Careers: A framework. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (U.K): Russell House Publishing.
- Pitcher, D. (2002). Placement with grandparents. The issues for grandparents who care for their grandchildren. *Adoption and Fostering*, 26(1), 6-14.
- Qvortrup, J. (1992). El niño como sujeto y objeto: ideas sobre el programa de infancia en el Centro Europeo de Viena. *Infancia y sociedad*, 15, 169-186.
- Rifkin, J (2004). La visión europea del futuro eclipsa el sueño americano. *EL PAIS*, 6/9/2004.
- Ripol-Millet, A. (1997). Noves famílies, nova infància. *Revista de Treball Social*, 148, 119-133.

- Rowe, J., Cain, H., Hundleby, M. i Keane, A. (1984). *Long term fostering and the Children Act: a study of foster parents who went on to adopt*. London: BAAF.
- Rutter, M. (1990). Psychological resilience and protective mechanisms. Dins J. Rolf (Comp.), *Risks and protective factors in the development of psychopathology*. New York: Cambridge University Press.
- Rutter, M. (2000). Children in Substitute Care: Some Conceptual Considerations and Research Implications. *Children and Youth Services Review*, 22 (9/10), 685-703
- Salazar, C. (2004). Repensar la consanguinidad. Dins D. Marre. i J. Bestard (Eds.), *La adopció y el acogimiento. Presente y perspectivas* (pp. 313-335). Barcelona: Publicacions i Edicions Universitat de Barcelona.
- Scannapieco, M. (1999). Kinship care in the public welfare system. A systematic review of the research. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Shlonsky, A. i Berrick, J. (2001). Assessing and Promoting Quality in Kin and Nonkin Foster Care. *Social Service Review*, 3, 6-83.
- Shore, N., Sim, K.E., Le Prohn, N.S. i Keller, T.E. (2002). Foster parent and teacher assessments of youth in kinship and non-kinship foster care placements: are behaviors perceived differently across settings? *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 109-134.
- Sinclair, I., Wilson, K. i Gibbs, I. (2001). A life more ordinary: what children want from foster placements. *Adoption and Fostering*, 25(4), 17-26.
- Solomon J.C. i Marx, J. (1995). To Grandmothers House we go. Health and School adjustment of children raised solely by grandparents. *The Gerontologist*, 35, 386-394.
- Starr, R., Dubowitz, H., Harrington, D. i Feigelman, S. (1999). Behavior problems of teens in kinship care. Cross-informant reports. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Stogdon, J. (2001). Comparing American and United Kingdom Kinship Care: A Practitioner's View. Dins B. Broad (Ed.), *Kinship Care: the placement choice for children and young people*. Dorset (UK): Russell House Publishing.
- Stolke, V. (2004). A modo de conclusiones. Dins D. Marre. i J. Bestard (Eds.), *La adopció y el acogimiento. Presente y perspectivas*. Barcelona: Publicacions i Edicions Universitat de Barcelona.
- Sykes, J., Sinclair, I., Gibbs, I. i Wilson, K. (2001). Kinship and stranger foster carers: How do they compare? *Adoption and Fostering*, 26(2), 38-48.
- Takas, M. i Hegar, R. (1999). The case for kinship adoption laws. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York: Oxford University Press.
- Terling-Watt, T. (2001). Permanency in Kinship Care: An Exploration of Disruption Rates and Factors Associated with Placement Disruption. *Children and Youth Services Review* 23(2), 111-126.
- Testa, M. i Shook Slack, K. (2002). The gift of kinship foster care. *Children and Youth Services Review*, 24(1-2), 79-108.
- Testa, M.F. (1997). Kinship Foster Care in Illinois. Dins R. Barth; JD Berrick i N. Gilbert (Eds.), *Child Welfare Research Review Vol 2* (pp. 101-129). NY: Columbia University Press.
- Thornton, J.L. (1991). Permanency planning for children in kinship foster homes. *Child Welfare*, 70, 593-601.

- Tonizzo, F. i Micucci, D. (2002). *Avere due famiglie: l'affidamento familiare nella prassi*. Dins Centro Nazionale di Documentazione e Analisi per l'Infanzia e l'Adolescenza, *I bambini e gli adolescenti in affidamento familiare. Rassegna tematica e riscontri empirici*. Firenze: Istituto degli Innocenti. Document electrònic. www.minori.it
- Tonucci, F. (1996). *La ciudad de los niños*. Buenos Aires: Losada - Unicef Argentina.
- Triseliotis, J., Sellick, C. i Short, R. (1995). *Foster Care: Theory and Practice*. London: Batsford.
- UNICEF - ISS (2004). *Kinship care: an issue for international standards*. Publicació electrònica: www.unicef.org
- US Department of Health and Human Services (2000). *Report to the Congress on Kinship Foster Care*. US Department of Health and Human Services (June 2000).
- Valois, R.F, Zulling, K.J., Huebner ES, Kammermann, SK. i Drane JW. (2002). Association between life satisfaction and sexual risk-taking behaviors among adolescents. *Journal of child and family studies*, 11(4), 427-440.
- Van Gils, J. (1995). *Les Enfants et leur famille: qu'en pensent-ils?: étude qualitative comparative sur la manière dont est perçue la famille par des enfants âgés de 7 à 12 ans, en Belgique, en France, aux Pays-Bas au Portugal et en Espagne*. En collaboration avec Arc en Ciel, FUNCOE (Fundación Cooperación y Educación), Fundação Maria Ulrico. Meise: Centre d'études Kind en Samenleving.
- Van Wel, F., Linszen, H. i Abma, R. (2000). The parental bond and the well-being of adolescents and young adults. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3), 307-318.
- Vanistendael, S. i Lecomte, J. (2002). *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: construir la resiliencia*. Barcelona: Gedisa.
- Veenhoven, R. (1994). El estudio de la satisfacción con la vida. *Revista Intervención Psicosocial*, III(9), 87-116.
- Verhellen, E. (1992). Los derechos del niño en Europa. *Infancia y sociedad*, 15, 37-60.
- Villagrasa, C., Vizcarro, C. i Ravetllat, I. (2002). Infancia i legislació. Dins de C. Gómez-Granell, M. Garcia-Milà, A. Ripol-Millet i C. Panchón (Coords.), *La infancia i les families als inicis del segle XXI. Volum 5* (pp. 221-379). Barcelona: CIIMU.
- Villalba, C. (2002a). *Abuelas cuidadoras*. Valencia: Tirant Lo Blanc.
- Villalba, C. (2002b). Análisis de las redes de apoyo social de un grupo de abuelas con roles parentales substitutos. *Revista de Trabajo Social Portularia*, 2.
- Vinnerljung, B., Sallnäs, M. i Westermarck, P.K. (2001). *Breakdowns in placements of teenagers in care - about young people in foster - and residential care*. Document electrònic: <http://www.sos.se/FULLTEXT/112/2001-112-3/summary.htm>
- Watson, T.L. (2002). *Support group training Manual for kinship caregivers and grandparents raising grandchildren*. Governor's Advisory Council on Aging. Phoenix. Document electrònic: <http://www.de.state.az.us/gaca/grand.asp>
- Ward, H. i Skuse, T. (2001). Performance Targets and Stability of Placements for Children Long Looked After Away from Home. *Children and Society*, 15(5), 333-346.
- Webster, D., Barth, R. i Needell, B (2000). Placement Stability for Children in Out of Home Care; a longitudinal analysis. *Child Welfare*, 79(5), 615-632.
- Werner, E., i Smith, R. (1982). *Vulnerable but Invincible: A longitudinal study of resilient children and youth*. Nueva York: McGraw-Hill.

- Wintersberger, H. (1992). La infancia y el cambio. Condiciones de la infancia en la Europa actual. *Infancia y Sociedad*, 15, 143-168.
- Wulczyn, F.H. i Goerge, R.M (1992). Foster Care in New York and Illinois: the challenge of rapid change. *Social Service Review*, 66, 278-294.
- Zuravin, S.J., Benedict, M. i Stallings, R. (1999). The adult functioning of former kinship and non relative foster care children. Dins R. Hegar i M. Scannapieco (Eds.), *Kinship Foster Care: Policy, Practice and Research*. New York. Oxford University Press.

Webs consultades:

www.aarp.org/grandparents
www.bcn.es
www.census.gov
www.ciimu.org
www.childhouse.oui.no
www.childrenfirst.wales.gov.uk
www.childwelfare.com
www.crin.org
www.cwla.org/programs/kinship
www.derechosinfancia.org.mx/Temas/temas_participacion.htm
www.epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page
www.eurochild.gla.uk
www.fapmi.es
www.gencat.net/benestar/dgaia/
www.grandparenting.org
www.grandparentisplus.org.uk
www.gu.org
www.idescat.net/
www.ispcan.org
www.minori.it
www.mtas.es/
www.msu.edu/kinship
www.parentsagain.eurobel.co.uk
www.savethechildren.es
www.state.il.us/aging
www.unicef.org
www.urban.org
www.urbaninstitute.org
www.welfareinfo.org/cwkinshipcare

Índex de sigles.

CAU: Centre d'Acolliment i Urgències
CIIMU: Consorci Institut d'Infància i Món Urbà
CRAE: Centre Residencial d'Acció Educativa
CSMIJ: Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil
CV: Districte de Ciutat Vella
DGAIA: Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència
EAIA: Equip d'Atenció a la Infància i Adolescència
EG: Districtes d'Eixample - Gràcia
HG: Districte d'Horta Guinardó
IDESCAT: Institut d'Estadística de Catalunya.
ICAA: Institut Català d'Acolliments i Adopcions
IRQV: Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida
SLC: Districtes de Sarrià - Les Corts
SMA: Districte de Sant Martí
SMO: Districte de Sants Montjuïc
SSAP: Serveis Socials d'Atenció Primària

Annexos

- **Annex 1: Models de qüestionaris**
 - Qüestionari inicial dirigit als acollidors/es. Podien escollir-lo en català o en castellà. L'entrevistador llegia les preguntes i anotava les respostes. Adjuntem el model en català.
 - Qüestionari final (al cap d'un any) dirigit als acollidors. El bloc A de dades de l'entrevistat no es torna a preguntar. S'afegeix la pregunta de la procedència del nen/a. El bloc B sobre percepcions, avaluacions i aspiracions es torna a passar de forma idèntica. Adjuntem el model en castellà.
 - Qüestionari inicial dirigit als professionals (el qüestionari final és sense el bloc A). El rebien, el contestaven i l'enviaven per correu electrònic.
 - Qüestionari inicial dirigit als nens/es (el qüestionari final és sense el bloc A). L'entrevistador llegia les preguntes i anotava les respostes.
- **Annex 2: Fitxa d'observació de les reunions de grups de suport dels acollidors.**
- **Annex 3: Quadres resums de les 3 reunions amb els professionals i tècnics de les administracions.**
- **Annex 4: Quadre resum de la reunió general amb els acollidors.**

➤ **Annex 1: Models de qüestionaris.**

Qüestionari inicial a contestar per part de l'acollidor/a

Data:

N^a d'identificació:

Aquest qüestionari està dirigit a l'acollidor/a de la família extensa. Si els acollidors d'una mateixa família són dos, hauran de respondre dos qüestionaris.

A.- DADES DE L'ENTREVISTAT/DA i DE L'ACOLLIMENT

1.- Tipus de parentiu amb l'acollit/da:

avi matern..... àvia materna..... avi patern.....
àvia paterna..... oncle matern..... tia materna.....
oncle patern..... tia paterna..... oncle avi matern.....
tia àvia materna..... oncle avi patern..... tia àvia paterna.....
cosí/na..... germà/na.....
altres (especificar):.....

2.- Edat de l'acollidor/a.

.....

3.- Gènere de l'acollidor/a.

Home.....

Dona.....

4.- Nivell d'estudis.

Sense estudis.... Primaris.... Secundaris.... Universitaris....

5.- Ingressos econòmics del nucli acollidor. Es pot assenyalar més d'una opció.

Jubilació.... Viduïtat.... Pensió No Contributiva.... PIRMI....

Treball en actiu.... En cas afirmatiu, especificar quin:

Orfandat..... Atur (amb percepció)..... Atur (sense percepció).....

Aportació econòmica regular per part dels pares....

Percepció ajut econòmic DGAIA.....

Percepció ajuts econòmics extraordinaris DGAIA....

Percepció ajuts SSAP.....

Altres (especificar):

6.- Número de persones que viuen al nucli familiar i tipus de parentiu (inclosos els acollidors):

nº Parentiu¹:
.....
.....
.....
.....

7.- Inici de l'acolliment (el dia que el/la nen/a va començar a viure amb ells):

Data

A proposta de (es pot senyalar més d'una opció) :

El/la nen/a... Els pares... Els acollidors... L'EAIA...

Altres (especificar).....

En el cas que siguin varis nens/es acollits en diferents dates d'inici, especificar:²

.....
.....
.....

8.- Edats dels/les nois/es acollits/des i gènere.

A.- Edat	<input type="text"/>	Home....	<input type="text"/>	Dona....	<input type="text"/>
B.- Edat	<input type="text"/>	Home....	<input type="text"/>	Dona....	<input type="text"/>
C.- Edat	<input type="text"/>	Home....	<input type="text"/>	Dona....	<input type="text"/>
D.- Edat	<input type="text"/>	Home....	<input type="text"/>	Dona.....	<input type="text"/>

¹ Per exemple: nº Parentiu: els dos avis materns, la tia materna i el nét.

² Per exemple: el segon nét va ser acollit en data a proposta de

9.- Motiu/s pel/s qual/s els pares no exerceixen la custòdia dels/les fills/es

	Pare	Mare
mort		
malaltia física greu		
empresonament		
discapacitat psíquica		
malaltia mental		
drogodependència		
embaràs adolescent		
negligència/desatenció		
maltractament físic		
maltractament psíquic		
abús sexual		
Altres (especificar)		

En el cas que hi hagi més d'un/a nen/a acollit/da i que els motius siguin diferents als marcats al quadre, especificar:

.....

10.- Visites dels/es fills/es amb els seus pares (si cal, escriure al full del darrera si hi ha diferències entre el pare de la mare).

Nº d'hores: Periodicitat:

Amb la presència d'algú?..... De qui?.....

Altres (especificar):

B.- VALORACIONS RESPECTE A DIFERENTS ASPECTES DE L'ACOLLIMENT.

11.- En general, **valora** de manera positiva la relació que es dona **actualment** entre els diferents membres de la família, segons s'especifica en el següent quadre?(*si s'escau, diferenciar cada acollit/da segons la lletra adjudicada a la preg. 8*)

	1=gens	2=molt poc	3=moderadament	4=bastant	5=molt		No n'hi ha (1)
Entre el pare i el/la fill/a							
Entre la mare i el/la fill/a							
Entre el pare i vostè							
Entre la mare i vostè							
Els/les acollits/des i vostè							

(1) Mort, desaparició, desconegut

12.- En general, té vostè **sentiments de solitud** en desenvolupar la tasca d'acollidor/a?

1 = gens	2 = molt poc	3 = moderadament	4 = bastant	5 = molt

13.- En general, pensa vostè que rep **suport apropiat**, és a dir, té ajut per afrontar els problemes?

1 = gens	2 = molt poc	3 = moderadament	4 = bastant	5 = molt

14.- En general, considera que en fer d'acollidor/a arriba a **sentir-se cansat/da**?

1 = gens	2 = molt poc	3 = moderadament	4 = bastant	5 = molt

15.- Acostuma vostè a **compartir l'experiència** de fer d'acollidor/a amb altres persones?

1 = gens	2 = molt poc	3 = moderadament	4 = bastant	5 = molt

16.- Actualment, considera que els/es nois/es que té acollits/des **presenten una situació** que podem considerar "normal" en cada un dels diferents àmbits que es descriuen a continuació? *(Cada lletra és un acollit)*

		1= gens	2= molt poc	3=moderadament	4=bastant	5=molt
A	- De comportament a casa					
	- D'aprenentatges escolars					
	- En el seu estat de salut					
	- En les relacions amb altres nois/es					
		1	2	3	4	5
B	- De comportament a casa					
	- D'aprenentatges escolars					
	- En el seu estat de salut					
	- En les relacions amb altres nois/es					
		1	2	3	4	5
C	- De comportament a casa					
	- D'aprenentatges escolars					
	- En el seu estat de salut					
	- En les relacions amb altres nois/es					

(en cas de més de tres acollits, especificar al darrera del full)

17.- Pensa que hi ha possibilitats que l'acolliment **fracassi**⁷ a curt/mitjà termini?

1 = cap	2 = molt poques	3 = algunes	4 = bastants	5 = moltes

18.- En general, considera que té **informació sobre els recursos** (serveis, equipaments) socials existents?

1 = cap	2 = molt poca	3 = alguna	4 = bastant	5 = molta

19.- Per millorar la situació dels acolliments amb familiars, li agradaria **proposar canvis** en la legislació i en els recursos existents?

No

Si En quins temes?

20.- Actualment està **satisfet/a** amb l'acolliment?

1 = gens	2 = molt poc	3 = moderadament	4 = bastant	5 = molt

Si desitja fer alguna observació o comentari més:
.....
.....
.....
.....
.....

Gràcies per la seva col·laboració.

⁷ No es refereix a tornar amb els pares; sinó al fracàs degut a causes pròpies del funcionament de l'acolliment

Cuestionario final a contestar por parte del/la acogedor/a.

Fecha:Nº de identificación: Sexo:.....

Este cuestionario está dirigido al acogedor/a. El apartado A relativo a los datos objetivos del entrevistado no se repetirá.

Cuando se inició el acogimiento, el niño venía de:

- de casa de sus padres	☐
- de casa de otro familiar (especificar el parentesco).....	☐
- de un centro de acogida.....	☐
- de un centro residencial.....	☐
- de una familia de acogida ajena.....	☐
- vive con los acogedores desde el nacimiento.....	☐
- otras circunstancias (especificar).....	☐

B.- VALORACIONES RESPECTO A DIFERENTES ASPECTOS DEL ACOGIMIENTO.

1.- En general, ¿**valora** de manera positiva la relación que se da **actualmente** entre los diferentes miembros de la familia, según se especifica en el siguiente cuadro? (*si es necesario, diferenciar cada acogido/da por letras: A (el mayor), B (el segundo)*)..

	1=nada	2=muy poco	3=moderadamente	4=bastante	5=mucho	No hay ¹⁶
Entre el padre y el/la hijo/a						
Entre la madre y el/la hijo/a						
Entre el padre y usted						
Entre la madre y usted						
Los/as acogidos/das y usted						

2.- En general, ¿tiene usted **sentimientos de soledad** en el desempeño de su función como acogedor/a?

1 = nada	2 = muy poco	3 = moderadamente	4 = bastante	5 = mucho

¹⁶ Fallecimiento, desaparición, desconocido

3.- En general, ¿piensa usted que recibe **ayuda apropiada**, es decir, tiene ayuda para enfrentarse a los problemas?

1 = nada	2 = muy poca	3 = moderadamente	4 = bastante	5 = mucha

4.- En general, ¿considera que al hacer de acogedor/a llega a **sentirse cansado/a**?

1 = nada	2 = muy poco	3 = moderadamente	4 = bastante	5 = mucho

5.- ¿Acostumbra usted a **compartir la experiencia** de hacer de acogedor/a con otras personas?

1 = nada	2 = muy poco	3 = moderadamente	4 = bastante	5 = mucho

6.- Actualmente, ¿considera que los/as niños/as que tiene acogidos/des **presentan una situación** que podemos considerar "normal" en cada uno de los diferentes ámbitos que se describen a continuación? (Cada letra corresponde a un acogido)

		1= nada	2=muy poco	3=moderadamente	4= bastante	5= mucho
A	- De comportamiento en casa					
	- De aprendizajes escolares					
	- En su estado de salud					
	- En las relaciones con otros niños/as					
		1	2	3	4	5
B	- De comportamiento en casa					
	- De aprendizajes escolares					
	- En su estado de salud					
	- En las relaciones con otros niños/as					
		1	2	3	4	5
C	- De comportamiento en casa					
	- De aprendizajes escolares					
	- En su estado de salud					
	- En las relaciones con otros niños/as					

7.- ¿Piensa que hay posibilidades de que el acogimiento **fracase**¹⁷ a corto/medio plazo?

1 = ninguna	2 = muy pocas	3 = algunas	4 = bastantes	5 = muchas

¹⁷ No se refiere a volver con los padres; sino al fracaso debido a causas propias del funcionamiento del acogimiento

8.- En general, ¿considera que tiene **información sobre los recursos** (servicios, equipamientos) sociales existentes?

1 = ninguna	2 = muy poca	3 = alguna	4 = bastante	5 = mucha

9.- Para mejorar la situación de los acogimientos con familiares, ¿le gustaría **proponer cambios** en la legislación y en los recursos existentes?

No.....

Si..... ¿En qué temas?

.....

10.- Actualmente, ¿está **satisfecho/a** con el acogimiento?

1 = nada	2 = muy poco	3 = moderadamente	4 = bastante	5 = mucho

Si desea hacer alguna observación o comentario más:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gracias por su colaboración

Qüestionari inicial a contestar per part dels professionals de l'EAIA de

.....

Data:

Aquest qüestionari està dirigit a cada un/a dels/les professionals de l'EAIA que siguin referents dels acollidors/es. S'ha de contestar **abans** de passar el qüestionari dels/les acollidors/es i dels/es nens/es que tenen acollits/des

A.- DADES DE L'ENTREVISTAT/DA

1.- Profesió: Treballador/a social... Psicòleg/a.... Pedagog/a....

2.- Edat:

3.- Gènere: Home..... Dona....

4.- Anys d'experiència als EAIA:

5.- Número de professionals de l'EAIA:

B.- VALORACIONS RESPECTE A DIFERENTS ASPECTES DELS ACOLLIMENTS.

Pensant amb cada una de les famílies d'acollida que formaran part del grup de suport de les quals tu ets el/la referent, intenta respondre les següents qüestions. A cada casella de la primera columna, posa el número d'identificació de la família.

6.1.- En general, en cada una de les famílies, valores de manera positiva la relació que es dona actualment entre els pares i els/les seus/ves fills/es que es troben acollits/des per la família extensa?

Posa pare o mare a la casella que correspongui tal com indica l'exemple.

Nº identif.	1=gens	2=molt poc	3=moderament	4=bastant	5=molt		No n'hi ha (1)
XY9		Pare					mare

(1) Mort, desaparició, desconegut

6.2.- En general, en cada una de les famílies, **valores de manera positiva** la relació que es dona actualment entre els **pare i els/les acollidors/es** de la família extensa?

Posa pare o mare a la casella que correspongui.

Nº identif.	1=gens	2=molt poc	3=moderament	4=bastant	5=molt		No n'hi ha ¹⁸

6.3.- En general, en cada una de les famílies, **valores de manera positiva** la relació que es dona actualment entre **els acollidors** de la família extensa **i els/les nois/es** que tenen acollits/des? *Posa una X a la casella corresponent.*

Nº identif.	1= gens	2= molt poc	3= modera dament	4= bastant	5= molt

7.- En general, penses que els/les acollidors/es que formen part del grup tenen **sentiments de solitud** en desenvolupar la tasca d'acollidor/a?

Nº identif.	1= gens	2= molt poc	3=moderament	4= bastant	5= molt

8.- En general, penses que els/les acollidors/es que formen part del grup, reben **suport apropiat**, és a dir, tenen ajut per afrontar problemes?

Nº identif.	1= gens	2= molt poc	3=moderament	4= bastant	5= molt

¹⁸ Mort, desaparició, desconegut

9.- En general, en cada una de les famílies, penses que en fer d'acollidors arriben a **sentir-se cansats**?

Nº identif.	1= gens	2= molt poc	3=moderadament	4= bastant	5= molt

10.- En cada una de les famílies, penses que acostumen a **compartir l'experiència** de fer d'acollidors amb altres persones?

Nº identif.	1= gens	2= molt poc	3=moderadament	4= bastant	5= molt

11.- En general, consideres que els/es nois/es acollits/des **presenten una situació** que podem considerar "normal" en cada un dels diferents àmbits que es descriuen a continuació i en cada una de les famílies?:

Nº Id.		1= gens	2=molt poc	3=moderadament	4=bastant	5= molt
	- De comportament a casa - D'aprenentatges escolars - En el seu estat de salut - En les relacions amb altres nois i noies fora de casa.
	- De comportament a casa - D'aprenentatges escolars - En el seu estat de salut - En les relacions amb altres nois i noies fora de casa.
	- De comportament a casa - D'aprenentatges escolars - En el seu estat de salut - En les relacions amb altres nois i noies fora de casa.
	- De comportament a casa - D'aprenentatges escolars - En el seu estat de salut - En les relacions amb altres nois i noies fora de casa.
	- De comportament a casa - D'aprenentatges escolars - En el seu estat de salut - En les relacions amb altres nois i noies fora de casa.

12.- En general, pensant en cada una de les famílies, creus que hi ha possibilitats que l'acolliment **fracassi**⁷ a curt/mitjà termini?:

Nº identif.	1= gens	2= molt poc	3=moderadament	4= bastant	5= molt

13.- En general, penses que la majoria de famílies del grup d'acollidors tenen **informació sobre els recursos** (serveis, equipaments) socials existents?

1 = cap	2 = molt poca	3 = alguna	4 = bastant	5 = molta

14.- Per millorar la situació dels acolliments amb familiars, penses que a la majoria de les famílies del grup d'acollidors els agradaria **proposar canvis** en la legislació i en els recursos existents?

No.... Si.... Quins temes:

.....

15a.- Pensant en cada una de les famílies, creus que els/es acollidors/es estan **satisfets/es** en general amb l'acolliment?

Nº identif.	1 = gens	2 = molt poc	3=moderadament	4 = bastant	5 = molt

15b.- Pensant en cada una de les famílies, creus que els/es acollits/es estan **satisfets/es** en general amb l'acolliment?

Nº identif.	1 = gens	2 = molt poc	3=moderadament	4 = bastant	5 = molt

⁷ No es refereix a tornar amb els pares; sinó al fracàs degut a causes pròpies del funcionament de l'acolliment

16.- Consideres que s'hauria de disminuir la intervenció de l'EAlA en el **seguiment dels acolliments** dins l'atenció individualitzada?

1 = gens	2 = molt poc	3 = moderadament	4 = bastant	5 = molt

Si desitges fer alguna observació o comentari més:

.....
.....
.....
.....

Gràcies per la teva col·laboració.

Questionari Inicial a contestar per part dels/les nois/es acollits/des.

Data:

Nº d'identificació:.....

Aquest qüestionari està dirigit a cada un/a dels/les infants/adolescents que es troben acollits/des pels seus familiars.

A.- DADES DE L'ENTREVISTAT/DA

1.- Tipus de parentiu:

2.- Edat:

3.- Gènere: Home Dona

4.- Anys d'acolliment:

5.- Nivell escolar/formatiu

6-12 Primària..... 12-16 Secundària..... 16-18 Grau Mig.....
 16-18 Batxillerat..... 16-18 Món laboral..... Educació especial
 Altres (especificar):

B.- VALORACIONS RESPECTE A DIFERENTS ASPECTES DE L'ACOLLIMENT.

6.- En general, **valores de manera positiva** la relació que es dona **actualment** entre:

	1=gens	2=molt poc	3= ni poc ni molt	4=bastant	5=molt		No n'hi ha (1)
el teu pare i tu?							
la teva mare i tu?							
el teu pare i els teus acollidors?							
la teva mare i els teus acollidors?							
els teus acollidors i tu?							

(1) Mort, desaparició, desconegut

7.- Has **explicat als teus/ves amics/gues** que estàs acollit/da?

1 = a ningú	2 = a quasi ningú	3 = a alguns	4 = a bastants	5 = a molts

8.- Consideres que **tens problemes** en alguns dels següents àmbits?

	1= gens	2= molt pocs	3= alguns	4= bastants	5= molts
- De comportament a casa					
- D'aprenentatges escolars					
- En el teu estat de salut					
- En les relacions amb altres nois/es					

9.- Penses que hi ha possibilitats que l'acolliment vagi malament ?

1 = cap	2 = molt poques	3 = algunes	4 = bastants	5 = moltes

10.- Consideres que tens **informació** sobre els serveis esportius, escolars i de temps lliure que hi ha al teu districte?

1 = cap	2 = molt poca	3 = alguna	4 = bastant	5 = molta

11.- Actualment, com de **satisfet o satisfeta** estàs amb cada un d'aquests aspectes?

	1= gens	2= molt poc	3= ni poc ni molt	4=bastant	5= molt
Amb com t'eduquen els teus acollidors					
Amb els teus amics					
Amb la teva salut					
Amb la teva escola o institut					
Amb com passes el temps lliure					
Amb la teva vida en general					

12.- Donat que de moment no pots viure amb els teus pares, **estàs satisfet/a** de viure amb els teus acollidors?

1 = gens	2 = molt poc	3 = ni poc ni molt	4 = bastant	5 = molt

Preferiries una altra solució?

No....

Si..... Quina?.....

Si desitges fer alguna observació o comentari més:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Gràcies per la teva col·laboració.

- **Annex 2:** Fitxa d'observació de les reunions de grups de suport dels acollidors.

FITXA D'OBSERVACIÓ DEL GRUP DE SUPORT D'ACOLLIDORS

Data:	
Sessió n°:	
EAIA de:	
Participants:	
1.-	7.-
2.-	8.-
3.-	9.-
4.-	10.-
5.-	11.-
6.-	12.-
Temes que han sortit a la reunió:	
Anotacions especials o incidències:	
Propostes per les següents reunions:	

- **Annex 3:** Quadres resums de les 3 reunions amb els professionals i tècnics de les administracions.

QUADRE-RESUM DE LA 1ª REUNIÓ AMB ELS PROFESSIONALS
21-11-2003
Lloc: Sala d'actes de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona
<p>Participants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 tècnics municipals - S'excusen els tècnics de la DGAIA - 28 professionals dels EAIA's: Raval Nord, Raval Sud, Casc Antic, Barceloneta, Eixample- Gràcia, Sarrià - Les Corts, Horta Guinardó, Nou Barris, Sant Martí i Sant Andreu. S'excusen les de l'EAIA de Sants Montjuïc. <p>Total: 30 participants</p>
<p>Objectiu: Presentació del projecte d'investigació sobre els acolliment en família extensa, debat sobre el plantejament de l'estudi i sobre la voluntat de col·laboració per part dels 11 EAIA's de Barcelona.</p> <p>El projecte s'havia enviat per escrit a tots els assistents prèviament perquè el poguessin llegir i apuntar crítiques i esmenes. Es fa l'exposició en <i>power point</i>.</p>
<p>Qüestions que plantegen els participants en el debat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Molt bona acollida entre els diferents EAIA's. - Demanen un termini de 15 dies per pronunciar-se si formaran part del projecte o no (fins el 5/12/2003), doncs ho debatran en cada equip. - EAIA's de l'Eixample-Gràcia, Nou Barris, Casc Antic, Raval Nord, Horta Guinardó, Sarrià-Les Corts d'entrada es pronuncien favorablement a l'adhesió al projecte. - Sant Martí també però introdueix un tema de debat: per què no es compta amb els SSAP? Ells ho preferirien, com fa l'EAIA de Sant Andreu. Perquè no se li proposa als SSAP de participar en la investigació? - Un altre dels aspectes que va sortir a la reunió i que més els amoïnava, era la selecció del grup d'acollidors: quins criteris, com plantejar-los-hi, etc. - Què passa si els acollidors no volen participar? O són molt pocs, no suficients? - L'altre aspecte és el calendari: amb quins terminis, com compaginar la feina de l'EAIA amb la recerca? Tenen el permís de l'Ajuntament per dedicar hores a la recerca? Que passa si comencen i hi ha canvis de professionals degut a la mobilitat horitzontal i a l'convocatòria d'oposicions? També s'ha de tenir present que al gener tenen molta feina amb les Memòries. - L'EAIA de Sant Andreu ja ha acordat que no hi participarà però assisteix a la reunió del grup.

Al gener del 2004 s'havien adherit tots els EAIA (excepte Sant Andreu) al projecte

QUADRE-RESUM DE LA 2 ^a REUNIÓ AMB ELS PROFESSIONALS
29-11-2004
Lloc: Sala d'actes de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona
<p>Participants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5 tècnics municipals - S'excusen els tècnics de la DGAIA - 22 professionals dels EAIAs: Raval Nord, Raval Sud, Casc Antic, Eixample-Gràcia, Sarrià - Les Corts, Horta Guinardó i Sant Martí. No venen els EAIAs de la Barceloneta, Nou Barris i Sant Andreu. <p>Total: 27 participants</p>
<p>Objectiu: Debatre els primers resultats obtinguts dels qüestionaris passats al 2004 sobre descripció dels acolliments (resultats pel DEA). Plantejar recollida de dades del 2005. Exposició amb power point. Es proporcionen els primers resultats per escrit.</p>
<p>Qüestions que plantegen els participants en el debat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Troben que hi ha poc percentatge de malaltia mental. Discutim que pot estar inclosa en algunes situacions de drogodependència. - L'acolliment en família extens és un recurs amb molt èxit pel poc suport que rep. No hi ha dades comparatives amb els acolliments en centre residencial. - Perquè aquest increment dels acolliments en família extensa? La idoneïtat d'aquest recurs i la manca dels altres dos. - La família paterna menys anys d'acolliment, una explicació podria ser perquè n'hi ha més fets amb posterioritat. - Cap explicació del perquè els treballadors socials porten més casos d'acolliments en família extensa, en tot cas els ha sorprès aquesta dada. - En general estan d'acord amb els primers resultats presentats. - Possible biaix d'autocomplacència i de tenir presents qui són els entrevistadors. - Quin % de retorn dels nens/es amb els pares? No ho sabem, la investigació no ho abarca. - Possible biaix en la mostra, van venir els que són més col·laboradors? S'explica que s'han estudiat els que no van venir i les causes eren molt diverses, sent un grup força heterogeni. - Els acollidors a l'Administració busquen suport econòmic, legal i psicoeducatiu, no només econòmic. - Perquè retornen menys els nens/es amb els seus pares? L'acord dels pares en uns casos, la dificultat de recuperar-se dels pares en altres, sobretot drogodependència. - És necessita un tractament específic a aquests acolliments amb instruments que els siguin adequats: no són temporals, són llargs i estables.

QUADRE-RESUM DE LA 3ª REUNIÓ AMB ELS PROFESSIONALS
2-6-2005
Lloc: Sala d'actes de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona
<p>Participants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 tècnics municipals - 5 tècnics de la DGAIA - 27 professionals dels EAIA's: Raval Nord, Raval Sud, Casc Antic, Barceloneta, Eixample- Gràcia, Sarrià - Les Corts, Horta Guinardó, Nou Barris , Sant Andreu, Sant Martí. - Una professora de la UB de la Facultat de Psicologia. <p>Total: 36 participants</p>
<p>Objectiu: Debatre els primers resultats de la recerca 2004-2005. Exposició amb power point. Es proporcionen alguns resultats per escrit.</p>
<p>Qüestions que plantegen els participants en el debat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Si havia contemplat la possibilitat de lligar el risc amb el fet d'haver se separat de casa i moure's d'ubicació geogràfica (tècnic DGAIA). - Com són els acollidors els quals no se'ls ha passat el qüestionari (EAIA i tècnic municipal) - Característiques dels acollidors que no han participar dels grup de suport (tècnic municipal). - En general hi ha un gran consens l'anàlisi que el vestit no és a mida dels acollidors i pensen que algunes de les idees que s'han exposat es poden començar a aplicar: paper que substitueixi les resolucions, permisos per sortir fora, paper on se'ls expliquen els drets i els deures, ... - La percepció de fracàs tan baixa que aporten els resultats dels qüestionaris seria interessant poder-la comparar amb altres formes d'acolliment (EAIA). - Els tècnics de la DGAIA pensen que hi ha molts pocs fracassos de família extensa, aquesta és la percepció que tenen. - Es ressalta la importància de l'avaluació dels projectes (EAIA). - La majoria coincideixen en afirmar que aquesta investigació és just el que faltava, que hi havia un buit, que convenia fer aquesta treball, que és de molta utilitat. Satisfacció en la majoria dels participants a la reunió, per la qualitat i l'abast de la investigació. - Hi ha tota una part del debat que es centra en els grups de suport dels acollidors que han funcionat: <ul style="list-style-type: none"> o Comenta que és normal que no disminueixi l'atenció individualitzada després d'haver participat en els grups de suport, doncs en els grups vinculats al món sanitari tampoc disminueix. El que canvia a vegades és el tipus d'atenció: visites més curtes, etc... (prof. UB) o Comenten, respecte als grups de suport, que al contrari, que potser que ara en una primera fase fins i tot augmenti l'atenció individualitzada perquè reclamen més després d'haver pres consciència de la seva situació i del què necessiten.(EAIA). o Pregunten com continuarà ara, el tema dels grups, si es pot sistematitzar l'experiència (tècnic DGAIA). L'Ajuntament explica que aquesta és la intenció. o Pregunten si coincideix que són els facilitadors els que contesten que poden compartir més l'experiència de fer d'acollidors (EAIA).

- **Annex 4:** Quadre resum de la reunió general amb els acollidors.

QUADRE-RESUM DE LA REUNIÓ AMB ELS ACOLLIDORS
11 de maig de 2005
Lloc: Sala d'actes de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona
<p>Participants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 35 acollidors dels diferents grups, un també era de Sant Andreu. 10 homes i 25 dones. No n'hi havia cap de Sants, per un error en la convocatòria. - Presents a la reunió però sense participar: 3 tècnics municipals i 7 facilitadors dels EAIA's (convidats pels acollidors i la investigadora)
<p>Objectius: Debatre els primers resultats de l'estudi descriptiu sobre els acolliments en família extensa (treball DEA) amb els propis acollidors. Exposició en power point. Es reparteixen alguns resultats per escrit.</p>
<p>Observacions:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participen en el torn de debat de forma desinhibida i directa demanant la paraula sense mediar silencis. - Estan molt agraïts per l'estudi, la participació als grups de suport per una part dels acollidors i finalment haver compartit amb tots ells els primers resultats de la recerca (treball DEA).
<p>Qüestions que plantegen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - En general es mostren d'acord amb els resultats de l'estudi. - Volen saber com està el tema dels acolliments en família extensa a Europa, que els faci una comparativa. Si estan més potenciats i estudiats. - També, si existeixen associacions d'acollidors a Europa - Debaten sobre la diferència amb les visites biològiques dels nens/es acollits en família aliena (on hi medien/intervenien els professionals), a què es deu? Les característiques dels nens/es són diferents? Està contemplat que les visites amb la família extensa es puguin supervisar més? - Reflexionen sobre quins motius són els que fa que no existeixi legalment l'acolliment definitiu i que en canvi s'hagi de renovar la mesura cada any? - També volen saber que paga la DGAIA per cada nen/a que té en centre residencial. - Expressen la manca d'informació sobre els ajuts econòmics que existeixen: els de la seguretat social, beques de casals, etc. - Exposen la necessitat d'associar-se per reivindicar els seus drets. - Parlen de la necessitat de no perdre de vista que el motiu principal són els nens/es i que la motivació primera són ells i no els diners. Que l'objectiu és sobretot què fer amb ells, què fer amb els seus pares, amb les visites i potser en segon terme està el tema dels diners. - Pregunten quines lleis hi ha, si són catalanes o estatals.